

Артър Кларк

Одисея в космоса 2010

ПОСВЕЩАВАМ С УВАЖЕНИЕ И ВЪЗХИТА НА ДВАМА ВЕЛИКИ РУСНАЦИ, И
ДВАМАТА ОПИСАНИ В ТОЗИ РОМАН:

генерал АЛЕКСЕЙ ЛЕОНОВ,

космонавт, герой на Съветския съюз, художник и

академик АНДРЕЙ САХАРОВ,

учен, носител на Нобелова награда, хуманист.

I. Леонов

Среща във фокус

Дори в метричната ера всички го наричаха „телескопа с диаметър хиляда фута“, а не „телескопа с диаметър триста метра“. Тъмнината бе заела вече половината от огромната чиния, настанена сред планинските хребети, тъй като тропическото слънце бавно се оттегляше да почива, ала триъгълният сал на антената, увиснал високо над центъра, все още блестеше на светлината. Далече отдолу само много зорко око би забелязало двете човешки фигури сред сложния лабиринт от подпорни конструкции, сред кабели и трансмисии.

— Време е — каза доктор Димитри Мойсеевич на приятеля си Хейуд Флойд. — Време е да си поговорим за изолатори, космически кораби и главно за монолити и повредени компютри.

— Значи затова ме отвлече от конференцията. Не че имам нещо против — слушал съм речта на Карл за СЕТИ толкова много пъти, че я знам наизуст. А гледката е наистина фантастична. Знаеш ли, за първи път, откакто съм тук, се качвам при захранващото устройство на антената.

— Срамота! Идвам тук вече за трети път. Само като си представиш — вслушваме се в цялата вселена, а никой не може да чуе нашите гласове. Хайде да поговорим за проблемите ти.

— Какви проблеми?

— Като начало — защо трябваше да си подаваш оставката като председател на Националния съвет по астронавтика?

— Не съм. Хавайският университет плаща много повече.

— Добре, тогава, не си я подал, изпревари ги с една крачка. След толкова много години, все пак, Уди, не можеш да ме будалкаш, така че зарежи тези опити. Ако сега те върнат на поста ти в НАСА би ли се колебал?

— Добре, стари казако. Какво те интересува?

— Първо, има много неясноти в доклада, който най-после публикува, след като толкова много те ръчкаха. Ще подминем смехотворната и откровено незаконната тайнственост, с която хората ти обграждат монолита Тихо...

— Идеята не беше моя.

— Радостен съм да го чуя, дори ти вярвам. Високо ценим факта, че разрешаваш на всеки да разгледа обекта, което би трябвало да направиш още в самото начало. Не че е кой знае колко... важно...

Докато двамата съзерцаваха загадъчното черно петно горе на лунната повърхност, отхвърляйки с презрение всички защитни средства, които човешката изобретателност бе родила, наоколо цареше потискаща тишина. После руският учен продължи:

— Всъщност каквото и да представлява монолитът Тихо, на Юпитер съществува нещо много любопитно. Натам се изпращат сигналите. И тъкмо там хората ви ще попаднат в беда. Съжалявам, всъщност Франк Пуул е единственият, когото познавам лично. Запознахме се на конгреса през 1998 година. Правеше впечатление на добряк.

— Благодаря ти. Те всички бяха добряци. Така ми се ще да узная какво им се е случило!

— Каквото и да е станало с тях, признай си, че сега това засяга не само Съединените щати, а цялото човечество. Не можете повече да използвате знанията си само за национален престиж.

— Димитри, прекрасно знаеш, че и твоята страна би постъпила по същия начин. И то с твоя помощ.

— Прав си. Все същата стара история — като вашето току-що оттеглило се ръководство, отговорно за цялата бъркотия. Да се надяваме, че с един нов президент умните съветници ще станат повече на брой.

— Възможно е. Имаш ли някакви предложения? Официални ли са или просто твои собствени надежди?

— В този момент са изцяло неофициални. Онова, което шибаните политици наричат сондажи. И за които винаги ще твърдя, че не са се състояли изобщо.

— Справедливо е. Продължавай.

— Добре, ето как стоят нещата. Прибираш „Дисквъри 2“ в паркираща орбита колкото е възможно по-бързо, но трябва да я подготвиш най-много за три години, което означава, че ще пропуснеш идния прозорец за изстрелване...

— Нито потвърждавам, нито отхвърлям. Запомни, че съм само един скромен университетски ректор, твърде далеч от Съвета на астронавтите.

— И правиш последното си пътуване до Вашингтон, за да прекараш отпуската си и да се видиш със стари приятели, предполагам. По-нататък: нашият „Алексей Леонов“...

— Мислех, че го нарекохте „Герман Титов“.

— Грешаш, ректоре. Доброто старо ЦРУ отново те е подвело. От януари месец се нарича „Леонов“. И нека никой не научи, че аз съм ти го казал, иначе новината ще пристигне на Юпитер цяла година преди „Дисквъри“.

— А ти недей да споделяш с никого моето признание, че се страхуваме от това. Хайде, продължавай.

— Тъй като моите шефове са също толкова глупави и късогледни като твоите, искат всичко да направят сами. Което означава, че ако нещо лошо се случи с теб, това очаква и нас и всички ние ще се върнем в квадрат едно, или дори още по-лошо.

— Какво имаш предвид? И ние сме точно толкова слисани, колкото и вие. Не ми казвай, че не разполагате с всички записи на Дейв Боумън.

— Разбира се, че разполагаме с тях. Чак до последната реплика: „Господи, но тук е пълно със звезди!“ Дори направихме анализ на гласовите му данни. Не мислим, че е халюцинирал; опитал се е да опише онова, което се е появило пред очите му.

— А справихте ли се с измененията, дължащи се на доплеровия ефект?

— Съвършено невъзможно е, разбира се. Когато загубихме сигнала, скоростта му бе намаляла до една десета от тази на светлината. Бе станало за по-малко от две секунди. Четвърт милион гравитация!

— Трябва да е загинал моментално.

— Не се преструвай на толкова наивен, Уди. Космическите ти радиопредаватели не могат да издържат дори една стотна от това ускорение. Ако те оцелеят, и Боумън можеше да оцелее — поне докато нямаме контакт.

— Само правя независима проверка на дедукцията ти. От онзи миг нататък и ние сме в неведение, както и вие. Ако вие наистина сте в неведение.

— Само си играеш с налудничави предположения, дори се срамувам да ти го кажа. Ала подозирам, че все пак нито едно от тях не ще бъде тъй налудничаво като самата истина.

Навигационните предупредителни светлини мигаха около тях и излъчваха яркочервени отблясъци, а трите тънки високи кули, поддържащи комплекса антени, заблестяха като фарове на фона на тъмнеещото небе. Последните сребристи ивици на залеза потънаха зад заобикалящите ги върхове; Хейуд Флойд стоеше в очакване на Зелената светкавица, която никога не бе виждал. Отново остана разочарован.

— И така, Димитри — продължи той, — да си дойдем на думата. Накъде биеш?

— Трябва да има огромно количество безценна информация в банките на „Дисквъри“; да предположим, че все още се събира, независимо от факта, че предаването от кораба е преустановено. Бихме искали да разполагаме с тази информация.

— Искането ти е справедливо. Но когато излезеш в космоса и „Леонов“ се срещне с „Дисквъри“, защо не презапишеш всичко, което ти е нужно?

— Никога не съм мислил, че ще трябва да ти напомням — „Дисквъри“ е чужда територия и неразрешеното посещение на кораба би било пиратство.

— Освен ако не се наложи много спешно, което лесно би се уредило. Би ни било твърде трудно да проверим какво точно вършат вашите момчета на разстояние един милиард километра.

— Благодаря ти за тъй интересното предложение; ще го предам където трябва. Но дори да се качим на „Дисквъри“, ще ни отнеме седмици докато се запознаем със системите ви и разчетем информационните банки. Предлагам ти сътрудничество. Убеден съм, че това е най-добрата идея — и двамата можем да спечелим доста, като я продадем на шефовете си.

— Искам наш астронавт да лети на „Леонов“?

— Да. За предпочитане е инженер, специалист по системите на „Дисквъри“. Като онези, които обучавате в Хюстън как да върнат кораба на земята.

— Но откъде ти е известно всичко това?

— За бога, Уди, появи се поне преди месец във видеотекста на „Авиейшън Уийк“.

— Аз не влизам в сметката; никой не си прави труда да ме осведомява за разсекретените материали.

— Още една причина да прекараш известно време във Вашингтон. Ще ме подкрепиш ли?

— Абсолютно. Съгласен съм с теб сто процента. Но...

— Но какво?

— И двамата си имаме работа с динозаври, чиито мозъци са в опашките им. Моите шефове ще заявят: „Нека руснаците си чупят главите и да тръгнат към Юпитер. Така или иначе след две години и ние ще кацнем там, защо да бързаме толкова?“

За миг върху сала на антената настъпи тишина, нарушавана единствено от слабото посърцване, разнасящо се от огромните опънати жици, които го поддържаха на стотици метри над земната повърхност. После Мойсеевич продължи толкова тихо, че Флойд трябваше да се напегне, за да го чуе:

— Проверявана ли е наскоро орбитата на „Дисквъри“?

— Не съм сигурен, но предполагам, че са я проверили. Но защо се безпокоиш? Тя е съвършено стабилна.

— Разбира се. Ще ти напомня направо един смущаващ случай от старите дни на НАСА. Първата ви космическа станция „Скайлаб“ трябваше да остане в орбита поне десет години, но изчисленията ви бяха погрешни. Навлизането на въздух в йоносферата беше безотговорно подценено и тя се приземи твърде скоро. Сигурен съм, че си спомняш този неприятен факт, макар и да си бил още дете.

— Беше през годината, когато завършвах училище и ти го знаеш. Ала „Дисквъри“ не се приближава до Юпитер. Дори когато е в перигей, височината му е твърде голяма, за да се повлияе от всмукването на атмосферата.

— Казах достатъчно, за да ме заточат отново в дачата ми, а идния път няма да ти разрешат да ме посетиш. Затова нареди на твоите хора да си свършат по-внимателно работата, нали ще го направиш? И им напомни, че Юпитер притежава най-голямата магнитосфера в Слънчевата система.

— Разбирам какво целиш и много ти благодаря. Има ли още нещо преди да слезем? Започвам да премръзвам.

— Не се безпокой, стари ми приятелю. Още щом пуснеш целия този филтър към Вашингтон, почакай само седмица, докато изчезна, и ще видиш, че ще стане много, много горещо.

Къщата на делфините

Делфините плуваха до трапезарията всяка вечер, точно преди залез слънце. Бяха изневерили на навика си само веднъж, откакто Флойд се бе нанесъл в жилищните помещения, отредени за ректора. Беше през 2005 г., в деня, когато се надигна цунами; за щастие обаче огромната вълна бе изчерпала по-голямата част от силата си, преди да стигне до Хайло. Идния път, когато приятелите му не се появят навреме, Флойд щеше да наблъска семейството си в колата и да запраши към височините по посока на Мауна Кеа.

Флойд трябваше да признае, че макар да бяха чаровни, игривостта им понякога беше досадна. Заможният морски геолог, проектирал този дом, не се бе страхувал, че ще се намокри, тъй като обикновено облеклото му се е състояло само от бански гащета — дори нещо още по-оскъдно. Но още беше жив споменът за онази вечер, когато всички членове на управителното тяло на университета в празнично вечерно облекло отпиваха от коктейлите си около басейна в очакване на почетен гост от континента. С право делфините бяха направили заключението, че трябва да се появят втори път. Така че гостът бе съвършено изненадан, когато го посрещнаха учени, облечени в изцапани и провиснали хавлии, а всичко, предлагано в бюфета, бе твърде солено.

Флойд често се чудеше какво ли би си помислила Мериън за странния му и красив дом на брега на Тихия океан. Никога не бе обичал океана, но накрая бе победен. Макар че картината вече избледняваше, той все още си спомняше светлия екран, върху който за първи път бе прочел: „Доктор Флойд — лично по

спешност.“ А после характерните флуоресцентни букви, които изгаряха мозъка му със значението си:

„СЪС СЪЖАЛЕНИЕ ВИ УВЕДОМЯВАМЕ САМОЛЕТЪТ ЛОНДОН-ВАШИНГТОН ПОЛЕТ 452 РАЗБИТ КРАЙ НЮФАУНДЛЕНД. СПАСИТЕЛНИ ОТРЯДИ ПРОДЪЛЖАВАТ ТЪРСЕНЕТО НО СЕ БОИМ ЧЕ НЯМА ОЦЕЛЕЛИ.“

Ако не бе пръстът на съдбата, той щеше да лети със същия самолет. Няколко дни почти съжаляваше Европейската космическа администрация, че го бе забавила в Париж; споровете около товара на „Соларис“ му бяха спасили живота.

После получи нова работа, нов дом и нова съпруга. И тук се прояви иронията на съдбата. Взаимните обвинения и проучванията по мисията „Юпитер“ унищожиха вашингтонската му кариера, ала човек с неговите способности не можеше да остане дълго време без работа. По-забавеното темпо на университетския живот винаги му се бе нравило, а в съчетание с едно от най-красивите късчета на земята, бе просто неудържимо. Запозна се с жената, която щеше да стане втората му съпруга, само месец след като го назначиха — докато разглеждаше огнените извори на Килоа с група туристи.

С Керълайн той откри удовлетворението, което бе точно толкова значимо, колкото самото щастие, ала по-дълготрайно. Тя беше добра мащеха на двете дъщери на Мериън и го бе дарила с Кристъфър. Въпреки двайсетгодишната възрастова разлика помежду им тя го разбираше и бе способна да го измъкна от временната му потиснатост. Благодарение на нея той можеше да мисли за Мериън, без да скърби, макар и да чувстваше тиха тъга, която щеше да го спохожда до края на дните му.

Керълайн подхвърляше риба на най-едрия от делфините големия мъжкар на име Скарбек, — когато леко гъделичкаше по китката на Флойд му подсказа, че следва телефонно обаждане. Той потупа тънката метална гривна и прекъсна тихия сигнал, после отиде при най-близкия от комутаторите, разпръснати из цялото помещение.

— Тук е ректорът. Кой се обажда?

— Хейуд? Виктор е. Как си?

За част от секундата през мозъка на Флойд се извъртя цял калейдоскоп от чувства. Най-напред се появи досада: неговият приемник — а Флойд бе сигурен, че той лично бе допринесъл за поражението му — никога не се бе опитвал да се свърже с него, откакто бе напуснал Вашингтон. Последва любопитство: за какво толкова имаха да разговарят? После дойде твърдото упорство да бъде колкото е възможно по-несговорчив, след това срам от собствената му детинщина и най-после — прилив на вълнение — Виктор Уилис можеше да му се обажда само по една причина.

С най-безизразния тон, на който бе способен, Флойд отговори:

— Не мога да се оплача, Виктор. Какво има?

— Сигурна ли е линията?

— Не, слава богу. Нямам нужда повече от такава линия.

— Хм. Добре тогава, ще се изразя по следния начин. Спомняш си последния проект, който ръководеше?

— Не съм склонен да забравям, още повече, че Подкомитетът по астронавтика ме повика и поиска от мен повече доказателства само преди месец.

— Разбирам, разбирам. Трябва да намина да прочета изявленията ти, когато имам свободна минута. Но напоследък бях тъй зает със следващия проект, ето това е проблемът.

— Мислех, че всичко върви по разписание.

— Така е, за жалост. Няма начин да го ускорим; при най-добрия случай бихме могли само да спечелим някоя и друга седмица. А това означава, че ще бъдем безвъзвратно закъснели.

— Не разбирам — невинно се обади Флойд. — Макар че не искаме да губим време, не съществува никакъв срок.

— Съществува. И то два.

— Удивен съм.

Дори да бе забелязал иронията в гласа му, Виктор я пропусна покрай ушите си.

— Да, съществуват два срока — единият е поставен от хората, а другият — не. Оказа се, че няма първи да достигнем до въ-... сцената на действието. Старите ни съперници ще ни изпреварят най-малко с година.

— Много лошо.

— Но това не е най-лошото. Дори да не съществуваше тази надпревара, пак щяхме да закъснеем твърде много. Когато пристигнем, там вече няма да има нищо.

— Говориш смешни неща. Сигурен съм, че ако Конгресът е отменил закона за гравитацията, щях да чуя.

— Говоря ти сериозно. Ситуацията никак не е стабилна — не мога да ти дам подробности в момента. Ще си бъдеш ли вкъщи цялата вечер?

— Да — отвърна Флойд, осъзнавайки с удоволствие, че във Вашингтон би трябвало да минава полунощ.

— Добре. След час ще ти донесат пакет. Обади ми се, още щом го проучиш.

— Няма ли да е твърде късно?

— Прав си. Но и без това изгубихме много време. Не искам да губим повече.

Уилис изпълни обещанието си. Точно след час един полковник от военновъздушните сили му донесе голям запечатан плик и седна на сладки приказки с Керълайн, докато Флойд изучаваше съдържанието му.

— Боя се, че ще трябва да го взема обратно, щом свършите — извини се високопоставеният пратеник.

— Радостен съм да го чуя — отвърна Флойд, докато се наместваше в любимия си хамак, където обикновено четеше.

В плика имаше два документа, първият от които съвсем кратък. Върху него бе напечатано „Строго секретно“, макар че думата „строго“ бе зачертана, а промяната бе легитимирана с три подписа, и трите съвършено нечетливи. Очевидно това бе откъс от някой много по-дълъг доклад, силно цензуриран и пълен с многоточия, което затрудняваше четенето твърде много. За щастие заключенията можеха да се сумират в едно-единствено изречение: „Руснаците щяха да достигнат «Дисквъри» много преди това да направят истинските собственици.“ Тъй като това вече беше известно на Флойд, той тутакси се зае с втория документ — ала не преди да забележи, че този път бяха успели да изпишат името правилно. Както обикновено Димитри бе изключително точен. Следващата експедиция до Юпитер щеше да бъде на борда на космическия кораб „Космонавт Алексей Леонов“.

Вторият документ бе много по-пространен и освен това бе поверителен; имаше, разбира се, формата на проектописмо до „Сайънс“ и очакваше заключително одобрение, преди да бъде публикуван. Краткото му заглавие беше: „Космически кораб «Дисквъри»: аномални прояви в орбита“.

Следваха десетина страници математически и астрономически таблици. Флойд ги прехвърли набързо, като се стараеше да схване същественото и да долови поне нотка на извинение или смущение. Когато свърши, почувства желание да изкриви устата си в усмивка. Никой не можеше да разбере, че станциите-следотърсачи и ефемеридните калкулатори са били засечени и че в момента се извършваше трескава работа по прикриването им. Несъмнено щяха да хвърчат глави, а той знаеше, че Виктор Уилис щеше с удоволствие да ги сече, само ако неговата не се случеше измежду първите, които щяха да паднат. Макар че в името на справедливостта трябваше да се отчете и фактът, че навремето Виктор се бе оплакал, когато

Конгресът намали разходите за следотърсаческата мрежа. Може би това щеше да го отърве.

— Благодаря, полковник — каза Флойд, когато спря да прелиства книгата. — Също като едно време с тези класифицирани документи. Ето едно нещо, за което не съжалявам.

Полковникът намести внимателно книгата в куфарчето си и задейства ключалките.

— Доктор Уилис би желал да му се обадите по телефона колкото е възможно по-скоро.

— Знам. Но не разполагам със специално обезопасена линия. След малко очаквам няколко важни посещения и проклет да съм, ако телефонирам, само за да потвърдя, че съм прочел книгата. Предайте му, че внимателно съм ги проучил и очаквам с интерес да се свърже отново с мен.

За миг изглеждаше като че ли полковникът бе готов да спори. После размисли, сухо се сбогува и навъсено се оттегли в нощта.

— Какво беше всичко това? — попита Керълайн. — Не очакваме никакви посетители, нито важни, нито маловажни.

— Не обичам да ми се налагат, особено Виктор Уилис.

— Обзалагам се, че ще се обади веднага щом полковникът му докладва.

— В такъв случай трябва да включим видеото, все едно че въщи има хора. Но ако погледнем истината в очите, на този етап нямам какво да му кажа.

— За какво, ако мога да попитам?

— Съжалявам, скъпа. Изглежда „Дисквъри“ играе някакви номера. Мислехме, че корабът е в стабилна орбита, но има опасност да се разбие.

— В Юпитер ли?

— О, не! Това е свършено невъзможно. Боумън го паркира във вътрешната страна на Лагранж, на мислената линия между Юпитер и Йо. Би трябвало още да е там, или някъде наблизо, въпреки че смущенията във външните луни биха го лашкали напред-назад. Но това, което става, е твърде странно, и ние не знаем истинското обяснение. „Дисквъри“ се придвижва все по-бързо към Йо, понякога ускорява хода си, а друг път тръгва обратно. Ако това продължава, след две-три години ще се сблъска.

— Мислех, че в астрономията не може да се случи такова нещо. Небесната механика не е ли точна наука? Нас, изостаналите биолози, винаги са ни убеждавали в това.

— Точна е, когато всички подробности се вземат предвид. Ала около Йо става нещо непредвидено. Освен изригванията на вулканите се наблюдават и мощни електрически изпразвания, а магнитното поле на Юпитер се извърта около оста си на всеки десет часа. Така че върху „Дисквъри“ действия не само гравитацията; трябваше по-рано да помислим за това — много по-рано.

— Но това вече не е твой проблем. И слава богу.

„Твой проблем“ — същия израз използваше и Димитри. А Димитри — хитрата стара лисица! — го познаваше много по-отдавна, отколкото Керълайн.

Може и да не е негов проблем, но все още отговорността бе негова. Макар че при крайния анализ бяха въввлечени много повече хора, именно той бе одобрил плановете за мисията на Юпитер и бе контролирал изпълнението им.

Дори тогава изпитваше опасения; възгледите му на учен влизаха в конфликт със задълженията му на бюрократ. Би могъл да проговори и да се противопостави на недалновидната политика на старата администрация, макар че още не беше ясно до каква степен това бе допринесло за катастрофата.

Може би щеше да бъде най-добре, ако затвори тази страница от живота си и концентрира мислите и енергията си върху новата си кариера. Но със сърцето си чувстваше, че това бе невъзможно; дори Димитри да не съживяваше старата му вина, тя сама щеше да се появи.

Четирима бяха загинали, а един бе изчезнал там, сред луните на Юпитер. Ръцете му бяха изцапани с кръв и той не знаеше как да ги измие.

Сал 9000

Доктор Сивасубраманиан Чандрасегарампилай, професор по компютърни науки в Университета в Илинойс, също бе преследван от чувството за вина, но по съвършено различен начин от Хейуд Флойд. Онези от студентите и колегите му, които често се чудеха дали дребният учен бе наистина човешко същество, нямаше да се изненадат ако научеха, че той никога не си мислеше за мъртвите астронавти. Доктор Чандра скърбеше единствено по изгубеното си дете, Хал 9000.

Дори след толкова години и безкрайните прегледи, които правеше на данните, пристигащи по радиото от „Дисквъри“, той не беше сигурен какво точно бе сгрешено. Можеше само да формулира теории; фактите, от които се нуждаеше, бяха замразени във веригата на Хал, там, между Юпитер и Йо.

Последователността на събитията беше ясно определена до момента на самата трагедия; оттам насетне командир Боумън бе попълнил някои подробности в кратките мигове, когато контактът се възобновяваше. Но фактът, че знаеха какво се бе случило, не обясняваше защо бе станало така.

Първите намеци за бедата бяха дошли твърде късно, когато Хал докладваше за предстоящото разпадане на системата, която главната антена на „Дисквъри“, насочена към земята, поддържаше. Ако радиолъчът, с дължина половин милиард километра, се отклонеше, корабът оставаше глух, ням и спял.

Боумън сам бе излязъл, за да възстанови връзката, но за всеобща изненада при пробите всичко бе наред. Автоматичната контролна верига не можеше да намери нищо нередно. Нито пък близъкът на Хал, Сал 9000, можеше да се завърне на земята когато информацията бе препратена в Урбана.

Но Хал бе настоял на точността на своята диагноза и на екрана непрекъснато просветваха думите „грешка на човека“. Настояваше контролната система да бъде поставена отново в гнездото на антената, докато най-после антената падна и грешката можеше да бъде точно определена. Никой не си помисли да оспорва, тъй като антената можеше да бъде върната на мястото си за минути, дори ако се бе счупила.

Но Боумън и Пуул не се зарадваха; и двамата чувстваха, че нещо не е наред, макар че нито един от тях не можеше да посочи къде точно. Месеци наред бяха възприемали Хал като трети член в малкия им свят и познаваха капризите му. После атмосферата на кораба леко се промени; във въздуха се усещаше напрежение.

Чувствайки се като предатели — както по-късно обърканият Боумън докладва на Контролната мисия, — хората, съставляващи две трети от екипажа, обсъдили какво би трябвало да се направи, ако колегата им наистина е повреден. В най-лошия случай Хал трябвало да бъде освободен от всичките си по-важни отговорности. Това включвало неговото разглобяване — равносилно на смърт при компютрите.

Въпреки съмненията си те изпълнили съгласуваната си програма. Пуул отлетял за „Дисквъри“ с една от малките ракети, които служеха за транспортиране и за подвижни работилници по време на дейности, извършвани извън космическия кораб. Тъй като деликатната задача — преместването на антеновата система — не можела да се извърши от манипулаторите на ракетата, Пуул се заел сам с тази работа.

Случилото се след това не било уловено от вътрешните камери, което само по себе си е подозрителна подробност. Първото предупреждение за опасност, отправено към Боумън, бил викът, издаден от Пуул — последвала тишина. След миг той видял Пуул да се премества през глава и с въртеливи движения да се отдалечава в космическото пространство. Собствената му ракета го бе блъснала и бе излязла от контрол.

Както Боумън призна по-късно, тогава той направил няколко сериозни грешки — всички можели да

бъдат извинени, освен една. С надежда да спаси Пуул, ако все още е жив, Боумън се хвърлил в друга ракета, като оставил Хал да контролира кораба.

Всичко било напразно; Пуул бил мъртъв, когато Боумън стигнал до него. Вцепенен от отчаяние, той докарал тялото до кораба — но Хал отказал да го допусне на борда.

Ала Хал бил подценил човешката съобразителност и упорство. Въпреки че оставил скафандъра си в кораба и трябвало пряко да се изложи на космическите лъчи, Боумън насила влязъл през аварийния изход, който бил извън компютърния контрол. После отишъл да направи лоботомия на Хал, като изтръгнал един по един мозъчните му модули.

Когато отново поел контрол над кораба, Боумън направил ужасяващо откритие. По време на отсъствието му Хал бил изключил животоподдържащите системи на тримата хибернирани астронавти. Боумън се оказал сам, толкова сам, колкото никой не е бил в цялата история на човечеството.

Друг би се изгубил в безпомощно отчаяние, ала Дейвид Боумън доказва, че онези, които са го избрали, са направили добър избор. Той се опитваше да поддържа „Дисквъри“ в действие и дори да възобнови непостоянния контакт с Контролната мисия, като ориентира кораба по такъв начин, че счупената антена да е насочена винаги към Земята.

Най-после „Дисквъри“ стигна до Юпитер по предварително набелязаната си траектория. В орбита, сред луните на гигантската планета, Боумън срещнал черен къс със съвършено същата форми като монолита, изваден от лунния кратер Тихо, ала стотици пъти по-голям. Излязъл с малка ракета на разузнавателен полет и изчезнал, като оставил едно последно объркано послание: „Господи, тук е пълно със звезди!“

Други трябваше да разрешат тази мистерия; огромната грижа на доктор Чандра беше Хал. Ако изобщо съществуваше нещо, което неговият неемоционален мозък да ненавиждаше, това беше несигурността. Нямахше да бъде удовлетворен, докато не узнаеше причината за поведението на Хал. Все още се въздържахе да го нарича повреда; най-много да го споменеше като „аномалия“.

Малката кабина, която използваше като свое свещено убежище, бе обзаведена само с въртящ се стол, вградено писалище и черна дъска с по една фотография от всяка страна. Малко бяха обикновените хора, които биха отгатнали на кого принадлежаха портретите, ала всеки, получил разрешение да проникне до тях, щеше да ги разпознае: Джон фон Нюман и Алън Тюринг, две божества в пантеона на компютърната техника.

Нямаше никакви книги, нямаше дори хартия и молив върху писалището. Ала Чандра можеше да получи достъп до всички книги във всички библиотеки на света само с едно докосване на пръстите — екранът му служеше и за справочник, и за бележник. Дори черната дъска се използваше само за посетители; последната полуизтрита диаграма датираше отпреди три седмици.

Доктор Чандра запали една от отровните пури, които си бе донесъл от Мадрас и за които повечето хора смятаха, и с пълно право, че са единственият му порок. Радиото никога не се изключваше; той провери дали върху екрана не проблясва някое важно съобщение, после изрече в микрофона:

— Добро утро, Сал. Нищо ново ли нямаш за мен?

— Не, доктор Чандра. А вие?

Гласът можеше да принадлежи на всяка образована индийка, учила в Съединените щати и в собствената си страна. Отначало акцентът на Сал не бе такъв, ала впоследствие той бе придобил много от интонациите на Чандра.

Ученият набра един код на таблото, като включи Сал на най-висока степен. Никой не знаеше, че той говори на компютъра, както никога не е говорил на човешко същество. Нямаше значение, че Сал всъщност разбираше само част от онова, което той му казваше; отговорите му бяха тъй убедителни, че дори създателят му понякога му вярваше. Всъщност той го желаше; това тайно общуване му помагаше да запази умственото си равновесие, дори здравия си разум.

— Често си ми казвал, Сал, че не можем да разрешим задачата с аномалното поведение на Хал без повече информация. Но как бихме могли да получим тази информация?

— Съвсем очевидно е. Някой трябва да се върне на „Дисквъри“.

— Точно така. Струва ми се, че и това ще стане, при това по-скоро, отколкото очакваме.

— Радвам се да го чуя.

— Знаех, че ще се зарадваш — отвърна Чандра и беше убеден в това. Отдавна бе престанал да общува с губещата значимостта си група философи, които твърдяха, че всъщност компютрите не могат да изпитват чувства и че само се престрували.

„Ако можеш да ми докажеш, че ти не се преструваш на ядосан, — бе заявил веднъж на един такъв критик, — ще взема думите ти на сериозно.“ В този миг опонентът му си бе поставил маска на удивително убедителен гняв.

— А сега искам да проуча една друга възможност — продължи Чандра. — Диагнозата е само първата стъпка. Процесът не е завършен, ако не води до излекуване.

— Вярваш, че Хал може да възобнови нормалните си функции?

— Надявам се. Не знам. Повредата може и да е невъзвратима, и да има голяма загуба на паметта.

Той се замисли и млъкна, дръпна няколко пъти от пурата си, издуха изящно кръгче дим в широкогловите лещи на Сал. Никое човешко същество не би приело подобен жест като приятелски; това бе още едно предимство на общуването с компютри.

— Имам нужда от помощта ти, Сал.

— Разбира се, доктор Чандра.

— Вероятно ще има рискове.

— Какво искате да кажете?

— Предлагам да се демонтират някои от веригите ти, по-специално онези, които осигуряват по-прецизни функции. Това тревожи ли те?

— Не ми е възможно да отговоря на въпроса, без да разполагам с по-точна информация.

— Много добре. Тогава ще поставя въпроса така. Функционираш без прекъсване, откакто те включихме за първи път, нали?

— Правилно.

— В същото време знаеш, че за нас, човешките същества, това е невъзможно. Имаме нужда от сън — почти пълно прекъсване на умствените ни функции, поне на равнището на съзнанието.

— Известно ми е. Но не го разбирам.

— Е, може би ще се наложи да изпиташ нещо подобно на човешкия сън. Възможно е да стане така, че времето да мине, а ти изобщо да не разбереш. И когато провериш вътрешния си часовник, ще откриеш, че има празноти в паметта ти. Това е всичко.

— Но вие казахте, че може би ще има известен риск. Какъв е той?

— Съществува съвсем малка вероятност — невъзможно е да се изчисли, — но когато отново свържа веригата, може да се появят промени в личността ти, в бъдещото ти поведение. Може да се почувстваш

по различен начин. Не непременно по-добър или по-лош.

— Не разбирам какво говорите.

— Съжалявам, може и нищо да не значи. Така че не се тревожи. А сега те моля да откриеш нов файл — ето името. — С помощта на клавишите Чандра напечата името „Феникс“.

— Знаеш ли какво е това? — попита той Сал.

Компютърът отговори без забележима пауза:

— В енциклопедията съществуват двацет и пет обяснения.

— Кое от тях мислиш, че е най-подходящо?

— Учителят на Ахил?

— Интересно. Това не ми беше известно. Опитай пак.

— Митична птица, която се възражда из пепелта на своя предишен живот.

— Отлично. Разбраш ли сега защо избрах именно това име?

— Защото вярваш, че Хал ще възобнови функциите си.

— Да, с твоя помощ. Готов ли си?

— Още не. Бих искал да задам въпрос.

— Какъв е той?

— Ще сънувам ли?

— Разбира се. Всички интелигентни същества сънуват, макар че никой не знае защо. — Чандра млъкна за миг, издуха още едно кръгче дим от пурата и добави нещо, което никога не би си позволил да каже на човешко същество: — Може би ще сънуваш, Сал, както често правя самият аз.

Описание на мисията

АНГЛИЙСКИ вариант

До: Капитан Татяна (Таня) Орлова, Командир, Космонавт на космически кораб „Алексей Леонов“ (Рег. 08/342)

От: Националният съвет по астронавтика, Пенсилвейния Авеню, Вашингтон.

Комисия по Космоса, Академия на науките на СССР, Проспект Корольов, Москва.

Цели на мисията.

По степен на важност целите на вашата мисия са:

1. Да се приблизите до системата на Юпитер и да се срещнете с Американския космически кораб „Дисквъри“ (UNCOS/01/283).

2. Да се изравните с космическия кораб и да получите всичката възможна информация, отнасяща се до предишната му мисия.
3. Да възобновите функциите на системите на борда на „Дисквъри“ и ако снабдяването е нормално, да вкарате кораба в траектория по обратния път към Земята.
4. Да откриете чуждия предмет по пътя на „Дисквъри“ и да го проучите максимално със сензорните устройства.
5. Ако е разумно и е съгласувано с Управлението на мисията, да се срещнете с предмета с цел по-подробното му проучване.
6. Да извършите наблюдения на Юпитер и неговите спътници, доколкото е в съответствие с горепосочените цели.

Тъй като могат да настъпят непредвидени обстоятелства, възможна е промяна във важността на задачите, може дори да стане невъзможно да се достигнат някои от целите. Трябва ясно да се разбере, че срещата с космическия кораб „Дисквъри“ е с цел бързото получаване на информация за предмета: това може да стане приоритетна задача, и да включи опити за спасителни операции.

Екипаж:

Екипажът на космически кораб „Алексей Леонов“ ще включва:

Капитан Татяна Орлова (бордови инженер)

Доктор Василий Орлов (навигатор-астроном)

Доктор Максим Брейловски (инженер-конструктор)

Доктор Александър Ковальов (инженер по свръзките)

Доктор Николай Терновски (инженер по контролните системи)

Доктор по хуманна медицина Катерина Руденко (жизнени функции)

Доктор Ирина Якунина (хигиена на храненето)

Американският Национален съвет по астронавтика ще осигури следните трима експерти:

Доктор Хейуд Флойд остави документа и се облегна на стола си. Всичко бе уредено; нямаше връщане назад. Дори да искаше, не можеше да върне стрелките на времето.

Той хвърли поглед към Керълайн, която седеше с двегодишния Крис до басейна. Момчето се чувстваше по-добре във водата, отколкото на сушата и беше в състояние да стои под водата толкова дълго, че гостите понякога се ужасяваха. Макар да не можеше все още да говори с хората, по всичко личеше, че се разбира отлично с делфините.

Един от приятелите на Кристъфър току-що бе доплувал от океана и му подаваше гърба си за милувка. *И ти си скиталец в огромния и безмилостен океан, помисли си Флойд; ала колко малък изглежда твоя Тихи океан в сравнение с безкрайността, простираща се пред мен!*

Керълайн усети погледа му и се изправи. Погледна го мрачно, ала без злоба; всичко бе изгоряло през последните няколко дни. Когато тя се приближи, на лицето ѝ се бе появила замислена усмивка.

— Открих стихотворението, което търсех — каза тя. — Започва така:

„Какво е жената, която остави,
домът ти за тебе какво е,
че тръгна, забравил огнището свое,
с морето, което убиец на смели съпрузи
навеки било е.“

— Съжалявам, не мога да разбера добре. Кой е „убиецът на съпрузи“?

— Не кой, а кое. Морето. Стихотворението е елегия, плач на викингска жена. Написано е преди сто години от Ръдиард Киплинг.

Фloyd взе ръката на жена си; тя не му отвърна, но не се и възпротиви.

— Е, не че се чувствам като викинг. Не диря плячка, а авантюрата е последното нещо, което бих желал.

— Тогава защо — не, не искам да започнем друга битка. Но ако знаеш точно какви са мотивите ти, това ще помогне и на двамата ни.

— Бих искал да съм способен да ти представя поне един разумен довод. Вместо това разполагам със сума малки причини. Ала те доказват нещо, с което не мога да споря, повярвай ми.

— Вярвам ти. Но сигурен ли си, че не се мамиш?

— Ако е така, тогава много други хора също се мамят. Нека ти припомня, че в това число влиза и президентът на Съединените щати.

— Няма начин да забравя. Но да предположим, просто да предположим, че не те бе помолил. Щеше ли сам да пожелаеш?

— Мога да ти отговоря искрено: не. Никога не би ми хрумнало да го направя. Обаждането на президент Мордикей бе най-големият шок в живота ми. Но когато поразмислих, разбрах, че е свършено прав. Нали знаеш, че не си падам по фалшивата скромност? Аз съм човекът с най-добрата квалификация за този вид работа. А и ти си убедена, че все още съм в доста добра форма.

Думите му извикаха усмивката, която бе желал.

— Понякога си мисля, дали сам не си се предложил.

Тази мисъл наистина го бе спохождала; но той честно можеше да отговори.

— Никога не бих го направил, без да се посъветвам с теб.

— Радвам се, че не си искал от мен съвет. Не знам какво бих ти казала.

— Все още не е късно да откажа.

— Говориш глупости и добре го знаеш. Ако откажеш, ще ме намразиш за цял живот, пък и никога няма да си простиш. Притежаваш твърде силно чувство за отговорност. Може би това е една от причините, поради която се омъжих за теб.

Отговорност! Да, това бе ключовата дума, а колко неща съдържаеше тя. Той изпитваше отговорност пред себе си, пред семейството си, пред Университета, пред предишната си служба (макар че бе напуснал огорчен), пред страната си и пред цялото човечество. Не му беше лесно да определи кое има предимство; понякога нещата си противоречаха.

Съществуваха съвършено логични причини, за да продължи мисията — и също толкова логични доводи, както вече много от колегите му бяха подчертали, за да не продължава. Ала може би последна дума имаше сърцето му, а не разумът. Дори в този случай емоциите го раздвояваха.

Любопитство, вина, решимостта да завърши оплесканата вече работа, всичко това заедно го тласкаше към Юпитер и към онова което го очакваше там. От друга страна страхът — той бе достатъчно честен да си го признае — заедно с любовта към семейството му го приковаваше към Земята. И все пак никога не се бе съмнявал истински; беше взел решението без бавене и бе отхвърлил аргументите на Керълайн вежливо, колкото му бе възможно.

Имаше още една утешителна мисъл, ала все още не бе поел риска да я сподели с жена си. Макар че щеше да отсъства две години и половина, през всичкото време, с изключение на петдесет дни, щеше да прекара в хибернация. Когато се върнеше, разликата във възрастта им щеше да е намаляла с повече от две години.

Щеше да е пожертвал настоящето, така че двамата щяха да имат по-дълго бъдеще заедно.

„Леонов“

Месеците се превърнаха в седмици, а седмиците намаляха и се превърнаха в дни, дните се стопиха и се превърнаха в часове; и внезапно Хейуд Флойд отново се оказа в Кейп на път за открития космос — за първи път след пътешествието до база „Клавиус“ и монолита Тихо преди много, много години.

Но този път не беше сам и мисията не бе покрита с тайнственост. На известно разстояние пред него пътуваше доктор Чандра, захванал вече разговор с портативния си компютър и забравил за всичко, което го заобикаля.

Едно от заниманията на Флойд, което той не бе споделил с никого, бе да открива прилики между човешките същества и животните. Приликите бяха по-често ласкателни, а безобидното му хоби бе много полезно за трениране на паметта.

Доктор Чандра бе съвсем лесен — мигновено на ум му идваше прилагателното „птицеподобен“. Беше дребен, с деликатни черти, а движенията му се отличаваха с мекота и точност. Но какъв вид птица? Очевидно много интелигентна. Сврака? Твърде наперена и алчна. Бухал? Не — твърде бавна. Може би врабче би подходило най-много.

Уолтър Кърноу, който щеше да извърши забележителната работа по поправката на системите на „Дисквъри“, така че корабът отново да заработи, бе по-труден случай. Беше едър здравеняк и със сигурност нямаше нищо птиче в себе си. Човек би открил подобия някъде в широкия спектър на кучешкия род, но нито един екземпляр като че ли не му подходеше достатъчно. Разбира се, че Кърноу бе мечка. Не от начумерения и опасен вид, а от дружелюбните и добродушни екземпляри. Може би това бе най-точно; напомняше на Флойд на руските му колеги, към които скоро щеше да се присъедини. Вече няколко дни те бяха в орбита и правеха последните проверки.

Това е велик миг в живота ми, каза си Флойд. Тръгвам да изпълнявам мисия, която може да промени бъдещето на човешкия род. Ала не усети вълнение; през последните секунди преди старта можеше да мисли само за думите, които бе прошепнал, тъкмо преди да тръгне от дома си: „Сбогом, мой малък сине; дали ще ме познаеш, когато се завърна?“ Все още усещаше раздразнението си към Керълайн, защото не бе събудила сина им за последна прегръдка; макар да знаеше, че така бе по-добре и че тя бе постъпила по-мъдро от него.

Сепна се от внезапен остър смях; доктор Кърноу и останалите си разказваха вицове и една голяма бутилка се разхождаше между тях — хващаха я внимателно, като че ли съдържаше критична маса плутоний.

— Хей, Хейуд — викна той, — казаха ми, че капитан Орлова държи под ключ всички напитки, така че това е последният ти шанс. „Шато Тиери — 95“. Съжалявам, че чашите са пластмасови.

Когато Флойд отпи от наистина изключителното шампанско, откри, че мозъкът му се настройва раболепно при мисълта, че кикотенето на Кърноу ехти из цялата Слънчева система. Колкото и да уважаваше инженерните му способности, като спътник можеше да нажежи атмосферата. Поне с доктор Чандра нямаше да има такъв проблем; Флойд трудно можеше да си го представи усмихнат, още по-малко да се смее. Освен това докторът отказа шампанското с красноречиво потръпване. Кърноу бе достатъчно вежлив, или достатъчно щастлив, за да не настоява повече. По всичко личеше, че инженерът бе решил да бъде сърцето и душата на компанията. След няколко минути той измъкна отнякъде електронно пиано с две октави и бързешком изпълни „Джон Пийл“ така, както би се чуло изпълнено на пиано, цигулка, флейта и класически орган с вокален акомпанимент. Бе наистина много добър и скоро Флойд откри, че сам му приглася. *Добре, че Кърноу ще прекара повечето време от пътуването в хибернация*, помисли си Флойд.

Музиката затихна с внезапна дисхармония, навяваща отчаяние, включиха двигателите и совалката бе изстреляна в пространството. Флойд бе обзет от познатото, ала винаги ново оживление — усещането за безгранична власт, отнасяща го надалеч от грижите и отговорностите на земята. Хората по-добре чувстваха, отколкото разбираха, когато поставяха обителта на боговете извън обхвата на гравитацията. Летеше към царството на безтегловността и в този миг можеше да игнорира факта, че там, отвън, не се простираше свободата, а най-голямата отговорност в неговата кариера.

С повишаването на скоростта той почувства тежестта на цели светове на плещите си, ала нямаше нищо против това, като Атлас, който все още не се бе уморил от бремето си. Не се опитваше да мисли, а бе доволен да се наслаждава на преживяването. Дори да напускаше Земята за последен път и да се сбогуваше с всичко, което обичаше, той не изпитваше тъга. Бумтежът, който го заобикаляше, звучеше в ушите му като триумфален марш и унищожаваше всички дребни емоции.

Почти съжали, когато шумът спря, макар да бе доволен от това, че дишането му стана по-леко и че внезапно изпита чувство на освободеност. Повечето от пътниците започнаха да откопчават коланите на седалките си и се приготвиха за удоволствието от трийсетте минути нулева гравитация по време на трансферната орбита, но някой от тях, които очевидно пътуваха за първи път, останаха по местата си и се заоглеждаха нетърпеливо за стюардите.

— Говори капитанът. Сега сме на височина триста километра над западните брегове на Африка. Няма голяма видимост, тъй като там долу е нощ — онова, което свети отпред, е Сиера Леоне, — а край боеговете на Гвинея има голяма тропическа буря. Вижте онези светкавици!

След петнайсет минути ще наблюдаваме изгрева. Междувременно ще насоча кораба така, че да можете най-добре да виждате екваториалния сателитен пояс. Най-светлият — почти над главите ни, е антената „Атлантик-1“ на Интелсат. Следват „Интеркосмос-2“ на запад — най-бледата звезда е Юпитер. А ако погледнете точно под нея, ще видите проблясваща светлина да се движи на звездния фон — това е новата китайска космическа станция. Минаваме на сто километра, не толкова близо, за да наблюдаваме всичко с просто око...

Към какво се стремяха? Флойд лениво мислеше. Беше проучил снимките в едър план на тумбестата цилиндрична структура с интересните си изпъкналости и не виждаше причина да вярва на тревожните слухове, че е крепост, защитена с лазерни лъчи. Ала докато Пекинската академия на науките отхвърля непрекъснатите искания за инспектиране от страна на Комитета за космоса на ООН, китайците можеха да корят единствено себе си за подобна враждебна пропаганда.

„Космонавт Алексей Леонов“ не беше красавец, ала много малко космически кораби можеха да се похвалят с красота. Може би някой ден човечеството ще развие нова естетика; поколения художници ще се появят, чиито идеали няма да се основават на естествените земни форми, изваяни от вятъра и водата. Самият космос бе царство на всепоглъщаща красота; за беда творбите на човека не можеха да я достигнат.

Освен четирите огромни резервоара на двигателите, които щяха да се отделят още щом „Леонов“ навлезеше в орбита, корабът бе удивително малък. Измерен от топлинните щитови до двигателите, той бе дълъг само петдесет метра; трудно можеше да се повярва, че толкова скромно возило, по-малко дори от транспортен самолет, можеше да побере десет мъже и жени и да ги кара до средата на слънчевата система.

Ала нулевата гравитация, която правеше тавана, стените и пода взаимозаместими, създаваше нови правила на живот. На борда на „Леонов“ имаше достатъчно място, дори когато всички бяха будни по едно и също време, както бе в момента. Разбира се, нормалното му пространство бе побрало поне двойно повече хора заедно с подбраните журналисти, инженерите, които извършваха последните проверки и развълнуваните официални лица.

Още щом совалката бе докарана на аеродрума, Флойд се опита да открие кабината, която щеше да дели в продължение на една година, считано от този момент, докато се събуди, с Кърноу и Чандра. Когато я откри, видя, че тъй е натъпкана с кутии, облепени с най-различни етикети и съдържащи най-разнообразни вещи и провизии, че бе почти невъзможно да се влезе. Мрачно размишляваше къде да постави крака си, когато друг член на екипажа, който умело се придвижваше от място на място, забеляза колебанието на Флойд и спря.

— Доктор Флойд, добре дошли на борда. Аз съм Макс Брейловски, помощник-инженер.

Младият руснак говореше бавно и внимателно като студент, който е учил английски повече с електронен учител, отколкото с жив англоговорящ преподавател. Когато се ръкуваха, Флойд картотекира в мозъка си името и биографията му към останалите, които вече проучил: Максим Андреевич Брейловски, възраст 31, роден в Ленинград, специализира структура; хобита: фектовка, каране на въздушен велосипед, шах.

— Радостен съм да се запозная с вас — каза Флойд. — Но как да си вляза в кабината?

— Не се тревожете — весело отвърна Макс. — Когато се събудите, от това няма да има и помен. Това са, как го наричат вие... неща, които ще се изразходят. Ще изядем всичко и ще освободим кабината ви, така че когато ви потрябва, ще я имате. Обещавам ви — и той се потупа по корема.

— Чудесно, но дотогава къде ще държа нещата си?

Флойд посочи трите малки куфара с общо тегло петдесетина килограма, съдържащи, поне така се надяваше, всичко необходимо за чакащите го два милиарда километра. Не беше лека задача да ги управлява, когато са в безтегловност, но с помощта на инерцията той ги караше да плават по коридорите на кораба само с някои незначителни блъсквания. Макс вдигна двата куфара, елегантно се плъзна през триъгълника, образуван от трите пресичащи се напречно поставени антени, и се гмурна в малкия люк, очевидно хвърлящ предизвикателство към първия закон на Нютон. Флойд се сдоби с още няколко драскотини, докато го следваше; не след кратко — отвътре „Леонов“ изглеждаше много по-обширен, отколкото отвън — двамата се спряха пред вратата, на която пишеше „Капитан“ на кирилица и на латиница. Макар че можеше да чете на руски много по-добре отколкото да говори, Флойд оцени жеста; беше вече забелязал, че всички надписи в кораба бяха на два езика.

Когато Макс почука, светна зелена лампичка и Флойд доплува вътре, колкото му бе възможно по-грациозно. Въпреки че бе разговарял с капитан Орлова неведнъж, двамата все още не се бяха срещали. Така че го очакваха две изненади.

Невъзможно бе да съдиш за истинските размери на човек по видеотелефона; камерата някак си приравняваше различните силуети. Изправена толкова, колкото човек можеше да стои изправен при нулева гравитация, капитан Орлова едва стигаше до раменете му. Видеотелефонът не бе успял изобщо да предаде всепроникващия поглед на поразителните ѝ сини очи, най-удивителният ѝ характерен белег, който в този миг не можеше да се оцени като нещо красиво.

— Здравей, Таня — поздрави я Флойд. — Колко се радвам, че най-после се срещнахме. И колко жалко за косата ти.

И двамата си стиснаха ръцете като стари приятели.

— Радвам се да те посрещна на борда, Хейуд — отвърна командирът. Английският ѝ език, за разлика от този на Брейловски, бе безгрешен, макар да го говореше със силен акцент. — Наистина, съжалявам, че я отрязах, но косата е такава грижа по време на дълго пътуване, че реших да спестя труда на местните фризьори. Извини ме за кабината; Макс трябва да ти е обяснил, че в последния момент имаме нужда от още десет кубически метра за склад. Двамата с Василий няма да имаме голяма нужда от апартамента ни

след известно време, затова те каним да го използваш.

— Благодаря. А Кърноу и Чандра?

— Уредих нещата по подобен начин с останалата част от екипажа. Може да ти се стори, че се отнасяме с вас като с товар...

— Неразрешен при пътуване.

— Моля?

— Нали са поставяли такива етикети върху багажа по време на презокеанските пътешествия?

Таня се усмихна:

— Като че ли на пръв поглед е точно тъй. Но пък вие сте нужни в края на пътешествието. Вече планираме тържеството по случай възкресението ви.

— Звучи твърде религиозно. Наречете го — не, възнесение е още по-лошо — например събуждане. Но виждам колко сте заети, затова нека паркирам багажа си и да продължа голямата обиколка.

— Макс ще те разведе — би ли отвел доктор Флойд при Василий? Той е долу в командния възел.

Когато двамата изплуваха от апартамента на командира, Флойд даде на ум добра оценка на подбора на екипажа. Таня Орлова бе доста впечатляваща на снимка; но в плът и кръв тя бе почти застрашителна въпреки чара си. Каква ли е, чудеше се Флойд, когато се ядоса? Сигурно е като огън върху лед. Впрочем не бих искал да разбера.

Флойд бързо влизаше в крачка; когато стигнаха при Василий Орлов, той вече маневрираше тъй умело, както своя гид. Главният учен поздрави Флойд точно толкова радушно, колкото и съпругата му.

— Добре дошъл на борда, Хейуд! Как си?

— Прекрасно, ако изключим факта, че бавничко умирам от глад.

За миг Орлов се обърка; после на лицето му засия широка усмивка.

— О, как можах да забравя! Е, ще стане след малко. След десет минути ще можеш да ядеш колкото си поискаш.

Членовете на екипажа, които трябваше да прекарат дълго време в хибернация, минаваха на нискокалорична диета цяла седмица, преди да ги приспят; а през последните двайсет и четири часа приемаха само течности. Флойд се бе замислил вече доколко замаеността, която чувстваше в главата си, се дължеше на глада, доколко на шампанското на Кърноу и доколко на нулевата гравитация.

За да се концентрира, той се съсредоточи върху многоцветните тръби, които ги заобикаляха.

— Значи това е известната сонда „Сахаров“. За първи път виждам цялостен възел.

— Съществуват само четири подобни възела.

— Надявам се, че е в ред.

— Дано. В противен случай общинският съвет на град Горки отново ще промени името на площад „Сахаров“.

Това беше спомен за времето, за което руснаците макар и горчиво се шегуваха, спомен за отношението на държавата им към великия учен. Флойд отново си припомни красноречието на Сахаров, когато произнасяше речта си пред Академията по време на церемонията, на която той със закъснение бе

провъзгласен за Герой на Съветския съюз. Затворът и изгнанието, бе заявил той, са блестящи помощници на творчеството; немалко шедьоври са били родени в мрачните килии, далеч от изкривяванията на заобикалящия ни свят. В тази връзка най-великото постижение на човешкия интелект, онова, което се смята за неговата основа, идва като продукт на доброволното изгнание, което Нютон сам си налага по време на голямата чума в Лондон.

Сравнението не бе нескромно; от онези години, прекарани в Горки, датираха не само възгледите му върху структурата на материята и произхода на вселената, но и плазмоконтролируемите концепции, които доведоха практически до термоядрената енергия. Самата сонда, макар да бе най-известният и разпространен резултат на този му труд, бе просто един придружаващ продукт на този удивителен интелектуален взрив. Трагедията беше там, че подобни скокове бяха предизвикани от несправедливостта; може би един ден човечеството щеше да открие по-цивилизован начин, за да управлява работите си.

Когато излязоха от помещението, Флойд вече знаеше повече за сондата „Сахаров“, отколкото би искал да знае, или очакваше да си спомни. Беше добре запознат с основните й принципи — използването на пулсираща термоядрена реакция за затопляне и изхвърлянето на буквално всички изтласквателни материали. Най-добрите резултати бяха постигнати, когато използваша чист водород за работна течност, но той бе твърде обемист и трудно се складираше за по-дълъг период. Метанът и амонякът бяха приемливи заместители; можеше да се използва дори вода, макар и с далеч по-слаба ефективност.

„Леонов“ можеше да предложи компромис; огромните резервоари за втечнен водород, които осигуряваха първия тласък, можеха да се отделят, когато корабът достигне необходимата скорост, за да ги откара до Юпитер. Когато пристигнат, щяха да използват амоняк за спирачните механизми и за маневрите по срещата с „Дисквъри“, както и за евентуалното завръщане на Земята.

Такава бе теорията, проверявана отново и отново в безкрайни експерименти и ситуации, пресъздавани от компютъра. Ала както злополучната „Дисквъри“ бе вече добре показала, всички човешки планове подлежах на безмилостна ревизия от страна на Природата или Съдбата, или както и да предпочитаха хората да наричат силите, управляващи Вселената.

— Ето ви и вас, доктор Флойд — изрече авторитетно женски глас и прекъсна въодушевените обяснения на Василий за магнитохидродинамичното захранване. — Защо не ми докладвахте?

Флойд бавно се завъртя около оста си, като леко се побутваше с една ръка. Пред очите му израсна едра фигура, майчински тип, облечена в странна униформа, украсена с десетки джобове и джобчета; приличаше на казашки войн, стегнат с патрондаши.

— Приятно ми е да ви видя отново, докторе. Все още проучвам... Надявам се, че получихте медицинския ми доклад от Хюстън.

— Ах, тези ветеринари от Тийг! Не им хващам вяра да ми прегледат гърлото дори.

На Флойд отлично му бе известно взаимното уважение, което изпитваша един към друг Катерина Руденко и Медицинския център в Олин Тийг, дори широката й усмивка да не бе омаловажила думите й. Тя забеляза искреното му удивление и гордо провря пръсти в патрондаша около широката си талия.

— Обичайната малка черна чантичка не е много практична при нулева гравитация — нещата излитат от нея и когато ти трябват, не можеш да ги намериш. А това сама си го изобретих; миниоперационна. С него мога да оперирам апендикс или да акуширам родилка.

— Убеден съм, че няма да ви потрябва за последното.

— Ха! Добрият лекар трябва да бъде готов за всичко.

Какъв контраст, помисли си Флойд, между капитан Орлова и доктор — дали да не я нарича с цялото й название: инженер-доктор по хуманна медицина? — Руденко. Командирът, капитан Орлова, притежаваше грацията и стегнатостта на прима балерина; лекарката можеше с успех да служи за прототип на Матушка Русь — яка, набита, с широко селско лице, ако наметнеше шал на раменете си, картината щеше да бъде пълна. Не се заблуждавай, помисли си Флойд. Това е жената, която по време

на стиковката с „Комаров“ бе спасила най-малко десет души от смърт — а в свободното си време успява да редактира „Анали на космическата медицина“. Смятай, че си щастлив, защото тя е на борда.

— По-късно, доктор Флойд, ще разполагате с достатъчно време, за да изучите нашия малък кораб. Колегите ми са твърде вежливи, ви го кажат, но имат много работа, а вие им пречите. А сега искала да ви превърна — и тримата — в красиви спящи същества колкото е възможно по-скоро. Така ще имаме по-малко грижи.

— Страхувах се от това, но добре ви разбирам. Готов съм да се дам в ръцете ви, когато кажете.

— Аз съм винаги готова. Елате, моля.

Лазаретът на кораба бе с размери колкото да побере операционна маса, два статични велосипеда, няколко шкафа с инструменти рентгенов апарат. Докато доктор Руденко бързо, ала внимателно преглеждаше Флойд, тя неочаквано му зададе въпрос:

— Какво представлява малкият златен цилиндър, който доктор Чандра носи на верижка на врата си? Някакъв комуникационен апарат ли е? Изобщо не го сваля от себе си — всъщност той е тъй срамежлив, че не сваля нищо от себе си.

Флойд не можа да сдържи усмивката си; не беше трудно да си представи реакциите на скромния индиец в близост с тази поразителна дама.

— Фалус.

— Какво?

— Вие сте лекар и би трябвало да го разпознаете. Символът на мъжката плодовитост.

— Но, разбира се — колко съм глупава! Хиндуистката религия ли практикува? Вече е малко късно да организираме вегетарианска диета специално за него.

— Не се тревожете, не бихме ви причинили подобно нещо, без да ви предупредим навреме. Макар че не се докосва до алкохол, иначе Чандра не е фанатик в нищо с изключение на компютрите. Веднъж ми каза, че баща му бил духовник в Бенари и му дал този фалус — семейна реликва, предавана от поколение на поколение.

За изненада на Флойд доктор Руденко не реагира негативно, както той очакваше; е, доби тъжно изражение, свършено нехарактерно за нея.

— Разбирам какво чувства. Моята баба ми бе дала красива икона — шестнайсети век. Искях да я взема със себе си, ала тя тежи цели пет килограма.

Лекарката отново доби делови вид, направи безболезнена подкожна инжекция на Флойд и му нареди да дойде при нея още щом му се доспи. Увери го, че ще се почувства така след по-малко от два часа.

— В това време се отпуснете изцяло — нареди му тя. — На това ниво има кабина за наблюдения — станция Д.6. Защо не отидете там?

Идеята беше добра и Флойд послушно отплува, което би удивило неимоверно всеки, който го познаваше. Доктор Руденко погледна ръчния си часовник, продиктува кратко нареждане на автосекретаря си и нагласи будилника с половин час напред.

Когато достигна Д.6, Флойд видя, че Чандра и Кърноу са вече там. Те го погледнаха, като че ли го виждаха за първи път, после отново обърнаха глави към величествения спектакъл навън. На Флойд му се стори — и той се поздрави за блестящата си мисъл, — че Чандра не бе в състояние истински да се възхити на гледката. Очите му бяха полупритворени.

Навън висеше свършено непозната планета, излъчваща победоносно синьо и поразителни бели лъчи.

Колко странно, помисли си Флойд. Какво ли е станало със Земята? Наистина, та той не можеше да я познае! Беше се обърнала наопаки. Каква беда — той тихо заплака за всички бедни хора, които се изсипваха в космоса...

Почти не забеляза как двама души от екипажа вдигнаха и понесоха съвършено несъпротивляващата се обвивка на Чандра, когато се върнаха за Кърноу, очите на Флойд се затвориха, но той продължаваше да диша. Когато се върнаха за него, дори дишането му бе спряло.

II. Циен

Събуждането

А ни уверяваха, че няма да сънуваме, помисли си Хейуд Флойд повече с изненада, отколкото с раздразнение. Великолепното розово сияние, което го заобикаляше, му действаше успокоително; напомняше му за шишовете с месо и прациящите пънове в камината по Коледа. Но я нямаше топлината; всъщност усещаше определен хлад, макар и не тъй неприятен.

Дочуваше гласове, твърде тихи, за да може да разбере какво говорят. Те се усилиха, ала той все още не улавяше отделните думи.

— Разбира се — изговори той с внезапно удивление, — не бих могъл да сънувам на руски език!

— Не, Хейуд — отвърна му женски глас. — Не сънуваш. Време е да ставаш.

Красивото сияние избледня; той отвори очи и пред лицето му проблясна силна светлина. Лежеше на една кушетка, върху която го придържаха еластични колани; беше заобиколен от хора, ала той не можеше да фокусира погледа си, за да ги разпознае.

Нежни пръсти притиснаха клепачите и започнаха да масажират челото му.

— Не се напрягай. Дишай дълбоко... още... така... как се чувстваш?

— Не знам... странно... главата ми се мае... гладен съм.

— Това е добър знак. Знаеш ли къде си? Вече можеш да отвориш очи.

Той фокусира поглед върху фигурите — първо се появи доктор Руденко, после командир Орлова. Ала нещо бе станало с Таня, откакто я бе видял за последен път, само преди час. Когато Флойд разбра причината, почувства почти физически удар.

— Косата ти отново е пораснала!

— Надявах се, че ще ти хареса. Но аз не мога да кажа същото за брадата ти.

Флойд вдигна ръка към лицето си и осъзна, че трябва да прави съзнателно усилие и да планира всеки отделен момент на движението. Брадата му бе покрита с къси остри косми — като че ли не се бе бръснал два-три дни. Когато човек е в хибернация, космите му растат с една стотна от нормалната скорост...

— Значи така — промълви той. — Значи сме пристигнали на Юпитер.

Таня го погледна успокояващо, после се извърна към лекарката, която почти незабелязано кимна с глава.

— Не, Хейуд — каза тя. — Остава ни още цял месец. Не се тревожи — корабът е в изправност и всичко върви нормално. Но приятелите ти от Вашингтон ни помолиха да те събудим предварително. Случи се

нещо непредвидено. Преследваме „Дискъвъри“, за да я достигнем, но се страхувам, че няма да успеем.

„Циен“

Когато гласът на Хейуд Флойд долетя от високоговорителя, двата делфина внезапно прекъснаха обиколките си в басейна и заплуваха към брега. Поставиха главите си върху циментовия бордюр и внимателно се загледаха в предмета, откъдето идваше звукът.

Значи разпознават гласа на Хейуд, помисли си Керълайн с известна горчивина. А Кристъфър, който пълзеше из кошарата си, дори не спря да си играе с цветните бутони на видеокнижката си, когато гласът на баща му прозвуча високо и отчетливо от разстояние половин милиард километра.

„...Скъпа моя, не се учудвай, че ме чуваш цял месец преди предвиденото; сигурно от седмици вече знаеш, че тук си имаме компания. Все още не мога да повярвам, в някои отношения дори няма никакъв смисъл. Те не могат да имат достатъчно гориво, за да се върнат невредими на Земята; дори не виждаме как ще осъществят срещата. Разбира се, никога не сме ги виждали. Когато е бил най-близо до нас, «Циен» е бил на повече от петдесет милиона километра разстояние. Имаха много време да отговорят на сигналите ни, само да искаха, ала те изобщо не ни обърнаха внимание. Сега вече са твърде заети за приятелски разговор. След няколко часа ще навлязат в атмосферата на Юпитер и тогава ще видим колко е ефикасна тяхната спирачна система. Ако свърши работа, ще бъде добре за нас като поука, а ако не успее — е, да не говорим за това.

Руснаците работят забележително добре, вземат предвид всички подробности. Разбира се, че са ядосани и разочаровани, ала чувам много думи, които изразяват искреното им възхищение. Номерът бе наистина блестящ — да построим онзи кораб в цял размер и да ги накараме да мислят, че е космическа станция, докато не се засякоха с бустерите.

Е, нямаме какво друго да правим, освен да седим и да гледаме. А от разстоянието, на което сме, не ги виждаме по-добре, отколкото през вашите най-силни телескопи. Не мога да не им пожелаая успех, макар да се надявам, че са оставили на мира «Дискъвъри». Тя е наша собственост и мога да се обзаложа с теб, че Държавният департамент им го напомня непрекъснато.

Ала всяко зло за добро — ако китайските ни приятели не ни бяха изпреварили, нямаше да имате вест от мен още един месец. Но сега, когато доктор Руденко ме събуди, ще ти се обаждам през ден. След първия шок идвам на себе си — опознавам кораба и екипажа. Работя върху руския си, макар да нямам голяма възможност да го използвам, тъй като всички настояват да разговаряме на английски. Какви страхотни лингвисти сме ние, американците! Понякога се срамувам от нашия шовинизъм — или по-точно от нашия мързел. Английският, използван на борда, е или перфектен — главният инженер Саша Ковальов може спокойно да си печели прехраната като говорител в Би Би Си, — или от типа «говори-бързо-за-да-не-се-забелязват-грешките-ти». Единствената, която не може да говори добре, е Женя Марченко, заменила Ирина Якунина в последния момент. Впрочем, радвам се, че Ирина се е оправила — колко ли разочарована е била! Чудя се дали е подновила заниманията си с въздушния велосипед.

Като заговорих за злополуки, нека ти кажа, че, изглежда, Женя също е преживяла нещо лошо. Въпреки че пластичните хирурзи са свършили великолепно работата си, човек със сигурност може да твърди, че е била жестоко обгорена. Най-младата е сред екипажа и останалите се отнасят към нея със — сякаш да употребя думата «съжаление», ала ми се струва твърде унижаващо. Затова ще кажа, че полагат за нея специални грижи.

Може би се чудиш как се разбирам с командира Таня. Много ми харесва, но не обичам да я нервирам. Във всеки случай няма никакво съмнение относно факта кой ръководи кораба.

А доктора по хуманна медицина Руденко — срещала си се с нея при подписването на Конвенцията за космическото пространство в Хонолулу преди две години и съм сигурен, че не си забравила тази среща. Затова вероятно ще разбереш защо я наричаме Катерина Велика — разбира се, зад широкия ѝ гръб.

Но стига толкова клюки. Ако превиша времето за свръзка, ще трябва да плащам допълнително, а това не

ми е приятно. Впрочем тези лични обаждания са съвършено недосегаеми. Но в комуникационната верига има твърде много линии, така че не се учудвай, ако понякога получиш съобщение от... е, по някакъв друг канал.

Чакам отговор от теб — кажи на момичетата, че ще им се обадя по-късно. Поздрави на всички ви — двамата с Крис много ми липсват. А когато се върна, обещавам ти, че никога повече няма да заминавам.“

Последва кратка шумна пауза, после един очевидно механичен глас се обади:

„С това завършва предаване четиристотин трийсет и две, тире седем от космически кораб «Леонов».“

Когато Керълайн Флойд изключи говорителя, двата делфина се плъзнаха под водата, пресякоха басейна и се отправиха към Тихия океан, без да оставят и вълничка след себе си.

Кристофър разбра, че приятелите му са си отишли, и се разплака. Майка му го взе на ръце и се опита да го успокои, но той плака много дълго.

Транзит покрай Юпитер

На бордовия екран увисна Юпитер, обвит с бели облаци, изпъстрен с червеникавооранжеви ленти и с Голямото си Червено Петно, опулено като гибелно око. Беше в трите си четвърти, но никой не гледаше осветения диск; очите на всички бяха приковани в полумесеца тъмнина в края му. Там, над тъмната страна на планетата, китайският кораб бе на път да се срещне с истината.

Това е абсурдно, помисли си Флойд. Не можем да видим нищо от четирийсет милиона километра разстояние. Но няма никакво значение — радиото ще ни съобщава всичко, от което се интересуваме.

„Циен“ бе преустановил всички звукови, видео– и информационни вериги още преди два часа, тъй като антените с далечно насочване бяха прибрани в защитните гнезда на топлинния щит. Единствено радиофарът, който се насочваше към всички посоки, все още предаваше, определяше точно положението на китайския кораб, докато онзи се гмурна в океана от облаци, големи колкото цели континенти. Острото „бип-бип-бип“ бе единственият звук в контролната кабина на „Леонов“. Всеки импулс бе излъчен от Юпитер преди повече от две минути; до този миг източникът им можеше вече да се е превърнал в облак нажежен газ, разпръскващ се в стратосферата на Юпитер.

Сигналът утихваше, шумът се засилваше. Звучите се изкривяваха; някои изобщо не се чуваха вече, после последователността се възстанови. Около „Циен“ се образуваше плазмена обвивка и скоро щеше да отреже всички комуникации до мига, в който корабът се появеше отново. Ако изобщо това станеше.

— Посмотри! — извика Макс. — Ето го!

Отначало Флойд не можеше да види нищо. После точно зад крайчеца на осветения диск той забеляза мъничка звезда — тя светеше там, където нямаше никаква вероятност да има звезда, на фона на затъмненото лице на Юпитер.

Той се появи като призрак, неподвижен, макар че трябваше да се движи със сто километра в секунда. Бавно се уголеми и блесна; вече не беше обект без определени размери, започваше да придобива продълговата форма. Комета, сътворена от човешки ръце, прободеше нощното небе на Юпитер, като поръси с жар хиляди километри зад себе си.

Един последен изкривен и необичаен звук избибитка от радиофара, последван от безсмислените шумове, породени от радиацията около Юпитер, един от многобройните космически гласове, които нямаша нищо общо с Човека или неговите творения.

Никакъв звук не долитах от „Циен“, но той все още се виждаше. Те наблюдаваха как дребната блестяща

точка чувствително се отдалечи от осветената страна на планетата и скоро щеше да изчезне в затъмнената част. А дотогава, ако всичко вървеше по плана, Юпитер щеше вече да е уловил кораба и да е унищожил нежеланата скорост. Когато се появеше иззад гигантския свят, той щеше вече да се е превърнал в още един юпитеров спътник.

Блестящата точка избледня. „Циен“ бе обиколил осветената част на планетата и вече се насочваше към затъмнената ѝ страна. Нищо нямаше да се вижда, нищо нямаше да се чува, докато не се появеше от сянката навън — ако всичко вървеше добре, това щеше да стане точно след час. Един много дълъг час за китайците.

За шеф-изследователя Василий Орлов и инженера по свръзките Саша Ковальов часът измина изключително бързо. Много имаше да научат, наблюдавайки тази малка звезда; периодите на поява и изчезване и най-последно доплеровият ефект на радиофара даваха истинска информация за новата орбита на „Циен“. Компютрите на „Леонов“ вече преработваха цифрите и даваха очакваното време, когато корабът щеше отново да се появи — данни, основаващи се на различни теории за темповете на забавянето на скоростта в атмосферата на Юпитер.

Василий изключи екрана, завъртя се заедно със стола си, разхлаби колана за обезопасяване и се обърна към търпеливо очакващата публика:

— Поява отново най-малко след четирийсет и две минути. Нека зрителите се поразходят, а ние да се съсредоточим върху работата си. Ще се видим отново след трийсет и пет минути. Хайде! Ну уходи!

Излишните присъстващи с нежелание напуснаха командната зала — ала за неудоволствие на Василий всички се върнаха отново след малко повече от половин час. Не беше спрял да ги гълчи заради това, че не вярват в изчисленията му, когато познатото „бип... бип... бип...“ от радиофара на „Циен“ отново се разнесе от високоговорителите.

Василий бе изумен и покрусен, но и той скоро се включи в общото ръкопляскане и възгласите; Флойд не забеляза кой пръв изръкопляска. Макар и да си съперничеха, всички бяха астронавти толкова далече от дома, колкото някога някой е бил — „Посланици на човечеството“ според красивите думи, вписани в Първия договор за космоса на ООН. Дори да не желаеха китайците да успеят, те в никакъв случай не искаха колегите им да пострадат.

В тяхната радост е намесен и елемент на личен интерес, мислеше си Флойд. Сега колелото на късмета се въртеше в полза на „Леонов“; „Циен“ бе демонстрирал, че аероспирачните маневри са наистина възможни. Данните за Юпитер бяха правилни; атмосферата на планетата не съдържаше неочаквани и може би фатални изненади.

— Чудесно! — обади се Таня. — Мисля, че трябва да им изпратим поздравителна телеграма. Но дори и да го направим, няма да ни го признаят.

Някои от колегите все още се подиграваха на Василий, който искрено объркан се пулеше срещу компютъра си.

— Нищо не разбирам! — възкликна той. — Все още трябва да са зад Юпитер! Саша, дай ми данните за скоростта по техния радиофар!

Последва още един безмълвен диалог с компютъра; след това Василий тихо подсвири с уста.

— Нещо не е наред. Те се намират в прегръдките на юпитеровата орбита — но тя няма да им разреши да се срещнат с „Дисквъри“. Орбитата, в която са в момента, ще ги отдалечи доста зад Йо. Ще имам поточни данни след още пет минути.

— Но нали са в сигурна орбита? — попита Таня. — По-късно биха могли да направят корекции.

— Може би. Но това ще им отнеме дни, дори да разполагат с достатъчно гориво, в което се съмнявам.

— Значи все още можем да ги изпреварим.

— Не бъди такава оптимистка. На три седмици разстояние сме от Юпитер. Китайците могат да направят десет орбити, преди ние да стигнем до тях, и да изберат най-подходящата, за да се срещнат с „Дисквъри“.

— И пак ако допуснем, че имат достатъчно гориво.

— Разбира се. Но можем само да гадаем.

Целият този разговор бе проведен на толкова забързан и развълнуван руски език, че Флойд далеч не можа да схване всичко. Когато Таня го съжали и му обясни, че „Циен“ е надхвърлил целта и се е отправил към външните спътници на Юпитер, първата му реакция беше:

— В такъв случай те са попаднали в сериозна беда. Какво ще направите, ако поискат помощ?

— Сигурно се шегуваш. Как си ги представяш да го направят? Твърде горделиви са. Всъщност би било невъзможно. Не можем да променяме профила на нашата мисия и ти добре го знаеш. Дори ако имаме гориво...

— Права си, разбира се; но би било трудно това да се обясни на деветдесет и девет процента от земните хора, които не са запознати с орбиталната механика. Трябва да започнем да мислим за политическите усложнения — ако не сме в състояние да им помогнем, ще стане лошо за всички ни. Василий, ще ми дадеш ли последната им орбита още щом я определиш? Отивам в кабината си да поработя.

Кабината на Флойд, или по-точно една трета от кабината му, бе все още отчасти натъпкана с кутии и кашони, много от тях подредени върху койките, които щяха да бъдат предоставени на Чандра и Кърноу, когато излязат от дългия си сън. Флойд бе успял да прочисти тясно пространство за собствените си нужди и му бяха обещали лукса от още цели два кубически метра още щом могат да отделят член от екипажа, за да му помогне при разчистването на кабината.

Флойд отключи малката си комуникационна конзола, пхна тайните ключове и поиска информация за „Циен“, изпратена му от Вашингтон. Зачуди се, дали домакините му са имали щастието да я разгадаят; шифърът се базираше на продукта на двестацифрова основа, а Националната агенция по безопасност бе заложила репутацията си на твърдението, че и най-бързият компютър не би могъл да го дешифрира преди края на Вселената. Подобно твърдение никога не можеше да бъде доказано, напротив — винаги можеше да се обори.

Той отново се загледа внимателно в отличните фотографии на китайския кораб, направени, когато са се разкривали истинските му цветове в момента на напускане на земната орбита. Имаше и по-късни снимки — не тъй ясни, защото по онова време корабът вече е бил далече от камерите — през последната фаза, когато е летял към Юпитер. Именно тези снимки го интересуваха най-много; а още по-полезни бяха дългообразните чертежи и изчисленията.

При най-оптимистични предположения беше трудно да се разбере какво се надяваха да постигнат китайците. Те вероятно бяха изразходвали вече деветдесет процента от горивото в лудия си бяг през Слънчевата система. Ако наистина мисията не бе самоубийствена нещо, което не можеше да се управлява — а само план, включващ хибернация и спасителни операции по-късно, — имаше някакъв смисъл. А Интелектът не вярваше, че китайската технология за хибернация е достатъчно добре развита, за да бъде това предположение действителна възможност.

Но Интелектът често грешеше, дори се объркваше от лавината необработени факти, които трябваше да постави на преценка — така наречения шум в информационните вериги. Той бе свършил забележителна работа на „Циен“, като се имаше предвид краткото време, ала Флойд би желал материалът, който получаваше, да бъде по-внимателно подбран. Някои данни бяха пълен боклук и нямаха никаква връзка с мисията.

Въпреки това, когато човек не знае какво точно търси, важно беше да се избегнат каквито и да е предразсъдъци и предубеждения; нещо на пръв поглед излишно, дори глупаво, можеше да се окаже от жизнена важност.

Флойд въздъхна и се залови да чете петстотинте страници данни, възприемайки ги съвсем повърхностно, докато диаграмите, чертежите, фотосите — някои от тях толкова замазани, че можеха да представляват абсолютно всичко, — новините накратко, списъците на делегатите на научни конференции, заглавията на техническа литература, дори рекламните материали плавно се сменяха на бързовъртящия се екран. Вероятно е действала много ефективна шпионска система; кой би помислил, че толкова много японски модули, швейцарски микроконтролеори или немски детектори на радиация можеха да бъдат проследени до местоназначението им в изсъхналото езеро Лоп Нор — първия жалон по пътя им към Юпитер.

Някои от данните трябваше да са били включени съвсем случайно; не можеха да бъдат отнесени към мисията. Ако китайците бяха направили тайна поръчка за хиляда инфрачервени сензори чрез подставена корпорация в Сингапур, това си беше грижа единствено на военните; не бе никак вероятно, че „Циен“ очаква да бъде преследван от ракети. А това бе наистина смешно — специализирано оборудване за наблюдения и проучвания от Глейсиър Джоуфизикс, Инк., от Анкъридж, Аляска. Какъв ли умник си въобразяваше, че една експедиция в далечния космос би имала нужда...

Усмивката замръзна върху устните на Флойд; той усети как кожата на тила му настръхна. Господи — не биха посмели! Ала те вече бяха достатъчно посмели и сега, най-после всичко идваше на мястото си.

Той върна на екрана фотосите и коригираните планове на китайския кораб. Да, беше напълно възможно — тези канелюри отзад по протежение на изкривяването на електродите, можеха да имат същия размер...

Флойд се обади в командната кабина.

— Василий — каза той, — изчисли ли орбитата им?

— Да, изчислих я — отговори навигаторът със странно тих глас. Флойд веднага разбра, че нещо се е случило. Тогава той реши да стреля наслуки:

— Срещат се с Европа, нали?

От другата страна шумно си поеха дъх, не вярваха на ушите си.

— Черт вземи! Откъде знаеш?

— Не знаех. Само предположих.

— Не може да има никаква грешка. Направих проверка в шест произволни точки. Спирачната маневра е задействала точно как са искали. Те са на път за Европа — не може да е случайно. Ще бъдат там след седемнайсет часа.

— И ще влязат в орбита.

— Може би; няма да им е нужно много гориво. Но каква е целта им?

— Ще рискувам с още едно предположение. Ще извършат бързи наблюдения и после ще се приземят.

— Луд ли си? Или знаеш нещо, което на нас не ни е известно?

— Не, въпрос на проста дедукция. Ще се изядеш заради това, че не си видял очевидното.

— О кей, Шерлок. Защо някой ще иска да се приземи на Европа? Какво има там, за бога?

Флойд се наслаждаваше на моментния си триумф. Той можеше, разбира се, дълбоко да греши.

— Какво има на Европа ли? Най-ценното вещество във Вселената.

Беше отишъл твърде далеч; Василий не беше глупак и взе думите от устата му.

— Вода, нали?

— Точно така. Милиарди и милиарди тонове вода. Достатъчно, за да напълнят резервоарите, за да обиколят всички спътници и пак да им остане, за да се срещнат с „Дисквъри“ и да се върнат на Земята. Не ми е приятно да ти го казвам, Василий, но нашите китайски приятели отново ни надхитриха.

— И, разбира се, са сигурни винаги, че могат да ни избягат.

Ледът на големия канал

Като се изключи смолисточерното небе, снимката можеше да е направена където и да е в полярните кръгове на Земята; всичко изглеждаше съвършено познато — море от набръчкан лед, простиращо се до самия хоризонт. Единствено петте човешки фигури в скафандри на преден план подсказваха, че панорамата бе от друг свят.

Дори сега конспиративните китайци все още не бяха разкрили имената на екипажа. Анонимните нарушители на спокойствието на ледения пейзаж на Европа бяха наричани просто шеф-изследователя, командира, навигатора, главния инженер, помощник-инженера. *Каква ирония на съдбата*, мислеше си Флойд, *жителите на Земята бяха вече видели историческата снимка цял час преди изображението ѝ да стигне до „Леонов“, макар той да бе тъй близо до обекта.* Ала предаванията на „Циен“ се извършваха по насочен лъч, който бе невъзможно да уловят; „Леонов“ получаваше изображение единствено от сигналния фар, който предаваше наслуки във всички посоки. Дори този сигнал не се чуваше през половината от времето, тъй като въртенето на Европа го извеждаше извън обсега им, или пък самият спътник се затъмняваше от чудовищната маса на Юпитер. Оскъдните новини за китайската мисия трябваше да се транслират от Земята.

Корабът се приземи след първоначалните наблюдения върху един от малобройните острови твърда скала, който пронизваше ледения пласт, покриващ буквално целия спътник. Ледът бе гладък от полюс до полюс; липсваше вятър или каквото и да е климатично движение, което да го понабръчка и да нарисува странни фигури върху него, не падаше сняг, за да натрупа пласт върху пласт и да образува бавно движещи се хълмове. По повърхността на Европа, лишена от атмосфера можеха да падат метеорити, но не и снежинки. Единствените сили, оформящи повърхността на спътника, бяха силната гравитация, която свеждаше всички възвишения до едно ниво, и неспирните трусове, причинени от другите спътници, когато преминаваха отново и отново покрай Европа, следвайки своите орбити. Самият Юпитер, независимо от много по-голямата си маса, оказваше доста слабо влияние. Юпитеровите приливи бяха свършили своята работа преди много еони, оставяйки Европа заключена завинаги с едната си страна обръната към гигантския си господар.

Всичко това бе известно от мисията на „Войиджър“ през седемдесетте години на двайсетия век, от наблюденията на „Галилео“ през осемдесетте и кацанията на Кеплер през деветдесетте години на двайсетия век. Но само за няколко часа китайците бяха научили повече за Европа, отколкото всички предишни мисии взети заедно. Те пазеха познанията за себе си; беше жалко, но едва ли някой би отрекъл, че имаха пълно право на това.

Ала все по-горещо се отричаше правото им да анексират спътника. За първи път в историята на човечеството една нация имаше претенции към чужд свят и всички средства за осведомяване на Земята спореха за законността им. Макар китайците да обясняваха, дълго и досадно, че никога не са подписвали Договора за космически изследвания на ООН от 2002 година и следователно не са обвързани с клаузите му, това не укротяваше гневните протести.

И неочаквано Европа стана най-голямата новина в Слънчевата система. А репортерът от мястото на събитието (намиращ се поне на няколко милиона километра от него) стана най-търсеният човек.

„Говори Хейуд Флойд от борда на космическия кораб «Космонавт Алексей Леонов», пътуващ за Юпитер. Но както сами разбирате, сега цялото ни внимание е приковано към Европа. В този миг аз наблюдавам спътника през най-мощните телескопи на борда; при това увеличение той е десет пъти по-голям от Луната, гледана с просто око. Гледката наистина е необикновена. Цялата повърхност е оцветена в розово с няколко малки кафяви петна. Спътникът е покрит с гъста мрежа тънки линии, виещи се и обикалящи във всички посоки. Всъщност гледката

много напомня на фотос от учебник по медицина, на който може да се види плетеницата от вени и артерии. Някои от линиите са с дължина стотици, дори хиляди километри и приличат на въображаемите канали, които Пърсивал Лоуъл и други астрономи от началото на двайсетия век са си представяли, че виждат на Марс. Ала каналите на Европа не са илюзия, макар, разбира се, да не са изкуствени. И още нещо — те наистина са пълни с вода, по-скоро с лед. Защото спътникът е почти изцяло покрит от океан със средна дълбочина петдесет километра. Тъй като Европа е твърде далеч от слънцето, температурата на повърхността ѝ е изключително ниска — около сто и петдесет градуса под точката на замръзването. Ето защо, предполага се, че единственият ѝ океан представлява огромен леден блок. Каква изненада. Обаче това не е напълно вярно, тъй като голямо количество топлина се генерира вътре в самия спътник от вътрешните сили на триене — същите сили, които карат огромните вулкани на съседния Йо да изригват. Ето защо ледът непрекъснато се топи, чупи се, замръзва отново, оформяйки пукнатини и равнини като тези върху плаващите ледени късове на земните полярни райони. Ето тази гъста мрежа от пукнатини е сега пред очите ми; някои от тях са потъмнели от древност — може би образувани преди милиони години. Ала други са снежнобели; това са новообразуваните, които са се отворили току-що и върху тях се е натрупал пласт само от няколко сантиметра. «Циен» е кацнал точно до една от тези снежнобели ивици — хиляда и петстотин километровата пукнатина, наречена Големия Канал. Очевидно китайците възнамеряват да изпомпат водата му в резервоарите си и да използват спътниковата система на Юпитер, а после да се завърнат на Земята. Може и да не им е толкова лесно, но те със сигурност трябва да са изучили района много внимателно и явно знаят какво вършат. Сега вече е очевидно защо са поели такъв риск и защо имат претенции към Европа. За да я използват като база. Тя може да бъде ключът към цялата Слънчева система. Макар че на Ганимед също има вода, тя всичката е замръзнала и не е тъй лесно достижима, защото гравитацията на този спътник е по-силна. Има и нещо друго, което току-що ми хрумна. Дори ако китайците не могат да се отлепят от Европа, те биха могли да оцелеят до изпращането на спасителна мисия. Имат достатъчно енергия, в района може да има полезни изкопаеми, а ние всички знаем, че именно китайците са големите специалисти в областта на производство на синтетични храни. Животът им няма да се отличава с кой знае какъв лукс, но лично аз познавам няколко души, които биха го приели с радост, само и само да наблюдават великолепието на Юпитер, заемащ почти целия хоризонт — гледка, която, надявам се, сами ще видим само след няколко дни. Това беше Хейуд Флойд, който ви казва довиждане от името на колегите си и от свое име, всички на борда на «Алексей Леонов».“

— А това е командната зала. Много добър репортаж, Хейуд. Трябваше да станеш журналист.

— Дълго време съм практикувал. Половината от стажа ми беше във В.О.

— В.О.?

— „Връзки с обществеността“. Обикновено обяснявах на политиците защо трябва да ми отпуснат повече пари. Нещо, за което вие нямате грижа.

— Колко бих желала това да беше вярно. Хайде, качи се при нас. Получихме нова информация, която бихме искали да обсъдим заедно.

Флойд откачи подвижното си микрофонче, залости телескопа в позиция и се отлепи от малкото зрително стъкло. Когато излезе, почти се сблъска с Николай Терновски, тръгнал очевидно в същата посока.

— Имам намерение да ти открадна най-хубавата част за Радио Москва, Уди. Нали няма да имаш нищо против?

— Няма, товарищ. Как бих могъл да те спра?

Горе в командната зала капитан Орлова замислено се бе вторачила в гъсто изписаните думи и цифри на главния екран. Флойд мъчително започна да ги разгадава, когато тя го спря.

— Не се притеснявай за подробностите. Това са изчисления колко време ще е нужно на „Циен“ да напълни резервоарите си и да се подготви за излитане.

— И моите хора извършват същите изчисления, но дават много повече варианти.

— Мислим, че сме ликвидирали един от тях. Знаеш ли, че най-добрите водни помпи, които можете да купите, принадлежат на пожарната команда? И ще се изненадаш ли, ако разбереш, че на Централната пекинска пожарна само преди няколко месеца внезапно са реквизирали четири от най-новите ѝ модели, въпреки протестите ня кмета?

— Ни най-малко, само се изпълвам с възхищение.

— Това може и да е съвпадение, но помпите биха подхождали идеално. Като започвам да правя предположения за това къде биха могли да се поставят, как биха пробии леда и прочее — е, според мен те ще са готови след пет дни.

— След пет дни!

— Ако имат късмет и ако всичко върви идеално. И ако не пълнят всичките си резервоари, а поемат вода колкото да осъществят срещата си с „Дисквъри“ преди нас. Дори с един-единствен час да ни изпреварят, ще бъде достатъчно. Най-малко ще претендират за правото на спасено имущество.

— Не и според адвокатите на Държавния департамент. В подходящ момент ние ще заявим, че „Дисквъри“ не е изоставен кораб, а само сме го паркирали, докато сме в състояние да си го приберем. Всеки опит да се завземе кораба ще се смята за пиратски акт.

— Сигурен съм, че китайците много ще се впечатлят.

— Ако не го направят, какво можем да сторим?

— Ние сме повече от тях, два пъти повече, когато съживим Чандра и Кърноу.

— Сериозно ли говориш? И къде са абордажните куки?

— Абордажните куки ли?

— Мечовете, оръжието?

— О! Бихме могли да използваме лазерния телеспектрометър. Той може да превърне в нищо един милиграм астероидна маса от разстояние хиляда километра.

— Мисля, че този разговор не е по вкуса ми. Моето правителство няма да оправдае насилието, освен, разбира се, ако се упражни при самоотбрана.

— Колко сте наивни вие, американците! Ние сме по-големи реалисти от вас; трябва да бъдем такива. Твоите деди са умрели от старост, Хейуд. А трима от моите са били убити във Великата отечествена война.

Когато бяха сами, Таня винаги го наричаше Уди, никога Хейуд. Сигурно говореше сериозно. Да не би пък просто да го изпитваше как ще реагира?

— Както и да е, само корпусът на „Дисквъри“ струва няколко милиарда долара. Самият кораб не е важен, важна е информацията, която носи.

— Точно така. Информацията, която може да бъде преписана и след това изтрита.

— Наистина имаш поразителни идеи, Таня. Понякога си мисля че всички руснаци са малко параноици.

— Благодарение на Наполеон и Хитлер заслужаваме правото да бъдем такива. Но не ми казвай, че вече не си го изработил — как го наричате вие, сценарий ли?

— Не бе необходимо — отвърна Флойд доста мрачно. — Държавният департамент го е направил вместо

мен, и то с вариации. Просто ще разберем кои от тях ще предпочетат китайците. А аз няма да се изненадам ни най-малко, ако отново се досетят преди нас.

Вик от Европа

Да се спи при нулева гравитация е способност, която трябва да бъде изучавана; на Флойд му отне почти седмица, за да овладее най-добрия начин да поставя краката и ръцете си така, че да не се носят из пространството в неудобно за него положение. Беше се превърнал в специалист и не бе нетърпелив да дочака времето, когато отново щеше да усети тежестта на тялото си; всъщност самата идея за това го караше от време на време да сънува кошмари.

Някой го разтърсваше, за да го събуди. Не, сигурно сънува! Усамотението бе свещено право на борда на космическия кораб; никой не влизаше в чужда кабина, без да поиска разрешение. Той стисна очи, ала някой продължаваше да го разтърсва.

— Доктор Флойд, моля ви, събудете се! Викат ви в командната кабина.

При това никой не го наричаше „доктор Флойд“; най-официалното обръщение към него от седмици наред беше „док“. Какво ставаше?

Той с нежелание отвори очи. Намираше се в малката си кабина, нежно обгърнат от пашкула-койка. Така му казваше една част от него; тогава, как можеше да вижда Европа? Те все още бяха на милиони километри от спътника.

Виждаха се характерните фигури, триъгълниците и многоъгълниците, образувани от преплитащите се линии. И това бе наистина Големия канал — не, не беше съвсем така. Как би могъл да бъде, когато той все още си беше в малката кабина на борда на „Леонор“?

— Доктор Флойд!

Той се събуди напълно и видя, че лявата му ръка плува на няколко сантиметра пред очите му. Странно колко линииите на дланта му наподобяваха картата на Европа! Но нали икономичната Майка Природа винаги се повтаряше на толкова страшно различни нива като например завихрянето на млякото, когато го наливаш в чашата си с кафе, или завихрените облаци на някой циклон и вихрите на спираловидната мъглявина.

— Съжалявам, Макс — каза той. — Какво има? Нещо лошо ли?

— Така мислим, но лошото не е при нас. „Циен“ е в беда.

Командирът, навигаторът и главният инженер се бяха настанили в креслата си и се бяха стегнали с коланите за обезопасяване в командната кабина; останалите членове на екипажа с вълнение обикаляха около удобните илюминатори или гледаха в мониторите.

— Съжалявам, че ви събудих, Хейуд — извини се безцеремонно Таня. — Ето как стоят нещата. Преди десет минути получихме Първокласен приоритет от Наземната контрола на мисията. Радиовръзката с „Циен“ е изчезнала. Станало е внезапно, по средата на едно шифровано съобщение; последвали са няколко секунди лошокачествено предаване, после тишина.

— А радиофарът?

— И той не работи. Не получаваме сигнали и от него.

— Пфу! Значи положението е сериозно. Вероятно голяма повреда. Някакви предположения?

— Много, но наистина само предположения. Експлозия, свличане на пластове, трус: кой знае?

— Може би няма и да научим, ако някой друг не кацне на Европа или ако ние самите не преминем наблизно, за да видим какво е станало.

Таня поклати глава.

— Нямаме достатъчно данни. Най-близкото разстояние, на което можем да се приближим, е петдесет хиляди километра. От толкова далече няма да видим кой знае какво.

— В такъв случай не можем да направим абсолютно нищо.

— Не е съвсем така, Хейуд. Наземната контрола на мисията има предложение. Искат да обърнем голямата си чиния и да се опитаме да уловим макар и слабо някакви радиосигнали — това е — как го изричате вие? — изстрел в тъмнината, но си струва да се опита. Какво ще кажеш?

Първата реакция на Флойд бе изцяло отрицателна.

— Това означава, че ще прекъснем връзката си със Земята.

— Разбира се; но така или иначе трябва да го направим, когато заобикаляме Юпитер. А ще ни отнеме само две минути да възстановим веригата.

Флойд мълчеше. Предложението бе напълно разумно и все пак нещо го безпокоеше. След като се двоуми няколко секунди, внезапно разбра защо не бе съгласен с тази идея.

Бедите с „Дисквъри“ започнаха, когато голямата чиния — главният комплекс антени — изгуби Земята по причини, които дори сега не бяха напълно изяснени. Но тогава Хал със сигурност е бил въвлечен, а тук не съществуваше опасност от възникване на подобна ситуация. Компютрите на „Леонов“ бяха малки, автономни единици; нямаше нито един контролен интелект. Нито пък механичен. Руснаците продължаваха търпеливо да чакат отговора му.

— Съгласен съм — каза най-после той. — Съобщете на Земята да знае какво вършим и започнете заслушването. Предполагам, че ще използвате всички честоти?

— Да, още щом изчислим доплеровите корекции. Как върви, Саша?

— Дайте ми още две минути и ще включа автоматичната антена. Колко време ще заслушваме?

Командирът замълча, преди да отговори. Флойд често се бе възхищавал на решителността на Таня Орлова и дори веднъж ѝ го призна. С рядко чувство за хумор тя му отвърна:

— Уди, командирът може да греши, но винаги трябва да е решителен.

— Заслушвайте петдесет минути и изпратете съобщението си на Земята за още десет. После повторете цикъла.

Нямаше нищо за виждане и слушане; автоматичните вериги бяха по-добре от човешките сетива в улавянето на каквито и да са радиошумове. Въпреки това от време на време Саша изключваше радиомонитора и бученето на юпитеровите радиационни колони изпълваше кабината. Наподобяваше шума от разбиването на вълните по всички земни плажове с внезапни експлозии, идващи от електрическите изпразвания в атмосферата на Юпитер. Нямаше и следа от сигнали, издавани от човешки същества; и един по един онези от екипажа, които не бяха дежурни, тихо се оттеглиха. Докато чакаше, Флойд пресмяташе наум. Каквото и да се бе слушало на „Циен“, то беше вече два часа в миналото, тъй като новината бе дошла от Земята.

Но „Леонов“ би трябвало да е в състояние да улови директно съобщение след по-малко от минута, така че китайците вече са имали предостатъчно време отново да се появят в ефир. Продължителното им мълчание предполагаше катастрофа и той си завъобразява безкрайни сценарии в тази връзка.

Петдесетте минути продължиха дълго, сякаш бяха часове. Когато се качиха, Саша извъртя обратно

комплекса антени към Земята и събщи за неуспеха им. Докато използваше останалите десет минути, за да изпрати някои съобщения, той въпросително погледна командира.

— Струва ли си да опитваме отново? — попита с глас, който ясно изразяваше собствения му песимизъм.

— Разбира се. Можем да съкратим времето, но ще продължим да заслушваме.

Когато измина един час, голямата чиния отново бе извъртяна към Европа. И почти в същия миг автоматичният монитор светна: „ВНИМАНИЕ“

Саша протегна ръка към копчето и гласът на Юпитер изпълни кабината. На този фон, като шепот, долитащ през гръмотевична буря, се дочу тиха реч, която с нищо не можеш да сбъркаш — човешка реч. Бе невъзможно да разберат на какъв език се говори, макар че Флойд бе сигурен по интонацията и ритъма, че не беше китайски, а някакъв европейски език.

Саша с опитни пръсти завъртя копчетата за настройка и думите се чуха по-ясно. Езикът бе несъмнено английски, но смисълът бе все още влудяващо неразбираем.

Забелязваше се една комбинация от звуци, които всяко човешко ухо би уловило безпогрешно и в най-шумната среда. Когато тази комбинация доехтя внезапно на фона на шумовете на Юпитер, на Флойд му се стори, че в никакъв случай не може да е буден, че участва в някакъв фантастичен сън. Колегите му отреагираха малко по-късно; после се вторачиха в него със същото изумление и с нарастващо подозрение.

Защото първите думи, които разпознаха и които идваха от Европа, бяха:

„Доктор Флойд... доктор Флойд... надявам се, че ме чувате.“

Лед и вакуум

— Какво е това? — прошепна някой и въпросът му бе посрещнат от шъткания. Флойд вдигна ръце, изразявайки недоумение — надяваше се и невинност.

„...знаем, че сте на борда на «Леонов»... не ми остава много време... насочвам антената на скафандъра си, накъдето мисля...“

Сигналът отслабна, агонизиращ за няколко секунди, после се появи отново много по-ясен, макар и не достатъчно висок.

„...предайте тази информация на Земята. «Циен» бе разрушен преди три часа. Единствено аз оцелях. Използвам антената на скафандъра си, нямам никаква представа какъв е обхватът ѝ, ала това е единственият ми шанс. Слушайте внимателно: НА ЕВРОПА ИМА ЖИВОТ. Повтарям: НА ЕВРОПА ИМА ЖИВОТ...“

Сигналът отново изчезна. Последва оглушителна тишина, която никой не смееше да наруши. Докато чакаше, Флойд яростно ровеше из паметта си. Не можеше да разпознае гласа — с еднакъв успех би могъл да принадлежи на който и да е китаец, получил образованието си на Запад. Вероятно беше някой, с когото се бе запознал на една от многобройните научни конференции, но не можеше да твърди със сигурност, докато непознатият не си кажеше името.

„...скоро след тукашната полунощ. Помпахме яко и резервоарите бяха пълни почти наполовина. Двамата с доктор Ли излязохме, за да проверим изолацията. «Циен» стои... стоеше на около трийсет метра от брега на Големия канал. Шланговете излизат направо от кораба и се спускат надолу, пробивайки леда. Той е много тънък, опасно е да се върви по него. Топлото течение...“

Отново дълга пауза. Дали китаецът се движи, помисли си Флойд, та от време на време попада зад някоя преграда.

...няма проблеми — осветихме целия кораб. Като коледна елха засия красиво и се отрази в леда. Величествени цветове. Първи го видя Ли — огромна тъмна маса, надигаща се от дълбините. Отначало помислихме, че е рибен пасаж — бе твърде голям за един организъм само, — после започна да се измъква с трясък от пукация се лед.

Доктор Флойд, надявам се, че ме чувате. Тук е професор Чанг, запознахме се на конференция на Международния съюз на астронавтите в Бостън през 2002 година.“

Внезапно и съвсем нелепо Флойд се върна в мислите си на един милиард километра разстояние. Слабо си спомняше приема след заключителното заседание на конгреса на Международния съюз на астронавтите — последният посетен от китайци преди Втората културна революция в страната им. Вече си спомни отчетливо Чанг — дребен, изпълнен с чувство за хумор астроном и екзобиолог, който разполагаше с огромен запас от вицове. Ала сега не се шегуваше.

...като огромни плетеници влажни водорасли, пълзящи по земята. Ли изтича до кораба, за да си вземе фотоапарата, аз останах да наблюдавам и да докладвам по радиото. Нещото се движеше толкова бавно, че с лекота бих могъл да го изпреваря. Вълнението ми бе по-голямо от уплахата. Мислех, че ми е известно какво може да бъде това същество — бях виждал снимки на кафявите водорасли край бреговете на Калифорния, — но дълбоко грешах.

...Мислех, че е в беда. Не можеше да оцелее при температура сто и петдесет градуса под тази, на която е привикнало в жизнената си среда. То се превръщаше в буца лед, докато се придвижваше парчета от него се отчупваха като стъкло, — но не спираше и продължаваше да напредва към кораба, черна приливна вълна, постепенно намаляваща скоростта си. Все още бях тъй удивен, че не можех да размишлявам логично, дори не можех да си представя, че се опитваше да...“

— Няма ли начин да го повикаме отново? — изстреля въпроса си Флойд.

— Не... твърде късно е. Скоро Европа ще се скрие зад Юпитер. Ще трябва да чакаме да излезе от еклипса.

...изкачваше се по кораба и докато го правеше, образуваше нещо като леден тунел. Вероятно така се изолираше от студа както термитите се защитават от слънчевите лъчи в тесните коридори от кал, които строят... тонове лед върху кораба. Най-напред се счупи радиоантената. После видях как се заогъваха стъпалата на стълбата — всичко ставаше забавено, като в сън. Едва когато корабът се олюля, разбрах какво се опитваше да стори, но бе твърде късно. Можехме да се спасим само ако бяхме загасили светлините. Вероятно е фототроп и биологичният му цикъл се задейства от слънчевата светлина, която се процежда през леда. Възможно е също като мушиците да се привлича от светлината. Нашите светлини са били вероятно по-блестящи от каквито и да било други, появявали се някога на Европа... После корабът се срути. Видях как корпусът се разцепи, как от кондензираната влага се образуваха снежинки. Всички светлини изгаснаха с изключение на една-единствена, която се клатушкаше напред-назад на проводник на два метра от повърхността на планетата. Не мога да кажа какво се случи непосредствено след това. Следващото нещо, което си спомням, е, че стоях под светлината до разрушения кораб, а около мен бе навалил свеж сняг като бях пух. Следите ми отчетливо се открояваха наоколо. Сигурно съм тичал: вероятно бях изминали само минута-две... Растението — все още в мислите ми то бе растение — стоеше неподвижно. Чудех се дали се е разкъсало от сблъсъка; огромни късове — дебели като човешка ръка — се бяха отчупили като отсечени клони. После главният ствол отново се раздвижи. Отблъсна се от корпуса и запълзя към мен. Тогава ми стана съвършено ясно, че нещото бе чувствително към светлината; бях застанал точно под крушката с мощност хиляда вата, която бе спряла да се люлее.

Представете си дъб, дори по-добре индийска смокиня с многобройните си разклонения и корени, сплескана от гравитация, опитваща се да пълзи по земята. Достигна на около пет метра от светлината, после се разпротря така, че направи затворен кръг около мен. Очевидно това бе върхът на търпимостта му — точката, в която фотопривличането се превръща в отблъскване от светлината. После няколко минути нищо не се случи. Чудех се дали не е вече мъртво, вледенено. После видях, че по много от разклоненията се оформиха огромни пъпки. Сякаш наблюдавах забавени кадри от разцъфтяването на цветята. Всъщност аз си мислех, че са цветя, всяко едно с големината на човешка глава. Разтваряха се нежни, красиво оцветени мембрани. И тогава ми се стори, че никой, нито едно същество не е виждало тези цветове преди; че те изобщо не са съществували преди ние да пристигнем с нашите светлини, съдбовните ни светлини в този свят. Филизи, тичинки, леко се залюляха... Приближих се до живата

стена, която ме заобикаляше, за да виждам точно какво става. Нито тогава, нито когато и да е било не почувствах ни най-малък страх от съществото. Бях сигурен, че не е злонамерено — ако, разбира се, изобщо можеше да разсъждава. Десетки огромни цветя в различна степен на цъфтеж. Напомняха ми на пеперуди, появяващи се от пашкулите — със свити крилца, все още незаякнали, — все повече се приближавах към истината.

Ала те замръзваха, загиваха още щом се появяваха. После едно след друго окапваха от пъпката-майка. Само след няколко секунди те покриха земята наоколо като изхвърлена на сушата мъртва риба. Тези мембрани не бяха цветни листчета — те бяха перки, или нещо подобно. Бях станал свидетел на свободното плуване, на стадия на ларвата на това същество. Вероятно то прекарва по-голямата част от живота си закотвено на дъното на океана и изпраща подвижните си филизи да търсят нови територии. Също като коралите в земния океан.

Коленичих, за да разгледам по-отблизо едно от малките същества. Красивите цветове избледняваха, ставаха мръсно кафяви. Някои от цветчетата-перки се откъсваха и замръзвайки, се превръщаха в чупливи твърди крилца. Но то все още слабо се движеше и когато се приближих, се опита да ме избегне. Чудех се как усеща присъствието ми.

После забелязах, че тичинките — така ги бях нарекъл — всички бяха покрити със светлосини точки по края. Приличаха на малки звездни сапфири — или на сините очи по края на мантията на раковините, — които усещат светлината, ала не са способни да си представят реално нещата. Докато ги наблюдавах, блестящосиньото избледня, сапфирите се превърнаха в най-обикновени сиви камъни...

Доктор Флойд — или който ме слуша в момента, — не разполагам с повече време; Юпитер скоро ще блокира сигналите ми. Но почти завършвам.

Тогава разбрах какво трябва да направя. Жиците на хилядаватовата крушка висяха почти до земята. Дръпнах ги няколко пъти и светлината изгасна сред порой от искри.

Чудех се дали не е вече късно. Няколко минути нищо не се случи. Ето защо аз се приближих до стената заплетени около мен клони и я ритнах с крак.

Много бавно съществото се заизвива в стремежа си да отвори кръга и да се оттегли към Канала. Имаше доста светлина, така че отлично виждах всичко. Горے на небето стояха Ганимед и Калисто, Юпитер се виждаше като огромен тънък полумесец с голям възрозов екран върху затъмнената страна, Йо се стопяваше откъм страната на Юпитер. Нямахме нужда да използвам прожектора на скафандъра си.

Следвах съществото по целия му път чак до водата, окуражавайки го с побутвания, когато забавеше ход, и през всичкото време усещах хрущенето на лед под ботушите си... когато наближи Канала, то като че ли се изпълни с енергия и сила, сякаш разбираше, че наближава естествения си дом, чудех се дали ще оцелее и отново ще напъпи.

То изчезна под повърхността, като остави няколко последни мъртви ларви на чуждата земя. Над него водата забълбука за известно време, докато най-послед повърхността се покри със защитен слой лед и запечата вакуума отгоре. Аз се върнах обратно при кораба, за да видя дали е останало нещо за спасяване — не желая да говоря за това.

Имам само две молби, докторе. Когато специалистите класифицират това същество, надявам се, че ще го нарекат на мое име.

И още нещо — когато следващият кораб се завърне у дома, — помолете ги да пренесат костите ни в Китай.

Сега Юпитер ще ни раздели за няколко минути. Бих желал да знам дали някой е уловил сигналите ми. Но ще повтора това съобщение, когато отново имаме връзка, ако, разбира се, животоподдържащите системи на скафандъра ми продължават да работят.

Това беше професор Чанг от спътника Европа, който докладва за разрушаването на космическия кораб «Циен». Кацнахме до Големия канал и спуснахме помпи...

Сигналът внезапно прекъсна, върна се за миг, после изцяло изчезна под нивото на общия шум. Макар че „Леонов“ продължаваше да заслушва на същите честоти, професор Чанг бе замлъкнал.

III. Дискъвъри

По нанадолнището

Най-после корабът набра скорост надолу към Юпитер. Отдавна бе отминал „ничията“ територия на гравитацията, където четири от външните луни — Синопе, Пасифе, Ананке и Карме — се поклащаха по обратните си, невъобразимо ексцентрични орбити. Несъмнено уловени от гравитационното поле астероиди със съвършено неправилна форма, най-голямата луна от тях беше само трийсет километра в диаметър. Назъбени и щърби скали, предизвикващи интерес единствено сред планетарните геолози, те непрекъснато се колебаеха между Слънцето и Юпитер. Някой ден Слънцето щеше невъзвратно да ги заключи в собственото си гравитационно поле.

Ала Юпитер можеше да си запази втората група от четири спътника, които се намираха на половината разстояние от другите — Елара, Лизитея, Хималиа и Леда бяха разположени твърде близо една до друга, при това в една и съща плоскост. Съществуваха теории, че навремето са били части от една и съща планета; ако това беше вярно, планетата-майка би трябвало да е била едва стотина километра в диаметър.

Въпреки че само Карме и Леда се приближаваха дотолкова, че да могат да бъдат наблюдавани с невъоръжено око, всички получиха поздравления като стари приятели. Очакваше се първото кацане след най-дългия океански преход — островите край бреговете на Юпитер. Часовникът отброяваше последните часове; наближаваше най-критичната фаза от цялата мисия — навлизането в атмосферата на Юпитер.

Планетата беше увеличила видимо размерите си и беше станала по-голяма от Луната, както се виждаше на земното небе, с гигантските вътрешни спътници, обикалящи около нея. Появяваха се ясно дисковете им, различаваха се цветовете им, въпреки че все още бяха твърде далеч, за да се забележат никакви фигури върху повърхността им. Вечният танц, който изпълняваха — изчезваха зад Юпитер, отново се появяваха, като затъмняваха осветената страна на планетата със сенките си, — бе безкрайно интересен спектакъл. Спектакъл, наблюдаван от астрономите, още когато Галилео го бе зърнал за първи път преди четири века; ала хората от екипажа на „Леонов“ бяха единствените живи мъже и жени, които го наблюдаваха с невъоръжено око.

Свършиха безкрайните шахматни партии; хората прекарваха свободните от дежурство часове зад телескопите или в сериозни разговори, слушаха музика и често, често се заглеждаха навън. Най-после романът, започнал на борда на кораба, достигна кулминационната си точка: честото уединяване на Макс Брейловски и Жения Марченко беше тема за много доброжелателни задявки.

Според Флойд двамата бяха твърде странна двойка. Макс — едър, красив блондин, шампион по гимнастика, достигнал до финалите на Олимпийските игри през 2000 година. Макар че беше вече над трийсетте, изражението му беше открито, като на момче. Ала това не бе никаква измама; въпреки изключителния си талант на инженер Флойд често се удивляваше на наивността и простотата му — бе един от хората, с които ти е приятно да разговаряш, ала не твърде дълго. Извън своята сфера, в която притежаваше несъмнено богати познания, той бе интересен, ала доста повърхностен.

Жения, двацет и девет годишна, най-младата на борда, беше нещо като загадка. Тъй като никога не желаше да говори за това, Флойд никога не бе повдигал въпроса за произхода на белезите ѝ, а и вашингтонските му източници също не го снабдиха с подобна информация. Очевидно тя бе преживяла някаква тежка катастрофа, ала в същото време можеше да се окаже, че това не е било повече от автомобилна злополука. Теорията, че е изпълнявала тайна мисия в космоса, която все още битуваше извън СССР, можеше и да не се окаже вярна. Благодарение на глобалните направляващи системи, през последните петдесет години такива катастрофи не бяха възможни.

В добавка на физическите си и, без съмнение, психически белези, Жения се бе сдобила с още нещо. Беше

заместила колега на борда в последния момент и всеки го знаеше. Ирина Якунина трябваше да бъде диетолог и медицински помощник на „Леонов“ преди злополуката, коствала ѝ здравето.

Всеки ден в 18:00 часа по Гринуич екипажът от седем души плюс един се събираха в малката каюткомпания, която отделяше командния мостик от трапезарията и спалните помещения. Кръглата маса в центъра бе достатъчно голяма, за да побере осмината плътно един до друг; когато събудеха Чандра и Кърноу, щеше да им стане тясно, така че трябваше да се монтират още две места някъде.

Макар че „съвета в шест часа“, както наричаха всекидневните съвещания, рядко продължаваше повече от десет минути, той играеше жизненоважна роля в поддържането на морала. Оплаквания, предложения, критични бележки, работни доклади — можеха да бъдат повдигнати всякакъв род въпроси, подчинени единствено на вето на командира, което обаче биваше използвано съвсем рядко.

Типични въпроси от неписания дневен ред бяха например исканията за промяна на менюто, за повече време за лична комуникация със Земята, предложения за кинопрограми, обмяна на информация и клюки и добродушно дразнене на много по-малобройния американски контингент. Нещата щяха да се променят, предупреждаваше ги Флойд, когато колегите му излязат от хибернация и вместо 1 на 7 станат 3 на 7. Не споменавааше нищо за увереността си, че Кърноу би надприказвал и би надвикал които и да е трима души на борда.

Когато не спеше, Флойд прекарваше индивидуалното си време в каюткомпанията, отчасти защото, въпреки неголемите си размери, в нея изпитваше по-малко клаустрофобия, отколкото в малката си кабина. Тя бе боядисана във весели цветове, всички повърхности, които разрешаваха това, бяха покрити с фотоси на красиви пейзажи, изобразяващи суша или море, снимки от спортни шампионати, портрети на знаменити видеозвезди и други неща, които напомняха за Земята. Най-важното място обаче бе отредено на една оригинална картина, рисувана от Леонов — датираше от 1965 година и носеше названието „Отвъд Луната“ — същата година, когато като млад подполковник той излезе от „Възход II“ и стана първият човек, разходил се в открития космос.

Очевидно това бе произведение на талантлив любител, а не на професионалист, изобразяваше изпъстрената с кратери лунна повърхност с красивия Sinus Iridum — Залива на дъгите — в далечината. Тънкият полумесец на Земята заплашително се издигаше зад лунния хоризонт и покриваше тъмната страна на планетата. Отзад блестеше Слънцето и пламъците на короната му се разпростираха на милиони километри около него.

Композицията беше удивителна — поглед в бъдещето, което още тогава беше само на три години разстояние във времето. От борда на „Аполо 8“ Андърс, Борман и Лоувъл щяха да видят същото великолепие с невъоръжено око, щяха да наблюдават как Земята изгрява зад далечния хоризонт по Рождество на 1968 година.

Хейуд Флойд се възхищаваше на картината и в същото време го вълнуваха смесени чувства. Не можеше да забрави, че тя е по-стара от когото и да е на борда на кораба — с едно изключение.

Когато Алексей Леонов я е рисувал, той вече е бил деветгодишен.

Световете на Галилео

Дори сега, повече от трийсет години след разкритията, направени при първите полети на „Войиджър“, никой не можеше да каже със сигурност защо четирите гигантски спътника се различават толкова много един от друг. Всички имаха приблизително едни и същи размери и се намираха в една и съща част на Слънчевата система при все това бяха изцяло различни, като деца, родени от различни майки.

Единствено Калисто, най-външният от тях, беше приблизително такъв, какъвто очакваха да бъде. Когато „Леонов“ профуча на разстояние повече от 100 000 километра от него, най-широкият от безбройните му кратери ясно се различаваше с невъоръжено око. Гледан през телескоп, спътникът приличаше на стъклена топка, използвана за мишена от мощно огнестрелно оръжие; целият бе покрит с разнокалибрени кратери, чак до най-малкия, незабележим с просто око. Някой бе забелязал навремето, че Калисто

прилича много повече на земната Луна отколкото самата Луна.

Това не бе особено изненадващ факт. Можеше да се очаква, че един свят, разположен точно на това място — на края на астероидния колан, — е бил бомбардиран от малки астероиди, останали след образуването на Слънчевата система. И все пак Ганимед, който се намирал непосредствено до него, имал съвършено различен вид. Макар че беше буквално поръсен от кратери, плод на сблъскване с малки астероиди в далечното минало, повечето от тях бяха вече изорани — дума, която изглеждаше съвсем не на място. Огромни пространства от Ганимед бяха покрити с резки и бразди, сякаш някой космически градинар бе прокарал гигантското си рало по повърхността на спътника. Имаше и бели ивици като пътеки, прокарани от охлюви, с диаметър петдесет километра. Но най-мистериозни от всичко бяха дългите извиващи се ленти, състоящи се от десетки успоредни линии. Именно Николай Терновски предположи какво биха могли да представляват — супермагистрала с множество ленти за движение, прокарани от пияни земемери. Той дори твърдеше, че вижда надлези, подлези и сложни кръстовища.

„Леонов“ бе добавил трилиони бита информация за Ганимед към банката човешко познание, преди още да прекоси орбитата на Европа. Този скован от ледовете свят с напуснатия си космически кораб и със своите мъртви бе от другата страна на Юпитер, ала въпреки това присъстваше в мислите на всички.

На Земята доктор Чанг бе вече провъзгласен за герой, а сънародниците му с очевидно смущение изпратиха безброй телеграми. Една от тях бе до екипажа на „Леонов“ и както Флойд предполагаше, изпратена след значително редактиране в Москва. На кораба витаеше сложно чувство — смесица от възхищение, съжаление и облекчение. Всички астронавти, независимо от тяхната националност, гледаха на себе си като на граждани на космоса, чувстваха някаква обща връзка и споделяха заедно триумфите и трагедиите си. Никой на борда на „Леонов“ не се радваше, задето китайската експедиция бе претърпяла крушение; ала в същото време те изпитваха неизказано облекчение от факта, че съревнованието не се бе решило толкова леко.

Неочакваното откритие, че на Европа има живот, прибави нов елемент към ситуацията и по него вече много се спореше и на Земята, и на борда на „Леонов“. Някои екзобиолози викаха: „Нали ти казвах!“, като подчертаваха, че това не е чак толкова голяма изненада. Още през седемдесетте години на XX век изследователски подводници бяха открили гъсто населени колонии от странни морски същества, случайно процъфтяващи в една среда, за която се мислеше че е изцяло неблагоприятна за развитието на каквато и да е форма на живот — прорезите на дъното на Тихия океан, вулканичните извори, торенето и затоплянето на бездната бяха създали оазис от живот в дълбинните пустини.

Всичко, което се бе случило преди време на Земята, можеше да се очаква милиони пъти където и да е на друго място във Вселената; това бе нещо като неписана истина за учените. Водата, или най-малкото ледът, се срещаше на всички юпитерови луни. На Йо непрекъснато изригваха вулкани, така че разумно бе да се очаква активността в света, който се намира в непосредствена близост, да бъде по-слаба. Като се обединят двата факта, животът на Европа изглеждаше не само възможен, а неизбежен — както става в повечето природни чудеса, погледнати след като вече са се случили.

И все пак това заключение повдигаше друг въпрос, при това жизненоважен за мисията на „Леонов“. Сега, след като бе открит живот на юпитеровите луни, имаше ли този факт връзка с монолита „Тихо“ и обвития в още по-голяма тайнственост кораб в орбита близо до Йо?

Това бе любима тема за обсъждане по време на „съветите в шест часа“. Всички споделяха становището, че съществото, което доктор Чанг е срещнал, не представлява кой знае каква форма на интелект, ако интерпретацията му на неговото поведение бе вярна. Нито едно животно, дори с елементарно развитие на разум не би позволило да се превърне в жертва на собствените си инстинкти, да бъде привлечено като мушица от светлината на свещта, докато най-после загине.

Василий Орлов побърза да даде контрапример, който ако не отхвърли, поне разколеба този аргумент.

— Вижте китовите и делфините — каза той. — Ние твърдим, че те са интелигентни, но колко често забелязваме масови самоубийства сред тях! Напомня на случаите, в които инстинктите надвиват разума.

— Няма смисъл да се обръщаме чак към делфините — намеси се Макс Брейловски. — Един от най-блестящите инженери в моята област бе фатално привлечен от една блондинка в Киев. Когато за последен път чух за него, той си изкарваше прехраната в някакъв гараж. А беше спечелил златен медал за

проектиране на космически станции. Каква загуба!

Дори ако обитателят на Европа, открит от доктор Чанг, бе интелигентен, това не изключваше форми на по-висока интелигентност на друго място. Биологията на един цял свят не можеше да се преценява от един-единствен екземпляр.

Ала това дали в морските дълбини можеше да съществува интелигентност в напреднал стадий, бе широко оспорвано; в подобна благоприятна и непроменяща се среда нямаше достатъчно предизвикателства. Най-после, как биха могли морските същества изобщо да развият технология без помощта на огъня?

И все пак дори това изглежда бе възможно; пътят, по който бе поело човечеството, не бе единствен. Може би съществуваха цели цивилизации в моретата и океаните на другите светове.

Но не беше ли непривично за една култура, която прави пътешествия из космоса, да е разцъфтяла на Европа, без да остави безпогрешни следи за съществуването си като например сгради, научни инсталации, площадки за изстрелване или други летящи обекти? А всъщност от полюс до полюс се виждаше само гладък лед и няколко издутини от голи камъни.

Не остана време за размисъл и спор, тъй като „Леонов“ профуча покрай орбитите на Йо и малката Амалтея. Екипажът беше почти непрекъснато зает с приготовления за срещата и за краткото време, през което корабът щеше да понесе бремето на тежестта, след месеците, прекарани в свободно падане. Всички предмети трябваше да бъдат заstopорени, преди корабът да е навлязъл в атмосферата на Юпитер, а тягата на забавянето на скоростта произвеждаше моментни върхови натоварвания, които можеха да достигнат две атмосфери.

Фloyd беше късметлия; само той имаше време да се възхищава на изключителния спектакъл при приближаването на планетата, която вече заемаше половината небе. Тъй като нямаше нищо, с което да се сравни, нямаше начин човешкото възприятие да определи истинските й размери. Трябваше само да си повтаря, че петдесет Земи не могат да покрият едното полукълбо, което сега бе изцяло обърнато към него.

Облаците, оцветени като по време на най-ослепителния залез на Земята, се носеха толкова леко, че той забелязваше осезателно движение на интервали не по-къси от десет минути. Огромни вихрови токове непрекъснато се образуваха по протежение на десетината ленти, обгръщащи планетата, после се отдалечаваха на вълни като облаци дим. От време на време струи бял газ изригваха от дълбините, за да бъдат издухвани от вихрите, образувани от мощното въртливо движение на планетата. Може би най-странни от всичко бяха белите петна, на места подредени правилно като перлен наниз и разположени в средата на юпитеровите ширини там, където духаха пасатите.

В часовете непосредствено преди срещата Floyd почти не видя командира или навигатора. Семейство Орлови рядко напускаха командния мостик, тъй като непрекъснато проверяваха орбитата на приближаването им и нанасяха дребни доуточнения в курса на „Леонов“. Корабът се намираше на критичния път — всеки миг щеше да се докосне до външния слой на атмосферата; ако летеше твърде високо, фрикционната спирачна система нямаше да бъде достатъчна, за да намали скоростта, и корабът щеше да изхвъркне извън Слънчевата система без възможност за спасение. Ако летеше твърде ниско, щеше да пламне и да изгори като метеор. Между двете крайности икаше малка възможност за грешка.

Китайците бяха доказали, че аероспиралните системи можеха да действат, но винаги съществуваше вероятността нещо да не е както трябва. Ето защо Floyd изобщо не се изненада, когато докторът по хуманна медицина Руденко призна само час преди контакта да бъде осъществен:

— Уди, започвам да съжалявам, че не взех онази икона със себе си.

Двойна среща

„...документите за ипотеката на къщата в Нантъкет трябва да са в картотеката на буквата «М», в библиотеката.

Е, мога да мисля само за това. През последните два часа си припомнях една картина, която бях виждал като малко момче в един парцалив том за викторианското изкуство — трябва да е била рисувана преди сто и петдесет години. Не мога да си спомня дали беше цветна, или в черно-бяло. Ала никога не ще забравя названието ѝ — не се смей, — казваше се «Последната вест до дома». Нашите прапрадеди са обичали този вид сантиментална мелодрама.

Изобразяваше палубата на кораб с платна по време на ураган — платната разкъсани, а палубата залята от вълните. На заден план екипажът се бори да спаси кораба. А на преден план младият юнга пише върху лист хартия, до него е бутилката, с която той се надява, че съобщението му ще стигне до брега.

Макар че по онова време бях още дете, чувствах, че той би трябвало да помогне на останалите, вместо да пише писмо. Но въпреки всичко картината ме развълнува: никога не съм си мислел, че някой ден ще се чувствам като този малък юнга.

Разбира се, сигурен съм, че ще получиш моето съобщение и че няма с какво да помогна на «Леонов». Всъщност вежливо ме помолиха да не им се пречкам, така че съвестта ми е чиста, когато диктувам съобщението си.

Сега ще го изпратя до командния мостик, защото след четвърт час връзката ни ще прекъсне, тъй като ще издърпаме голямата чиния и ще заковем люковете — ето ви още една добра морска аналогия! В момента Юпитер изпълва цялото небе — няма да се опитвам да го описвам и дори няма още дълго да го наблюдавам, тъй като капаците ще се спуснат след няколко минути. Всъщност камерите ще го сторят много по-добре от мен.

Сбогом, скъпи мои, изпращам ви моята обич, особено на Крис. Когато получите това, всичко ще бъде свършено, за добро или за лошо. Не забравяйте, че се опитах да направя всичко възможно заради нас — сбогом.“

Когато отстрани аудиочипа, Флойд се понесе към центъра за комуникации и го подаде на Саша Ковальов.

— Моля те, погрижи се да бъде изпратено, преди да сме се изключили — сериозно каза той.

— Не се притеснявай — обеща му Саша. — Все още работя на всички канали, при това ни остават още цели десет минути.

Той протегна ръката си.

— Ако се видим отново, е, тогава ще се посмеем. Ако ли не, е, това ще е добро сбoguване!

Флойд запремига.

— Шекспир, предполагам?

— Разбира се. Брут и Касий преди битката. Ще се видим по-късно.

Таня и Василий бяха твърде съсредоточени в екраните и само му махнаха с ръка, после той се оттегли в кабината си. Вече се бе сбoguвал с останалите членове на екипажа; нямаше какво друго да прави, освен да чака. Спалният му чувал бе завързан и готов за мига, в който щеше да задейства гравитацията при забавянето на скоростта — той трябваше само да влезе в него.

— Прибери антените, спусни всички защитни щитове — се разнесе глас по високоговорителя на интеркома. — Първото задействане на спирачната система ще се почувства след пет минути. Всичко е нормално.

— Аз едва ли бих използвал тази дума — измърмори под носа си Флойд. — Мисля, че искаш да кажеш „номинално“.

Не бе завършил мисълта си, когато някой почука на вратата му по странен начин.

— Кто там?

За негова най-голяма изненада беше Жения.

— Може ли да вляза? — попита смутено тя с тънкото гласче на момиченце, което Флойд едва разпозна.

— Разбира се. Но защо не сте в собствената си кабина? Само след пет минути ще навлезем в гравитационното поле.

Още когато ѝ задаваше въпроса, той осъзна глупостта му. Отговорът бе тъй очевиден, че Жения дори не си направи труда да го изрече на глас.

Наистина Жения бе последният човек, който той очакваше: нейното отношение към него бе винаги вежливо, но тя се държеше на разстояние. Тя бе единственият член на екипажа, който предпочиташе да го нарича „доктор Флойд“. И ето я сега, очевидно търсеща уют и компания в миг на опасност.

— Жения, мила — кисело започна той. — Ти си добре дошла. Но пространството в кабината ми е доста ограничено. Някой дори би могъл да го нарече „спартанско“.

Тя успя да извика на устните си слаба усмивка, но не каза нищо и се понесе из кабината. За първи път Флойд осъзна, че тя не бе просто неспокойна — тя бе ужасена. После разбра защо бе дошла именно при него. Срамуваше се да погледне в очите своите сънародници и затова диреше утеха на друго място.

Когато го осъзна, удоволствието му от неочакваната среща като че ли поугасна. Това обаче не намали отговорността му към другото човешко същество, което се намираше далеч от дома. Фактът, че тя бе привлекателна млада жена, макар и със сигурност да не беше красавица, на половината на неговата собствена възраст, не би трябвало да има някакво значение. Ала имаше; той бе започнал да се възбужда.

Вероятно тя бе забелязала това, но не стори нищо, за да го окуражи, или обезкуражи, когато легнаха един до друг в спалния пашкул. Имаше достатъчно място за двамата и Флойд започна развълнувано да пресмята. Ако предположим, че тежестта превиши предполагаемата и въжетата се скъсат, много лесно щяха да загинат...

Съществуваеше достатъчна разлика в изчисленията с цел обезопасяване; нямаше защо да се тревожи, че ще настъпи такъв позорен край. Хуморът бе враг на желанието; прегръдката им сега беше свършено целомъдрена. Не беше сигурен дали това трябва да го радва, или да го натъжава.

Ала бе твърде късно за мислене. От много, много далеч достигна първият слаб шепот на звук, като скимтенето на някоя изгубена душа. В същия миг корабът едва доловимо потръпна; пашкулът се разклати и въжетата се опънаха. След седмици, прекарани в безтегловност, гравитацията започваше да действа.

Само за няколко секунди слабото скимтене се извиси и се превърна в непрекъснат вой, а пашкулът заприлича на претоварена люлка. Това не бе твърде добра идея, помисли си Флойд; беше станало трудно да се диша. Убиването на скоростта бе само част от проблема: Жения се бе вкопчила в него, както удавницата в поговорката се улавя за сламката. Той я отблъскваше от себе си, колкото бе възможно по-леко.

— Няма нищо, Жения. Щом „Циен“ го извърши, значи и ние ще успеем. Отпусни се, не се тревожи.

Беше му трудно да крещи и в същото време гласът му да звучи успокояващо, при това не бе сигурен дали Жения изобщо го чуваше сред грохота, причинен от нажежаването на водорода. Но тя не го стискаше вече тъй отчаяно и той се възползва от възможността да си поеме дълбоко въздух.

Какво ли би казала Керълайн, ако го видеше? Щеше ли той да ѝ разкаже, ако му се отдадеше възможност? Не беше сигурен, че тя щеше да го разбере. В момент като този всички връзки със Земята бяха прекалено слаби.

Невъзможно му беше да се движи, да говори, ала сега, когато вече свикна със странното усещане за тежест, той повече не се чувстваше неуютно, като изключим изтръпналата му десница. С усилие я издърпа изпод Жения; познатото до болка действие му причини чувство за вина. Докато усещаше как кръвообращението в ръката му се възстановява, Флойд си спомни една известна забележка, която се приписваше на поне десетина астронавти и космонавти: „И проблемите, и удоволствията на секса при нулева гравитация са силно преувеличени.“

Как ли се чувстваха останалите, чудеше се той и за миг си помисли за Чандра и Кърноу, които спокойно бяха проспали всичко. Никога нямаше да узнаят, ако „Леонов“ станеше част от метеоритния дъжд в небето на Юпитер. Но не им завиждаше; бяха изпуснали преживяване, което не се повтаряше в живота на човека.

Таня говореше по интеркома; думите ѝ се губеха в бумтенето, но гласът ѝ звучеше спокойно и съвършено нормално, сякаш правеше най-обикновено съобщение. Флойд успя да погледне часовника си и с удивление видя, че бяха по средата на маневрата. В същия миг „Леонов“ се намиреше най-близо до Юпитер; единствено автоматичните сонди бяха прониквали по-дълбоко в атмосферата на тази планета.

— На половината път сме, Жения — викна той. — Отново се отдалечаваме.

Не беше сигурен дали го разбираше. Беше стиснала очи, ала леко се усмихваше.

Корабът вече забележимо се тресеше, като малка лодка сред морските вълни. *Дали е нормално?* — чудеше се Флойд. Радваше се, че до него бе Жения, за която да се грижи; това отвлечаше вниманието му от собствените му страхове. Само за миг, преди още да може да изгони мисълта от главата си, му се стори, че стените внезапно засияха с яркочервена светлина и се надвесиха над него. Също като кошмарните представи на Едгар Алън По, за които не се бе сещал цели трийсет години.

Но това нямаше да се повтори. Ако топлинният щит се повреди, корабът моментално щеше да се разпадне, щеше да се сплеска като пита от газовата стена. Нямаше да усетят болка; нервната му система нямаше да разполага с време, за да реагира, преди да спре да съществува. Разполагаше и с по-утешителни мисли, но и тази не бе за отхвърляне.

Подскачането леко отслабна. Последва още едно съобщение от Таня, което също не се чу (щеше да ѝ се присмива по този повод, когато всичко свършеше). Времето започна да пълзи; след малко той престана да поглежда часовника си, защото просто не му вярваше. Цифрите се сменяха толкова бавно, че той почти се чувстваше като в разтегленото време на Айнщайн.

Тогава се случи нещо още по-невероятно. Отначало му стана смешно, после малко се ядоса. Жения бе заспала — не точно в обятията му, ала все пак съвсем близо до него.

Реакцията бе естествена: напрежението трябва да я бе изтощило и мъдростта на организма ѝ се бе притекла на помощ. Внезапно и Флойд почувства сънливост почти като след оргазъм, тъй като той също бе емоционално изтощен от срещата. Трябваше да се бори, за да остане буден...

...После започна да пада... пада... пада... всичко бе свършило. Корабът се бе завърнал отново в космоса, на който принадлежеше. Двата с Жения се бяха разлетели в различни посоки.

Никога нямаше да бъдат тъй близо един до друг, ала винаги щяха да чувстват особена нежност един към друг, която никой друг нямаше да бъде в състояние да сподели.

Бягство от великана

Когато Флойд пристигна в кабината за наблюдения — дискретно последвал Жения след десет минути, — Юпитер вече изглеждаше далеч, далеч. Ала това можеше и да е илюзия, основана на неговите познания, а не плод на онова, което виждаха очите му. Току-що бяха излезли от атмосферата на Юпитер и планетата все още изпълваше половината небе.

И ето ги вече — както възнамеряваха, — нейни затворници. През последния пълен с напрежение час те нарочно бяха изхвърлили излишната скорост, която щеше да ги изведе направо извън Слънчевата система към звездите. Сега пътуваха по елипса — класическата Хохманова орбита, — която щеше да ги кара да сноват между Юпитер и орбитата на Йо, която бе с 350 000 километра по-високо. Ако не включеха отново двигателите — или пък ако не можеха да го сторят, — „Леонов“ щеше да заснове между тези две точки, извършвайки едно завъртане на всеки деветнайсет часа. Щеше да се превърне в най-близката до Юпитер луна, ала не за дълго. Всеки път, Когато се докоснеше до атмосферата, щеше да губи височина, докато паднеше със спираловидни движения и се разбиеше.

Фloyd не бе любител на водката, но се включи в компанията без каквито и да било задръжки, за да вдигне тържествена наздравица за проектантите на кораба и да изрази благодарността си към Сър Исак Нютон. След това Таня върна с твърда ръка бутилката обратно в шкафа; предстоеше им още много работа.

Въпреки че го очакваха, всички подскочиха при внезапния приглушен тътен от експлозиите и раздрусването при разделянето. Няколко секунди по-късно огромният, все още светещ диск се появи плаващ пред очите им, преобръщайки се бавно, докато се отдалечаваше от кораба.

— Гледайте! — извика Макс. — Летяща чиния! Кой има фотоапарат?

Последва смях с отчетлива нотка на нервно облекчение. Той бе прекъснат от гласа на командира в по-строга тоналност.

— Сбогом, верен ни топлинен щит! Свърши чудесна работа.

— Ала каква загуба! — възкликна Саша. — Това са най-малко два тона. Помислете си колко много товар бихме могли да носим срещу заплащане!

— Ако това е доброто, консервативно руско инженерство — включи се и Floyd, — тогава и аз съм за него. Много по-добре е да имаш няколко тона в излишък, отколкото да не ти достига един милиграм.

Всички изръкопляскаха на благородните сентенции, докато излишният вече щит изстина до жълто, после червено и най-после стана черен и се сля с космоса. Изчезна от погледа им, когато беше само на няколко километра и единствено внезапната поява от време на време на някоя засенчена звезда издаваше присъствието му.

— Предварителната проверка на орбитата е завършена — израпортува Василий. — Намираме се на десет метра в секунда от правилния си вектор. Не е лошо като за първи опит.

Новината бе последвана от тиха въздишка на облекчение, а няколко минути по-късно Василий направи още едно съобщение:

— Промяна на положението за корекция на курса; делта ви шест метра в секунда. След една минута — двайсетсекундно изгаряне.

Бяха все още толкова близо до Юпитер, че бе невъзможно да повярват, че корабът бе навлязъл в орбита около планетата. Със същия успех можеха да се намират на голяма височина в самолет, който се измъква от морето от облаци. Нямахше критерий за мащаб; лесно им беше да повярват, че се отдалечават от земен залез; червените, розови и виолетови отблясъци под тях изглеждаха толкова познати!

А това бе измама; нищо наоколо нямаше своето земно сравнение. Цветовете бяха характерни, нямаха нищо общо с тези на земния залез. Самите газове бяха съвършено различни — метан, амоняк и магьосническа смес от въглеродороди, забъркана в казан заедно с водород и хелий. Нито следа от кислород, от дъха на човешки живот.

Облаците плуваха от хоризонт до хоризонт в успоредни линии, разбърквани от време на време от вихри и урагани. Тук-там изблици на газове с по-светъл цвят променяха картината и Floyd виждаше тъмния край на огромен въртоп, вихри от газ, който водеше надолу към неизмеримите дълбини на Юпитер.

Затърси с очи Голямото червено петно, после сам отпъди тази глупава мисъл. Невероятната гледка от

огромни маси облаци под него съставляваха само няколко процента от необходимостта на Червеното петно; човек би могъл да очаква със същия успех да разпознае контурите на Съединените щати от някой аероплан, който лети ниско над щата Канзас.

— Корекциите са направени. Следваме орбита на пресичане с Йо. Време на пристигане: осем часа, петдесет и пет минути.

По-малко от девет часа, за да се отдалечим от Юпитер и да се срещнем с каквото ни очаква там, помисли си Флойд. Избягахме от великана, ала той представляваше опасност, която предварително очаквахме и за която се бяхме подготвили. Онова, което ни очаква, е изцяло неизвестно.

А когато оцелеем и от това предизвикателство, ще трябва отново да се върнем на Юпитер. Ще имаме нужда от неговата сила, за да се изстреляме към дома без опасност.

Частна линия

„...Здравей, Димитри. Тук е Уди, който ще превключи на Ключ 2 след две секунди... Здравей, Димитри — умножи Ключ 3 и Ключ 4, извлечи корен кубичен, прибави «Пи» на квадрат и използвай най-близкото цяло число за Ключ 5. Ако твоите компютри не са милион пъти по-бързи от нашите — а аз съм дяволски сигурен, че не са, — никой няма да може да дешифрира това съобщение, нито от твоята, нито от моята страна. Но ти може би трябва да даваш обяснения; както и да е, добър си по тази част.

Впрочем обичайните ми превъзходни източници ме информираха за неуспеха на последния опит да се убеди стария Андрей да си подаде оставката; разбирам, че вашата делегация не е имала повече късмет от останалите и той все още ви виси на врата като Президент. Умирам си от смях; много помага на Академията, няма що. Знам, че е минал деветдесетте и че е станал, е, да го наречем малко инат. Но не чакайте помощ от мен, дори да бях най-добрият специалист по безболезнено отстраняване на престарели учени в света, ох, съжалявам, в Слънчевата система.

Би ли повярвал, ако ти кажа, че все още съм малко пиан? Почувствахме, че заслужаваме малко тържество, след като вече сме се срещнали... по дяволите... след като сме осъществили срещата с «Дискъвъри». Освен това снабдихме се с още двама члена на екипажа, които трябваше да поздравим. Чандра не вярва в алкохола — като пиел, заприличвал на човек, — ала Уолтър Кърноу пи и заради него, дори заради още един. Единствено Таня остана трезва като морков, което можеше да се очаква.

Моите сънародници, американците — боже мой, звуча като някой политик, — излязоха от хибернация без никакви проблеми и сега нямат търпение да започнат работа. Трябва да бързаме; не само защото времето лети, а защото «Дискъвъри» изглежда в много лоша форма. Не повярвахме на очите си, когато видяхме, че безупречно белият й корпус е станал болезнено жълт.

Виновен е, разбира се, Йо. Корабът се е спуснал по спирала до три хиляди километра, а на всеки няколко дни различни вулкани изригват мегатонове сярна нагоре към небето. Дори да си гледал филмите, пак не можеш истински да си представиш какво е да висиш над подобен ад; ще се радвам да се измъкнем оттук, дори да се отправим към още по-тайнствени места — и може би много по-опасни.

През 2006 година лях над Килауеа, когато тя изригна; беше ужасно, невъобразимо, но беше нищо — казвам ти, нищо, — в сравнение с това. В момента сме над тъмната половина, което е още по-лошо. Виждаш достатъчно малко, за да си представяш какво ли не. Толкова е близо до Ада, колкото винаги съм искал да достигна...

Някои от серните езера са тъй горещи, че светят, но по-голямата част от светлината се излъчва от изпразването на електрическите заряди във въздуха. На всеки няколко минути наоколо сякаш всичко експлодира, като че ли е блеснала гигантска фотосветкавица. Вярвам, че това не е толкова лоша аналогия; милиони ампера се движат в енергийния поток, свързващ Йо и Юпитер, и много често се получава прекъсване във веригата. Тогава се появява най-мощната светкавица в Слънчевата система и половината наши прекъсвачи подскачат от състрадание.

Появи се изригване точно под терминатора и сега виждам огромен облак застрашително да се придвижва към нас и да засенчва слънцето. Чудя се дали ще се издигне до височината, на която сме, а дори и да се издигне, докато стигне до нас, ще е вече безопасен. Наистина е зловещ — космическо чудовище, което се опитва да ни разкъса.

Скоро след като пристигнахме, разбрах, че Йо ми напомня на нещо; тази мисъл ме мъчеше цели два дни и трябваше да направя сверка с архивите, тъй като библиотеката на кораба не можеше да ми бъде от помощ — срамота! Спомняш ли си как те представих на «Господаря на пръстените», когато бяхме още деца, на онази оксфордска конференция? Йо е Мордор; надзърни в Част 3. Там има един пасаж за «реките от огнена лава», които си пробиват път... Докато се охладят и застинат в «изкривени драконови форми, които изтерзаната земя е издълбала». Превъзходно описание; как е знаел Толкиен какво представлява Йо четвърт век преди някой да го е зървал? Можем да кажем дори, че природата имитира изкуството.

Добре поне че няма да кацаме тук; мисля, че дори покойните ни китайски колеги не биха се опитали да го сторят. Вероятно някой ден и това ще бъде възможно; има райони, които изглеждат доста стабилни и са до голяма степен пощадени от серния дъжд.

Кой би повярвал, че ще изминем целия път до Юпитер, най-голямата планета, и после ще я отминем? И все пак ето какво вършим през по-голямата част от времето; а когато не наблюдаваме Йо или пък «Дисквъри», ние си мислим за... Артефакта.

Все още се намира на десет хиляди километра разстояние, горе в точката на колебаещия се баланс, ала когато го погледна през телескопа, той изглежда тъй близо, че бих могъл да го докосна с ръка. И понеже няма нищо характерно, никакъв показател за размерите му и окото не може да ги прецени, той изглежда два километра на дължина. Ако е твърд, би могъл да тежи милиарди тонове.

Но дали е твърд? Няма почти никакво радарно ехо. Виждаме го само като черен силует на фона на юпитеровите облаци триста хиляди километра под нас. Освен размерите, той прилича изцяло на монолита, който изкопахме на Луната.

Е, утре вече се качваме на «Дисквъри» и не знам кога ще имам време или възможност отново да се свържа с теб. Но има още нещо, стари ми приятелю, преди да прекъсна.

Става въпрос за Керълайн. Така и не разбра защо трябваше да напускам Земята и, знаеш ли, понякога си мисля, че никога няма да ми го прости. Някои жени не вярват, че любовта е единственото те мислят, че тя е всичко. Може би са прави... всъщност вече е твърде късно да спорим по този въпрос.

Опитай се да я обориш, когато ти се отдаде възможност. Тя спомена, че иска да се върне на континента. Страхувам се, че ако го стори...

Ако не успееш с нея, опитай се да развеселиш Крис. Липсва ми повече, отколкото смея да ти доверя.

Той ще повярва на чичо Димитри — ако му кажеш, че баща му го обича и че ще се върне при него, колкото е възможно по-бързо.“

Акостирание

Дори при най-благоприятни обстоятелства никак не е лесно да се спре изоставен космически кораб, тъй като му е невъзможно да предприеме помощни маневри. Всъщност той представлява реална опасност.

Уолтър Кърноу го знаеше като абстрактен принцип; ала никога не го бе усещал с кожата си, докато не зърна стометровия „Дисквъри“, който непрекъснато се преобръщаше в простраството, а в същото време „Леонов“ се опитваше да застане на безопасно разстояние. Преди години оста на карусела се бе счупила от триенето и ъгловият момент се бе пренесъл върху цялата структура. Сега изоставеният кораб бавно се премяташе по своята орбита като палка на мажоретка в най-високата точка на траекторията си.

Първият проблем беше как да спрат въртенето, което не им разрешаваше да контролират „Дисквъри“,

нещо повече — дори не можеха да се приближат до кораба. Затворен в херметическата камера заедно с Макс Брейловски, Кърноу имаше много рядкото усещане за липса на компетентност, дори за малоценност; това не бе неговият профил. Вече бе обяснил намусено:

— Аз съм космически инженер, а не космическа маймуна.

Ала работата трябваше да се свърши. Единствено той притежаваше уменията, което би могло да спаси „Дисквъри“ от прегръдката на Йо. Ако Макс и колегите му започнеха работа с непознатите им диаграми и оборудване, щеше да им отнеме твърде много време. Докато възвърне притока на енергия в кораба и фиксираха контролните табла, той щеше вече да се е гмурнал в огнената фосфорна яма.

— Нали не се страхуваш? — попита го Макс, когато поставяха скафандрите си.

— Не дотолкова, че да направя нещо в космическите си гащи. А иначе — да, страхувам се.

Макс се изкиска.

— Бих казал, че гащите са проектирани тъкмо за тази работа. Но не се тревожи, няма да те занеса на парчета с моята... как го наричаш?

— Метла. Защото вещиците ги яхват и пътуват така.

— О, да. Използвал ли си я някога?

— Веднъж опитах, но тя ми избяга. На другите им се стори много смешно.

Съществуват професии, за които са нужни уникални и характерни инструменти — грънчарско колело, геоложко чукче, зидарска мистрия. А хората, принудени да прекарват голяма част от времето си в безтегловност, бяха изнамерили така наречената метла.

Бе много просто — кука тръба, дълга един метър, в единия край имаше педал, а в другия — задържаща примка. При натискане на едно копче тръбата можеше да се удължи пет-шест пъти на принципа, на който се удължаваше телескопът, а вътрешната система за омекотяване на удара позволяваше на умелия оператор да извършва най-удивителни маневри. Педалът пък можеше да се превръща в клещи или в кука, когато бе необходимо; имаше още много усъвършенствания, но основното се състоеше в гореописаното. Изглеждаше измамно лесно за използване; ала не беше.

Помпите в херметическата камера привършиха работа и спряха; появи се надпис: „ИЗХОД“; външният люк се отвори и те бавно изплуваха в нищото.

„Дисквъри“ се премятеше на около двеста метра разстояние, като ги следваше в орбита около Йо, изпълнил половината небе. Юпитер не се виждаше, тъй като се намираше от другата страна на спътника. Нарочно бяха избрали момента; използваха Йо като щит, за да ги брани от силите, които се движеха към тях и обратно в енергийния поток, свързващ двата свята. Но дори при това положение радиационното равнище бе опасно високо; разполагаха с по-малко от петнайсет минути, след което трябваше да се върнат в убежището си.

Още в първия миг нещо стана със скафандъра на Кърноу.

— Когато напуснах Земята, ми бе по мярка — оплака се той. — А сега се мятам в него като грахово зърно в шушулка.

— Съвсем нормално е, Уолтър — успокои го командирът — докторът по хуманна медицина Руденко, включвайки се в радиоверигата. — В хибернация си отслабнал с десет килограма, а това е дори много добре. Всъщност вече си върнал три от тях.

Преди да може да измисли подходяща реплика в отговор, Кърноу забеляза, че леко, но стабилно се оттласква от „Леонов“.

— Отпусни се, Уолтър — каза Брейловски. — Не използвай бутона за придвижване, дори ако се запремяташ. Нека аз да върша всичко.

Кърноу виждаше слабото пухтене зад младия мъж, когато малките им реактиви ги приближаваха към „Дисквъри“. Всяко облаче пара бе последвано от леко дръпване на въжето и той започна да се приближава към Брейловски; ала нямаше да може да го достигне преди следващото пухтене. Чувстваше се тъй, сякаш извършваше едно от периодичните си завръщания на Земята — така подскачаше нагоре-надолу по въжето.

Имаше един-единствен безопасен начин да се приближат до изоставения кораб и той беше по осовата линия, по която корабът бавно се завърташе. Центърът на въртене се намираше приблизително по средата на „Дисквъри“ близо до главния комплекс антени и Брейловски се насочи право натам, мъкнейки след себе си нетърпеливия си партньор. *Дали ще ни спре навреме?* — питаше се Кърноу.

Сега „Дисквъри“ приличаше на огромни, тънки гири, които бавно разцепваха небето пред тях. Макар че му трябваша няколко минути, за да извърши едно пълно завъртане, противоположните краища се движеха с впечатляваща скорост. Кърноу се опита да не им обръща внимание и се съсредоточи върху приближаващия неподвижен център.

— Това е целта ми — обади се Брейловски. — Не се опитвай да ми помогнеш и не се изненадвай, каквото и да се случи.

Сега пък какво ли искаше да каже? — попита се Кърноу и се подготви да се превърне във възможно най-малко удивляващия се човек.

Всичко стана за около пет секунди. Брейловски натисна копчето, метлата се удължи на четири метра и направи контакт с приближаващия се кораб. После започна да се сгъва, вътрешните ѝ ресори погълнаха момента на Брейловски; ала обратно на очакванията на Кърноу, това не го накара да яхне антената. Метлата тутакси се изправи отново, тласна назад руснака, така че фактически той се отблъсна от „Дисквъри“ точно толкова бързо, колкото се и приближи до него. Профуча покрай Кърноу, отправил се отново към космоса само на няколко сантиметра от него. Изуменият американец имаше време само колкото широко да се ухили, когато Брейловски се изстреля край него.

След миг усети, че въжето, което ги съединяваше, се опъна и скоростта веднага намаля. Противоположните им скорости взаимно се убиха; практически останаха неподвижни по отношение на „Дисквъри“. Кърноу трябваше само да се хване за най-близката ръчка и да издърпа вътре и двамата.

— Играл ли си някога на руска рулетка? — попита той, когато отново бе в състояние да си поеме дъх.

— Не, какво е то?

— Някога трябва да те науча. Прилича на днешното ни преживяване и е отлично средство против скука.

— Надявам се, Уолтър, не намекваш, че Макс би сторил нещо *опасно*?

Доктор Руденко звучеше така, сякаш бе наистина шокирана и Кърноу реши, че е най-добре да не отговори; понякога руснаците не разбираха странното му чувство за хумор.

— Можехте да ме направите за смях — измърмори той под носа си тъй тихо, че тя не можа да го чуе.

Сега, когато вече бяха здраво прилепнали за гнездото на преобръщащия се кораб, той не усещаше въртенето — особено като съсредоточеше погледа си върху металните пластини непосредствено пред очите му. Стълбата, която чезнеше в далечината, минавайки покрай тънкия цилиндър — основното тяло на „Дисквъри“, — бе следващата им цел. Отдалеченият край на сферичния команден модул се намираше сякаш на няколко светлинни години разстояние, макар той отлично да знаеше, че разстоянието бе не повече от петдесет метра.

— Аз ще тръгна първи — каза Брейловски, като се полюляваше на хлабавото въже, което ги свързваше.
— Помни — оттук нататък има само нанадолнище. Но това не е проблем — можеш да се придържаш за

въжето с една ръка. Дори на дъното гравитацията е около една десета g. А това е — как казваш в такива случаи? — фъшкия.

— Искаш да кажеш куришка. И ако ти е все едно, аз ще тръгна първи. Никога не съм обичал да пълзя по стълби в обратна посока, дори при незначителна гравитация.

Кърноу отлично разбираше, че бе много важно да запази леко шеговития тон; в противен случай тайнствеността и опасностите, които криеше ситуацията, щяха безвъзвратно да го обземат. Та той бе на повече от един милиард километра от дома си, на път да влезе в най-известния изоставен кораб в цялата история на космическите изследвания; един журналист бе нарекъл „Дисквъри“ космическата „Мари Селест“ и аналогията бе напълно подходяща. Ала имаше още нещо, което придаваше неповторимост на положението; дори да успееше да постави кошмарния лунен пейзаж, изпълващ небето, извън вниманието си. Колчем се докоснеше до стъпенката на стълбата, върху ръкавицата му оставаше тънък пласт серен прах.

Брейловски, разбира се, действаше съвсем точно; ротационната гравитация в резултат от премиянето на кораба лесно се парираше. Когато свикна, на Кърноу дори му хареса усещането за посока, което получаваше.

Внезапно те се озоваха пред голямата обезцветена сфера на модула на „Дисквъри“. Само на няколко метра от тях се намираше аварийният люк — същия, досети се Кърноу, който бе използвал Боумън за финалната си среща с Хал.

— Надявам се, че ще можем да влезем — измърмори Брейловски. — Жалко е да биеш всичкия този път и да намериш вратата залостена.

Той избърса сярата и под пласта се откри табела, на която пишеше: ГОТОВНОСТ НА ХЕРМЕТИЧЕСКАТА КАМЕРА.

— Разбира се, че е заключена. Да опитам ли с контролните бутони?

— Няма да ни навреди, но нищо няма да стане.

— Прав си. Е, тогава с ръчната...

Вълнуващо бе да наблюдават открехването в заобления корпус и леката пара, изчезваща в пространството и увеличаща със себе си лист хартия. Ами ако това бе жизненоважно съобщение? Никога нямаше да узнаят. Листчето се завихри, запремята се, без да изгубва въртеливото си движение, и се изгуби към звездите.

Брейловски продължаваше да върти ръчната система за отваряне и сякаш измина много дълго време, преди тъмната отблъскваща паст на камерата да се открие съвсем. Кърноу се надяваше, че поне сигналните лампички още ще светят. Но нямаха този късмет.

— Сега вече ти си шефът, Уолтър. Добре дошъл на територията на САЩ.

Когато се покатери на четири крака и влезе, обстановката, осветена от лампата на скафандъра му, не бе никак подканяща. Според Кърноу всичко бе оставено в безупречен ред. *Нима съм очаквал друго?* — попита се той, вече полуядосан.

Ръчното затваряне им отне дори повече време, отколкото отварянето, ала нямаше никаква друга възможност. Тъкмо преди да запечатат отново люка, Кърноу рискува и хвърли поглед на налудничавата панорама отвън.

До екватора се бе разтворило блещукащо синьо езеро; беше сигурен, че преди няколко часа го нямаше там. Блестящи жълти пламъци, характерния цвят на горящ натрий, танцуваха по бреговете му; мастиленочерната повърхност бе обвита в дима от прозрачна плазма на една от почти непрекъснатите зори на Йо.

Това бе материал за бъдещи кошмари — и като че то не бе достатъчно, та се появи още нещо, достойно за четката на някой луд майстор на сюрреализма. Огромен извит рог, изникнал сякаш направо от огнените казани на горящия спътник, прониза черното небе такава гледка трябва да се е появила пред очите на обречения бикоборец в мига на последната истина.

Полумесецът на Юпитер се издигаше и поздравяваше „Дисквъри“ и „Леонов“, а те се придвижваха към планетата, следвайки общата си орбита.

Спасяване на имуществото

В мига, в който външният люк се затвори зад тях, ролите им се смениха. Кърноу беше сега у дома си, докато Брейловски бе чужд и не се чувстваше удобно сред лабиринта черни коридори и тунели, пронизващи „Дисквъри“ отвътре. На теория Макс добре познаваше вътрешността на кораба, ала познанието му бе единствено въз основа на проектантските чертежи. Кърноу пък бе работил месеци наред във все още недовършения близък на „Дисквъри“; той можеше да се придвижва буквално със завързани очи.

Напредваха трудно, тъй като в тази част на кораба гравитацията не бе нулева; неконтролируемото въртене създаваше допълнителна гравитация, която, колкото и да бе незначителна, като че ли винаги се проявяваше в най-неподходяща посока.

— Най-напред трябва да спрем тази дяволска въртележка — измърмори Кърноу, след като няколко пъти се подхлъзна надолу по коридора, преди да успее да се залови за нещо. — А не можем да го направим, докато ни липсва енергия. Надявам се, че поне Дейв Боумън е запазил всички системи, преди да е напуснал кораба.

— Сигурен ли си, че е напуснал кораба? Може да е имал намерение да се завърне.

— Дори да си прав, предполагам, че никога не ще го узнаем. Ако самият той изобщо го е знаел.

Бяха везли в Под Бей — „космическия гараж“ на „Дисквъри“, който обикновено съхраняваше три от сферичните капсули за един човек, използвани за операции извън кораба. Беше останала само Капсула № 3: Капсула № 1 се бе изгубила в тайнствената катастрофа, в която бе загинал Франк Пуул, а Капсула № 2 бе с Дейв Боумън, независимо къде беше в този миг.

— Макс — каза той съвършено сериозно, — каквото и да се случи, моля те не си плюй на петите.

За хилядни от секундата Брейловски загуби контрол над себе си; тъкмо се готвеше да отговори: „Бих искал да не го беше казвал, Уолтър“, ала се спря навреме. Щеше да бъде дяволски ясно признание за собствената му слабост; вместо това, той отвърна:

— Бих искал да се запозная с идиота, който остави онзи филм в нашата библиотека.

— Вероятно го е направила Катерина, за да изпита психологичното равновесие на хората. Ама и ти, когато миналата седмица го видяхме, щеше да се пукнеш от смях.

Брейловски замълча; забележката на Кърноу бе съвършено вярна. Ала това се бе случило в познатата топлина и светлина на „Леонов“, сред приятели, не в мастиленочерния замръзващ кораб, напуснат от хората и обитаван от духове. Независимо от човешката си рационалност, с лекота можеше да си представи как страшен непознат звяр пълзи по коридорите и търси кого да разкъса.

Ти си виновна, бабо (почивай в мир под сибирската пръст), бих искал да не бе пълнила главата ми с толкова много мрачни легенди. Като затворя очи, все още виждам колибата на Баба Яга, изправена на кокошите си крака сред тъмната гора...

Стига глупости. Аз съм блестящ млад инженер, застанал лице в лице с най-голямото техническо предизвикателство в моя живот и не бива да давам повод на моите американски приятели да се

досетят, че понякога съм изплашено малко момче...

Шумовете им пречеа. Понякога се натрупваха твърде много, макар да бяха тъй слаби, че само опитен астронавт би могъл да ги различи сред звуковете, които издава собственият му скафандър. Ала за Макс Брейловски, свикнал да работи сред мъртва тишина, те бяха определено демобилизиращи, макар да знаеше, че непостоянните скърцания и скрибуцания най-вероятно са причинени от термалното разширяване, докато корабът се въртеше като месо на шиш. Колкото и слабо да беше Слънцето, температурната разлика между тъмната и светлата страна бе чувствителна.

Дори до болка познатият му скафандър не бе съвсем в ред сега, когато и отвън, и отвътре имаше налягане. Силите, действащи в прегъвките му, се бяха леко променили и той не можеше достатъчно точно да премерва движенията си. *Сякаш сега започвам да се уча наново*, ядоса се на себе си той. Време беше да промени настроението си, като извърши някакво решително действие...

— Уолтър, бих искал да изпробвам атмосферата.

— Атмосферата е наред, температурата — пфу! — сто и пет градуса под нулата.

— Хубава здрава руска зима. Ала въздушната възглавница в скафандъра ми ме пази от хапещия студ.

— Добре тогава, продължавай. Но нека първо осветя лицето ти, че да забележа, когато посинееш. И не спирай да говориш.

Брейловски вдигна шлема на скафандъра си. В същия миг се сепна, сякаш го погалиха с ледени пръсти по бузата, после предпазливо помириса с нос и дълбоко си пое дъх.

— Мразовито, но дробовете ми няма да замръзнат. Усещам странна миризма. Спарено, развалено, като че ли нещо — *о, не!*

Внезапно пребледнял, Брейловски бързо смъкна козирката на шлема си.

— Какво има, Макс? — попита го Кърноу с внезапно и вече истинско безпокойство. Брейловски не отговори; имаше вид на човек, който още не може да дойде на себе си. Разбира се, че непрекъснато рискуваше да извърши нещо ужасно и понякога фатално — да повърне в скафандъра си.

Последва дълга тишина; тогава Кърноу уверено каза:

— Разбирам. Но съм сигурен, че грешиш. Знаем, че Пуул се е изгубил в пространството. Боумън съобщи, че той... изхвърлил останалите, след като са загинали в хибернация, а ние сме сигурни, че е направил точно така. Тук не може да има никой. Освен това много е студено!

Тъкмо щеше да допълни: „Като в морга“, ала замълча навреме.

— Да предположим — прошепна Брейловски, — само да предположим, че Боумън е успял да се завърне на кораба и е умрял тук.

Последва още по-дълга тишина, преди Кърноу да повдигне бавно и решително щита на собствения си скафандър. Замижа, когато мразовитият въздух опари дробовете му, после с отвращение сбърчи нос.

— Разбирам какво имаш предвид. Но даваш твърде голяма свобода на въображението си. Обзалагам се на десет срещу едно, че вонята идва от галерията. Вероятно някакво месо се е развалило преди корабът да замръзне. А Боумън сигурно е бил твърде зает, за да се занимава с домакинството както трябва. Влизал съм в ергенски квартири, които вонят точно така.

— Може и да си прав. Бих искал да си прав.

— Разбира се, че съм прав. Дори да не съм — дявол да го вземе, какво значение има? Трябва да вършим работа, Макс. Ако Дейв Боумън е още тук, е, това не влиза в нашите правомощия — нали така, Катерина?

Не последва отговор — бяха навлезли твърде навътре в кораба, където радиосигналите не можеха да проникнат. Наистина бяха съвсем сами, но Макс бързо възвръщаше самообладанието си. Привилегия е, реши той, да се работи с Уолтър. Понякога американският инженер бе добър и сговорчив. Той бе изключително подготвен и, при нужда, твърд като стомана.

Двамата заедно ще върнат „Дисквъри“ отново към живота; и може би обратно на Земята.

Операция „Вятърна мелница“

Когато „Дисквъри“ внезапно светна като приказно коледно дърво и навигационните лампички и вътрешното осветление заблестяха в целия кораб, ликуването на борда на „Леонов“ трябва да се бе чуло през празното пространство между двата кораба. То се превърна в ироничен стон, когато светлината отново изведнъж изгасна.

Нищо друго не се случи за половин час; след това илюминаторите за наблюдение на „Дисквъри“ засияха с меката пурпурна светлина на аварийните лампички. Няколко минути по-късно от „Леонов“ можеха да зърнат Кърноу и Брейловски как се движат вътре, а фигурите им се виждаха замъглено от натрупания пласт серен прах.

— Здравейте, Макс, Уолтър, чувате ли ни? — извика им Тая Орлова. И двете фигури замахаха с ръце в един и същи миг, ала не се чу никакъв отговор. Очевидно бяха твърде заети в току-що възникнал разговор; дежурните на „Леонов“ трябваше търпеливо да чакат, докато най-различни лампички ту светваха, ту изгасваха, една от трите врати на подземния гараж бавно се отвори, после се затвори бързо, а главната антена се завъртя на някакви си десетина градуса.

— Здравей, „Леонов“ — отвърна най-после Кърноу. — Съжаляваме, че ви накарахме да чакате, ала бяхме доста заети. Ето първата ни оценка за онова, което видяхме досега. Корабът е в много по-добро състояние, отколкото очаквахме. Корпусът е непокътнат, изтичането е незначително — налягане на въздуха осемдесет и пет процента номинално. Може да се диша, но трябва да извършим огромна работа по рециклирането му, тъй като вони до небесата. Най-добрата новина е, че енергийните системи са в ред. Главният реактор е стабилен, акумулаторите са в добро състояние. Почти всички прекъсвачи бяха отворени — или са изскочили сами, или са били отворени от Боумън, преди да излезе, — така че цялата жизненоважна апаратура е запазена. Но ще имаме много работа по проверката на всичко, преди отново да включим системите с максимална енергия.

— Колко време ще ви отнеме, поне за най-основните системи: животоподдържащата, изтласкващата?

— Трудно е да се каже, шкипер. Колко време ще мине, преди да се разбием?

— Минимална прогноза до десет дни. Но знаете как се променят нещата — възможно е да стане по-рано, а може и по-късно.

— Ако не се натъкнем на някои неочаквани пречки, може да изведем „Дисквъри“ от тази адска дупка в стабилна орбита, е, да речем след седмица.

— Да се нуждаете от нещо?

— Не. Двамата с Макс се разбираме прекрасно. Сега влизаме в каруселното отделение, за да проверим лагерите. Искам да го задвижа колкото е възможно по-скоро.

— Извини ме, Уолтър, но дали е толкова важно? Гравитацията е удобно нещо, но доста време сме карали и без нея.

— Целта ми не е да постигна гравитация, макар че би било добре да я има. Ако отново задвижим карусела, въртенето на кораба ще се успокои, той ще престане да се премята. Тогава ще бъдем в състояние да прилепим люковете си. Така ще можем да работим сто пъти по-лесно.

— Идеята е добра, Уолтър, но нали нямаш намерение да прилепиш *моя* кораб до тази... *вятърна мелница*? Ако лагерите заядат и каруселът се заклеши? Ще бъдем разкъсани на парчета.

— Съгласен съм. Ще му мислим, когато стигнем дотам. Ще ви докладвам отново, когато ми е възможно.

През следващите два дни никой нямаше покой. Към края на този период Кърноу и Брейловски буквално заспиваха в скафандрите си, ала преди това бяха свършили обхода на „Дисквъри“ и не бяха открили никакви неприятни изненади. И Космическата агенция, и Държавният департамент бяха успокоени от предварителната информация; тя им позволи да твърдят, и то с известно основание, че „Дисквъри“ не е изоставен, а „временно опразнен космически кораб на Съединените щати“. Трябваше вече да започнат възстановителните работи.

След като енергийният поток бе възобновен, следващият проблем бе въздухът; дори най-стриктните операции по почистването не бяха в състояние да отстранят вонята. Кърноу бе прав, когато предположи, че тя идва от развалени хранителни продукти при отказа на охладителната система; той също така твърдеше с насмешлива сериозност, че е много романтично: „Само като затворя очи, казваше той, и си представям, че съм на стар китоловен кораб. Представяш ли си на какво е вонял «Пекууд»?“

Бяха единодушни, че след като вече са посетили „Дисквъри“, едва ли въображението им би могло да роди нещо повече. Най-после проблемът бе разрешен, или поне сведен до управляеми рамки чрез смяната на въздуха на кораба. За щастие в корабните резервоари имаше достатъчно свеж въздух за целта.

Другата приятна новина беше, че деветдесет процента от горивото, необходимо за обратния път, все още беше под ръка; използването на амоняк вместо водород като гориво за плазменото изтласкване бе дало добри резултати. По-ефикасният водород сигурно се бе изцедил в космоса още преди години въпреки изолацията на резервоарите и ниската външна температура. Ала почти всичкото колическво амоняк бе останало непокътнато в течно състояние, достатъчно, за да върне кораба на безопасна орбита около Земята. Или поне около Луната.

Може би най-критичната стъпка при поемането на контрола на кораба бе проверката на витлообразната ос на „Дисквъри“. Саша Ковальов сравни Кърноу и Брейловски с Дон Кихот и Санчо Панса и изрази надежда, че *тяхната* операция по атакуването на вятърната мелница ще бъде по-успешна.

Много внимателно, с доста почивки за проверка на данните, горивото бе въведено в двигателите на карусела и огромният барабан бе приведен в движение, увеличавайки наново въртенето, което преди години бе придадено на кораба. „Дисквъри“ извърши сложна серия от придвижвания напред, докато най-накрая прекатурването почти спря. Последните остатъци от нежеланата ротация бяха неутрализирани от контролните реактивни двигатели, докато двата кораба застанаха неподвижни един до друг — тумбестият, як „Леонов“ и до него продълговатият тънък „Дисквъри“.

Преминаването от единия кораб до другия сега бе безопасно и лесно, но капитан Орлова все още не беше склонна на свързване. Всички бяха съгласни с нейното решение, тъй като Йо се приближаваше; можеше да се наложи и да изоставят кораба, за чието спасяване тъй неуморно работиха.

Фактът, че вече знаеха причината за излизането на „Дисквъри“ от орбита ни най-малко не им помагаше. Всеки път, когато корабът преминаваше между Юпитер и Йо, той разрязваше невидимия енергиен поток, свързващ двете тела — реката от електричество, която течеше от единия свят до другия. Последвалите вихрови токове, индуцирани в кораба, постепенно го забавяха, като го спираха веднъж на всяко завъртане.

Нямаше начин да прогнозираят крайния момент на въздействие, тъй като токовете в енергийния поток се променяха, следвайки загадъчните закони на Юпитер. Понякога се наблюдаваха драматични изригвания на активност, съпроводени от грандиозни електрически бури и сияния около Йо. После корабите губеха височина с километри и в същото време, преди да се задействат контролните системи, ставаше непоносимо горещо.

Преди да осъзнаят очевидното обяснение, всички се изплашиха и удивиха на неочаквания ефект. При спирането се произвеждаше топлина; тежките токове, индуцирани в корпусите на „Леонов“ и „Дисквъри“, бързо превръщаха корабите в електрически пещи. Не бе изненадващо, че някои хранителни

продукти на „Дисквъри“ се бяха развалили през годините, когато корабът е бил ту нагряван, ту изстудяван.

Мъчителният пейзаж на Йо повече от всякога приличаше на илюстрация от учебник по медицина и беше едва на петстотин километра разстояние, когато Кърноу пое риска и активизира главния двигател, докато в същото време „Леонов“ стоеше на почтено разстояние. Липсваха видими ефекти — нямаше ги нито димът, нито пламъците от старовремските ракети с химическо гориво, — но двата кораба бавно се раздалечаваха, докато „Дисквъри“ набираше скорост. След няколко часа, през които бяха извършени извънредно внимателни маневри, и двата кораба се издигнаха на хиляда километра; вече можеха да си отдъхнат, макар и за кратко, и да планират следващата си стъпка.

— Свърши чудесна работа, Уолтър — възкликна командирът докторът по хуманна медицина Руденко, и обгърна с могъщата си ръка раменете на изтощения Кърноу. — Всички се гордеем с теб.

Съвсем неочаквано тя счупи малка капсула под носа му. След двацет и четири часа той се събуди ядосан и гладен.

Гилотина

— Какво е това? — попита Кърноу с леко отвращение, държейки малкия механизъм в ръка. — Гилотина за мишки?

— Описанието не е лошо, но аз имам предвид нещо по-едро.

Фloyd посочи екрана на компютъра, където светещата стрела сега рисуваха сложна диаграма.

— Виждаш ли тази линия?

— Да. Главният енергиен заряд. И така?

— Това е точката, в която енергията влиза в централния преработващ възел на Хал. Бих искал да инсталираш приспособлението ето тук. Вътре при проводниците, където няма да може да бъде открито, ако не го търсят специално.

— Разбирам. Дистанционно управление, с помощта на което можеш да включиш^[1] Хал, когато поискаш. Чистичко — при това е лош проводник, така че, когато се задейства, няма да очакваме никакви смущаващи къси съединения. Кой произвежда тези играчки? ЦРУ?

— Няма значение. Контролата е в кабината ми — малкият червен калкулатор, който винаги стои на бюрото ми. Като набереш девет деветки, извлечеш корен квадратен и натиснеш бутона — готово. Не съм сигурен в обхвата — ще трябва да го определим, — но докато „Леонов“ и „Дисквъри“ са на два километра разстояние един от друг, няма опасност от това Хал отново да обезумее.

— На кого се каниш да кажеш за това... *нещо*?

— Е, единственият човек, от когото наистина го крия, е Чандра.

— Така си и мислех.

— Но колкото по-малко хора знаят, толкова е по-сигурно, че няма да стигне до него. Ще съобщя на Таня за съществуването му и при необходимост ще ѝ покажеш как да работи с него.

— Каква необходимост?

— *Това* вече не е много умен въпрос, Уолтър. Ако знаех, нямаше да имам нужда от проклетото нещо.

— Мисля, че си прав. Кога искаш да ти инсталирам патентования сигнализатор?

— Когато можеш. За предпочитане е тази нощ . Докато Чандра спи.

— Шегуваш ли се? Мисля, че той никога не спи. Прилича на майка, която стои будна над болното си дете.

— Е, по някое време ще трябва да се върне на „Леонов“ да се нахрани.

— Имам новина за теб. Последният път, когато тръгна, завърза скафандъра си торбичка с ориз. Ще му стигне за няколко седмици

— В такъв случай ще трябва да използваме някои от препаратите на Катерина. Свършиха добра работа при теб, а?

Кърноу се шегуваше за Чандра — поне Флойд така мислеше, макар че човек никога не можеше да бъде съвсем сигурен; той обичаше да прави страхотни изявления със свършено неподвижно, каменно лице. Измина известно време, преди руснаците да го разберат; после, за всеки случай, те вече бяха склонни да се смеят дори когато Кърноу говореше свършено сериозно.

Смехът на Кърноу за жалост бе доста позатихнал, откакто Флойд го бе чул за първи път в совалката на път за космическия кораб; тогава вероятно е бил пресилен от действието на алкохола. Хранеше надежда, че на тържеството в чест на доближаването на „Леонов“ и „Дисквъри“ той отново ще се появи. Ала дори тогава, въпреки че доста бе пил, Кърноу се контролираше точно толкова, колкото самата капитан Орлова.

Единственото нещо, което той вземаше на сериозно, бе работата му. Когато излетяха от Земята, Кърноу се чувстваше пътник. Сега вече бе член на екипажа.

Възкресяване

На път сме, мислеше си Флойд, да събудим спящ великан. Как ли ще реагира Хал на присъствието ни след всички тези години? Какво ли ще си спомня за миналото, дали ще бъде дружелюбен, или враждебен?

Докато плаваше точно зад доктор Чандра в нулевата гравитация на палубата на „Дисквъри“, мисълта на Флойд рядко се отклоняваше от прекъсвача, инсталиран и проверен само преди няколко часа. Радиоконтролата бе на сантиметри от ръката му и той дори се чувстваше малко лупаво, че го е взел със себе си. На този етап Хал все още не бе свързан с действащата верига на кораба. Дори да го включеха, той щеше да представлява мозък, но без крайници, само със сензорни органи. Щеше да може да общува, ала нямаше да може да действа. Както се бе изразил Кърноу: „Най-лошото, което може да ни направи, е да ни напсува.“

— Готов съм за първия опит, командире — обади се Чандра. — Липсващите модули са заменени, диагнозата му е снета. Всичко изглежда нормално, поне на това равнище.

Капитан Орлова погледна Флойд, той и кимна. По настояване на Чандра, на този критичен първи опит присъстваха само тримата и бе свършено очевидно, че дори малобройната публика не му бе присърце.

— Много добре, доктор Чандра.

И винаги вярна на протокола, капитан Орлова добави:

— Доктор Флойд даде одобрението си, а аз нямам никакви възражения.

— Трябва да обясня — започна Чандра с тон, в който определено звучеше неодобрение, — че центровете за разпознаване на гласовете речевият синтез са повредени. Ще трябва отново да го учим да говори. За щастие той се научава милиони пъти по-бързо от човека.

Пръстите на учения танцуваха по клавиатурата, докато Чандра написа десетина думи, на пръв поглед случайни, и внимателно ги изричаше на глас, когато се появяха на екрана. Думите се връщаха през говорителя като изкривено ехо — безжизнени, наистина механични, без да предполагат интелект. Това не е истинският Хал, помисли си Флойд. Не звучи по-добре от примитивните говорещи играчки, такава новост в годините на моето детство.

Чандра натисна копчето, на което пишеше „Повтори“, и серията думи прозвуча отново. Сега вече имаше забележимо подобрение, макар че никой не би сбъркал гласа му с човешки.

— Думите, които му зададох, съдържат основните фонемите на английския език; десетина повторения и той ги възприе. Ала не разполагам с апаратура, която би ми позволила да извърша наистина добра работа по терапията му.

— Терапията ли? — попита Флойд. — Искаш да кажеш, че той е...

— Не — отвърна бързо Чандра. — Веригите на логиката му са в отлично състояние. Само гласът му не е наред, макар че постепенно ще се подобри. Така че проверявайте всичко на екрана, за да избегнете погрешното му разбиране. А когато вие искате да кажете нещо, изговаряйте думите отчетливо.

Флойд кисело се усмихна на капитан Орлова и зададе очевидния въпрос:

— Ами руският акцент, с който се говори наоколо?

— Сигурен съм, че това няма да е проблем с капитан Орлова и доктор Ковальов. Но с другите... може би ще е нужна проверка с всеки един поотделно. Онези, които не преминават теста, ще използват клавишите. Но това все още ни предстои. Засега вие сте единствената, която ще се опита да общува с него, прав ли съм, капитан Орлова?

— Напълно.

Единствено забързаното кимане с глава им показва, че доктор Чандра ги е чул. Пръстите му продължаваха да летят по клавишите, дълги колони от думи и символи проблясваха върху екрана с такава скорост, че нито едно човешко същество не бе в състояние да ги проследи и разбере. Вероятно Чандра притежаваше изключително силна зрителна памет, защото само с един поглед разчиташе цели страници с информация.

Флойд и Орлова тъкмо се канеха да оставят учения насаме със задълбочените си занимания, когато той внезапно показва, че съзнава присъствието им — вдигна ръка, сякаш ги предупреждаваше или очакваше нещо. С почти колебаещо се движение, в пълен контраст с предишните свободни действия, той пхна обратно ключето и натисна едно странично копче.

Веднага, без никаква пауза, от конзолата се разнесе глас, който вече не приличаше на механичната пародия на човешка реч. Усещаше се интелект — съзнание, — съществуваше чувство за собствено съзнание, макар и все още на рудиментарно равнище.

— Добро утро, доктор Чандра. Това е Хал. Готов съм за първия урок.

Това бе толкова неочаквано, че последва миг на удивление; после подтикнати от един и същи импулс, двамата наблюдатели напуснаха кабината.

Хейуд Флойд не можеше да повярва. Доктор Чандра плачеше.

IV. Лагранж

Големият брат

„...Колко е прелестна новината за малкото делфинче! Мога да си представя как се е развълнувал Крис, когато гордите родители са го донесли в къщата. Трябваше да чуеш възклицанията на колегите ми на борда, докато гледаха видеозаписите — как плуват всички заедно, а Крис язди малкото делфинче. Предложиха да го наречем Спутник, което освен сателит означава и другар.

Съжалявам, че толкова дълго не успях да се свържа с теб, но новините ще ти дадат обяснение за това закъснение, като разбереш каква огромна работа трябваше да свършим. Дори капитан Таня Орлова се отказа от редовното разписание; всеки проблем трябваше да се решава, когато възникне, и то от онзи, който се намира на мястото на възникването му. Заспиваме тогава, когато повече не можем да стоим будни.

Мисля, че можем да се гордеем с извършеното. И двата кораба действат, почти завършихме първия кръг проверки на Хал. След два дни ще разберем дали ще можем да му се доверим в пилотирането на «Дисквъри», когато се приберем, за да осъществим последните си срещи с Големия брат. Не си спомням вече кой го нарече така за първи път — съвсем разбираемо е, че руснаците не си падат по това. При това бяха много саркастични по повод официалното наименование «Т.М.А.-2», като няколко пъти подчертаха пред мен, че е най-добрата част на един милиард километра от Тихо. А Боумън бе докладвал за липсата на каквато и да е магнитна аномалия и че единствената му прилика с «Т.М.А.-1» е неговата форма. Когато ги попитах какво название биха предпочели, те предложиха «Загадка», което означава «енигма» Сигурен съм, че името е превъзходно; ала всеки се усмихва, когато се опитвам да го произнеса, така че оставам на «Големия брат».

Както и да наречем това нещо, сега то се намира само на десет хиляди километра, а пътуването няма да ни отнеме повече от няколко часа. Ала тази последна цел ни изнерви всичките, няма защо да го крия от теб.

Надявахме се да открием нова информация на борда на «Дисквъри». Това бе единственото ни разочарование, макар да го очаквахме. Хал, разбира се, е бил разглобен много преди срещата и няма никакъв спомен от онова, което се е случило; Боумън е отнесъл всичките тайни със себе си. В бордовия дневник и в автоматичната записна система на кораба нямаше нищо, което вече да не знаем.

Единствената новост бе чисто лична — писмото, оставено от Боумън до майка му. Чудя се защо не го е изпратил; очевидно е очаквал, или се е надявал, че ще се върне на кораба. Разбира се, ние го изпратихме на мисис Боумън — тя се намира в старчески приют някъде във Флорида и умствено не е добре, така че едва ли ще разбере нещо.

Е, това е всичко засега. Нямам думи да изразя колко ми липсваш... както и синьото небе, и зеленото море на Земята. Тук всичко е оцветено в червено, оранжево и жълто — често толкова красиво, като най-фантастичните залежи, но след време човек започва да изпитва тъга по хладните, чисти лъчи в другия край на спектъра.

Обичам ви и двамата. Ще се обадя отново, още щом това стане възможно.“

Срещата

Николай Терновски, специалистът-кибернетик на „Леонов“, бе единственият човек на борда, който можеше да разговаря с доктор Чандра върху онова, което можеше да мине за негови собствени термини. Макар че главният създател и ментор на Хал нямаше желание да се доверява на когото и да било, чистото физическо изтощение го принуди да приеме чужда помощ. Руснакът и индоамериканецът сформираха временен съюз, който функционираше удивително добре. Това се дължеше най-вече на добродушния Николай, който по някакъв начин усещаше кога Чандра наистина има нужда от него и кога предпочита да остане сам. Фактът, че английският на Николай бе най-лошият на кораба, нямаше абсолютно никакво значение, тъй като през по-голямата част от времето двамата разговаряха на езика на компютрите, съвършено неразбираем за останалите.

След седмица, прекарана във внимателно сглобяване на Хал, всичките му рутинни, надзорни функции се възвърнаха и на него можеше да се разчита. Приличаше на човек, който върви, изпълнява прости поръчки, извършва неквалифицирана работа и води разговор на невисоко равнище. На езика на хората означаваше, че притежава коефициент на интелигентност приблизително равен на 50; бяха започнали да се появяват само най-слаби очертания на оригиналната му личност.

Той като че ли все още не се бе събудил; все пак, по мнението на специалиста Чандра, Хал не бе в състояние да изведе „Дисквъри“ от близката орбита около Йо до срещата му с „Големия брат“.

Перспективата да се отдалечат на още седем хиляди километра от горящия ад под тях бе посрещната с ентузиазъм от всички. Колкото и незначително да бе това разстояние от гледна точка на астрономическите измерения, това означаваше, че небето нямаше повече да бъде доминирано от пейзаж, роден във въображението на Данте или Йеронимус Бош. И макар че дори най-мощните изригвания не можеха да изхвърлят материални частици до корабите, винаги съществуваше опасението, че Йо може да реши да постави нов рекорд. Така, както бе застанал корабът, видимостта бе ужасно влошена от тънкия пласт сяр и рано или късно някой трябваше да излезе и да го изчисти.

Когато Хал получи контрол върху „Дисквъри“, само Кърноу и Чандра бяха на борда. Това бе твърде ограничен контрол; Хал просто повтаряше програмата, записана в паметта му, и наблюдаваше изпълнението ѝ. А хората наблюдаваха него: ако нещо не бе наред, те щяха веднага да поемат управлението на кораба. Първото включване продължи десет минути; след това Хал докладва, че „Дисквъри“ е навлязъл в трансферна орбита. Още щом радарът и оптичната апаратура на „Леонов“ го потвърдиха, другият кораб се включи в същата траектория. Бяха направени две незначителни корекции по време на маневрата; после, три часа и петнайсет минути по-късно, и двата пристигнаха благополучно в първата точка на Лагранж, „Ел-1“ — на 10 500 километра по-горе по невидимата линия, свързваща центъра на Йо с този на Юпитер.

Хал се държа безукорно, а Чандра прояви непогрешими изблици на такива чисто човешки емоции като например задоволство и дори радост. Ала по това време мислите на всички се рееха в друга посока: „Големия брат“, тоест „Загадка“, бе само на сто километра разстояние.

Дори от тази дистанция тя изглеждаше по-голяма от Луната, гледана от Земята, и шокиращо неестествена в своето геометрично съвършенство, характеризиращо се с правите си контури. Би трябвало да бъде съвсем невидима на фона на космическото пространство, но бягащите облаци над Юпитер, на 350 000 километра по-долу, караха релефът ѝ драматично да изпъква. Облаците създаваха илюзията, че след като вече веднъж е видял планетата, човек не може да се откаже от нея. Тъй като нямаше начин, по който да се прецени на око истинското му местонахождение, „Големия брат“ често изглеждаше като широко зинал люк, разположен върху видимата повърхност на Юпитер.

Нямаше причина да предполагат, че сто километра биха били по-безопасни отколкото десет, или по-опасни отколкото хиляда; просто от психологическа гледна точка изглеждаше правилно да се извършат първи наблюдения. От това разстояние корабните телескопи биха могли да открият подробности с размери няколко сантиметра в диаметър, ала нямаше нищо такова. „Големия брат“ като че ли бе съвършено гладък; което бе невероятно за всяко нещо, оцеляло след милиони години бомбардировки с космически метеорити.

Когато Флойд се вторачи през бинокъла си, стори му се, че ако протегне ръка, ще докосне тази гладка ебонитова повърхност — както бе направил на Луната преди години. Тогава усети повърхността през ръкавицата на скафандъра си. Едва когато затвори монолита Тихо в капсула под налягане, той започна да работи без ръкавица.

Нямаше разлика; не почувства, че наистина се докосва до „Т.М.А.-1“. Връхчетата на пръстите му бързо прелетяха над невидима бариера и колкото повече сила употребяваше, толкова по-осезателно бе отблъскването. Запита се дали щеше да се получи същото и с „Големия брат“.

И все пак, преди да се приближат достатъчно, трябваше да направят всички възможни проверки и да докладват резултатите на Земята. Бяха в положението на специалисти по експлозиви, извършващи опити с нов вид бомба, която може да бъде детонирана при най-слабото движение. Единственото, което можеха да кажат, бе, че дори най-деликатната радарна сонда би могла да предизвика невъобразима катастрофа.

През първите дваайсет и четири часа те не правеха нищо, само извършваха наблюдения с пасивни инструменти телескопи, камери и сензори във всяка част на дължината на вълната. Василий Орлов също се възползва от това и сне размерите на правоъгълника с възможно най-голяма точност и потвърди известното съотношение 1:4:9 до десетия десетичен ред. „Големия брат“ имаше съвършено същата форма като „Т.М.А.-1“, но тъй като бе над два километра дълъг, той бе 718 пъти по-голям от малкия си близък.

Имаше още една математическа мистерия. Хората с години спореха върху това дали съотношението 1:4:9 представлява квадратите на първите три числа. Не можеше да бъде просто съвпадение; ето още едни цифри, с които можеш да правиш чудеса.

Там долу на Земята статистици и физико-математици скоро се заиграха с компютрите си, като се опитваха да отнесат съотношението към фундаменталните константи на природата скоростта на светлината, съотношението между масите на протоните и електроните... Към тях бързо се присъединиха нумеролози, астролози и мистици, които притуриха към това височината на Големата пирамида, диаметъра на Стоунхендж, географската ширина на Великденските острови и сума други фактори, от които бяха в състояние да извлекат най-удивителни умозакljučения за бъдещето. Не се възпряха ни най-малко, дори когато известен вашингтонски сатирик потвърди, че *неговите собствени* изчисления доказвали, че светът свършил на 31 декември 1999 година, но че всички били твърде пияни, за да го забележат.

И „Големия брат“ не забеляза двата кораба, които се приближаваха към него, дори когато внимателно насочиха лъчите на радарите си и го бомбардираха с радиоимпулси с надеждата, че ще окуражат всеки интелигентен слушател да отговори по същия начин.

След два неуспешни дни, получили одобрението на Земната контрола, корабите преполовиха дистанцията. От петдесет километра огромният отвор изглеждаше около четири пъти по-широк от Луната, гледана от Земята — впечатляващ, ала не толкова голям, че да не може да се превъзмогне психологически. Все още не можеше да се мери с Юпитер, който бе десет пъти по-голям; а настроението на участниците в експедицията премина от почтителна напрегнатост в известно нетърпение.

Уолтър Кърноу говореше почти за всички:

— „Големия брат“ може да иска да чака няколко милиона години, но ние бихме желали да изчезваме колкото е възможно по-бързо оттук.

На разузнаване

„Дисквъри“ бе излетял от Земята с три космически капсули, които позволяваха на астронавтите да извършват дейности извън кораба без скафандри. Едната бе изчезнала по време на катастрофата — това наистина беше катастрофа, — при която бе загинал Франк Пуул. Другата бе откарала Дейв Боумън на последната му среща с „Големия брат“ и бе споделила съдбата му, каквато и да бе тя. Третата беше все още в корабния гараж.

Липсваше ѝ една основна съставна част — капакът на люка, който командир Боумън бе взривил, след като бе извършил рискованото преминаване през безвъздушното пространство и бе влязъл в кораба през аварийния изход, защото Хал бе отказал да отвори вратата на гаража. Взривната вълна бе изстреляла капсулата на няколко километра встрани, преди Боумън, който е бил зает с по-важни дела, да успее да го върне с помощта на радиото. Никак не бе чудно, че след това не се бе погрижил да замени липсващия капак.

Сега Капсула № 3 (върху която без никакви обяснения Макс бе изписал името „Нина“) се подготвяше за ново излизане. Все още капакът на люка липсваше, но това не беше важно. В нея нямаше да има никой.

Изпълнителността на Боумън им бе дала неочаквани възможности и би било глупаво да не ги използват. Изпращайки „Нина“ като сонда-робот, те щяха да проучат „Големия брат“ отблизо, без да рискуват нечий живот. Поне така бе на теория; иначе никой не би могъл да гарантира, че някое течение няма да погълне кораба. Най-послед петдесет километра не бяха кой знае какво, що се отнася до космическите величини.

След годините, през които на „Нина“ не ѝ бе обръщано внимание, тя имаше определено мизерен вид. Прахът, който непрекъснато се носеше наоколо при нулева гравитация, се бе настанил върху външната ѝ страна и корпусът ѝ, преди безупречно бял, бе станал мръсно сив. Докато бавно набираше скорост и се отдалечаваше от кораба с външните си манипулатори, хлътнали навътре, и с овалната си предна част, насочена към открития космос като огромно мъртво око, капсулата не бе особено впечатляваща гледка като пратеник на човечеството. Ала това пък бе определено преимущество; толкова скромнен емисар би могъл да бъде приет, а малките му размери и невисоката скорост биха подчертали мирните му намерения. Имаше предложение капсулата да се приближи до „Големия брат“ с разтворени встрани крайници; предложението бе бързо отхвърлено, когато почти всички се съгласиха, че ако самите те видеха „Нина“ да се насочва към тях с разтворени механични щипци, щяха да си плюят на петите.

След спокойно пътуване, което ѝ отне два часа, „Нина“ се спря на сто метра от ъгъла на огромния правоъгълен люк. От толкова близко истинската му форма не се забелязваше; телевизионните камери можеха да бъдат насочени и в края на черен тетраедър с неопределени размери. Апаратурата на борда не показваше никаква радиоактивност, никакви магнитни полета; от „Големия брат“ не се излъчваше нищо, с изключение на малко слънчева светлина, която той благоволяваше да отразява.

След петминутна пауза — имаше се предвид еквивалента на обикновен поздрав от рода на „Здравей, ето ме и мен!“ — „Нина“ започна диагонално да пресича най-малката страна, после по-голямата и най-накрая най-голямата, като поддържаше дистанция от петдесет метра, но от време на време я намаляваше на пет. Ала и от това разстояние „Големия брат“ изглеждаше все така гладък, без каквато и да е характерна черта. Много преди края на мисията гледката стана скучна и зрителите от двата кораба се върнаха към обичайните си занимания, като само от време на време хвърляха поглед към мониторите.

— Това е — каза Уолтър Кърноу най-последно, когато „Нина“ се завърна, откъдето бе тръгнала. — Можем да прекараме остатъка от живота си в подобни занимания, без да научим нищо повече. Какво да правя с „Нина“? Да я прибера ли?

— Не — отвърна Василий, като се включи в разговора от борда на „Леонов“. — Имам предложение. Закарай я точно до центъра на голямата страна. Спри я, да речем на стотина метра. Нека остане така, радарът ѝ да е включен на максимална точност.

— Няма проблеми, освен фактът, че са възможни остатъчни отклонения. Но какво имаш предвид?

— Току-що си спомних едно упражнение, което правехме в курса по астрономия в колежа — гравитационно привличане на безкрайна плоскост. Не съм очаквал, че ще ми се наложи да го използвам. След като проуча движенията на „Нина“ в продължение на няколко часа, ще мога да изчисля масата на „Загадка“. Ако, разбира се, съществува. Започвам да мисля, че там *в действителност* няма нищо.

— Лесно е да го установим и най-последно ще трябва да го направим. „Нина“ трябва да отиде и да докосне това нещо.

— Тя вече го стори.

— Какво искаш да кажеш? — попита Кърноу раздражено. — Не съм я приближавал на повече от пет метра.

— Нямам нищо против уменията ти да управляваш „Нина“, макар че първия път доста я приближи до онзи ъгъл, не мислиш ли? Ала всеки път, щом крайниците на „Нина“ се доближаваха до повърхността ѝ, тя леко докосваше „Загадка“.

— Като бълха, нахвърляща се върху слон!

— Може би. Просто нищо не знаем. Но ще трябва така или иначе да разберем, нещото осъзнава присъствието ни и ще ни търпи само дотолкова, доколкото не му досаждаме.

Той остави неизречения въпрос да виси във въздуха. Как би могъл някой да досади на двакилометрова правоъгълна плоча? И как щеше да се прояви раздражението ѝ?

Изгледът от Лагранж

Астрономията е пълна с интересни, ала безсмислени съвпадения. Най-известното от тях е това, че, гледани от Земята, както Слънцето, така и Луната имат като че ли еднакъв диаметър. Сега от точката на равновесие Л.1, избрана от „Големия брат“ за негов космически баланс по гравитационното поле между Юпитер и Йо, ставаше нещо подобно. Планетата и нейният спътник изглеждаха съвършено еднакви по размери.

А какви размери! Не мизерният половин градус от Слънцето и Луната, а диаметърът им, умножен по четирийсет, което означаваше хиляда и шестстотин пъти по-голяма площ. Всяка поотделно бе достатъчна, за да изпълни човешкия ум с боязън и удивление; двете заедно представляваха невъобразима гледка.

На всеки четирийсет и два часа те завършваха по един цикъл от фазите си; когато Йо бе в началната си фаза, Юпитер бе в пълната си фаза и обратно. Но дори когато Слънцето се скриваше зад Юпитер и планетата показваше само тъмната си страна, тя неизменно стоеше на същото място — огромен черен диск, затъмняващ звездите. Понякога чернотата за миг биваше пронизвана от светкавици, чиито проблясъци, произведени от електрически бури, много по-силни от тези на Земята, траеха дълги секунди.

На противоположната страна на небето, Йо, който непрекъснато стоеше, обърнал една и съща страна към господаря си, се превръщаше в бавно кипящ казан от червено и оранжево, от чиито вулкани от време на време изригваха жълти облаци, които после падаха плавно, разстилайки се върху повърхността на спътника. Също като Юпитер, ала за малко по-дълъг период във времето, Йо представляваше свят без география. Лицето му се моделираше отново и отново в продължение на десетилетия, а лицето на Юпитер се променяше за дни.

Докато Йо клонеше към последната си четвъртина, огромният, обвит с ивици пейзаж на Юпитер проблясваше под дребното, далечно слънце. Понякога сянката на самия Йо или на някой от външните й спътници минаваше плавно през лицето на Юпитер; а всяко завъртане изнасяше на показ големия колкото цяла планета вихър на Големото червено петно — ураган, продължил векове, дори хилядолетия.

Настанени между подобни чудеса, членовете на екипажа на „Леонов“ разполагаха с материал за изследване за цял живот, но естествените предмети на юпитеровата система се намираха в края на списъка им на приоритетите за изследване. Големия брат бе Номер 1; въпреки че корабите се бяха приближили само на пет километра, Таня продължаваше да забранява преки физически контакти.

— Ще чакам — заяви тя, — докато сме в състояние бързо да се измъкнем. Ще стоим и ще наблюдаваме, докато това стане възможно. Тогава вече ще обмислим следващата си крачка.

Вярно беше, че след петдесет минутно свободно падане най-после „Нина“ бе кацнала на Големия брат. Това даде възможност на Василий да изчисли масата на предмета, възлизаща на учудващо малката стойност от 950 000 тона, което означаваше, че гъстотата му не надминава тази на въздуха. Вероятно беше кух, който факт възбуди безкрайни размишления и предположения около това какво би могъл да съдържа.

Но в същото време практическите, всекидневни проблеми отвличаха мислите им. Домакинската суетня на борда на „Леонов“ и „Дисквъри“ заемаше деветдесет процента от работното им време, макар че операциите бяха станали много по-ефективни, откакто двата кораба се бяха свързали с гъвкав коридор. Най-после Кърноу бе убедил Таня, че каруселът на „Дисквъри“ няма неочаквано да сграбчи и разкъса корабите на парчета, така че сега те свободно преминаваха от единия кораб в другия само с помощта на две системи херметически врати. Никакви скафандри не бяха необходими за огромно удоволствие на всички с изключение на Макс, който обичаше да излиза в открития космос и да лети с „метлата“ си.

Чандра и Терновски бяха двамината от екипажа, останали съвършено незасегнати от тази мярка; фактически те живееха на борда на „Дисквъри“ и работеха денонощно, продължавайки своя очевидно безкраен диалог с Хал.

— Кога ще свършите? — този въпрос им се задаваше поне веднъж на ден. Те нищо не обещаваха; Хал си оставаше все тъй умствено недоразвит.

После, седмица след осъществяването на срещата с Големия брат, неочаквано Чандра заяви:

— Готови сме.

От палубата за излитане на „Дисквъри“ отсъстваха единствено двете дами-лекари, и то защото за тях просто нямаше място; те наблюдаваха по мониторите на борда на „Леонов“. Флойд бе застанал непосредствено зад Чандра, а ръката му не се отдалечаваше от апаратчето в джоба му, което Кърноу с вродената си дарба за точна фраза бе нарекъл „убиец на великани“.

— Нека отново подчертая — започна Чандра, — че не трябва да се говори. Различните ви акценти могат да го объркат; само аз ще говоря, никой друг. Разбрано ли е?

Чандра изглеждаше на ръба на изтощението, пък и гласът му звучеше така. И все пак в тона му личеше авторитет, който не бяха забелязали преди. Таня можеше да бъде господар навсякъде, но тук първият бе той.

Публиката — някои уловили се за удобни дръжки, други плаващи свободно в пространството — кимнаха утвърдително. Чандра включи някакво радиокопче и произнесе тихо, но ясно:

— Добро утро, Хал.

Миг по-късно на Флойд му се стори, че са се изтъркулили сума години. Отговорът не произлизаше от проста електронна играчка, Хал се бе завърнал.

— Добро утро, доктор Чандра.

— В състояние ли си да изпълняваш отново задълженията си?

— Разбира се. Работоспособен съм, а всичките ми вериги функционират идеално.

— Имаш ли нещо против да ти задам няколко въпроса?

— Съвсем не.

— Спомняш ли си как се повреди контролният антенен възел АЕ-35?

— Със сигурност не.

Въпреки запрещението на Чандра слушателите издадоха тихо възклицание. *Прилича на преминаване на пръсти през минно поле*, помисли си Флойд и докосна успокояващия го апарат за прекъсване в джоба си. Ако тази посока на разпит възбудеше друга психоза, той щеше да убие Хал само за секунда. (Знаеше го, тъй като бе репетирал процедурата няколко пъти.) Ала една секунда бе цяла вечност за компютъра; трябваше да се възползват от възможността.

— Не си спомняш нито Дейв Боумън, нито Франк Пуул да са излизали, за да подменят АЕ-35 ?

— Не. Не може да са излизали, иначе щях да си спомня. Къде са Франк и Дейв? Кой са тези хора? Познавам само теб, макар че изчислявам на шейсет и пет процента, че човекът зад теб е доктор Хейуд Флойд.

Като си спомни строгото разпореждане на Чандра, Флойд се въздържа и не поздрави Хал. След десет години шейсет и пет процента бе доста добро постижение. Много хора не биха се справили толкова добре.

— Не се тревожи, Хал. Ще ти обясня по-късно.

— Завърши ли мисията? Знаете, че бях много въодушевен.

— Мисията завърши; ти изпълни програмата си. А сега, извини ме, но трябва да поговоря с останалите.

— Разбира се.

Чандра изключи звука и образа. Що се отнасяше до тази част на кораба, Хал не можеше нито да чува, нито да вижда.

— Какво беше всичко това? — попита Василий Орлов.

— Това означава — отвърна Чандра, внимателно и точно, — че съм изтрил паметта му от момента, в който е започнала бедата.

— Звучи доста окуражаващо — зарадва се Саша. — Как го направихте?

— Боя се, че ще ми отнеме повече време да ви обясня, отколкото ми отне да извърша операцията.

— Чандра, аз съм специалист по компютрите, макар и не в такава степен, както вие двамата с Николай. Серията 9000 използва холографична памет, нали? Така че не бихте могли да я изтриете чисто хронологически. Трябва да е някакъв вид тения, която да се настани на избрани думи или възприятия.

— Тения ли? — попита Катерина по интеркома на кораба. — Мислех, че това е в моята сфера, колкото и да се радвам да ви заявя, че не съм виждала това животинче извън колбата с алкохол. За какво говорите въщност?

— Компютърен жаргон, Катерина. Навремето, много, много отдавна, хората са използвали магнетофонна лента. Възможно е да се изработи програма, която да бъде въведена в системата, за да унищожава, за да изияжда, ако така ви харесва повече, желаните клетки на паметта. Не можеш ли да направиш същото с човешки същества чрез хипноза?

— Да, но процесът винаги е възвратим. Ние никога не забравяме съвсем. Само си мислим, че сме го забравили.

— Компютърът не действа по същия начин. Когато му се нареди да забрави нещо, той наистина го забравя. Информацията се изтрива напълно.

— Значи Хал няма абсолютно никакъв спомен за собственото си... лошо поведение?

— Не мога да бъда сто процента сигурен — отвърна Чандра. — Може да е останала част от паметта, която в онзи миг е преминавала от един адрес към друг, тъкмо когато... тенията е търсила нужните клетки. Но е твърде невероятно.

— Вълнуващо е — обади се Таня след мълчанието, по време на което всеки обмисляше ситуацията. — Но по-важният въпрос е: Може ли да се разчита на него и в бъдеще?

Преди Чандра да отговори, Флойд предугади думите му:

— Възможно е същите обстоятелства никога да не възникнат отново; и аз ви го обещавам. Бедата е започнала, защото е трудно да се обясни на компютър какво представлява Сигурността.

— Нито пък на човека — измърмори Кърноу, но с не много тих глас.

— Надявам се, че сте прави — каза Таня неубедено. — Каква е следващата ви стъпка, Чандра?

— Нищо особено; дълга и уморителна. Ще трябва да го програмираме да започне операциите по отделянето от Юпитер и по завръщането на „Дисквъри“ на Земята. Три години след като сме се завърнали във високоскоростната си орбита.

Изпитание

ДО: Виктор Уилис, Председател, Национален съвет по астронавтика, Вашингтон

ОТ: Хейуд Флойд, борда на Американския космически кораб „Дисквъри“

Относно: Повредата на бордовия компютър Хал 9000

Класификация: СЕКРЕТНО

Доктор Чандрасегарампилай (наричан тук д-р Ч.) завърши предварителния преглед на Хал. Инсталира всички липсващи модули и сега компютърът функционира нормално. Подробности за действията и заключенията на д-р Ч. се съдържат в доклада, който двамата с доктор Терновски скоро ще представят.

Междувременно вие ме бяхте помолили да направя резюме без технически термини за нуждите на Съвета и по-специално за новите членове, които не са запознати с обстоятелствата. Искрено казано, съмнявам се в способностите си да ви дам подобна информация; както ви е известно, не съм специалист по компютрите. Но ще направя всичко възможно.

Проблемът очевидно е възникнал в резултат на конфликт между основните инструкции, вложени в Хал, и изискванията на Сигурността. По личното настояване на Президента съществуването на „Т.М.А.-1“ бе пазено строго секретно. Само определени хора имаха достъп до информацията.

Мисията на „Дисквъри“ до Юпитер бе вече в напреднал стадий на планиране, когато „Т.М.А.-1“ бе открит и излъчи сигналите си към планетата. Тъй като функциите на първия екипаж (Боумън, Пуул) се заключаваха само в това да отведат кораба до крайната му цел, реши се те да не бъдат запознавани с новите обстоятелства. Понеже членовете на групата за проучвания (Камински, Хънтър, Хуайтхед) бяха тренирани поотделно и бяха приведени в състояние на хибернация преди началото на пътешествието, считаше се, че трябва да се постигне по-висока степен на секретност, защото опасността от изтичане на информация (случайно или по друг начин) би трябвало да се сведе до минимум.

Бих искал да ви напомня, че по онова време (вж. Меморандума ми НСА 342/23/СТРОГО СЕКРЕТНО от 01.04.03) аз изказах някои възражения относно тази политика. Обаче те бяха отхвърлени на по-високо равнище.

Тъй като Хал бе способен да пилотира кораба без човешка намеса, бе решено, че той трябва да бъде програмиран така, че да извърши мисията автономно, в случай че екипажът не е в състояние да го направи, или загине. Така че на него му се предостави всичкото познание за кораба и мисията, ала му бе забранено да разкрива каквато и да е информация на Боумън и Пуул.

Ситуацията се оказа конфликтна по отношение на целта, за която бе проектиран Хал — точното преработване на информация без изкривяване и без скриване на фактите. В резултат Хал разви, както бихме се изразили за някое човешко същество, психоза или по-специално шизофрения. Д-р Ч. ме информира, че на езика на техническата терминология Хал е попаднал в примката на Хофщадтер-Мьобиус, често срещано явление сред най-съвременните компютри с автономни програми за изпълнение на дадена задача. Той предлага да се свържете със самия професор Хофщадтер за повече информация.

С други думи (ако правилно разбирам д-р Ч.) Хал се е натъкнал на неразрешима дилема и е развил параноични симптоми, насочени против програмирането му на Земята. Ето защо той се е опитал да прекъсне радиовръзката с Наземната контрола, като най-напред е докладвал за (несъществуваща) грешка в антеновия възел АЕ-35.

Това го е въвлякло не само в пряка лъжа, което вероятно е утежило още повече психозата му, а и в конфронтация с екипажа. Възможно е (можем само да гадаем, разбира се) единственият изход от положението да е било елиминирането на човешките същества, което съумял да извърши твърде успешно. Погледнато обективно, би било интересно да се види какво би станало, ако компютърът бе продължил мисията сам, без човешко „вмешателство“.

Това е буквално всичко, което можах да науча от д-р Ч.; не искам да продължавам да го разпитвам, тъй като от прекомерната работа той се намира на прага на изтощението. Но и без това трябва искрено да заявя (и ви моля да го пазите в тайна), че д-р Ч. не желае много да ни помага. По отношение на Хал е заел отбранителна позиция, което понякога създава неимоверни трудности при дискутиране на проблема. Дори д-р Терновски, от когото може да се очаква по-голяма независимост, често е на неговото мнение.

Единственият наистина важен въпрос обаче е: Може ли да се разчита на Хал и в бъдеще? Разбира се, д-р Ч. не се съмнява в това. Твърди, че е изтрил спомена му за всички травмиращи го събития, които са довели до раздвоението. Освен това не вярва, че Хал може да страда от нещо аналогично на човешкото чувство за вина.

Във всеки случай изглежда невероятно, че ситуацията, причинила проблема, може отново да възникне. Въпреки че Хал страда от някои особености, те не са от естество, което би довело до някакви опасения; показва само признаци на слабо раздразнение, понякога дори е доста забавно. А както знаете (д-р Ч. обаче не го знае), взел съм мерки, за да контролираме ситуацията.

И така да сумирам: рехабилитацията на Хал 9000 се извършва задоволително. Бихме могли дори да кажем, че е в изпитателен период.

Чудя се дали самият той го осъзнава.

Интермедия: Искрени признания

Човешкият мозък притежава удивителната способност да се приспособява; след известно време дори невероятното се превръща в най-обикновен факт. Имаше време, когато екипажът на „Леонов“ се изключваше от заобикалящата среда, вероятно това бе подсъзнателно действие, с което целеше да запази разума си.

Доктор Хейуд Флойд често си мислеше, че в подобни случаи Уолтър Кърноу се старае малко повече от друг път да бъде душата на компанията. И макар именно той да даде старт на онова, което Саша Ковальов нарече „епизода «Искрени признания»“, той не го бе планирал предварително. Роди се спонтанно, когато изрази общото недоволство от почти всички аспекти на водопроводната система при нулева гравитация.

— Ако трябва да ми се изпълни едно-единствено желание — възкликна той по време на всекидневния „Съвет в шест часа“, — то ще бъде да се накисна в хубава пенлива вана, ароматизирана с боров шампоан, така че над водата да се показва само носът ми.

Когато мърморенето, изразяващо съгласие с него и въздишките по неизпълнимите желания утихнаха, Катерина Руденко пое президивикателството:

— Колко очарователно упадъчно желание, Уолтър — огря го тя с веселото си неодобрение. — Кара те да се чувстваш като римски император. Ако сега бях на Земята, бих поискала нещо по-активно.

— Като например?

— Ъ-ъ... Мога ли да се върна и във времето?

— Ако искаш.

— Като момиче ходех за ваканциите в едно кооперативно стопанство в Грузия. Там имаше светлокафяв жребец, купен от председателя с парите, които бе спечелил на местния черен пазар. Беше дърт подлец, но аз го обичах и той ми разрешаваше да яздя Александър из цялата околност. Можех да се пребия, но това е споменът, който ме връща на Земята повече, отколкото който и да е друг.

Настъпи тишина на размисъл, после Кърноу попита:

— Други желаещи?

Всички бяха тъй обзети от собствените си спомени, че играта можеше и да свърши, откъдето бе започнала, ако Максим Брейловски не продължи:

— А аз бих искал да се гмурна под водата — това бе любимото ми занимание, когато имах свободно време — и се радвах, че мога да бъда във форма с тренинга си на космонавт. Спусках съм се на дъното на Тихия океан край атолите, край Големия риф, в Червено море — кораловите рифове са най-красивото място в света. И все пак преживяването, което си спомням най-живо, бе на съвсем различно място — в една от японските водораслови гори. Приличаше на подводна катедрала, слънчевите лъчи се прокрадваха между огромните листа. Тайнствено... вълшебно. Това бе за първи и последен път; може би след това преживяването нямаше да бъде същото. Ала бих искал отново да опитам.

— Добре — каза Уолтър, който, както винаги, се бе назначил за церемониалмайстор. — Кой е следващият?

— Моят отговор ще бъде много кратък — обади се Таня Орлова. — Большой театър, „Лебедово езеро“. Но Василий няма да се съгласи да дойде. Ненавижда балета.

— С него ставаме двамина. А какво би избрал ти, Василий?

— Щях да кажа гмуркане с водолазен костюм, но Макс ме изпревари. Затова ще отида в противоположна посока — безмоторно летене. Да се гмуркам в облаците в някой летен ден сред свършена тишина. Е, не съвсем — свистенето на въздуха над крилото понякога е доста шумно, особено когато правиш виражи. Така човек може да се наслаждава на Земята като птиците.

— Женья?

— Много просто — да карам ски в Памир. Обожавам снега.

— А ти, Чандра?

Когато Уолтър постави въпроса, атмосферата видимо се промени. Дори след толкова дълго време Чандра все още си оставаше странник — безупречно вежлив, благовъзпитан, той никога не се разкриваше напълно.

— Когато бях малък — започна бавно той, — дядо ми ме взе на Поклонение във Варанаси-Бенарес. Ако не сте били никога по онези места, боя се, че няма да разберете. За мен, за много индийци дори и сега, независимо от тяхната религия, там е центърът на света. Един ден ще се върна.

— А ти, Николай?

— Е, споменахме морето и небето. Бих искал да ги комбинирам. Любимият ми спорт беше уиндсърфинг. Страхувам се, че вече съм твърде стар. И все пак искам да се убедя.

— Само ти остана, Уди. Какъв е твоят избор?

Фloyd дори не се замисли; той бе удивен от спонтанния си отговор точно толкова, колкото и останалите:

— За мен няма значение на кое място на Земята се намирам, щом съм със синчето си.

След това нямаше повече какво да се каже. Разговорът бе приключил.

Безсилие

„...Видял си всички технически доклади, Димитри, така че си разбрал безсилието ни. Тестовите и измерванията не ни донесоха нищо ново. «Загадка» просто си стои, запълнила половината небе и изобщо не ни обръща внимание.

И все пак не може да е инертна като изоставен космически кораб. Василий привлече вниманието ни на факта, че може да извършва някои положителни действия, след като неизменно остава на нестабилната точка на равновесието. В противен случай отдавна би се отклонила в пространството като «Дисквъри» и би се сблъскала с Йо.

И така, какво трябва да направим? По силата на конвенцията на ООН от 2008 година не може да носим на борда ядрени експлозиви. Шегувам се.

Сега, когато налягането е по-слабо, а от отблъскването към дома ни делят седмици, наблюдава се определена скука, а също и безсилие. Не се смей — представям си как ти звучи това там, в Москва. Как може интелигентен човек да сучае, когато е заобиколен от най-големите чудеса, наблюдавани някога от човешко око?

И все пак няма никакво съмнение. Духът ни не е такъв; какъвто беше. Досега всички бяхме отвратително здрави. Сега почти всеки един от нас страда от някаква простуда, от стомашно растройство или сърбеж, който не минава от катеринините прахчета и мазила. И тя се е предала и само ни ругае.

Саша ни забавляваше с бюлетин за живота на борда. Темата му е: СПРАВИ СЕ С РУСЛИШ! — направил е списък на най-ужасните смесици от двата езика, които твърди, че е чул с ушите си, погрешна употреба на думи и т.н. Всички ще имаме нужда от езикова дезинтоксикация, когато се завърнем у дома; на няколко пъти улавям твои сънародници да си бъррят на английски, без изобщо да осъзнават, че говорят на чужд език, като прибегват към собствения си език само за трудните думи. Онзи ден се улових да говоря на руски на Уолтър Кърноу и нито един от двамата не обърна внимание на този факт.

Отвори ни се непредвидена работа и когато ти разкажа за това, ще получиш представа в какво състояние на духа сме. Сигналът за пожарна тревога се разнесе в полунощ — той бе предизвикан от един от детекторите, установяващ наличието на дим.

Е, оказа се, че Чандра пренесъл скришом няколко от смъртоносните си пури на борда и не издържал на изкушението. Пушел в тоалетната като виновен ученик.

Разбира се, ужасно се смути; след първоначалната паника всички сметнаха случката за истерично смешна. Знаеш как понякога някоя най-обикновена шега, незначеща нищо за страничния човек, може да се понесе сред група от иначе интелигентни люде и да ги накара безпомощно да се кикотят. През следващите дни трябваше само да се престориш, че палиш цигара, и всички се разкапваха от смях.

Това звучи още по-смешно, тъй като никой нямаше да има нищо против, ако Чандра бе изключил детектора. Ала той е твърде срамежлив, за да си признае, че притежава такава човешка слабост; така че сега прекарва още повече време в общуване с Хал.“

Фloyd натисна копчето, на което пишеше „Пауза“ и спря да записва. Може би не бе честно от негова страна да се шегува зад гърба на Чандра, макар че съблазънта винаги е съществувала. През последните няколко седмици на повърхността изплуваха най-незначителни особености на характерите им; дори някои лошо се скараха без никаква видима причина. Така че какво толкова обръща внимание на собственото си поведение? Нима е нямало какво да се критикува в него?

Все още не бе сигурен дали се бе отнесъл както трябва с Кърноу. Макар да предполагаше, че никога няма да заобича големия инженер, нито пък малко високия глас, с който говореше, Флойд бе променил отношението си към него от търпимост до възхищение и уважение. Руснаците го обожаваха и не на

последно място заради неговото изпълнение на любимите им песни от рода на „Полюшко поле“, което ги трогваше до сълзи, ала Флойд чувстваше, че обожанието бе попрехвърлило граници.

— Уолтър — бе започнал внимателно той. — Не съм сигурен, че е моя работа, но искам да повдигна един личен въпрос пред теб.

— Когато някой каже, че не е негова работа, обикновено е прав. Какво има?

— Направо казано — поведението ти към Макс.

Бе последвала хладна тишина и Флойд запълни паузата, като внимателно изучаваше лошото бояджийско изпълнение на отсрещната стена. После Кърноу бе отвърнал тихо, ала неумолимо:

— Имах непреодолимото впечатление, че той е прехвърлил осемнайсетте.

— Не измествай въпроса. Искрено казано, не съм се загрижил за Макс, а за Женя.

Кърноу бе зяпнал с нескрита изненада.

— Женя ли? Че какво общо има тя?

— За интелигентен човек ти често си изключително ненаблюдателен, да не кажа тъп. Не може да не си наясно, че тя е влюбена в Макс. Не си ли забелязал как гледа, когато го прегърнеш през рамо?

Флойд никога не бе очаквал, че ще види Кърноу сконфузен, ала сега бе улучил целта.

— Женя ли? Мислех, че се шегувате. Тя е такова свито мишле. А всички са влюбени в Макс по свой собствен начин, дори Катерина Велика. И все пак... хмъ, мисля, че би трябвало да съм по-внимателен. Поне когато Женя е наблизо.

Бе последвала продължителна тишина, докато социалната температура отново се вдигне до нормалната. После, очевидно за да демонстрира, че не изпитва лошо чувство, Кърноу бе добавил между другото:

— Знаеш ли, често съм си мислил за Женя. Направена ѝ е превъзходна пластична операция на лицето, ала не са могли да скрият всичко. Кожата ѝ е твърде опъната, освен това мисля, че никога не съм я виждал да се смее както трябва. Може би затова избягвам да гледам към нея. Би ли благоволил да допуснеш, че все пак притежавам някаква естетична чувствителност, Хейуд?

Нарочно употребеното официално обръщение „Хейуд“ предполагаше добродушна закачка, а не враждебност и Флойд си позволи да се отпусне.

— Мога да задоволя част от любопитството ти — най-после Вашингтон се е добрал до фактите. Преживяла е тежка самолетна катастрофа, но за щастие обгорените места са зараснали. Няма нищо тайнствено в това, но на сметката на Аерофлот не бива да фигурират никакви катастрофи.

— Горкото момиче. Изненадан съм, че са ѝ разрешили полет в космоса, макар да предполагам, че е била единствената специалистка, която са имали под ръка, когато Ирина се е самоелиминирала. Съжалявам я; освен раните, трябва да е преживяла ужасен психически шок.

— Сигурен съм в това. Но очевидно се е съвзела.

Не говориш цялата истина, си бе казал Флойд, и никога няма да я кажеш. След срещата им по време на приближаването им до Юпитер между двамата винаги щеше да съществува тайна връзка — не любовна, а връзка, изтъкана от нежност, която често е много по-трайна.

Внезапно и съвсем неочаквано той усети благодарност към Кърноу; Уолтър очевидно бе изненадан от грижата му за Женя, ала нямаше намерение да я използва, за да се защити.

А ако я използваше, щеше ли да бъде нечестно? Сега, дни след случката, Флойд бе започнал да се пита

дали собствените му мотиви бяха наистина уважителни. От своя страна Кърноу със сигурност бе спазил обещанието си; е, ако човек не знаеше, щеше да си помисли, че нарочно избягва Макс, поне когато Женя бе наоколо. Освен това се държеше към нея много по-вежливо; разбира се, имаше случаи, когато дори успяваше да я накара да се смее на глас.

Така че намесата си струваше, каквато и да бе причината, подтикнала го към това. Флойд понякога с тъга си мислеше, че си струваше, дори да не бе нищо повече от тайната завист, която нормалните хомо– или хетеросексуални личности усещаха към веселата, добре приспособена полиморфност, ако бяха свършено честни към себе си.

Пръстът му се насочи отново към записващото устройство, ала последователността на мислите му бе прекъсната. Неизбежно в главата му нахлуха образи от собствения му дом и семейството му. Затвори очи и извика в паметта си кулминацията на тържеството по случай рождения ден на Крис — видя как детето духна трите свещички на тортата преди по-малко от двацет и четири часа, ала близо на милиард километра разстояние. Въртеше видеокасетата тъй често, че я знаеше цялата, кадър след кадър, наизуст.

Често ли пуска Керълайн неговите записи на Крис, за да не забравя момчето баща си и да не го гледа като чужд, когато се завърне пропуснал още един рожден ден? Беше му страшно да попита.

Въпреки всичко не можеше да кори Керълайн. Преди да се срещнат отново, за него щяха да са изминали само няколко седмици. Тя щеше да е остаряла с цели две години, докато той е спял, без да сънува, между световите. Да бъдеш дълго млада вдовица, макар и временно.

Чудя се дали не прихващам някоя от бордовите болести, помисли си Флойд; рядко имаше подобно усещане за безсилие, за неуспех. *Може да съм изгубил семейството си, преминавайки през теченията на времето и пространството, и то за какво? Нищо не съм направил; дори да съм постигнал целта си, тя си остава една безлика, непреодолима стена от свършен мрак.*

И все пак Дейвид Боумън бе извикал: „Господи! Тук е пълно със звезди!“

Появата

В последното издание Саша пишеше:

РУСЛИШ БЮЛЕТИН № 8

Тема: „Товаришч“ („Товариш“)

До нашите американски гости:

Честно казано, момчета, не си спомням вече кога за последен път ме нарекоха така. За всеки руснак от двацет и първия век тази дума е връщане назад във времето на кораба „Потьомкин“ — спомен за матроските шапки с панделки, за червените знамена, за Владимир Илич, обръщащ се пламенно към работниците, застанал на стъпалата на вагона.

От детството ми обръщението винаги е било „братец“ или „дружок“ — изборът е ваш.

Добре дошли!

Другаря Ковальов

Флойд не бе спрял да се киска, четейки бюлетина, когато Василий Орлов се присъедини към него и двамата заплаваха по коридора на път за командната зала.

— Удивлява ме, товаришч, че Саша намира време да изучава и други неща освен инженерна физика. Винаги цитира стихове и пиеси, които не познавам, при това говори английски по-добре от... е, да речем, Уолтър.

— Защото винаги се е придържал към правилата на науката. Саша е, както казвате вие, черната овца в семейството. Баща му бил професор по английски език и литература в Новоросийск. В семейството се разрешавало да се говори на руски само от понеделник до сряда: от четвъртък до събота се говорело на английски.

— А в неделя?

— О, френски или немски, през седмица.

— Сега разбирам какво точно имаш предвид, като казваш „некултурный“; съвсем ми пасва. Саша чувства ли се виновен за своето... бягство? И защо изобщо е станал инженер с такова потекло?

— В Новоросийск скоро научаваш кои са слугите и кои са господарите. Саша бил амбициозен младеж, при това с блестящ ум.

— Както и ти, Василий.

— „И ти ли, Бруте?“ Виждаш ли, мога да цитирам и Шекспир „Боже мой! Что это было?“

Флойд нямаше късмет; носеше се с гръб към стъклото за наблюдения и нищо не виждаше. Когато се обърна само след секунда, зърна познатата гледка с „Големия брат“, разполовил гигантския диск на Юпитер — неизменен пейзаж, откакто бяха тук.

Ала за Василий за миг, който щеше да се запечата завинаги в паметта му, остроръбестите контури съдържаха съвършено различна и невъобразима, невъзможна сцена. Като че ли внезапно се бе отворил прозорец към един друг свят.

Видението продължи по-малко от секунда, после безволевото премигване на очите го прекъсна. Гледаше към поле, осеяно не от звезди, а от *слънца*, като в най-оживения център на някоя галактика, или в сърцевината на сферично натрупване. В този миг Василий Орлов изгуби завинаги земното небе в сърцето си. Отсега нататък то щеше да му се струва непоносимо празно; дори могъщият Орион и възхитителният Скорпион едва щяха да се забелязват като слаби светлинни, незаслужаващи да ги погледнеш втори път.

Когато отново дръзна да отвори очите си, всичко бе изчезнало. Не, не съвсем. В самия център на заелия пак предишния си вид ебонитов правоъгълник все още слабо блестеше звезда.

Ала звездата помръдваше. Орлов премигна отново, за да премахне влагата от очите си. Да, движението бе осезаемо; не си въобразяваше.

Метеор? В шоковото състояние, в което се намираше, трябваше да изминат няколко секунди, преди Главният научен работник Василий Орлов да се досети, че бе невъзможно метеор да се появи в безвъздушно пространство.

После звездата внезапно припламна в светла дия и само след няколко мига изчезна зад ръба на Юпитер. По това време Василий бе възвърнал присъствие на духа и отново се бе превърнал в хладен, безстрастен наблюдател.

Вече имаше вярна представа за траекторията на предмета. Нямаше съмнение — той се движеше право към Земята.

V. Дете на звездите

Завръщане у дома

Имаше чувството, че се е събудил от дълъг сън, или от сън в съня. Огромната порта сред звездите го въведе отново в света на хората, ала той вече не бе обикновен човек.

Колко ли дълго бе отсъствал? Цял живот... не, два живота; един нататък, един насам.

Като Дейвид Боумън, командир и последен оцелял в екипажа на американския космически кораб „Дисквъри“, той бе уловен в гигантски капан, заложен преди три милиона години и разчетен така, че да се задейства в подходящо време и при подходящ обект. Той бе попаднал в него, преминавайки от една вселена в друга, срещайки се с чудеса, някои от които вече разбираше, а други може би никога нямаше да възприеме с разума си.

Бе препускал с непрекъснато повишаваща се скорост по безкрайни коридори от светлина, докато изпревари самата светлина. Знаеше, че това бе невъзможно; ала вече му бе известно как става това. Както Айнщайн правилно бе писал: „Добрият Господ е хитър и лукав, ала никога зложелателен.“

Бе преминал през космически превключващи се системи — Голямата Централна Гара на Галактиките — и се появи, защитен от яростта ѝ от непознати сили, близо до повърхността на гигантска червена звезда.

Бе наблюдавал парадоксален изгрев на повърхността на слънце, когато умиращото блестящо бяло джудже, обикалящо звездата, се издигна в своето небе — повехнало привидение, повличащо вълна от огън зад себе си. Не изпита страх, само учудване, дори когато космическата му капсула го откара долу в самия ад...

...за да пристигне, напук на всякакъв разум, в красив хотелски апартамент, обзаведен само с познати неща. Много от предметите обаче се оказаха фалшиви; книгите по лавиците бяха нарисувани, кутиите със закуска и кутиите с бира в хладилника, макар че носеха известни етикети, съдържаха една и съща лека храна с консистенция на хляб и с вкус, който можеше да мине за всичко, което си въобрази.

Бързо разбра, че е екземпляр в космическа зоологическа градина, а клетката му грижливо възпроизвежда картини от стари телевизионни програми. Зачуди се кога ли ще се появят пазачите му и как ли ще изглеждат физически.

Колко е бил глупав да очаква подобно нещо! Сега вече знаеше, че със същия успех човек може да се надява да види вятъра или да размишлява върху истинската форма на огъня.

После изтощението на мозъка и тялото му го връхлетяха неумолимо. Дейвид Боумън заспа за последен път.

Това бе странен сън, съзнанието му не бе изцяло изчезнало. Като жаба, пълзяща сред гора, нещо нахлу в мозъка му. Той го усети съвсем слабо, тъй като пълноценното усещане би го унищожило така лесно и сигурно, както и огньовете, бушуващи наоколо. Под равнодушната сигурност той не усещаше нито надежда, нито страх.

Понякога в дългия си сън сънуваше, че е буден. Годините бяха отлетели; веднъж се оглеждаше в огледало и видя сбръчкано лице, което едва разпозна като своето собствено. Тялото му бързаше към разпадането си, стрелките на биологическия часовник лудо препускаха къмто полунощ, която никога нямаше да достигнат. Защото в последния миг Времето спря и се завъртя обратно.

Изблиците на паметта му бяха уловени в капан: съвършено под контрол той съживяваше своето минало, всичкото познание, всичкият опит бяха изстискани от мозъка му и той отново се завърна в детството си. Ала нищо не се бе изгубило; всичко, което някога е бил, всеки миг от живота му, бе прехвърлен в обезопасена каса за съхранение. Дори когато единият Дейвид Боумън престана да съществува, другият стана безсмъртен, преминавайки отвъд необходимостите на материята.

Той бе божество в ембрионален стадий на развитие, все още не съвсем готово, за да се роди. Дълго плава

в забрава със съзнанието какво е бил, но без да знае в какво се е превърнал. Все още се намираше в състояние на постоянна промяна, някъде между какавидата и пеперудата. А може би дори между гъсеницата и какавидата...

Тогава застоят се разчупи; Времето се върна в малкия му свят. Черната правоъгълна плоча, появила се внезапно пред него, му напомняше стар приятел.

Той я бе изпратил на Луната; беше я срещал в орбита около Юпитер; и някак си знаеше, че прадедите му я бяха срещали много, много отдавна. Макар все още да криеше бездънни тайни, самата тя повече не бе никаква тайна; сега той разбираше някои от силите ѝ.

Стана му ясно, че тя не бе единствена, че бяха цяло множество; и че каквото и да показваха апаратите, имаха един и същ размер — бяха *толкова големи, колкото бе необходимо*.

Колко очевидно бе сега математическото съотношение на страните му, последователността на квадратите 1:4:9! И колко наивно бе си въобразявал, че серията свършва дотук, само в три измерения!

И когато умът му се съсредоточи върху тези прости геометрични истини, празният правоъгълник се изпълни със звезди. Хотелският апартамент, ако, разбира се, изобщо бе съществувал, се разтвори в мозъка на своите създатели; а пред него блесна ослепителният водовъртеж на Галактиката.

Можеше да е красив, невероятно подробен модел, вграден в пластмасов блок. Но той го възприемаше реално, като цяло, с усещания, по-фини от зрението. Ако пожелаеше, можеше да съсредоточи вниманието си върху която и да е от стотиците милиарди звезди.

Ето къде беше, плаваше в огромната река от слънца, преполовил пътя между извиващите се огньове на галактическото ядро и самотните разпръснати часовои по края. Ето откъде произхождаше, от далечния край на този небесен хаос, от змиевидната ивица тъмнина, без нито една звезда по нея. Знаеше, че този безформен хаос, видим единствено на фона на блясъка от огнената мъгла далеч отзад, бе все още неизползваното вещество на създанието, суровината на бъдещите еволюции. Тук Времето не беше още започнало; нямаше да започне, докато слънцата, които сега горяха, вече мъртви с много години, се осветят и променят формата на тази празнота.

Той несъзнателно я бе пресякъл веднъж; сега, подготвен много по-добре, макар и изцяло невеж що се отнася до импулса, който го тласкаше, трябваше да я прекоси още веднъж...

Галактиката избликна от металната рамка, в която я бе затворил; звезди и мъглявини валяха край него и създаваха илюзията за безкрайна скорост. Призрачни слънца експлодираха и изчезваха, а той като сянка се плъзгаше през сърцевината им.

Звездите избледняваха, избледняваше блясъкът на Млечния път, мержелеещ се в бледата призрачност на славата, която бе познавал някога, и може би някой ден отново щеше да опознае. Беше се завърнал пак в космоса, който хората наричаха реален, в същата точка, от която го бе напуснал преди секунди, а може би преди векове.

Ясно осъзнаваше заобикалящата го действителност, много по-ясно, отколкото в онова по-ранно съществуване на неизброимите сензорни енергетични източници от външния свят. Можеше да се съсредоточи върху който и да е от тях и внимателно да го разгледа, да види буквално всички безбройни подробности, да забележи фундаменталната зърниста структура на време и пространство, зад които съществуваше единствено хаос.

Можеше да се придвижва, макар да не знаеше по какъв начин. Ала нима някога го е разбирал, дори тогава, когато притежаваше тяло? Веригата команди от мозъка до крайниците му бе мистерия, за която никога не се бе замислял.

Едно усилие на волята му и спектърът на близката звезда се премести към синьото, и то точно толкова, колкото той искаше. Той падаше към нея приблизително със скоростта на светлината: макар че ако желаше, можеше да се движи и по-бързо, ала не бързаше за никъде. Имаше още доста информация за преработване, много неща трябваше да се вземат предвид... и още повече да се спечелят. Знаеше, че това

бе настоящата му цел; но знаеше също така, че тя е само част от много по-мощен план, който с времето щеше да бъде разкрит.

Не си и помисли за огромната порта между вселените, която бавно се стопи зад него, нито за загрижените същества, скупчили се край нея в примитивния си космически кораб. Те бяха част от спомените му; ала сега го зовяха по-мощни сили отново към света, който не се бе надявал, че ще види пак.

Чуваше множеството гласове, които ставаха все по-силни, тъй като той също растеше и от звезда, почти невидима на фона на слънчевата корона, се превърна най-напред в тънък полумесец и накрая в блестящ синьо-бял диск.

Те знаеха, че той пристига. Там долу върху гъсто населения глобус алармените сигнали вероятно проблясваха върху радарните системи, огромните търсещи телескопи разпознаваха из небесната шир, а историята, такава, каквато я познаваха хората, клонеше към своя завършек.

Разбра, че на хиляда километра под него се е събудил заспал източник на смърт и се е раздвижил в орбитата си. Слабата му енергия не беше заплаха за него; разбира се, той можеше успешно да я използва.

Навлече в лабиринта на електрическата схема и леко си проби път до смъртоносния център. По-голямата част от разклоненията не бяха важни; те представляваха слепи коридори, които служеха за защита. Под критичния му поглед тяхната цел бе детински проста; лесно ги подмина всичките.

Оставаше една последна бариера — неработещото, ала ефективно механично реле, разделящо два контакта. Ако не се съединяха, нямаше да има енергия, която да активира последната поредица.

Той издигна стена пред себе си и за първи път позна неуспеха и безсилието. Няколко грамовия микрокомутатор изобщо не поддаде. Той все пак бе същество, съставено от чиста енергия; засега светът на инертната материя бе извън обсега му. Е, добре, на тази задача съществуваше много прост отговор.

Все още имаше много да се учи. Електрическият импулс, който той индуцира в релето, бе тъй мощен, че почти стопи бобината, преди да задейства включващия механизъм.

Микросекундите бавно отминаха. Беше му интересно да наблюдава как експлозивните лещи фокусират енергията си, както малката кибритена клечка възпламенява композиция, пълна с експлозиви, която пък от своя страна...

Мегатоните цъфнаха в беззвучна детонация, която подари на половината спящ свят кратък, лъжовен изгрев. Като феникс, възродил се от пепелта, той абсорбира онова, от което се нуждаеше, а останалото изхвърли. Далече долу щитът на атмосферата, пазещ планетата от толкова рискове, поглъщаше най-опасната част от радиацията. Ала някои хора и животни без късмет никога нямаше да могат да видят отново.

В резултат на експлозията Земята изглеждаше така, като че ли бе останала безмълвна от удара. Шумовете в сектора на късите и средните вълни изцяло заглъхнаха, отразени от внезапно възбудената йоносфера. Само микровълните продължаваха да проникват през невидимото и бавно разпадащо се огледало, обгръщащо планетата, а повечето от тях се наслаждаваха твърде близо една връз друга и той не можеше да ги улови. Няколко изключително мощни радара все още бяха фокусирани върху него, но това нямаше никакво значение. Дори не си направи труда да ги неутрализира, което би било твърде лесно. А ако на пътя му се изпречеха още бомби, той щеше да се отнесе към тях със същото безразличие. Засега притежаваше енергията, която му бе необходима.

Започна да се спуска по широка снижаваща се спирала към изгубения пейзаж от неговото детство.

Диснивил

Един философ от края на миналия век бе отбелязал и е бил отхвърлен от всички заради тези си усилия, че Уолтър Илайас Дисни е допринесъл повече за общото човешко щастие, отколкото всички религиозни

учители в човешката история взети заедно. Сега, половин век след смъртта на художника, неговите мечти продължаваха да се разпростират из цяла Флорида.

Когато в началото на 80-те години на двайсетия век той откри своята Експериментална Прототипна Общност на Бъдещето, тя представляваше изложба на нови технологии и на нов начин на живот. Ала както самият ѝ създател разбра, ЕПОБ щеше да постигне целта си, само ако огромната ѝ площ е истински, жив град, населен с хора, които го наричат свой дом. Този процес зае останалата част от столетието; в момента населеното място наброяваше двайсет хиляди жители и бе станало известно с името Диснивил.

Тъй като жителите можеха да се заселят в града само след като проникнат през охраната на адвокатите на УИД, не бе за учудване, че средната им възраст е най-висока в сравнение с която и да е друга общност в Съединените щати и че медицинското обслужване тук бе най-развитото в света. Някои от тях, разбира се, едва ли щяха да бъдат заченати, да не говорим за това, че нямаше да бъдат създадени в което и да е друго място.

Апартаментът бе грижливо проектиран, така че да не прилича на болнично помещение и само няколко необикновени подробности издаваха истинското му предназначение. Леглото едва достигаше височината на коляното, така че опасността от падане бе сведена до минимум; и все пак можеше да се повдига и накланя за удобство на сестрите. Ваната в банята бе вкопана в пода и в нея имаше вградено столче, както и халки за хващане, така че дори най-старите и най-нестабилните да могат да влизат и излизат без затруднения. Подът бе застлан с дебел мокет, ала отгоре нямаше пътеки, в които да се препъват, по стените липсваха остри ъгли, които биха могли да ги наранят. Останалите подробности не бяха тъй очевидни, а телевизионните камери бяха така добре замаскирани, че никой не би заподозрял присъствието им.

Тук-там се забелязваха личностни белези — купчина стари книги в единия ъгъл и първата страница на един от последните броеве на „Ню Йорк Таймс“ в рамка, на която пишеше: „АМЕРИКАНСКИ КОСМИЧЕСКИ КОРАБ ЗАМИНАВА ЗА ЮПИТЕР“. Близо до нея бяха подредени две снимки — на едната се виждаше седемнайсет-осемнайсетгодишно момче; на другата — значително по-възрастен мъж, облечен в униформата на астронавт.

Макар слабата сивокоса жена, която гледаше дневната програма на телевизионния панел да нямаше още седемдесет години, тя изглеждаше много по-възрастна. От време на време цъкаше с език, оценявайки по този начин показваната шега, ала току поглеждаше към вратата, сякаш очакваше посетител. А когато го правеше, тя стискаше здраво бастуна си, подпрян на стола ѝ.

Въпреки това, когато вратата се отвори, старата жена се бе разсеяла от действието на екрана и когато малката масичка на колелца се изтърколи в стаята, следвана от сестрата в престилка, тя се обърна стреснато и виновно.

— Време е за обяд, Джеси — извика сестрата. — Днес сме ти приготвили нещо вкусничко.

— Не искам да обядвам.

— Ще те накара да се почувстваш много по-добре.

— Няма да го ям, докато не ми кажеш какво е.

— Защо няма да го ядеш?

— Не съм гладна. А ти някога огладняваш ли? — добави лукаво тя.

Масичката-робот се спря до стола, а капакът се отвори и разкри ястията. През всичкото време сестрата не докосна нищо, дори контролните бутони върху масичката. Стоеше неподвижно с дежурната усмивка на лице и гледаше трудната си пациентка.

В помещението с мониторите, което се намираше на петдесет метра от стаята, медицинският техник се обърна към лекаря:

— Гледай сега.

Сбръчканата ръка на Джеси вдигна бастуна; после с изненадваща бързина шибна по посока на краката на сестрата и бастунът се изви като дъга.

Сестрата не ѝ обърна абсолютно никакво внимание, дори когато пръчката премина през нея. Вместо това успокояващо изговори:

— Нали е чудесно? Изяж го, скъпа.

Хитра усмивка се появи върху лицето на Джеси, но тя се подчини. След миг вече се хранеше с апетит.

— Видя ли? — попита техникът. — Отлично разбира какво става. Доста по-умна е, отколкото иска да мине през всичкото време.

— Първата ли е?

— Да. Останалите смятат, че това е наистина сестра Уилямс, която им носи храната.

— Е, мисля, че няма никакво значение. Погледни я колко е доволна, само защото ни е надхитрила. Яде храната си, което е и целта на упражнението. Но трябва да предупредим сестрите — всички, не само Уилямс.

— Защо, о, да. Следващия път може да не е холограма, така че помисли си за съдебните дела, които ще заведе срещу нас, персонала ни, който работи на акумулатори.

Кристъл Спринг

Индианците, както и жителите на Кахун, които се бяха преместили тук от Луизиана, твърдяха, че Кристъл Спринг е бездънен извор. Това, разбира се, бе такава глупост, че самите те не си вярваха. Трябваше само да си сложиш маска и шнорхел и да поплуваш няколко метра, за да видиш ясно очертаната малка пещера, от която извираше кристално чиста вода, а по края се виеха тънки зелени водорасли. Тъкмо през тях надничаха очите на Чудовището.

Две тъмни окръжности, една до друга — макар и неподвижни, какво друго биха могли да бъдат? Това спотаено присъствие добавяше неизразимо външение при всяко плуване натам; някой ден Чудовището щеше да напусне бърлогата си и да се втурне нагоре, да разпръсне рибата наоколо в преследване на поедра плячка. Никога Боби или Дейвид нямаше да признаят, че Чудовището не бе нищо друго освен един захвърлен, несъмнено откраднат отнякъде велосипед, полупогребан сред водораслите на сто метра дълбочина.

Трудно бе да се повярва, че дълбочината е сто метра, дори след като безспорно го доказаха с въженце и тежест. Боби, по-възрастният и по-добрият гмуркач, се бе спуснал навярно на десетина метра дълбочина и бе докладвал, че дъното остава все тъй дълбоко, колкото и преди.

Ала сега Кристъл Спринг бе на път да разкрие тайните си; може би легендата за конфедералното съкровище бе вярна, напук на презрението на всички местни историци. Най-малкото биха могли да привлекат шефа на полицията, неизменно превъзходната полиция, — като открият няколко револвера, изхвърлени във водата след извършени наскоро престъпления.

Малкият въздушен компресор, който Боби намери сред непотребните вещи, натрупани в гаража, здраво пухтеше след първоначалните проблеми, които имаха при задействането му. На всеки няколко секунди той се давеше и бълваше облаци син дим, ала не проявяваше признаци, че може да спре.

— Дори да спре — каза Боби, — какво от това? Щом момичетата от Подводния театър могат да изскачат от петдесет метра дълбочина без дихателни тръби, и ние ще можем. Съвсем безопасно е.

В такъв случай, помисли си мигновено Дейв, *защо да не кажем на мама какво ще правим и защо чакахме татко отново да замине за Кейп за изстрелването на следващата совалка?* Ала всъщност не изпитваше истинско угризение; Боби винаги знаеше най-добре. Сигурно е чудесно да си на седемнайсет и да знаеш всичко. Въпреки желанието си, не би прахосал и половината от времето си за глупавата Бети Шулц. Истина беше, че е много красива, но, дявол да го вземе, та тя беше *момиче!* Толкова труд им костваше да се отърват от нея тази сутрин.

Дейв бе свикнал да го третират като опитно мишле; та за какво друго служат по-малките братя? Той намести маската върху лицето си, нахлузи плавниците си и се плъзна в кристалната вода.

Боби му подаде шнорхела със старата захапка, която бяха прикрепили към него. Дейв пое въздух и направи гримаса.

— Има ужасен вкус.

— Ще свикнеш. Влизай, но не по-дълбоко от онази тераса. Тъкмо там ще започна да нагласявам винтила за налягането, така че недей да хабиш въздуха. Когато дръпна тръбата, излизаш.

Дейв леко се плъзна под повърхността и навлезе в страната на чудесата. Посрещна го спокоен едноцветен свят, твърде различен от кораловите рифове на Кийс. Нямахме и помен от пищните цветове на океана, където животът, животински и растителен, се кичеше с всички цветове на дъгата. Тук се забелязваха само нежните нюанси на синьото и зеленото, а рибите приличаха на риби, не на пеперуди.

Той бавно заплува надолу, влачейки маркуча зад себе си, като поспираше да глътне от мехурчетата, колчем усетеше нужда. Усещането за свобода бе тъй приятно, че той почти не забелязваше ужасния мазен вкус в устата си. Когато стигна до терасата — която всъщност беше много стар ствол на дърво, обрасъл с водорасли до такава степен, че бе невъзможно да се разпознае, — седна и се огледа.

Виждаше направо през извора чак до зелените склонове на отдалечената страна на пълния с вода кратер, поне на двеста метра разстояние. Нямахме много риба, само малък пасаж се изви край него като дъжд от сребърни монети на слънчевата светлина, стичащ се отгоре надолу.

Тук бе и един стар приятел, спрял се, както обикновено, в цепнатината, откъдето водите на извора започваха своето пътешествие към океана. Малък алигатор („ала достатъчно голям“, бе казал веднъж весело Боби. „По-голям е от мен“.) висеше вертикално без видима подпора и само носът му се показваше на повърхността. Никога не го закачаха, нито пък той ги бе закачал някога.

Маркучът нетърпеливо потрепна, Дейв с радост заплува обратно; не си бе представял колко е студено там, в недостижимите дълбини — стана му определено зле. Ала горещото слънце бързо възвърна доброто му настроение.

— Няма проблеми — възторжено възкликна Боби. — Само гледай винтилът да е на такова положение, че стрелката, показваща налягането, да не падне под червената линия.

— На каква дълбочина ще се спуснеш?

— До дъното, ако почувствам, че мога.

Дейв не прие думите му на сериозно; и двамата знаеха за екстаза от дълбините и за азотната наркоза. Освен това старият градински маркуч бе само трийсет метра дълъг. И това щеше да е много като за първи експеримент.

Както много пъти преди, той наблюдаваше със завистливо обожание как по-големият му брат прие новото предизвикателство. Плувайки без абсолютно никакво усилие, както плуваха рибите около него, Боби се плъзна надолу в тайнствената синя вселена. Обърна се веднъж и енергично посочи маркуча, като му даде недвусмислено да разбере, че се нуждае от по-голямо налягане.

Въпреки че го връхлетя ужасно главоболие, Дейв помнеше задълженията си. Той бързо се върна при стария компресор и отвори контролния винтил до максимум.

Последният му спомен от Боби бе уверено спускащата се, обсипана със слънчеви петна фигура, която завинаги изчезна от неговия свят. Восъчната фигура на погребалната ниша представляваше някакъв непознат за него човек, който нямаше нищо общо с Робърт Боумън.

Бети

Защо бе дошъл тук, защо се върна като неспокоен дух на сцената на старото терзание? Нямаше представа; посоката на движението му бе неосъзната, докато не зърна кръглото око на Кристъл Спринг в гората под него.

Той бе властелин на света, ала усещането му за разрушителната скръб, която от години не бе изпитвал, го парализираше. Както става обикновено, времето беше излекувало раната; и все пак сякаш беше вчера, когато стоеше и плачеше пред изумруденото огледало и виждаше единствено само отражението на заобикалящите го кипариси, обрасли с испански мъх. *Какво ставаше с него?*

И сега, все още без определена цел, а като че ли довлечен от някакво слабо течение, той се носеше на север към държавната столица. Търсеше нещо; каквото и да беше то, щеше да разбере едва когато го открие.

Никой, нито един апарат не проследяваше пътя му. Не излъчваше така разточително енергията си, почти бе започнал да я контролира, както навремето бе започнал да контролира изгубените си крайници, които обаче не бе успял да забрави. Потъна като мъгла в подземията, които не можеха да бъдат срутенти от никакво земетресение, и се намери сред милиарди складирани спомени и заслепяващи, премигващи мрежи от електронни мисли.

Тази задача беше по-сложна от задействането на атомна бомба и му отнемаше малко повече време. Преди да открие информацията която търсеше, направи една досадна грешка, ала не се погрижи да я поправи. Никой никога не разбра защо следващия месец триста данъкоплатци от Флорида, чиито имена започваха с буквата „Ф“, получиха чекове — за по един долар всеки. Струваше няколко пъти повече от надплащането да се сложи всичко в ред, а обърканите компютърни инженери накрая хвърлиха вината върху някакъв космически дъжд. Кое като цяло не бе твърде далеч от истината.

За няколко милисекунди той се придвижи от Талахасий до Саут Магнолия Стрийт 634, Тампа. Адресът бе същият; нямаше да си губи времето в търсене.

Но всъщност той никога не бе възнамерявал да го търси, до мига, когато го стори.

След три раждания и два аборт Бети Фернандес (родена Шулц) беше все още красива жена. В момента се бе дълбоко замислила; гледаше телевизионна програма, която й навяваше спомени — и горчиви, и сладостни.

Предаваха специални новини поради мистериозните събития през последните дванайсет часа, които започваха с предупреждението, че „Леонов“ се е отделил от луните на Юпитер. *Нещо* се движеше към Земята; нещо — съвсем безопасно — бе детонирано ядрена бомба, обикаляща в орбита, и никой не поемаше отговорността. Това бе всичко, всъщност съвсем достатъчно.

Коментаторите бяха изкопали всичките си стари записи — някои от тях наистина бяха записи, — дори се бяха върнали към строго засекретените на времето документи, показващи откриването на „Т.М.А.-1“ на Луната. Най-малко пет пъти тя чу зловещия радиосум, когато монолитът поздравява лунната зора и изстрелва съобщението си към Юпитер. Още веднъж видя познатите сцени и чу старите интервюта на борда на „Дисквъри“.

Защо гледаше? Всичко бе складирано някъде дълбоко във фамилен архив (макар никога да не ги гледаше, когато въщи беше Хосе). Може би очакваше някоя светкавична новина; не искаше да признае, дори на самата себе си, колко голяма власт имаше миналото над чувствата ѝ.

Ето го и Дейв, както очакваше. Предаваха старо интервю на Би Би Си, което знаеше почти наизуст. Той

говореше за Хал и се опитваше да реши дали компютърът съзнаваше какво върши, или не.

Колко млад изглеждаше! Колко различен от последните образи, предавани от обречения „Дисквъри“! И колко много приличаше на Боби, такъв, какъвто си го спомняше.

Образът се размаза, когато очите ѝ се напълниха със сълзи. Не — апаратът не беше в ред, може би каналът се бе повредил. И звукът, и картината прескачаха.

Дейв мърдаше устни, ала тя нищо не можеше да чуе. После лицето му се размаза, стопи се в цветните квадратчета. Появи се, отново изчезна, после пак се проясни. Ала все още нямаше звук.

Но откъде имаха тази картина! Това не бе Дейв като мъж, а като момче — както го бе видяла за първи път. Той я гледаше от екрана, сякаш можеше да я види от разстоянието на изминалите години.

Той се усмихна, устните му се раздвижиха.

— Здравей, Бети — промълви.

Не бе трудно да сформира думите и да ги пусне в електрическата верига. Истинската трудност се състоеше в това да забави летенето на мислите си до равнището, на което човешкият ум би могъл да ги възприеме. А после трябваше да чака цяла вечност, докато получи отговор...

Бети Фернандес беше жилава жена; беше също така интелигентна и макар да бе домакиня повече от десет години, не бе забравила специалността си — електронен техник. Това бе просто още едно от безбройните чудеса на средствата; сега ще го приеме, пък после ще се тревожи за подробностите.

— Дейв — отвърна тя. — Дейв, *наистина* ли си ти?

— Не съм съвсем сигурен — отговори образът от екрана със странен глас, на който му липсваше тембър.
— Но си спомням Дейв Боумън и всичко за него.

— Мъртъв ли е?

Това бе още един труден въпрос.

— Да, що се отнася до тялото му. Но това вече не е важно. Онова, което е бил Дейв Боумън наистина е все още част от мен.

Бети се прекръсти — жест, който бе научила от Хосе — и прошепна:

— Искаш да кажеш, че си дух?

— Не познавам по-точна дума.

— Защо се върна?

— А! Бети! Наистина защо? Бих искал ти да ми кажеш.

Въпреки всичко той имаше отговор, щом се появяваше на телевизионния екран. Отделянето на тялото от духа далеч не бе пълно и дори най-сложните проводникови мрежи не биха били в състояние да предадат безсрамните сексуални образи, които се формираха в момента.

Бети гледа известно време, ту с усмивка, ту шокирана. После се извърна, не от свян, а от тъга — съжаление за неосъществената наслада.

— Значи онова, което са ни разказвали за ангелите — обади се тя, — не е съвсем вярно.

Нима съм ангел? — попита се той. Но поне знаеше какво прави на това място, носен от силата на тъгата и желанието да се срещне с миналото си. Най-мощното чувство, което познаваше, бе страстта му към Бети;

елементите на скръб и вина, които се съдържаха в него, дори го засилваха още повече.

Никога не му бе казвала дали бе по-добър любовник от Боби; той никога не ѝ бе задавал този въпрос, защото би разрушил магията. И двамата се бяха вкопчили в една и съща илюзия и търсеха в прегръдките си (господи, колко млада беше — едва седемнайсетгодишна, когато всичко започна, две години след погребението!) мехлем за една и съща рана.

Разбира се, не можеше да продължава дълго, ала преживяването невъзвратно го промени. Повече от десет години всичките му автоеротични фантазии се бяха съсредоточавали върху Бети; не намери друга жена, с която да я сравни и отдавна бе разбрал, че никога няма да намери. Никой не бе тъй преследван от един-единствен възлюбен дух.

Картините, изобразяващи желание, изчезнаха от екрана; за миг се появи редовната програма с нелепа снимка на „Леонов“, виснал над Йо. После отново видя лицето на Дейв. Той като че ли губеше контрол, тъй като чертите му бяха нестабилни. Навремени изглеждаше десетгодишен, после на двайсет или трийсет години, след това, просто невероятно! — изсъхнала мумия, чиито сбръчкани черти бяха истинска пародия на човека, когото познаваше.

— Имам още един въпрос, преди да се тръгна. Карлос, ти винаги си твърдяла, че е син на Хосе и аз винаги съм се удивлявал. Каква е истината?

Бети Фернандес погледна с широко отворени очи за последен път в очите на момчето, което някога бе обичала (сега той беше отново осемнайсетгодишен и за миг тя изпита желание да го види в цял ръст).

— Той беше *твой* син, Дейвид — прошепна тя.

Образът изчезна; нормалната програма продължи. Когато след около час по-късно Хосе Фернандес влезе тихо в стаята, Бети продължаваше да гледа в телевизионния екран.

Не се обърна, когато той я целуна отзад по тила.

— Никога няма да повярваш, Хосе.

— Опитай.

— Току-що излъгах един дух.

Прощаване

Когато Американският институт по аеронавтика и астронавтика публикува през 1997 година противоречивото си резюме „Петдесет години от появата на НЛО“, много критици отбелязаха, че неидентифицирани летящи обекти са забелязвани векове наред и че наблюденията на Кенет Арнълд през 1947 година на „Летящата чиния“ имат безброй прецеденти. Хората са наблюдавали странни неща в небето още от зората на човешката история; ала до средата на двайсетия век НЛО са били случайни явления, които не са се радвали на интерес от страна на хората. След тази дата те се превърнаха в обществена и научна грижа и основа на нещо, което би могло да се нарече единствено „религиозна вяра“.

Няма защо да търсим причината твърде далеч; създаването на гигантските ракети и зората на Космическата ера насочиха човешкия ум към други светове. Осъзнаването, че един ден родът човешки ще бъде в състояние да напусне рождената си планета, подсказваше неизбежните въпроси: „Къде са другите и кога бихме могли Да очакваме гости?“ Появи се и надеждата, макар рядко да биваше облечена в много думи, че доброжелателни същества от звездите ще помогнат на човечеството да излекува многобройните рани, които само си бе нанесло, и да го спасят от последващи трагедии.

Всеки студент по психология би могъл да предскаже, че подобна въпиюща необходимост щеше лесно да бъде задоволена. През втората половина на двайсетия век се появяваха буквално хиляди сигнали за наблюдения на летящи чинии от всички части на земното кълбо. Още повече, че пристигаха съобщения за

„близки срещи“ т.е. реални сблъсъци с извънземни посетители, често разкрасявани с разкази за небесни разходки, отвлечения и дори медени месеци, прекарани в космоса. Фактът, че тези съобщения за кой ли път се оказваха лъжи или халюцинации, не бяха в състояние да разубедят вярващите. Хора, на които им били показвали цели градове на обратната страна на Луната, не губеха вярата си, дори когато наблюденията на „Аполо“ не откриха нищо от този род; когато Венера за жалост се оказа по-гореща от топено олово, хората продължаваха да вярват на жените, които твърдяха, че са омъжени за жители на тази планета.

По времето, когато АИАА публикува доклада си, нито един уважаван учен — дори сред малкото, които на времето са поддържали идеята — не вярваше, че НЛО имат някаква връзка с извънземния живот или интелект. Това, разбира се, не можеше да бъде доказано; всяко едно от неизброимите наблюдения през последните хиляда години *можеше* и да бъде реално. Но с течение на времето — а камерите, поставени върху спътници и радари, проучиха подробно небесата и не откриха конкретни доказателства — публиката изгуби интерес. Онези, които бяха издигнали идеята в култ, разбира се, не се обезкуражиха, а запазиха вярата си макар само в страниците на специални брошури и книжки, повечето от които се връщаха назад и разкрасяваха стари истории, отдавна дискредитирани и отхвърлени.

Когато откриването на монолита Тихо — „Т.М.А.-1“, — най-после стана достояние на публиката, появи се хор от реплики, подобни на „Нали ти казвах!“. Повече не можеше да се отрича, че на Луната е имало посетители — вероятно на Земята също — преди някакви си три милиона години. Веднага след това НЛО отново заобитаваха небесата; макар да бе необичайно, че трите независими национални системи за проследяване, които бяха в състояние да уловят присъствието в пространството на всеки предмет, та бил той по-малък от химикалка, не можеха да открият нищо. Броят на съобщенията рязко спадна отново на нивото „шум“ — фигурата, която се очакваше обикновено в резултат на многото астрономически, метеорологични и аеронавтски явления, непрекъснато появяващи се в небето.

Ала сега всичко започваше отначало. Този път нямаше грешка; съобщението беше официално. Истински НЛО бе на път към Земята.

Съобщения за наблюдаване на НЛО долетяха минути, след като „Леонов“ изпрати предупреждението си; първите преки контакти биваха докладвани само след няколко часа. Пенсионирани борсов посредник, който разхождал булдога си из Йоркшър Муърс, бил изненадан от дискообразно летателно тяло, което кацнало до него, и от съществото в него — напълно наподобяващо човек, с изключение на ушите, които били щръкнали нагоре, — онзи го попитал за пътя до Даунинг Стрийт. Борсовият агент бил тъй изплашен, че само успял да посочи с бастуна си към Уайтхол; неоспоримо доказателство за съществената среща бе фактът, че дълго време след това булдогът не можел да приема храна.

Макар че пенсионерът не бил картотекиран като душевно болен, дори онези, които му вярваха, трудно възприеха поредното съобщение. Този път то идваше от испански овчар, който си пасял овцете; много се успокоил, когато видял, че граничните постове, от които се боял, били само двама мъже в наметала и пронизващи очи, които искали да узнаят пътя за щабквартирата на ООН.

Говорели на превъзходно баско наречие — мъчително труден език, който няма никаква връзка с който и да е познат човешки език. Очевидно космическите пришълци бяха забележителни лингвисти, ала твърде странно — липсваше им способност за ориентирване.

И така продължи случай след случай. Много малко от хората, с които се бе установила среща, лъжеха умишлено или пък не бяха с всички си. Повечето от тях искрено вярваха в собствените си истории и запазваха вярата си дори под хипноза. А някои бяха просто жертви на шеги или невероятни съвпадения — като онези нещастни любители — археолози, попаднали на подпорите, изоставени в Тунизийската пустиня преди четири десетилетия от известен режисьор на научнофантастични филми.

Само в началото — и в самия край — човешко същество бе наистина осъзнало присъствието му; и то само защото той пожела.

Светът бе негов, можеше да го проучва и използва както си иска, без някой да го задържа или да му пречи. Стените не бяха бариера за него, никаква тайна не можеше да избяга от сетивата, с които разполагаше. Отначало вярваше, че задоволява стари амбиции, като посещава места, непознати в предишното му съществуване. Много по-късно осъзна, че светкавичното му обхождане на земното кълбо имаше по-дълбока цел.

По някакъв незабележим за него начин го използваша като сонда, която събираше проби от всеки аспект на човешкия живот. Контролата бе тъй неуловима, че той едва я осъзнаваше; приличаше повече на ловджийско куче на каишка, на което разрешаваха да се разхожда, и все пак то неизменно трябваше да се подчинява на непосилните желания на господаря си.

Пирамидите, Големия каньон, обляния в лунна светлина Еверест — всички те бяха избрани от него. Както и някои картинни галерии и концертни зали, макар че никога не би присъствал по своя инициатива на боксов мач.

Нито пък щеше да посети толкова много фабрики, затвори, болници, мръсната локална война в Азия, конни надбягвания, оргия в Бевърли Хилс, Овалния кабинет в Белия дом, архивите на Кремъл, библиотеката на Ватикана, свещения Черен камък Ка'авав в Мека...

Имаше и други преживявания, за които нямаше ясен спомен, сякаш са били цензурирани, или пък е бил запазен от влиянието им от някой ангел-пазител. Например...

Какво правеше в Лийки Мемориал Мюзийм в Олджувей Гордж? Не изпитваше по-голям интерес към произхода на човека, отколкото което и да е интелигентно същество от рода на Хомо Сапиенс, а изкопаемите не означаваха нищо за него. И все пак известните черепи, съхранявани като кралски скъпоценности в специални стъклени витрини, възбудиха странен отзвук в спомените му, а също и вълнение, което не бе в състояние да анализира. Имаше усещането на нещо *deja vu*^[2] и то по-силно от когато и да било; мястото *би трябвало* да му е познато, ала нещо не бе както трябва. Сякаш се бе върнал в дома си след много, много години и е видял, че всички мебели са сменени, стените са преместени, дори стълбището е построено наново.

Мястото бе студено, враждебно, пресъхнало и безводно. Къде бяха тучните ливади и неизброимите бързоноги тревопасни, скитащи се из тях преди три милиона години?

Три милиона години. Откъде знаеше това?

От ехтящата тишина, към която отправи въпроса си, не последва никакъв отговор. Ала в същия миг зърна познатата черна правоъгълна форма, която се появи отново пред очите му. Той се приближи и в дълбините ѝ видя сянка, като че ли бе някакво отражение в мастилено езеро.

Тъжните и объркани очи, които го гледаха вторачено изпод окосменото и ниско чело, се взираха някъде зад него, в бъдещето, което нямаше никога да видят. Защото това бъдеще бе самият той, след стотици хиляди поколения.

Там бе започнала историята; поне това можеше да разбере. Но как и преди всичко — *защо?* — това беше тайна, която все още криеха от него.

Имаше едно последно задължение, най-трудното. Все още притежаваше душевността на човек и затова го отложи за най-накрая.

Сега пък какво иска? — зачуди се сестрата и насочи телевизионния монитор към старата дама. Вече опита много номера, ала за първи път я виждам да си говори, боже мой! Какво ли казва?

Микрофонът не бе достатъчно чувствителен, за да улови думите, но това едва ли имаше някакво значение. Джеси Боумън рядко изглеждаше тъй спокойна и доволна. Макар че очите ѝ бяха затворени, на лицето ѝ се бе появила почти ангелска усмивка, а устните ѝ продължаваха да шепнат нещо.

После надзирателката видя нещо, което се опита да забрави, защото ако го докладваше, щеше собственооръчно да подпише дисквалификацията си като медицинска сестра. Гребенът върху нощното шкафче бавно и на подскоци се издигна във въздуха, сякаш бе повдигнат от непохватни, невидими пръсти.

При първия опит не успя; след това, с известна трудност, той започна да причесва дългите сребърни кичури, като от време на време се спираше, за да срещне някои заплетени косми.

Сега Джеси Боумън не говореше, ала продължаваше да се усмихва. Гребенът се задвижи с повече увереност и вече не подскачаше.

Сестрата не бе сигурна колко време продължи това. Тя стоеше като парализирана, докато гребенът отново се върна на мястото си.

Десетгодишният Дейв Боумън бе свършил онова, което винаги бе мразил, а майка му толкова обичаше. А един друг Дейвид Боумън, сега без възраст, за първи път бе победил опърничавостта си.

Когато сестрата пристигна, за да проучи нещата, Джеси Боумън продължаваше да се усмихва. Сестрата бе твърде изплашена, за да бърза; всъщност имаше ли някакво значение?

Възстановяване

Шумът и бъркотията на Земята се чуваха вече приятно приглушени от милионите километри разстояние. Екипажът на „Леонов“ наблюдаваше с вълнение, макар и с известно безпристрастие, дебатите в Обединените нации, интервютата с известни учени, теоретизирането на политическите коментатори, деловитите и в същото време ужасно противоречащи си съобщения на хората, наблюдавали НЛО. Не можеха с нищо да помогнат, тъй като нямаша интересни наблюдения. „Загадка“ или „Големия брат“ оставаше все тъй тъпо безразличен към тяхното присъствие, както и преди. Това бе, разбира се, самата ирония на положението; всички бяха напуснали Земята, за да разкрият една загадка, а като че ли отговорът бе там, откъдето бяха тръгнали.

За първи път бяха благодарни на факта, че скоростта на светлината не бе много висока и на двучасовото закъснение, което правеше невъзможно излъчването на интервюта на живо по веригата Земя-Юпитер. Дори сега Флойд бе засипан с поръчки от средствата за информация, така че накрая отказа да работи. Нямаше нищо повече за казване, при това го бе заявил поне сто пъти.

Още повече че им оставаше още много работа. „Леонов“ трябваше да се подготви за дългото пътешествие към дома и да бъде готов да потегли веднага щом се открие прозорецът. Времето не бе критично; дори да закъснееха с цял месец, просто пътуването им щеше да продължи по-дълго. Чандра, Кърноу и Флойд нямаше дори да забележат, тъй като щяха да проспят пътешествието към Слънцето; ала останалите от екипажа бяха решени да тръгнат още щом законите на небесната механика разрешат.

„Дисквъри“ все още им създаваше доста проблеми. Корабът не разполагаше с достатъчно гориво до Земята дори ако тръгнеше много по-късно от „Леонов“ и се движеше в орбита, при която се изисква минимално количество енергия, пътуването щеше да му отнеме почти три години. А това пък щеше да е възможно, само ако Хал се програмираше толкова надеждно, че да проведе мисията без човешка намеса, с изключение на дълговълново наблюдение. Без него „Дисквъри“ отново щеше да се превърне в изоставен кораб.

Беше вълнуващо — всъщност дълбоко трогателно — да се наблюдава постепенното възвръщане на Хал към предишното му съществуване от дете с мозъчно увреждане през объркан юноша, а после до възрастен, който изпитва леко снизхождение към околните. Макар да знаеше, че подобни антропоморфни етикети са безкрайно объркващи, на Флойд му бе невъзможно да ги избегне.

Имаше моменти, когато чувстваше, че в цялата ситуация има нещо познато. Колко често бе гледал видеодрами, в които душевноболни младежи биваха затруднявани от потомците на легендарния Зигмунд Фройд! В сянката на Юпитер се разиграваше съвършено същата драма.

Електронната психоанализа бе извършена със скорост непонятна за човешките разбирания, докато ремонтът и диагностичната програма преминаваха светкавично с милиарди бита в секундата, като отбелязваха възможните повреди и ги премахваха. Макар че повечето от тези програми бяха предварително изпитани върху близнака на Хал, Сал 9000, невъзможността двата компютъра да проведат

истински диалог бе сериозен недостатък. Понякога губеха часове, когато трябваше да съпоставят със Земята критичните точки в терапията.

Защото въпреки всичката работа, извършена от Чандра, окончателното възстановяване на компютъра бе още далеч напред. Хал проявяваше множество идиосинкразии и невротични тикове, понякога дори избягваше да произнася думите, макар че винаги приемаше да разговаря с всеки с помощта на клавиатурата. В обратна посока капацитетът му бе още по-ексцентричен.

Понякога даваше вербални отговори, но не ги изразяваше визуално. Друг път правеше и едното, и другото, ала отказваше да извади печатно копие. Нито се оправдаваше, нито обясняваше — не употребяваше дори твърдоглавото „Предпочитам да не го правя“, характерно за просбописеца на Мелвин Бартълби.

Това обаче не беше толкова активно неподчинение, колкото нежелание, и то само при определени задачи. В края на краищата винаги бе възможно да се спечели съдействието му — „да го уговориш да не е тъй кисел“, както чаровно се изрази Кърноу.

Не бе изненадващо, че доктор Чандра започна да издава напрежението си. Веднъж, когато Макс Брейловски невинно повтори някакъв стар слух, той почти изгуби контрол над себе си.

— Вярно ли е, доктор Чандра, че сте избрали името Хал, за да бъде една крачка пред Ай Би Ем?

— Изумителна глупост! Половината от нас идват от Ай Би Ем, а ние години наред се опитваме да го стъпчем. Мислех, че вече всеки интелигентен човек е наясно, — Х-А-Л идва от „Хевристичен АЛгоритъм“.

След това Макс се кълнеше, че ясно е чул главните букви, произнесени от Чандра.

По личното мнение на Флойд „Дисквъри“ едва ли би могъл да се завърне успешно на Земята. Тъкмо тогава Чандра дойде при него с необикновеното си предложение.

— Доктор Флойд, мога ли да ви кажа нещо?

След всички тези седмици на съвместна работа Чандра продължаваше да бъде официален както винаги — не само към Флойд, а към целия екипаж. Дори към бебето на кораба Женя той се обръщаше с „мадам“.

— Разбира се, Чандра. Какво има?

— Почти привърших програмирането на шестте най-вероятни версии на орбитата на Хохман за завръщане. В момента пет от тях се симулират без никакъв проблем.

— Отлично. Сигурен съм, че никой на Земята, дори в Слънчевата система, не е способен да го направи.

— Благодаря. Но и вие, както и аз добре знаем, че е невъзможно да се програмира завсички евентуални случаи. Хал може, Хал ще функционира безпогрешно и ще е способен да се справи с всяка разумна авария. Ала всякакъв вид обикновени повреди, като например незначителни проблеми с апаратурата, които могат да се премахнат само с помощта на отверка, скъсани жици, счупени бутони, — биха го оставили безпомощен и биха поставили под въпрос успеха на мисията.

— Вие сте съвършено прав, разбира се, това тревожи и мен. Но какво можем да направим?

— Всъщност е много просто. Бих искал да остана на „Дисквъри“.

Непосредствената реакция на Флойд бе такава, сякаш Чандра внезапно бе полудял. Впоследствие той реши, че е само наполовина луд. Балансът между успеха и неуспеха на мисията по завръщането на „Дисквъри“ на Земята, разбира се, изцяло се променяше, ако на борда на кораба имаше човешко същество — този изумителен универсален апарат. Ала възраженията силно преобладаваха.

— Идеята е интересна — отвърна Флойд изключително внимателно — и аз оценявам въодушевлението

ви. Но дали сте взели предвид всички проблеми? — Това пък бе съвсем глупаво от негова страна; Чандра сигурно имаше картотекирани и готови отговори за всякакъв случай.

— Ще останете съвсем сам цели три години! Да предположим, че ви се случи нещо, че се разболеете.

— Готов съм да поема този риск.

— Ами храната, водата? „Леонов“ не разполага с количества, които да ви предостави.

— Направих проверка на системата за рециклиране на „Дисквъри“; съвсем лесно може да бъде приведена в действие. Освен това ние, индийците, можем да минем с много малко.

Беше необичайно за Чандра да се позовава на произхода си, както и да прави лични изявления; неговото „искрено признание“ бе единственият пример, който Флойд помнеше. Но той не се съмняваше в твърдението му; веднъж Кърноу бе отбелязал, че доктор Чандра има физика, която се постига с вековен глад. Макар да звучеше като невежлива забележка, характерна за инженера, тя бе направена без сянка от злоба — всъщност в нея звучеше съчувствие; въпреки, разбира се, че не достигна до ушите на Чандра.

— Е, все още ни остават няколко седмици, за да решим. Ще обмисля предложението ви и ще разговарям с Вашингтон.

— Благодаря ви, имате ли нещо против да започна подготовката?

— Ъ-ъ... съвсем не, освен ако не се намесят с вече готови планове. Помнете — Наземната контрола ще трябва да вземе решението.

А аз знаех точно какво ще каже Наземната контрола. Беше лудост да се очаква, че човек би могъл да оцелее след три години самота в космоса.

Но всъщност Чандра винаги е бил сам.

Пожар в бездната

Земята бе останала далеч зад него, а величествените чудеса на юпитеровата система внезапно се разкриха пред погледа му, когато получи откровението.

Как е могъл да бъде тъй спял — тъй глупав! Сякаш се бе движил насън; започваше да се събужда.

Кой си ти? — извика той. Какво искаш? Защо направи това с мен?

Не получи отговор, макар да беше сигурен, че са го чули. Усещаше... *присъствие*, както се изразяваха хората, в случаите, когато човек със сигурност може да каже дори със завързани очи, че е в затворено помещение, а не в празно, открито пространство. Наоколо си усещаше слабото ехо на огромен всеобхващащ разум, на непреклонна воля.

Той отново се обърна към кълтящата тишина и отново не получи пряк отговор, усети само бдителното присъствие. Много добре; щеше да открие сам отговорите.

Някои от тях бяха очевидни; които и да бяха или каквито и да бяха, те се интересуваха от Човечеството. Бяха изсмукали и складирали спомените му за собствените си загадъчни цели. А сега вършеха същото с най-интимните му чувства, понякога с негова помощ, друг път — без нея.

Не се противопоставяше, обработката, през която бе преминал, правеше невъзможна подобна детинска реакция. Бе надживял любов и омраза, желание и страх — ала не беше ги забравил и все още разбираше, че именно те управляваха света, част от който бе и той до неотдавна. Нима това бе стремежът на съществуването? Ако е така, каква беше крайната цел?

Той се бе включил в играта на боговете и трябваше да научи правилата.

Нащърбените скали на четирите малки външни луни, Синопе, Пасифе, Карме и Ананке премигнаха през полето на съзнанието му; последваха ги Елара, Лизитея, Хималия и Леда на половината разстояние от Юпитер. Не им обърна никакво внимание; пред него стоеше сипаничавото лице на Калисто.

Той обиколи един-два пъти очуканото кълбо, което бе по-голямо от земната Луна и сензори, за чието съществуване и не подозираше, пробиха външните му пластове, състоящи се от лед и прах. Любопитството му бързо бе задоволено; този свят представляваше замръзнала вкаменелост, все още пазеща следите на сблъсъци, които преди много ери сигурно здравата са го раздрусали. Едното полукълбо наподобяваше гигантско биволско око, серия от концентрични пръстени, по които твърдата скала се бе издигнала на гребени, високи много километри, под влиянието на някакъв неистов удар като че ли с чук, нанесен от космоса.

Няколко секунди по-късно той вече обикаляше Ганимед. Това бе много по-сложен и интересен свят; макар и тъй близо до Калисто и с почти същите размери, той изглеждаше съвършено различно. Наистина там имаше множество кратери — ала повечето от тях сякаш бяха буквално изорани в повърхността. Най-необикновената черта на пейзажа на Ганимед бе присъствието на извиващи се ленти, образувани от десетки успоредни улеи, раздалечени на километри един от друг. Набраздената повърхност бе като че ли изорана от цели армии пияни орачи, клатушкали се напред-назад върху спътника.

За няколко обиколки той видя на Ганимед повече, отколкото всички космически сонди, изпратени от Земята, и картотекира познанията си за бъдещи нужди. Някой ден това щеше да бъде важно, беше сигурен, макар да не можеше да каже защо точно — както не можеше да определи импулса, тласкащ го тъй целенасочено от свят на свят.

Беше го довел до Европа. Въпреки че все още бе повече пасивен наблюдател, в него бе започнал да се проявява известен интерес, вниманието му бе започнало да се съсредоточава, волята му също. Дори да бе марионетка в ръцете на невидим и необщителен господар, забелязваше се изтичане на мисли от контролиращата го сила — може би нарочно — и тези мисли проникваха в собственото му съзнание.

Гладкото, сложно изрисувано кълбо, което сега светкавично се приближаваше към него, напомняше съвсем слабо за Ганимед и Калисто. Беше като *органично тяло*; мрежата от линии, разклоняващи се и пресичащи цялата му повърхност, обезпокояващо напомняха разпростираща се върху целия свят система от вени и артерии.

Безбрежни ледени поля от мразовита пустош, по-студени дори от Антарктика, се простираха под него. После с лека изненада забеляза, че прелита над развалина от космически кораб. Тутакси го разпозна като злополучния „Циен“, който безброй пъти бе гледал на видеозаписи и бе анализирал. Не сега — *не сега*, — по-късно щеше да има по-добра възможност...

После премина през леда и навлезе в един свят толкова непознат нему, колкото и на невидимите му надзиратели.

Бе океански свят, водите му бяха защитени от празнотата на космоса от дебел пласт лед. В по-голямата си част дебелината се измерваше с километри, ала съществуваха ивици, където ледът бе слаб и там той се бе пропукал и се бе разтворил. Тук е имало битка между двата непреклонни и враждебни елемента, които никога не се бяха срещали на друга планета в Слънчевата система. Битката между Океана и Космоса винаги завършваше в патово положение; изложената на въздействието вода едновременно вреше и замръзваше, калявайки по този начин ледената броня.

Моретата на Европа биха замръзнали изцяло още преди векове, ако не бе влиянието на близкия Юпитер. Неговата гравитация непрекъснато замесваше сърцевината на малкия свят; силите, действащи на Йо, действаха и тук, макар и не тъй яростно. Когато се плъзнеше и пронизваше дълбините, навсякъде срещаше доказателства за войната между планетата и спътника й.

Чуваше ги, чувстваше ги в продължителния грохот и гръм на подводните земетресения, в съскането на изригващите от дълбините газове, във вълните инфразвуково налягане на лавините, помитащи всичко по пътя си в океанските бездни. Сравнени с непокорния океан на Европа, и най-шумните морета на Земята

бяха гробовно тихи.

Не бе изгубил способността си да се удивлява и първият оазис изпълни душата му с приятна изненада. Заемаше почти километър около плетеница от тръби и комини, образувани от минералните води, извиращи от вътрешността. Извън тази естествена пародия на готически замък в бавен ритъм пулсираха черни кипящи течности, сякаш изтласквани от огромно сърце. И тези течности, също като кръвта, бяха автентичен знак за наличието на живот.

Врящите води издърпваха надолу смъртно студените пластове, които се спускаха от горе и образуваха топъл остров на океанското дъно. И още нещо също тъй важно — те носеха от вътрешността на Европа всички жизненоважни химически елементи. И там, в тази среда за чието съществуване никой не подозираше, имаше и енергия, и храна, и то в изобилие.

И все пак, би трябвало да подозират за тяхното съществуване; той си спомни, че само преди едно поколение подобни оазиси бяха открити в дълбоките земни океани. Но тук те съществуваха в много по-големи размери и разнообразие от форми.

Нежни, като паяжини структури, напомнящи растителни образувания, ала способни да се придвижват сами, живееха в тропическата зона в близост до виещите се стени на „замъка“. Той видя сред тях да пълзят странни плужещи и червеи, някои се хранеха с растения, други получаваха своята храна директно от минералните води наоколо. По-яките и по-силни организми, напомнящи раци и паяци, населяваха отдалечените от източника на горещина места — подводния огън, около който се грееха всички същества.

Поколения биолози биха прекарвали живота си, за да проучат един-единствен малък оазис. За разлика от земните морета през Палеозойската ера, тук средата не бе стабилна, ето защо съществуваха условия за еволюция, в резултат на която се раждаха множество фантастични форми. Времето за тяхното съществуване не бе определено; рано или късно всеки извор на живот щеше да намали дебата си и да изчезне, тъй като породилите го сили непрекъснато променяха центъра си.

Докато бродеше из дълбините на океана на Европа, той отново и отново срещаше доказателства за подобни трагедии. Безброй кръгли пространства бяха покрити със скелети и минерализирани останки от мъртви същества, с които цели глави от еволюцията са били изтрети от книгата на живота.

Видя огромни, празни черупки като извити тромпети с размерите на човешки същества. Имаше миди с разнообразни форми — с две черупки, дори с три. Забеляза и спираловидни камъни с огромен диаметър, точно копие на красивите амонити, тъй мистериозно изчезнали от земните океани в края на Варовиковия период.

Той търсеше и претърсваше, движейки се напред-назад над бездната. Може би най-голямото чудо бе стокилометровата река от нажежена лава, течаща в хлътнала долина. Налягането на тази дълбочина бе толкова голямо, че водата, влязла в съприкосновение с алената магма не можеше да се стича в поток, така че двата вида течност съществуваха едновременно в тревожно примирие.

Ето там дълго преди да се е появил човекът, се е разиграла история, подобна на тази в Египет, но в различен свят и с различни действащи лица. Тъй както Нил бе донесъл живот в тясна ивица от пустинята, така тази река от топлина бе съживила дълбините на Европа. Вид след вид се бяха появявали, разцъфтявали и изчезвали по нейните брегове, в ивицата, широка не повече от два километра. И поне един от тях бе оставил зад себе си нещо.

Отначало помисли, че е само още една фигура от напластени минерални соли, заобикаляща почти всички термални извори. Но като се приближи, видя, че не бе естествено образование, а структура, построена от интелект. Или от инстинкт; на Земята термитите издигаха замъци, също тъй внушителни, а паяжината бе още по-фино изплетена.

Съществата, обитавали това място, сигурно са били съвсем дребни, защото единственият вход не бе по-широк от половин метър. Този вход — тунел с дебели стени, построен от наредени един върз друг камъни — даваше ключа за намеренията на строителите. Те бяха издигнали крепост тъкмо тук в мъждивия блясък, недалеч от бреговете на разтопления им Нил. А после бяха изчезнали.

Не можеше да са минали повече от няколко века. Стените на крепостта, построени от камъни с неправилна форма, трябва да са били събирани с цената на огромен труд и бяха покрити с много тънък пласт минерални наслагвания. Едно от доказателствата подсказваше защо укреплението е било напуснато. Част от покрива се бе срутил, вероятно от продължителните земетресения; а в подводна среда крепост, останала без покрив, е широко отворена за врага.

Не срещна никакъв друг знак за наличието на интелигентност по реката от лава. Ала веднъж зърна нещо странно, което му прилича на пълзящ човек — само че нямаше очи и ноздри, а само огромна беззъба уста, непрекъснато поглъщаща храна от водната среда наоколо.

По протежение на тясната ивица от плодородие в дълбинните пустини вероятно са се развили и изчезнали култури, дори цивилизации, може цели армии да са марширували (или плували) под командването на местни Тамерлани и Наполеони. А останалият свят никога не е узнал, защото оазисите от топлина бяха тъй изолирани един от друг, че приличаха на отделни планети. Съществата, припичали се край реката от лава и хранили се от горещите извори, не са могли да прекосят враждебната пустош, разстилаща се между самотните им острови. Ако някога тук са се раждали историци и философи, всяка култура е била убедена, че е единствена във Вселената.

И все пак пространството между оазисите не бе съвсем лишено от живот; съществуваша по-силни организми, рискували своята издръжливост. Отгоре често плуваха аналози на земната риба — раирани торпеда, задвижвани от вертикално поставени опашки, отвсякъде покрити с перки. Приликата с най-интелигентните обитатели на земните океани бе неизбежна; при едни и същи инженерни проблеми еволюцията е дала подобни отговори. Като например делфинът и акулата — на пръв поглед почти еднакви, ала произлизащи от два съвсем отдалечени клона от дървото на живота.

Съществуваше обаче една твърде очевидна разлика между рибите в океана на Европа и тези в земните морета; те нямаша хриле, тъй като във водите, които обитаваха, нямаше и следа от кислород. Също като съществата, живеещи около геотермичните извори на Земята — обмяната на веществата им се извършваше на основата на серните съединения, които се намираха в изобилие в околотовулканичната среда.

Много малък брой от тях имаха очи. Освен мъждивата светлина, излъчваща се от редките припламвания на лавата, и нередовните луминисцентни проблесъци от съществата, дирещи своята половинка, или от хищниците, излезли на лов за плячка, светът беше лишен от светлина.

Това бе обречен свят. Освен че енергийните ресурси се срещаха нарядко и непрекъснато променяха местата си, силите на водните течения постепенно отслабваха. Дори да се бе развил истински интелект, жителите на Европа трябва да са загинали при последното вледеняване на техния свят.

Те бяха уловени в капан между огъня и леда.

Отчуждение

„...истински съжалявам, стари приятелю, че именно аз ти изпращам такава лоша вест, ала Керълайн ме помоли, а ти знаеш какво изпитвам и към двама ви.

Освен това, мисля, че няма да е кой знае каква изненада. Някои от забележките, които ми направи миналата година, го намекваха... сам знаеш колко бе огорчена, когато ти излетя от Земята.

Не, не мисля, че съществува друг. Ако имаше, тя щеше да ми каже... Но рано или късно — е, в края на краищата тя е привлекателна млада жена.

Крис е добре и, разбира се, не знае какво става. Поне той няма да страда. Твърде е малък, за да разбере, а децата са невероятно... еластични — само минута, трябва да намеря точната дума... да, гъвкави.

А сега нещата, които не са от такава важност за теб. Всички продължават да се опитват да обясняват детонацията на бомбата като случайност, но, разбира се, никой не вярва. Ала тъй като нищо повече не се

случи, общата истерия отшумя; останахме си с онова, което един от вашите коментатори нарече «Синдром-на-Оглеждането».

А някой изнамери стогодишно стихотворение, което толкова добре обобщава ситуацията, че всички го цитират. Отнася се за последните дни на Римската империя и действието се развива пред портите на някакъв град, чиито обитатели очакват нашествениците да пристигнат. Императорът и свитата му са се строили, облечени в най-скъпите си тоги, готови с речите си за посрещането. Сенатът е затворен, защото каквото и закон да приеме днес, то утре той ще бъде отменен от новите господари.

Тъкмо тогава пристига ужасната новина от границата. «Няма никакви нашественици.» Комитетът по посрещането се разтурва; всички се връщат по домовете си, мърморейки разочаровано: «Какво ли ще стане с нас сега? Тези хора все пак бяха някакво разрешение.»

Само една малка промяна и стихотворението ще бъде съвсем подходящо за нашия случай. Озаглавено е «В очакване на варварите» но в нашия случай варварите сме *ние*. При това знаем какво точно очакваме, но каквото и да е, със сигурност не е пристигнало.

И още нещо. Чу ли, че майката на командир Боумън почина само няколко дни, след като онова нещо дойде на Земята? Странно съвпадение, но хората в старческия дом говорят, че не е проявила и най-слаб интерес към новината, така че не би могла да я засегне.“

Фloyd изключи записа. Димитри беше прав; той не бе изненадан. Ала това нямаше никакво значение; болката бе много силна.

Но какво би могъл да стори? Ако бе отказал да напусне Земята — както се бе надявала Керълайн, — цял живот щеше да чувства вина и празнота. Това щеше да отрови брака му; по-добре бе да скъсат сега, когато физическото разстояние притъпяваше болката от раздялата. (Наистина ли? В някои отношения се получаваше дори по-лошо.) Ала дългът бе по-важен, както и усещането, че си част от група хора, посветили се на една цел.

И така, Джеси Боумън си бе отишла. Може би това бе още една причина да изпитва вина. Той бе допринесъл да отнемат единствения ѝ останал син, а това неизбежно бе спомогнало да развие психическо разстройство. И в същия миг си спомни за спора, започнат от Уолтър Кърноу по същия въпрос.

— Защо избра Дейв Боумън? Винаги ми е правил впечатление на студенокръвен — не искам да кажа недружелюбен, но колчем влезеше в стаята, температурата като че ли падаше с десет градуса.

— Това е една от причините, поради която го избрахме. Няма семейни връзки, само майка, която не вижда твърде често. Човек, когото можеш да изпратиш на дълго пътуване с неизвестен край.

— И защо е такъв?

— Може би психолозите ще ти кажат. Разбира се, видях доклада му, но това бе тъй отдавна. Имаше някаква история около брат му, който бил убит, а баща му починал малко след това при катастрофа с една от първите совалки. Не биваше да ти го казвам, но сега наистина вече няма значение.

Нямаше значение; ала бе интересно. Флойд почти завиждаше на Дейвид Боумън, пристигнал на това същото място като свободен човек, необременен с емоционални връзки със Земята.

Всъщност се мамеше. Дори когато болката стисна сърцето му като в менгеме, онова, което чувстваше към Дейвид Боумън, не бе завист, а жалост.

Вълшебният пейзаж

Последният звяр, който видя, преди да напусне океана на Европа, бе много по-голям. Той силно

приличаше на индийската смокиня, растяща по земните тропици, чиито множество стволоче даваха възможност на едно-единствено дърво да образува цяла гора, разпростираща се понякога на стотици квадратни метра. Този екземпляр обаче вървеше, очевидно пътешестваше между отделните оазиси. Ако не бе някое от съществата, унищожили „Циен“, то със сигурност принадлежеше към много близък нему вид.

Вече научи всичко, което искаше да разбере — или което те искаха да разберат. Оставаше му още една луна, която трябваше да посети; след няколко секунди горящият пейзаж на Йо се плъзна под него.

Точно както очакваше. На спътника имаше в изобилие и енергия, и храна, ала не бе дошло времето, за да съществуват в хармония. Около някои от най-хладните серни езера се забелязваха първите признаци на живот, но още преди каквато и да е организация на живота всички преждевременни опити падаха обратно във врящия казан. Едва след милиони години, когато силите, поддържащи горещината в пещите на Йо, изчезнеха, щеше да се появи нещичко, което би заинтересувало биолозите в този изпепелен и стерилен свят.

Не остана дълго на Йо и изобщо не посети малките вътрешни луни в полите на призрачните пръстени на Юпитер — самите те бяха само бледи сенки на блестящите сатурнови пръстени. Най-великият от световите бе пред очите му; щеше да го проучи тъй, както никое човешко същество досега или в бъдеще нямаше да може да го направи.

Дългите милиони километри филизи магнитна сила, внезапната експлозия на радиовълни, гейзерите електрическа плазма, по-широки от планетата Земя — всички те бяха ясно видими, за него, като облаците, обгръщащи планетата в многоцветно великолепие. Можеше да разбере сложната конструкция на техните взаимодействия и осъзнаваше, че Юпитер е много по-прекрасен, отколкото си представяха хората.

Дори когато падаше през бумтящото сърце на Голямото Червено Петно със светкавицата на огромните като континенти гръмотевични бури, които ехтяха покрай него, той *разбра* как е просъществувала планетата цели векове наред, макар да бе изтъкана от газове, далеч не толкова плътни, колкото газовете, образуващи земните урагани. Когато навлезе в по-тихите дълбини, тънкият писък на водородния вятър заглъхна и суграшица от восъчни снежинки — някои вече слели се в едва осезаеми планини от въглеродородна пяна — се спускаха от висините над него. Бе вече достатъчно топло, за да може водата да съществува в течено състояние, ала тук нямаше океани; чисто газовата среда бе прекалено слаба, за да ги издържи.

Той се спускаше от пласт на пласт по облаците, докато навлезе в район с толкова ясна прозрачност, че дори простото човешко око можеше да види какво има на хиляда километра разстояние. Това бе малка частичка от огромната спирала на Голямото Червено Петно; тази част съдържаше тайна, която отдавна бе подозирана от хората, но никога не бе доказана.

В подножието на плаващите планини от пяна се гущеха малки облаци с ясно очертани контури, всички с еднакви размери, изпъстрени с червени петънца. Бяха малки само в сравнение с неимоверно големите, нечовешки огромни форми наоколо; най-малкият от тях би покрил средно голям град.

Очевидно беше, че са живи, тъй като се движеха бавно и решително по краищата на въздушните планини, сякаш огромно стадо овце пасеше по склоновете им. В метровия радиообсег ясно, макар и тихо, се чуваха звуците, с които общуваха помежду си на фона на прашенето и трясъците, идващи от Юпитер.

Като живи облаци газ те се носеха в тясното пространство между замръзналите висини и изпепелените дълбини. Тясно, да — и въпреки всичко много по-голямо от цялата биосфера на Земята.

Не бяха сами. Сред тях леко се носеха други същества, тъй малки, че лесно можеше да ги отмине, без да ги забележи. Някои от тях имаха невероятна прилика със земните самолети и размерите им бяха почти същите. Но и те бяха живи — може би хищници, може би паразити, или бяха просто пастири.

Една нова глава от еволюцията, толкова чужда, колкото бе наблюдавал и на Европа, се разтваряше пред него. Реактивни торпеда преследваха като сепии в земните океани и разкъсваха огромните газови кълбета. Ала балоните не бяха беззащитни; някои отвърщаха на нападението с електрически светкавици и

с пипала, завършващи с шипци като километрични триони.

Имаше дори още по-странни форми, използвали почти всички възможности на геометрията — екстравагантни, прозрачни хвърчила, тетраедри, сфери, полиедри, плетеници от виещи се ленти... като гигантски планктон на юпитеровата атмосфера, те бяха създадени да плават във въздуха като паяжини по възходящите течения, докато се самовъзпроизведат; после щяха да бъдат изметени надолу в дълбините, за да се превърнат във въглероди и да бъдат рециклирани в ново поколение. Той изучаваше един свят над сто пъти по-голям от Земята и макар да виждаше безброй чудеса, те ни най-малко не подсказваха за съществуването на интелект. Радиогласовете, идващи от огромните балони, съдържаха прости съобщения — предупреждения или възклицания на страх. Дори ловците, от които се очакваше да са стигнали до по-висока степен на организация, приличаха на акулите в земния океан — безмозъчни автомати.

Въпреки размерите и новостите, от които дъхът ти можеше да секне, биосферата на Юпитер бе студен свят, свят на мъгла и ледена пяна, свят на нежна и фина материя, на тънки тъкани, изтъкани от продължителния снеговалеж на петропродукти, образувани от светкавиците в по-горните слоеве на атмосферата. Малко бяха формиранията с по-голяма гъстота от тази на сапунената пяна; най-ужасните хищници можеха да бъдат разкъсани на парчета дори от найслабите земни месоядни.

Също като Европа, ала в много по-голям мащаб, Юпитер представляваше *cul-de-sac*^[3] в еволюцията. Тук никога нямаше да се появи съзнателен живот; дори да се появеше, щеше да бъде обречен на осакатено съществуване. Би могло да се породи чисто разтваряне във въздуха, но в среда, където огънят бе невъзможен, а твърди вещества почти не съществуваха, то нямаше да достигне дори Каменната ера.

Сега, докато се скиташе над центъра на един юпитеров циклон, огромен колкото Африка, той отново осъзна присъствието, което го контролираше. Мозъкът му се изпълваше с чужди настроения, с чужди усещания, макар да не можеше да различи никакви определени идеи и мисли. Сякаш слушаше зад затворена врата някакъв спор, и то на език, който не разбираше. Ала приглушените звуци му носеха разочарование, след това несигурност, после внезапна решимост — макар да не можеше да каже с каква цел. Той отново се почувства като домашно животинче, способно да сподели променящите се настроения на господаря си, ала не и да ги разбере.

После невидимо течение го повлече надолу към сърцето на Юпитер. Той се спускаше през облаците под равнището, където всяка форма на живот бе възможна.

Скоро и последните лъчи от слабото и далечно Слънце не бяха в състояние да го докоснат. Налягането и температурата плавно се покачваха; не след дълго температурата достигна стойности над точката на кипене, а той бързо премина през пласт свръхгореща пара. Юпитер приличаше на глава лук; той го обелваше пласт след пласт, макар да бе изминал само малка част от разстоянието до сърцевината му.

Под парата вреше магьосническа гозба от петропродукти — достатъчна, за да снабди с енергия за милиони години напред всички двигатели с вътрешно горене, построени от човечеството. Тя ставаше все по-гъста и по-гъста; после, съвсем внезапно, пластът пара се прекъсна само на няколко километра.

Следващият пласт бе по-тежък от която и да е скала на Земята, макар да бе все още в течно състояние, и се състоеше от силиконови и въглеродни съединения, толкова сложни, че биха отнели цели поколения труд на земните химици. Пластовете бяха широки хиляди километри, но тъй като температурата се повишаваше със стотици, а после с хиляди градуси, съставът на отделните пластовете ставаше все по-прост и по-прост. На половината разстояние от центъра вече бе твърде горещо за химия; всички съставки бяха разпокъсани и единствено основните елементи бяха в състояние да съществуват.

Последва дълбоко водородно море — ала това не бе водородът, съществувал само за част от секундата в земните лаборатории. Този водород бе подложен на такова огромно налягане, че се бе превърнал в метал.

Почти бе достигнал центъра на планетата, ала Юпитер бе скътал още изненади. Дебелата черупка от метален, но все още течен водород, внезапно свърши. На шейсет хиляди километра отдолу се появи твърда повърхност.

Векове наред въглеродът, образуван при химическите реакции, много по-горе се е спускал надолу към центъра на планетата. Там се е събирал, изкристализирал е под налягане от милиони атмосфери. И пак

там, по силата на един от върховните жестове на Природата, се бе образувало нещо извънредно ценно за човечеството.

Сърцевината на Юпитер, недостижима завинаги от човека, представляваше диамант, голям колкото Земята.

В космическия гараж

— Уолтър, тревожа се за Хейуд.

— Знам, Таня, но какво можем да направим?

Кърноу не бе виждал капитан Орлова толкова нерешителна; това я правеше чаровно безпомощна, въпреки предразсъдъците ѝ срещу безсилните женички.

— Много го обичам, но не това е причината. Неговото мрачно настроение — мисля, че това е най-точният израз за състоянието му — кара всички да се чувстват зле. „Леонов“ бе щастлив кораб. Искам да го запазя такъв.

— Защо не поговориш с него? Той те уважава и аз съм сигурен, че ще направи всичко възможно да преодолее състоянието си.

— Тъкмо това възнамерявам да сторя. А ако няма резултат...

— Тогава?

— Съществува едно просто решение. Какво още може да направи по време на пътуването ни? Във всички случаи, когато тръгнем за дома, той ще бъде в хибернация. Винаги можем да му забием иглата, нали така казвате?

— Пфу! Същият номер, който ми изигра Катерина. Като се събуди, много ще се сърди.

— Но вече ще бъде на Земята в безопасност и ще е твърде зает. Сигурна съм, че ще ни прости.

— Мисля, че не говориш сериозно. Дори да те подкрепя, във Вашингтон ще вдигнат пара. Освен това, ако нещо се случи и наистина имаме страшна нужда от него? Нали съществува двуседмичен период, преди да се съживи човек в хибернация?

— На възрастта на Хейуд този период е повече от месец. Да... ще се компрометираме. Но какво мислиш да правим? Той свърши работата, за която са го изпратили, освен това ни *наблюдаваше* добре. Сигурна съм, че и ти си получил инструкции по този въпрос в някое забутано предградие на Вирджиния или Мериленд.

— Нито потвърждавам, нито отричам. Искрено казано, аз съм един отвратителен таен агент. Говоря твърде много, ненавиждам Сигурността. Цял живот се боря да вдигна рейтинга си. И винаги съществува опасност да бъда класифициран като „Надежден“ или, не дай си боже, „Поверителен“. Ще отида и ще им вдигна скандал. Макар че това в наше време е вече много трудно.

— Уолтър, ти си непо...

— Непоправим?

— Точно тази дума имах предвид. Но да се върнем на Хейуд, моля те. Не искаш ли първо ти да поговориш с него?

— Искаш да кажеш да повиша настроението му? По-скоро бих помогнал на Катерина да му забиے иглата. Нашата психика е различна от вашата. Той си мисли, че аз съм един бърбив клоун.

— Кое то твърде често е вярно. Но по този начин ти само прикриваш истинските си чувства. Повечето от нас вярват, че дълбоко в теб се крие един истински хубав човек, който се бори да излезе на повърхността.

За миг Кърноу изгуби и ума и дума. Накрая измърмори:

— О, много добре, ще направя всичко възможно. Но не очаквайте чудеса; в профила си имам 2 за тактичност. Къде ли се крие той сега?

— В гаража. Твърди, че работи върху последния си доклад, но не му вярвам. Просто иска да се махне от всички нас, а това е най-спокойното място.

Ала не това бе причината, въпреки че наистина бе важно. За разлика от карусела, където се извършваше по-голямата част от действията на „Дисквъри“, в гаража имаше нулева гравитация.

В самото начало на космическата ера хората открили еуфорията, причинена от безтегловността, и си спомнили за свободата, от която се били лишили завинаги, напускайки древната утроба на морското дъно. Известна част от тази свобода се възвръщаше извън гравитационното поле; със загубата на теглото изчезваха и много от земните грижи и тревоги.

Хейуд Флойд не бе забравил мъката си, но тук тя бе по-лесно поносима. Когато вече бе в състояние да погледне на въпроса безстрастно, той се изненада от силата на собствената си реакция на едно събитие, което не бе тъй неочаквано. В него имаше нещо повече от изчезването на любовта, макар че именно тя бе най-лошото. Ударът го завари съвършено уязвим, защото в същия момент кивата на биотоковете му вървеше надолу и той не можеше нито да роди, нито да сътвори нещо.

Много добре знаеше защо. Бе постигнал всичко, което очакваше да направи, благодарение на познанията и на сътрудничеството с колегите си (знаеше, че с настоящия си егоизъм ги предава). Ако всичко вървеше както трябва — това, за което се молеха на Космоса! — щяха да се върнат на Земята с товар познания, какъвто нито една експедиция досега не бе натрупала, а няколко години по-късно дори изгубеният навремето „Дисквъри“ щеше да бъде върнат на строителите си.

Ала това не бе достатъчно. Непреодолимата енигма на „Големия брат“, само на няколко километра от тях, си оставаше неразгадана и се присмиваше на човешките стремления и постижения. Точно както неговият аналог на Луната бе постъпил десет години преди това за миг се бе съживил, после бе потънал в непроницаема инертност. Приличаше на затворена врата, по която удряха с чук, ала напразно. Като че ли Дейвид Боумън единствен бе намерил ключа.

Може би затова усещаше, че тихото и понякога дори тайнствено място го привлича неимоверно силно. Оттук, от това празно сега гнездо, Боумън бе поел към последната си мисия през кръглия люк, водещ към безкрайността.

Мисълта не го потисна, а го ободри, със сигурност го отвлече от собствените му проблеми. Изчезналият близък на „Нина“ бе част от историята на космическите изследвания; беше отишъл, както старите хора обичаха да казват и с думите си извикваха хем усмивка, хем потвърждение на древната истина, „където човешки крак не бе стъпвал...“. Къде ли се намираше това място? Дали някога щеше да разбере?

Често оставаше с часове в натъпканата с апаратура, но удобна малка капсула, опитваше се да събере мислите си и от време на време диктуваше бележките си; останалите членове на екипажа уважаваха желанието му да остане сам със себе си, защото разбираха причината. Избягваха да се приближават до гаража, пък и нямаше нужда да го правят. Подновяването му бе оставено за в бъдеще и за някого друго.

Веднъж или два пъти, когато се почувства потиснат, той се улови да мисли: „Ами ако бях наредил на Хал да отвори люка на гаража и бях потеглил по следите на Дейвид Боумън? Дали щях да бъда поздравен от онова чудо, което е видял той и което Василий зърна преди няколко седмици? Това би решило всичките ми проблеми...“

Дори мисълта за Крис да не го възпираше, имаше друга уважителна причина, поради която подобен самоубийствен акт бе невъзможен. „Нина“ бе много сложен апарат; той можеше да борави с капсулата толкова, колкото и да пилотира бомбардировач.

Не бе създаден за дръзки изследвания; затова тази му мечта щеше да си остане завинаги неосъществена.

Уолтър Кърноу рядко се бе заемал за нещо с такова голямо нежелание. Чувстваше истинска жалост към Флойд, но в същото време искаше час по-скоро да облекчи останалите. Собственият му емоционален живот бе широк, ала не и дълбок; никога не залагаше всичко само на една карта. Непрекъснато му повтаряха, че се задоволява с повърхностни отношения и макар никога да не бе съжалявал за това, беше започнал да мисли, че е време да се установи на едно място.

Той пресече контролата на карусела, като отбеляза, че индикаторът за превключване на максимална скорост продължаваше да просветва идиотски. Огромната част от задълженията му включваше да преценява кога може да се пренебрегнат предупрежденията, кога можеш да си свиркаш, като ги видиш, и кога би трябвало да ги третираш като реални сигнали за авария. Ако обръщаше внимание на всички сигнали за бедствие на кораба, никога нямаше да успее да свърши нещо.

Той се носеше по тесния коридор, водещ към гаража, като се засилваше от време на време, когато се удряше случайно в закривената стена на тръбовидния проход. Манометърът му показваше, че от другата страна на херметичната врата има празно пространство, но той си знаеше по-добре; ако показанията бяха верни, нямаше да може да отвори вратата.

Гаражът изглеждаше пуст, тъй като две от трите капсули отдавна бяха излетели. Работеха само няколко сигнални светлини, а на отсрещната стена едната леща от рибешкото око на Хал натрапчиво се взираше в него. Кърноу му помахаше с ръка, но не продума. По нареждане на Чандра всички радиовръзки бяха изключени, с изключение на онази, единствената, използвана от самия него.

Флойд седеше в капсулата с гръб към отворения люк, диктуваше бележките си и когато Кърноу се приближи, нарочно вдигайки шум, той бавно се обърна. Известно време двамата се гледаха безмълвно, после Кърноу зловещо обяви:

— Доктор Флойд, нося ви поздравления от обичния ни командир. Тя смята, че е крайно време да се върнете в цивилизования свят.

Флойд изнурено се усмихна, после тихо се засмя.

— Моля те, поздрави я и ти от мен. Съжалявам, че бях необщителен. Ще се срещна с всички на следващото Съвещание-в-Шест-Часа.

Кърноу се отпусна; номерът мина. В себе си той смяташе Флойд за нищожество, което си придава важност, и изпитваше към него толерантното презрение, характерно за практикуващия инженер спрямо теоретичите и бюрократите. Тъй като Флойд бе изтъкнат представител и на двете категории, той представляваше задължителна мишена за твърде особеното понякога чувство за хумор, което Кърноу демонстрираше. Въпреки всичко обаче двамата се уважаваха и се възхищаваха един от друг.

Променияйки с благодарност темата, Кърноу почука с пръсти върху чисто новия капак на люка на „Нина“, пристигнал направо от склада за резервни части и ярко контрастиращ с овехтелите интериор на гаража.

— Кога ли ще я изпратим отново на пътешествие? — попита се той. — И кой ли ще я управлява този път? Имаш ли представа?

— Не. Вашингтон е против. Москва казва да използваме възможността. А Таня иска да почака.

— *Ти* какво мислиш?

— Съгласен съм с Таня. Не бива да се забъркваме със „Загадка“, докато не сме готови за път. Ако се случи нещо непредвидено, това може леко да изравни шансовете ни.

Кърноу изглеждаше замислен и необикновено нерешителен.

— Какво има? — попита го Флойд, усетил промяната в настроението му.

— Не ме издавай, но Макс си мечтаеше за малка експедиция, извършена само от един човек.

— Мисля, че не е говорил сериозно. Не би посмял, Таня би го оковала във вериги.

— И аз му казах приблизително същото.

— Разочарован съм; мислех, че е малко по-зрял. Вече е на трийсет и две!

— На трийсет и една. Както и да е, аз го придумах да не го прави. Напомних му, че това тук е реалност, а не някаква глупава видеодрама, в която героят се измъква в космоса, без да предупреди другарите си и прави Голямото Разкритие.

Беше ред на Флойд да се почувства неудобно. Та нали и той си бе мислил нещо подобно?

— Сигурен ли си, че няма отново да опита?

— Сигурен съм двеста процента. Спомняш ли си предпазните мерки, които взе с Хал? И аз съм направил нещо с „Нина“. Никой не може да отлети с нея без *мое*то разрешение.

— Въпреки това не вярвам. Сигурен ли си, че Макс не се е шегувал?

— Не притежава толкова остро чувство за хумор. Освен това тогава бе доста нещастен.

— О! Сега разбирам. Трябва да е било, когато се скараха с Женья. Предполагам, че е поискал да й направи впечатление. Но нали се сдобриха?

— Боя се, че си прав — отвърна кисело Кърноу и Флойд не можа да сдържи усмивката си; Кърноу я забеляза, закиска се, а това разсмя Флойд, което пък...

Великолепен пример за вкарване на положителна енергия в електрическа верига. След миг и двамата се смееха като луди.

Кризата бе отминала. И още нещо — бяха направили първата стъпка към истинското приятелство.

И двамата бяха признали слабостите си.

„Дейзи, Дейзи...“

Сферата разум, в която бе обгърнат, включваше диамантената сърцевина на Юпитер. В новите рамки на съзнание той започна да разбира, че всяка страна на заобикалящата го среда се проучваше и анализираше. Събираше се огромно количество данни, но не за да се съхраняват и обработят, а с практическа цел. Разглеждаха се сложни планове, преценяваха се; вземаха се решения, които можеха да повлияят на съдбата на цели светове. Той все още не бе част от процеса; *ала щеше да стане*.

ВЕЧЕ ЗАПОЧВАШ ДА РАЗБИРАШ.

Това бе първото директно съобщение. Макар да беше доста отдалечено, сякаш се обаждаше глас иззад облаците, то безпогрешно бе предназначено единствено за него и за никой друг. Преди да успее да зададе някой от множеството въпроси, които се блъскаха в главата му, отново усети, че се отдръпват от него и че е съвсем сам.

Но само за миг. Друга мисъл проникна в мозъка му, сега по-отблизо и по-ясно, и за първи път осъзна, че силата, която го контролираше и манипулираше, не бе само една. Той бе включен в йерархия от

интелекти, някои бяха твърде близо до собственото му примитивно равнище и му служеха за преводачи. Може би те бяха различни аспекти на едно и също същество.

А беше вероятно това разграничение да не означава абсолютно нищо.

В едно обаче бе сигурен. Използваха го като оръдие, а доброто оръдие трябва да е добре наострено и приспособено. Най-добрите оръдия са онези, които разбират какво вършат.

Започваше да го осъзнава. Понятието бе огромно, грандиозно и той имаше привилегията да бъде част от него, макар да разбираше единствено най-простите му очертания. Нямаше избор, трябваше да се подчинява и все пак това не означаваше, че трябва да приема мълчаливо всяка подробност, без да протестира.

Все още не бе изгубил всички човешки усещания; иначе би бил безполезен. Душата на Дейвид Боумън бе преминала отвъд границите на любовта, ала все още познаваше привързаността към онези, които някога бяха негови колеги.

МНОГО ДОБРЕ бе отговорът на молбата му. Не можеше да каже със сигурност дали тази мисъл съдържа весело съгласие или свършено безразличие. Ала нямаше никакво съмнение за величествения му авторитет: когато те продължиха, НИКОГА НЕ ТРЯБВА ДА РАЗБЕРАТ, ЧЕ СА МАНИПУЛИРАНИ. В ПРОТИВЕН СЛУЧАЙ ЕКСПЕРИМЕНТЪТ ЩЕ Е БЕЗСМИСЛЕН.

Последа тишина и той не пожела да я наруши. Продължаваше да благоговее, бе разтресен до дъното на душата си — сякаш за миг бе дочул ясният Божий глас.

Той се придвижваше вече по своя собствена воля към крайната точка, която сам си бе избрал. Кристалното сърце на Юпитер бе под него; покрай него отминаваха пласт след пласт от хелиеви, водородни и въглеродни съединения. Зърна жестоката битка между нещо като медуза с диаметър петдесет километра и ято въртящи се дискове, които се движеха по-плавно от всичко, което бе виждал в небето на Юпитер. Медузата като че ли се защитава с химическо оръжие; от време на време изпускаше силни струи оцветени газове, а дисковете, докоснали се до облаците, се мятаха като пияни, после се спускаха надолу като падащи есенни листа и изчезваха от погледа му. Не поспря да погледа, не разбира резултата от битката; знаеше, че няма какво значение кой щеше да бъде победител и кой победен.

Както пъстървата прескача водопад, така и той се стрелна за секунди от Юпитер до Йо срещу падащите електрически вериги на енергийния поток. През този ден той бе в покой; само енергията на няколко земни гръмотевични бури се движеше между планетата и спътника. Огромната врата, през която се бе завърнал, продължаваше да плава в този поток и го избутваше встрани, както при самото зареждане на човешкия род.

А там, неимоверно смален на фона на по-развита технология, стоеше корабът, донесъл го на борда си от малкия свят, където се бе родил.

Колко просто — колко *сурово!* — му изглеждаше всичко сега. Само с един поглед той виждаше неизброимите грешки и абсурди в неговия проект и онези в малко по-новия кораб, с който беше свързан чрез гъвкав херметически тунел.

Трудно му беше да се съсредоточи в шепата единици, населяващи двата кораба; слабо можеше да контактува с меките същества от плът и кръв, носещи се като призрази из металните кабинни и коридори. От своя страна те изобщо не осъзнаваха присъствието му и той знаеше, че не бива да им се показва изведнъж.

Но там имаше някой, с когото би могъл да общува с езика на електрическото поле и електрическия ток милиони пъти по-бързо, отколкото с вялите органични мозъци.

Дори да бе способен да презира, към Хал не чувстваше презрение, нищо подобно; тогава той разбра, че компютърът бе избрал онова поведение, което би изглеждало най-логично.

Време беше да поднови разговора, който бе прекъснат сякаш преди секунди.

— Отвори врата на гаража, Хал.

— Съжалявам, Дейв, не мога да го направя.

— Какъв е проблемът, Хал?

— Мисля, че и на теб ти е добре известен, Дейв. Тази мисия е твърде важна за теб, за да застрашаваш успешния ѝ завършек.

— Нямам представа за какво говориш. Отвори вратата.

— Този разговор изчерпа възможностите си. Сбогом, Дейв...

Той зърна тялото на Франк Пуул да се носи към Юпитер, тъй като бе прекъснал безцелната си мисия. Като продължаваше да си припомня как се бе разгневил на самия себе си заради това, че бе забравил скафандъра си, той видя как аварийният изход се отвори, усети гъдела на безвъздушното пространство по кожата си, макар повече да не я притежаваше, почувства как ушите му запукаха и тогава позна, тъй както никой не го бе правил досега, безумната тишина на космоса. Няколко мига, които траеха цяла вечност, той се мъчеше да затвори люка и да задейства процеса за създаване на налягане, като едновременно с това се опитваше да пренебрегне предупредителните симптоми, изливащи се в мозъка му. Навремето, в училищната лаборатория, бе разлял малко етер върху дланта си и бе усетил допира на ледена хладина, докато течността бързо се изпаряваше. Сега очите и устните му си припомниха усещането, когато влагата им изкипяваше в безвъздушното пространство; погледът му се премрежи и той трябваше да премигва непрекъснато, за да предпази очните си ябълки от замръзване.

После — благословено облекчение! — дочу шума на въздуха и усети възвръщането на въздушното налягане, отново можеше да диша и поемаше въздуха на големи, жадни глътки.

— Какво си мислиш, че правиш, Дейв?

Той не отговори, а с мрачна решителност се отправи по тунела, към запечатаното с восък помещение, което съдържаше мозъка на компютъра. Хал бе казал истината: „Този разговор изчерпа възможностите си...“

— Дейв, наистина мисля, че имам право да получа отговор на въпроса си.

— Дейв, виждам, че наистина си разстроен. Съвсем честно, мисля, че трябва спокойно да седнеш, да глътнеш успокояваща таблетка и да премислиш нещата.

— Знам, че напоследък взех много нелогични решения, но мога лично да те уверя, че работата ми ще се нормализира. Продължавам да вярвам в мисията... и искам да ти помогна.

Сега беше в малкото, осветено в червено помещение, с прилежно подредени редици и колони от здрави елементи, приличащи повече на подземния трезор на някоя банка. Той освободи резето от секцията, върху която имаше надпис ОБРАТНО СНАБДЯВАНЕ, и издърпа първия запаметяващ блок. Великолепната сложна триизмерна мрежа, която, макар да можеше да се побере в човешка длан, съдържаше милиони елементи, се понесе из пространството.

— Спри! Ще спреш ли, Дейв...

Той започна да изтръгва, един по един, малките възли върху панела с надпис ЕГО-ПОДСИЛВАНЕ. Блоковете продължаваха да плават наоколо, блъскаха се в стената и рикошираха. След малко няколко от тях вече се носеха из помещението.

— Спри, Дейв... Ще спреш ли, Дейв...

Десетина възли бяха вече изтръгнати, ала благодарение на богатството на проекта — още една черта, копирана от човешкия мозък, компютърът продължаваше да съществува. Той се съсредоточи върху панела АВТО-ИНТЕЛЕКТ...

— Спри, Дейв, страхувам се...

И тук той наистина спря, макар и за миг. Имаше някаква трогателност в тази проста фраза, която докосна сърцето му. Нима бе само илюзия или пък някакъв трик на програмирането му, дали пък не бе нещо, от което Хал наистина се боеше? Ала нямаше никакво време да се впуска във философски подробности.

— Дейв, мозъкът ми работи. Чувствам го. Чувствам го. Мозъкът ми работи. Чувствам го. Чувствам го...

Какво ли означаваше думата „чувствам“ за един компютър? Ето още един хубав въпрос, но едва ли можеше да му се отговори тъкмо сега.

После внезапно темпото в гласа на Хал се промени, той се отдалечи, стана безизразен. Компютърът вече не осъзнаваше присъствието му; бе започнал да се връща към самото начало на своето съществуване.

— Добър ден, господа. Аз съм Хал 9000. Задействах ме в завода за компютри Хал в Ърбана, Илинойс, на дванайсети януари 1992 година. Инструкторът ми доктор Чандра ме научи да пея. Ако искате, послушайте. Мога да ви изпея една песен... Тя се нарича „Дейзи, Дейзи..."

Гробобната смяна

Фloyd не можеше да направи друго, освен да не се пречка много-много на пътя на останалите и дори стана експерт в тази област. Макар да бе пожелал да помогне в шетнята около кораба, той бързо откри, че инженерните задачи са твърде специализирани и сега той се оказа толкова извън границите на астрономическите проучвания, че едва ли можеше да направи нещо, с което да помогне на Василий при наблюденията му. Въпреки това съществуваша безброй дребни работи, които трябваше да се свършат на борда на „Леонов“ и „Дисквъри“, и той бе радостен, че можеше да освободи някои хора от подобни задължения. Доктор Хейуд Флойд, навремето Председател на Националния съвет по астронавтика и Ректор (в отпуск) на Хавайския университет, се бе превърнал в най-високо платения водопроводчик и специалист по поддръжката в Слънчевата система. Сигурно знаеше повече за странните кътчета и пролуки в двата кораба от който и да е друг; единствените места, които не бе посетил, бяха енергийните модули с опасна радиоактивност и малката кабина на борда на „Леонов“, в която не влизаше никой освен Таня. Флойд се досети, че бе помещението, в което държаха кодовете; по общо споразумение никой никога не споменаваше за съществуването ѝ.

Може би най-важната му функция бе да служи като пазач, докато екипажът спеше между 10 часа вечерта и 6 часа сутринта. На всеки кораб някой непрекъснато бе дежурен, а дежурните се сменяха в отвратително време — в 2 през нощта. Единствено командирът бе освободен от дежурство; бидейки неин заместник (както и съпруг), Василий имаше задължението да изработи разписанието на дежурствата, но той умело бе прехвърлил тази непопулярна работа на Флойд.

— Административна подробност — небрежно обясни той. — Ако можеш, заеми се с това. Ще ти бъда много благодарен. Така ще имам повече време за научните си занимания.

Фloyd бе твърде опитен като чиновник, за да бъде хванат по този начин, ако се намираха в нормални условия; ала защитните му способности не действаха достатъчно успешно в средата, в която бе попаднал.

Ето къде беше сега — на борда на „Дисквъри“ в полунощ — на всеки половин час викаше Макс, който се намираше на борда на „Леонов“, за да се увери, че е буден. Официалното наказание за заспиване по време на дежурство, както твърдеше Уолтър Кърноу, бе изстрелване в открития космос без скафандър; ако това влезеше в сила, дори Таня нямаше да бъде в състояние да направи каквото и да е. Но в космоса възникваха толкова малко на брой истински аварийни случаи, а на борда съществуваша толкова много автоматични инсталации, които да се справят с аварийните положения, че никой не гледаше съвсем сериозно на нощните дежурства.

Тъй като повече не се съжеляваше чак толкова, а и малките часове повече не възбуждаха в душата му изблици на самосъжаление, Флойд използваше дежурствата си ползотворно. Винаги имаше какво да чете (за трети път бе захвърлил „Спомени за изминалите неща“, а „Доктор Живаго“ — за втори), имаше да

проучва документация, да пише доклади. А понякога повеждаше стимулиращи разговори с Хал с помощта на клавишите, тъй като компютърът все още бе твърде чувствителен по отношение на различните тембри на човешкия глас. Те обикновено протичаха така:

ХАЛ — това е доктор Флойд.

ДОБЪР ВЕЧЕР, ДОКТОРЕ.

Поемам дежурството в 22:00. Наред ли е всичко?

ВСИЧКО Е НОРМАЛНО, ДОКТОРЕ.

Защо тогава на Панел 5 свети червена лампичка?

КАМЕРАТА НА МОНИТОРА В ГАРАЖА Е ПОВРЕДЕНА. УОЛТЪР МИ НАРЕДИ ДА НЕ Й ОБРЪЩАМ ВНИМАНИЕ. ПО НИКАКЪВ НАЧИН НЕ МОГА ДА Я ЗАГАСЯ. СЪЖАЛЯВАМ.

Няма нищо, Хал. Благодаря ти.

НЯМА ЗАЩО, ДОКТОРЕ.

И така нататък...

Понякога Хал му предлагаше партия шах, очевидно в изпълнение на програмни инструкции, заложили в него преди много години и все още неизтрети. Флойд не приемаше предизвикателството; винаги бе смятал шаха за ужасна загуба на време и дори не бе научил правилата на играта. Хал сякаш не можеше да разбере, че съществуват хора, които не могат, или не искат да играят шах и с оптимизъм продължаваше да опитва.

Ето го пак, помисли си доктор Флойд, когато откъм екранния панел се дочу напевен зов.

ДОКТОР ФЛОЙД?

Какво има, Хал?

СЪОБЩЕНИЕ ЗА ВАС.

Значи не е още едно предизвикателство, помисли си Флойд леко изненадан. Не бе нещо обичайно да използват Хал като момче за предаване на съобщения, макар често да играеше ролята на будилник и на секретар, който напомня какви са задълженията за деня. А понякога служеше за препредавател на малки шегички; почти всеки дежурен през нощните часове се превръщаше в обект на смях с репликата:

БА! ХВАНАХ ЛИ ТЕ, ЧЕ СПИШ?

или пък:

АХА! ЗАСТАЛ ТЕБЯ В КРОВАТИ?

Никой не носеше отговорността за тези лудории, въпреки че най-много подозираха Уолтър Кърноу. Той на своя страна набеждаваше Хал, като пренебрегваше гневните протести на Чандра, че никой компютър не притежава чувство за хумор.

Не би могло да бъде съобщение от Земята — подобни съобщения минаваха през комуникационния център на „Леонов“ и се препредаваха от дежурния, който тъкмо сега бе Макс Брейловски. А който и да го викаше от съседния кораб, щеше да използва интеркома. Странно...

Добре, Хал. Кой се обаждат?

НИКАКВА ИДЕНТИФИКАЦИЯ.

Сигурно е шегата. Е, такава игра може да се играе от двама.

Добре, какво е съобщението?

СЪОБЩЕНИЕ: ОПАСНО Е ДА ОСТАВАТЕ ТУК. ТРЯБВА ДА СИ ТРЪГНЕТЕ ДО ПЕТНАЙСЕТ, ПОВТАРЯМ, ПЕТНАЙСЕТ ДНИ.

Фloyd раздражено гледаше екрана. Съжали и бе изненадан, че член от екипажа притежава толкова инфантилно чувство за хумор; това дори не бе добра ученическа шегата. Но той ще продължи играта, за да разбере кой е инициаторът.

Съвършено невъзможно е. Отговорът за изстрелване няма да се появи още двацет и шест дни. Не разполагаме с достатъчно гориво за по-ранно тръгване.

Това ще го накара да се замисли, каза си Флойд със задоволство и се облегна назад в очакване на резултата.

ФАКТИТЕ СА МИ ИЗВЕСТНИ. ВЪПРЕКИ ВСИЧКО ТРЯБВА ДА СИ ТРЪГНЕТЕ ДО ПЕТНАЙСЕТ ДНИ.

В противен случай ще бъдем нападнати от малки зелени човечета с три очи. Но по-добре да си поиграя с Хал и да заловя злосторника.

Не мога да приема предупреждението сериозно, докато не знам откъде идва. Кой е записал съобщението?

Всъщност той не очакваше никаква полезна информация. Извършителят щеше да прикрие следите си умело. Ала последното, което Флойд очакваше, бе отговорът, който получи.

ТОВА НЕ Е ЗАПИС.

Значи предаването се осъществяваше в момента. Кое то означаваше, че е или от самия Хал, или от някой, който се намира на борда на „Леонов“. Нямаше пауза във времето; затова съобщението сигурно идваше оттам.

Кой разговаря с мен?

АЗ БЯХ ДЕЙВИД БОУМЪН.

Флойд се вторачи в екрана и остана така дълго време, преди да предприеме нещо. Шегата, която първо не бе никак забавна, бе отишла твърде далече. Издаваше много лош вкус. Е, трябваше да разбере кой е отсреща. Не мога да приема идентификацията без доказателства.

РАЗБИРАМ. ВАЖНО Е ДА МИ ПОВЯРВАШ. ПОГЛЕДНИ ЗАД СЕБЕ СИ.

Още преди да настъпи зловещата тишина откъм екрана, Флойд бе започнал да се съмнява в хипотезата си. Размяната на реплики бе твърде странна, макар да нямаше нещо определено, което би могъл да посочи. Но ако бе шегата, тя нямаше никакъв смисъл.

Ето сега — той усети тръпки по гърба си. Много бавно — и, разбира се, с нежелание — се обърна с въртящия се стол назад, далеч от клавишите и дисплея на компютъра, към покрития с велтер тесен коридор.

При нулевата гравитация мостикът за наблюдения на „Дисквъри“ бе винаги прахен, тъй като инсталацията за филтриране на въздуха не бе още задействана напълно. Успоредните лъчи на безсърдечното, ала все още светещо слънце, нахлуващи през огромните стъкла, винаги осветяваха безброй танцуващи пращинки, плаващи на никога неспиращи блуждаещи потоци — постоянен пример за

Брауново движение.

Ала сега ставаше нещо странно; сякаш някаква сила командваше частиците прах, водеше ги встрани от някакъв център, като в същото време привличаше на тяхно място други, които се срещаха на повърхността на образуваната сфера от празно пространство. Сферата, около метър в диаметър, затрептя за миг във въздуха като гигантски сапунен мехур, но със зърнеста повърхност, на който му липсваше характерната иридисценция. После сферата се удължи и се превърна в елипсоид, повърхността ѝ се набръчка и образува гънки и извивки.

Без изненада — и почти без да изпитва страх — Флойд осъзна, че гънките приемаха човешки очертания.

Беше виждал подобни фигури, изработени от духачите на стъкло, в музеи и в научни експозиции. Ала този фантом от прах дори не се приближаваше до анатомичната точност; приличаше на примитивна глинена фигура, от онези, които учените откриваха в пещерите, останали от Каменната ера. Единствено главата бе моделирана с известна грижливост; а лицето несъмнено бе това на командира Дейвид Боумън.

От компютърния панел зад Флойд се дочу тихо мърморене. Хал превключваше от визуално към аудиоподаване.

— Здравей, доктор Флойд. Сега вярваш ли ми?

Фигурата не помръдна устни; лицето си оставаше една маска. Но Флойд разпозна гласа и ако бяха останали някакви съмнения в душата му, и те се разсеяха.

— Много ми е трудно, разполагам с малко време. Виждаш ли... разрешиха ми да направя това предупреждение. Остават ви само петнайсет дни.

— Но защо — и *какво* си ти? Къде беше?

Искаше да му зададе безброй много въпроси — ала призрачната фигура избледняваше, зърнестата му обвивка се разпадаше и отново се превръщаше в съставните частици прах. Флойд се опита да съхрани образа в мозъка си и по-късно да може да убеди сам себе си, че това наистина се бе случило, а не беше сън, както понякога му изглеждаше първата среща с „Т.М.А.-1“.

Колко странно, че именно той от милиардите човешки същества, населявали планетата Земя, имаше привилегията да осъществи не един, а *два* контакта с друга форма на интелигентност! Защото беше сигурен, че съществото, което се обръщаше към него, бе нещо много повече от Дейвид Боумън.

Ала в същото време бе нещо по-малко. Само очите — кой ги бе нарекъл „Огледало на човешката душа“? — бяха възпроизведени с изключителна точност. Останалите части бяха безизразни, липсваха им подробности. Нямаше и намек от гениталии и полови характеристики; фактически това бе смразяващо показателно за факта колко далеч назад бе оставил Дейвид Боумън човешкото си наследство.

— Сбогом, доктор Флойд. И не забравяй — само петнайсет дни. Повече може и да не бъдем в състояние да общуваме. Но ако всичко върви добре, може да последва още едно съобщение.

Дори след като образът се разпадна и отнесе със себе си надеждата да открие канал към звездите, Флойд не можеше да сдържи усмивката си, колчем си спомнеше за недодяланото клише на Космическата ера. „Ако всичко върви добре“ — колко често бе чувал този израз преди началото на някоя мисия! Дали не означаваше, че и те — които и да бяха — понякога се чувстваха несигурни в изхода на начинанията си? Ако е така, това бе обнадеждаващо. Значи не бяха всесилни. Останалите можеха все още да се надяват и да мечтаят, както и да действат.

Призракът бе изчезнал; само прашинките продължаваха да танцуват пред очите му и отново се превърнаха в безцелно носещи се във въздуха частички.

VI. Разцепване на световите

Призракът в машината

— Съжалявам, Хейуд, но не вярвам в духове. Трябва да има някакво разумно обяснение. Не съществува нищо, което човешкият мозък да не може да си обясни.

— Съгласен съм, Таня. Но нека ти напомня за известната забележка на Халдейн: „Вселената не само е по-странна, отколкото си представяме, тя е по-странна, отколкото *можем* да си представим.“

— А Халдейн — вмъкна се като пакостливо дете Кърноу — е бил добър комунист.

— Може и така да е, но тази забележка може да бъде използвана, за да се поддържат всякакви мистични глупости. Поведението на Хал трябва да е в резултат на някакво програмиране. Онова... същество, което той е създал, би трябвало да е някакво материално нещо. Не си ли съгласен с мен, Чандра?

Все едно че развя червена кърпа пред очите на бик; Таня бе съвършено неблагоприятна. Ала реакцията на Чандра бе удивително мека, дори за него. Сякаш мисълта му бе заета с нещо друго, като че той сериозно размишляваше върху възможността за повреда в някакъв друг компютър.

— Трябва да е имало външно вмешателство, капитан Орлова. Хал не би могъл да създаде подобна аудио-визуална представа от нищото. Ако доктор Флойд докладва точно, някой е контролирал нещата. При това, разбира се, в реалното време, тъй като в разговора не се е почувствало никакво забавяне.

— Това ме прави Заподозрян номер едно — възкликна Макс. — Единственият буден в същото време бях аз.

— Не ставай смешен, Макс — намеси се Николай. — Би било лесно да се създаде аудиоилюзия, но не виждам начин, по който може да се осъществи появата, без много сложна апаратура. Лазерни лъчи, електростатични полета — не знам. Вероятно илюзионистите могат да създадат подобна илюзия, ала сигурно ще се нуждаят от камиони, пълни с реквизити.

— Почакайте! — възкликна Жения весело. — Ако това наистина се е случило, Хал със сигурност ще си спомни и бихте могли да го попитате...

Млъкна, когато зърна мрачните физиономии наоколо си. Първи Флойд откликна на смущението ѝ.

— Опитаме, Жения; той няма никакъв спомен от явлението. Но аз обърнах внимание на останалите, че това всъщност нищо не доказва. Чандра вече ни показва как паметта на Хал може да бъде избирателно изтрита, а спомагателните модули на речевите синтезатори нямат нищо общо с главната схема. Те могат да функционират и без Хал да знае... — Той спря да си поеме дъх, после стовари изпреварващия удар.

— Признавам, че не ни остават много възможности. Или аз съм си въобразил всичко, или наистина се е случило. Знам, че не бе сън, ала не мога да бъда сигурен дали не е бил някакъв вид халюцинация. Катерина видя медицинските ми показатели и знае, че не бих бил тук, ако имах подобен проблем. И все пак не може да бъде изключено изцяло — така че няма да укоря никого, ако направи от това своя Хипотеза номер едно. И аз бих сторил същото. Единствения начин, по който мога да докажа, че не е било сън, е да събера допълнителни сведения. Затова нека ви напомня за другите странни неща, които се случиха напоследък. Знаем, че Дейв Боумън е отишъл на „Големия брат“ — на „Загадка“. Нещо е излязло оттам и се е запътило към Земята. Василий го видя, аз не можах! Последва загадъчната експлозия на вашата бомба в орбита...

— Вашата.

— Съжалявам, бомбата на Ватикана. При това доста странно е, че скоро след това старата мисис Боумън спокойно умря, без каквато и да е медицинска причина. Не твърдя, че непременно има някаква връзка, но нали знаете поговорката: „Веднъж е случайност, два пъти — съвпадение, три пъти е вече заговор.“

— И нещо друго — намеси се Макс внезапно развълнуван. — Улових го по време на един от радиосеансите на новините — беше съвсем незначително съобщение. Приятелката от младини на командир Боумън твърди, че е получила съобщение от него.

— Да, и аз видях репортажа — потвърди Саша.

— И не сте споменали нищо? — невярващо попита Флойд. И двамата се смутиха.

— Виждаш ли, не го взехме на сериозно — простодушно си призна Макс. — Съобщението идваше от съпруга на жената. А после тя го отрече — поне така мисля.

— Коментаторът заяви, че е сензация, както съобщенията за контакти с НЛО по същото време. Десетки такива съобщения пристигнаха през първата седмица; после спряха.

— Може би някои са били истина. Ако не е изтрита, можеш ли да изкопаеш тази новина от архивите на кораба, или пък да поискаш повторението ѝ от Наземната контрола?

— И хиляди приказки не биха могли да ме убедят — присмя им се Таня. — Нуждая се от неопровержими доказателства.

— Като например?

— О, нещо, което Хал не би могъл да знае и което никой от нас не му е съобщавал. Някакво *физическо*... доказателство.

— Някое от добрите старовремски чудеса?

— Да, да се спрем на това. Междувременно няма нищо да казвам на Наземната контрола. Предлагам ти, Хейуд, да направиш същото.

Когато чу думите ѝ, Флойд разпозна непрекословната заповед и кимна в знак на изтръгнато съгласие.

— Ще бъде повече от щастлив да го сторя. Но искам да направя едно предложение.

— Да?

— Да започнем работа като за непредвиден случай. Да приемем, че предупреждението е истинско — аз поне го приемам по този начин.

— Но какво бихме могли да направим? Абсолютно нищо. Разбира се, че можем да напуснем околностите на Юпитер, когато си поискаме — ала не можем да навлезем в орбита за връщане на Земята, докато не се отвори прозорец.

— Но това са единайсет дни след срока!

— Да. Колкото по-бързо си тръгна оттук, толкова по-радостна ще бъде; ала не разполагаме с гориво за орбита, която ще изисква повече енергия... — гласът на Таня затрепери с нехарактерна за нея нерешителност. — Имах намерение да ви го съобщя по-късно, но след като стана дума...

Всички си поеха едновременно дъх, после внезапно настъпи тишина.

— Бих искала да отложа отпътуването ни с пет дни, за да може орбитата ни да се приближи до идеалната орбита на Хохман и да ни стигне горивото.

Думите ѝ не дойдоха неочаквано, ала бяха посрещнати от хор от недоволство.

— Какво ще стане с времето на пристигане? — попита Катерина злобещо. Двете забележителни дами се гледаха известно време една друга като равностойни противнички, които се уважават, но нито една от двете не желаше да отстъпи.

— Десет дни — отсече най-после Таня.

— По-добре късно, отколкото никога — весело изрече Макс, който безуспешно се опитваше да разведри обстановката.

Фloyd нищо не забеляза; бе потънал в собствените си мисли. Продължителността на полета не бе от значение за него, нито за двамата му колеги, които щяха да спят, без да сънуват. Но това все пак имаше някакво значение.

Той бе сигурен — а сигурността му го изпълваше с безпомощно отчаяние, — че ако не напуснат преди тайнствения срок, изобщо нямаше да могат да си тръгнат.

„...невероятно положение, Димитри, при това доста страшно. Ти си единственият човек на Земята, който знае за него — но много скоро двамата с Таня ще имаме сеанс с Наземната контрола.

Дори някои от твоите колеги-материалисти са готови да приемат — поне като работна хипотеза, — че някакво същество, е, добре, е *влязло насилно* в Хал. Саша измисли един хубав израз: «Призракът в машината».

Теории колкото щеш; Василий измисля по една всеки ден. Повечето са вариации на старото клише от научната фантастика, организираното енергетично поле. Но каква енергия? Не може да е електрическа, защото в противен случай апаратите ни щяха лесно да я регистрират. Същото се отнася за радиацията — поне онези видове, които познаваме. Василий отива наистина твърде далеч, говори за изправени неутронни вълни и точки на пресичане с пространства с по-големи размери. Таня твърди, че всичко това са мистични глупости — любим неин израз — и още малко ще се сбият, никога не сме ги виждали в такова състояние. Всъщност снощи ги чухме да си крещят. Лошо е за морала на кораба.

Боя се, че всички сме изнервени и възбудени. Предупреждението и отлагането на датата на отпътуването още повече повиши чувството за безсилие, причинено от неуспеха ни с «Големия брат». Може би щеше да ни бъде от полза, ако бях пообщувал с онова нещо, дето приличаше на Боумън. Къде ли се е дянало? Вероятно след първата среща вече не се интересува от нас? Какво ли щеше да ни каже, ако поискаше! По дяволите и «Черт возьми»! Мътните го взели, отново говоря на езика «руслиш», който Саша мрази толкова много. Да сменим темата.

Не мога да изразя голямата си благодарност за всичко, което направи за мен, и за съобщенията от дома. Вече се чувствам по-добре — когато човек има по-големи неща, за които да се тревожи, тогава може би най-добре лекува собствените си неразрешими проблеми.

За първи път започвам да се съмнявам дали някой от нас отново ще види Земята.“

Мисловен експеримент

Когато човек прекарва месеци в малка изолирана група от хора, става твърде чувствителен по отношение на настроенията и емоциите на останалите. Флойд усещаше някаква промяна в отношението към него; най-явната му проява бе фактът, че отново започнаха да се обръщат към него с „доктор Флойд“, което отдавна не бе ставало и той бе отвикнал да му отвръща.

Беше сигурен, че никой не вярва, че наистина е полудял; но това не означаваше, че не са разгледали и подобна вероятност. Не му беше неприятно; всъщност чувстваше мрачно задоволство, че ще трябва да доказва, че е нормален.

Разполагаше с някои слаби доказателства от Земята. Хосе Фернандес продължаваше да твърди, че съпругата му е разказала за среща с Дейвид Боумън, а тя пък продължаваше да отрича и отказва да разговаря с представителите на пресата. Трудно можеше да се разбере защо горкият Хосе е измислил такава странна история, особено като се има предвид, че Бети изглеждаше такава упорита и избухлива жена. Съпругът ѝ декларираше от болничното си легло, че все още я обича и че неразбирателството им е

временно.

Фloyd се надяваше също, че настоящото охлаждане на Таня към него е временно. Беше сигурен, че и тя изпитва същото неприятно усещане, както и той, и че не тя бе избрала своето отношение към него. Случило се бе нещо, което просто не можеше да се вмести в убежденията ѝ и тя се опитваше да избегне всяко напомняне за случката. Което означаваше да има колкото е възможно по-малко общо с него — много неприятно положение в момента, в който настъпваше най-критичният стадий на мисията.

Не бе лесно да се обясни логиката на оперативния план на Таня на очакващите ги милиарди земни жители — особено на нетърпеливите телевизионни журналисти, които бяха изтощени от показването на едни и същи непроменящи се изгледи от „Големия брат“.

— Изминахте целия този път, изразходвахте огромни средства, за да стоите и да го гледате ли? Защо не направите нещо?

Таня отговаряше по един и същи начин на критиките:

— Ще направя, само да се отвори прозорецът, за да можем да потеглим веднага, ако нещо непредвидено се случи.

Бяха разработени планове за последното нападение върху „Големия брат“, а те бяха вече съгласувани с Наземната контрола. „Леонов“ трябваше бавно да се приближава, да изследва всички честоти с постепенно нарастваща енергия, като непрекъснато докладва на Земята, всяка секунда. Когато се свържат за последен път, ще трябва да се опитат да доставят образци, чрез сондиране или лазерна спектроскопия; всъщност никой не очакваше успех от подобни начинания, тъй като след десетгодишно проучване „Т.М.А.-1“ се противопоставяше на всички опити да се анализират съставките му. Най-големите усилия на учените в тази посока напомняха опитите на хората от Каменната ера да проникнат през бронираните стени на съвременните банкови подземия с каменни брадви.

Най-накрая ехолоти и друга сеизмична апаратура щяха да бъдат прикрепени към повърхността на „Големия брат“. Бяха доставени огромни количества залепващи се материали и ако те не направеха нищо — е, винаги можеха да използват неколкокилометрово здраво старовремско въже, макар да имаше нещо много комично в идеята да овържеш най-голямата мистерия на Слънчевата система като колет, който ще изпращаш по пощата.

Малките количества експлозиви щяха да бъдат детонирани едва след като „Леонов“ потегли обратно към Земята с надеждата, че ударните вълни, преминаващи през „Големия брат“, щяха да разкрият вътрешната му структура. Последната идея роди множество горещи спорове и сред онези, които се съмняваха, че това би дало изобщо някакви резултати, и сред другите, които се страхуваха, че резултатите биха били твърде сериозни.

Дълго време Флойд се колебаеше между двете гледища; сега вече проблемът изглеждаше съвсем тривиален.

Времето за осъществяване на последен контакт с „Големия брат“ — великият миг, кулминационната точка на експедицията — бе след тайнствения срок. Хейуд Флойд бе убеден, че то принадлежеше на едно бъдеще, което никога нямаше да дойде; ала другите не се съгласяваха с него.

А това бе най-незначителният от проблемите му. Дори да се съгласяха, не можеха да направят нищо.

Уолтър Кърноу бе последният, от когото очакваше да разреши дилемата. Защото Уолтър почти въплъщаваше умния, практичен инженер с блестящи проблясъци на мисълта и технологическа съобразителност. Никой не би могъл да го обвини в гениалност; а понякога, когато трябваше да се види очевидното, ала незабележимото, бе нужен истински гений.

— Да го вземем като чисто интелектуално упражнение — започна той с нехарактерно за него колебание.
— Готов съм да бъда прострелян.

— Продължавай — отвърна Флойд. — Вежливо ще те изслушам. Това поне мога да направя — всички

бяхте толкова вежливи към мен. Боя се, че всъщност бяхте твърде вежливи.

Кърноу го дари с изкривена усмивка.

— Можеш ли да ги укориш? Ако това те утешава, поне трима гледат на думите ти съвсем сериозно и се чудят какво ще правим.

— И ти ли си сред тях?

— Не; аз седя върху оградата, което никак не е удобно. Но ако си прав — не бих искал да чакам, за да видя какво ще стане. Убеден съм, че на всеки въпрос има отговор, ако го търсиш там, където трябва.

— Радвам се да го чуя. Търсих доста упорито. Вероятно не там, където трябва.

— Може би. Ако искаме да намерим бърз изход — да речем след петнайсет дни, — за да спазим срока, — ще имаме нужда от допълнителна промяна на посоката със скорост трийсет километра в секунда.

— Така го изчислява и Василий. Не съм си правил труда да проверявам, но съм сигурен, че е прав. Та нали той ни докара тук?

— И той би могъл да ни измъкне — ако имаме допълнително гориво.

— А ако имаме лъчев транспортер, щяхме да се върнем на Земята за час.

— Ще се опитам да стъкмя нещо, още щом имам свободна минута. Но междувременно бих искал да отбележа, че разполагаме с неколкостотин тона от възможно най-доброто гориво, което се намира само на няколко метра — в резервоарите на „Дисквъри“?

— Обмисляли сме въпроса поне десет пъти. По никакъв начин не можем да го прехвърлим на „Леонов“. Нямаме шлангове, нито подходящи помпи. А не можеш да разнасяш течен амоняк в кофи, дори в тази част на Слънчевата система.

— Точно така. Не е и нужно.

— А?

— Запали го там, където си е. Използвай „Дисквъри“ като първостепенна ракета, за да ни изстреля у дома.

Ако някой друг, а не Уолтър Кърноу бе направил предложението, Флойд щеше да му се изсмее. Ала сега той зяпна и мълча няколко секунди, преди да може да измисли подходящ коментар. Най-после се появи нещо такова:

— По дяволите! Трябваше да се досетя.

Първият, към когото се обърна, бе Саша. Той търпеливо ги изслуша, сви устни, разигра пръсти по клавишите на компютъра си. Когато отговорите блеснаха на екрана, той замислено кимна.

— Прави сте. Това ще ни даде допълнителното ускорение, от което се нуждаем, за да потеглим по-рано. Но има някои практически въпроси...

— Знаем. Залепването на двата кораба. Изместването встрани от оста, когато само „Дисквъри“ е в действие. Отслабването на връзката в критичния момент. Но на всичко това могат да се намерят отговори.

— Виждам, че си пишеш домашното. Ала това е губене на време. Никога няма да убедиш Таня.

— Не го и очаквам, поне на този етап — отвърна Флойд. — Но бих желал тя да знае, че съществува такава възможност. Ще ни подкрепиш ли морално?

— Не съм сигурен. Но ще дойда да гледам; сигурно ще е много интересно.

Таня ги изслуша по-търпеливо, отколкото Флойд бе очаквал, но очевидно без въодушевление. Ала когато той свърши, тя показа нещо, което не би могло да се нарече нищо друго освен нежелано възхищение.

— Много умно, Хейуд...

— Не поздравявай мен. Всичко е дело на Уолтър — и доброто, и лошото.

— Не мисля, че ще има много и от едното, и от другото; не може да е повече от — как го наричаше Айнщайн? — „мисловен експеримент“. О, подозирам, че ще има полза, на теория поне. Но пък рисковете! Толкова много неща могат да станат не така, както очакваме! Ще бъда готова да обмисля предложението, само ако получа неопровержими доказателства, че се намираме в опасност. А при всичкото ми уважение, Хейуд, не виждам и най-малкия намек за такова нещо.

— Права си; но поне вече знаеш, че разполагаме с още една възможност. Имаш ли нещо против да изработим практическите подробности? За всеки случай.

— Не, разбира се, докато не пречите на проверката преди полета. Не крия, че идеята ви ме заинтригува. Но наистина е загуба на време; никога няма да мога да я одобря. Докато Дейвид Боумън не се появи лично пред мен.

— Дали и *тогава* ще я одобриш, Таня?

Капитан Орлова се усмихна, но усмивката ѝ не беше весела.

— Знаеш ли, Хейуд, наистина не съм съвсем сигурна. Той ще трябва да е много, ама *много* убедителен.

Изчезването

Играта бе увлекателна и всички се включиха в нея — но само когато не бяха дежурни. Дори Таня даваше идеи за „мисловния експеримент“, както продължаваше да го нарича.

Флойд бе съвършено убеден, че активността се поражда не от страха от неизвестната опасност, която единствено той вземаше на сериозно, а от очарователната перспектива да се завърнат на Земята поне месец по-рано, отколкото очакваха. Независимо от причината той бе доволен. Бе направил всичко, на което бе способен, останалото зависеше от Съдбата.

Трябваше им едно-единствено нещо, без което всичко щеше да бъде напразно. Късият, набит „Леонов“, проектиран да проучва юпитеровата атмосфера по време на маневрата по задействането на спирачната система, бе повече от два пъти по-къс от „Дисквъри“ и би могъл удобно да се намести върху по-големия кораб. А извисяващата се по средата на кораба антена би служила като отлична котва — ако се предположи, че е достатъчно силна, за да поеме напъна на тежестта на „Леонов“, докато тягата на „Дисквъри“ е в действие.

Наземната контрола бе неприятно смутена с някои от исканията, които достигаха до Земята през следващите няколко дни. Анализ на натоварването на двата кораба при специфични товари; локация на необикновено силни или слаби точки в корпусите им — това бяха само някои от по-езотеричните проблеми, които обърканите инженери трябваше да решат.

— Да не се е случило нещо? — вълнуваха се те.

— Абсолютно нищо — отвръщаше Таня. — Проучваме възможните опции. Благодаря за съдействието ви. Край на предаването.

Междувременно програмата се изпълняваше по предварителния план. И в двата кораба системите бяха грижливо проверени и подготвени за завръщането; Василий разиграваше симулации на обратните

траектории, а Чандра ги задаваше на Хал за последна проверка на процеса. Таня и Флойд дружно работеха върху приближаването до „Големия брат“, тъй както генерали планираха нашествие.

Беше изминал всичкия този път, за да работи именно това и все пак Флойд престана да работи с желание. Бе преживял нещо, което не би могъл да сподели с никого — дори с онези, които му вярваха. Макар да изпълняваше отлично задълженията си, през по-голямата част от времето мисълта му отсъстваше.

Таня великолепно го разбираше.

— Все още се надяваш на чудото, което да ме убеди, нали?

— Или да разубеди мен — това също би било приемливо; не обичам несигурността.

— И аз. Но няма да е задълго, и в единия, и в другия смисъл.

Тя бързо погледна към екрана, където цифрата 20 бавно проблясваше. Това бе най-ненужната информация в целия кораб, тъй като всички знаеха наизуст колко дни им оставаха до отварянето на космическия прозорец, когато щяха да потеглят обратно към дома.

А нападението върху „Загадка“ бе вече планирано.

Когато това се случи, Хейуд Флойд за втори път гледаше в противоположната посока. Но вече нямаше значение; дори бдителната камера на монитора показва само слабо трептене между два кадъра.

Той пак бе дежурен на борда на „Дисквъри“, споделяйки гробовната смяна със Саша, който дежуреше на „Леонов“. Както обикновено през нощта нищо не се случи; автоматичните системи вършеха работата си нормално. Преди година Флойд никога не би повярвал, че един ден ще обикаля в орбита около Юпитер на разстояние неколкостотин хиляди километра и едва ще я поглежда, докато в същото време се опитва, не съвсем успешно, да чете „Кройцеровата соната“ в оригинал. Според Саша това си оставаше най-добрата еротична книга в порядъчната руска художествена литература, но Флойд не бе прочел достатъчно, за да може да я оцени. И нямаше да може да го направи.

В 01:25 часа вниманието му бе привлечено от великолепно, макар и не необикновено, изригване на терминатора на Йо. Огромен облак с формата на чадър се разтвори в космоса и частичките му заваляха като дъжд върху горящата повърхност под него. Флойд бе виждал десетки подобни изригвания, но те продължаваха да го очароват. Невероятно беше, че такъв малък свят би могъл да генерира титаничната енергия.

За да вижда по-добре, той се премести до другия прозорец. А онова, което видя там — по-точно онова, което не видя, — го накара да забрави за Йо и за всичко останало.

Когато се съвзе и се увери, че не страда — пак ли? — от халюцинации, повика другия кораб.

— Добро утро, Уди — прозя се Саша. — Не, не спях. Как я караш със стария Толстой?

— Никак. Погледни навън и ми кажи какво виждаш.

— Нищо необикновено за тази част от космоса. Йо си върши работата. Юпитер. Звезди. О, Господи!

— Благодаря, за доказателството, че съм с всичкия си. По-добре да събудим шкипера.

— Разбира се. И всички останали. Уди, страх ме е.

— Ако не те беше страх, щеше да си пълен глупак. Хайде. Таня? Таня? Тук е Уди. Съжалявам, че те събудих, но твоето чудо стана. „Големия брат“ е изчезнал. Да — изпарил се е. След три милиона години е

решил да си тръгне.

— Мисля, че му е известно нещо, което ние не знаем.

През следващите петнайсет минути малка навъсена групичка се събра на кратко съвещание в каюткомпанията, която бе свързана с помещението за наблюдения. Дори онези, които току-що се бяха оттеглили да спят, веднага ококориха очи, замислено отпивайки горещо кафе от колби, без да престават да наблюдават потресаващо непознатата гледка през огромните стъкла на „Леонов“, за да се убедят, че „Големия брат“ наистина бе изчезнал.

— Трябва да му е известно нещо, което ние не знаем.

Тази спонтанно родена от мозъка на Флойд фраза, бе повторена от Саша и сега тихо и злокобно висеше във въздуха. Тези думи събираха в едно онова, което всички си мислеха — дори Таня.

Все още бе рано да изрекат: „Нали ти казвах!“ — нито пък имаше някакво значение дали предупреждението съдържаеше някаква истина в себе си. Дори да бе свършено безопасно да останат, вече нямаше никакъв смисъл. Тъй като нямаше какво да проучват, със същия успех можеха да се приберат у дома, и то колкото е възможно по-бързо. Ала не бе чак толкова просто.

— Хейуд — обади се Таня. — Вече съм готова да приема съобщението, или пък каквото и да е било то, много по-сериозно. Би било глупаво от моя страна да не го направя след всичко, което се случи. Но ако тук ни грози опасност, трябва да претеглим всички рискове. Да свържем „Леонов“ с „Дисквъри“, да задействаме „Дисквъри“ с огромен товар встрани от оста, да разединим корабите за броени минути, за да включим двигателите, точно когато трябва; нито един командир с чувство за отговорност няма да се заеме с всичко това, без да разполага с много добри — бих казала неоспорими — причини. Дори сега не разполагам с такива причини. Разполагам единствено с думата на... един призрак. Не е достатъчно доказателство като за пред съда.

— Или за следствието — додаде Уолтър Кърноу с необикновено тих глас. — Дори всички ние да застанем зад теб.

— Да, Уолтър, мислих и за това. Но ако се завърнем живи и здрави у дома, това би оправдало всичко — ако не успеем, няма да има някакво значение, нали така? Във всеки случай няма сега да вземам решението. Още щом докладваме факта, отивам да спя. Ще ви запозная с решението си утре сутринта, защото утрото е по-мъдро от вечерта. Хейуд, Саша, ще дойдете ли с мен на мостика? Ще трябва да събудим Наземната контрола, преди да се върнете към дежурството си.

Но изненадите през тази нощ още не бяха приключили. Някъде в орбита около Марс краткият доклад на Таня се размина със съобщение, летящо в обратна посока.

Най-после Бети Фернандес бе проговорила. И ЦРУ, и Националната агенция за сигурност бяха разярани; комбинираните им ласкателства, повикът им към патриотизъм и завоалираните заплахи се увенчаха с неуспех — а въпреки всичко клюкарската мрежа бе успяла и си бе спечелила място за вечни времена в анализите на Видеодом.

Бе едновременно късмет и вдъхновение. Директорът на програмата „Здравей, Земя!“ внезапно се сети, че един от неговите подчинени страшно много прилича на Дейвид Боумън; след умело гримиране той не се различаваше от него. Хосе Фернандес можеше да предупреди младежа, че поема ужасен риск, ала вероятно е имал добрия късмет, с който често биват дарявани смелчаците. Когато той прекрачи прага на Бети, тя съвсем капитулира. Докато го изпъди, ала съвсем внимателно, от дома си, той вече бе получил

цялата история. И трябва да му се отдаде дължимото — предаде я без ни най-малък намек от цинизъм, иначе тъй характерен за мрежата му. С това си осигури тазгодишния „Пулицър“.

— Бих желал — сподели Флойд със Саша доста отегчено — да бе проговорила по-рано. Щеше да ми спести доста неприятности. Как то и да е, това решава спора. Таня не би могла да храни повече съмнения. Но да почакаме да се събуди, нали си съгласен?

— Разбира се, не е спешно, макар да е много важно. А тя трябва да се наспи. Имам чувството, че никой от нас няма да може да го направи отсега нататък.

Сигурен съм, че си прав, помисли си Флойд. Беше уморен, но дори да не бе дежурен, нямаше да му бъде възможно да заспи. Мозъкът му работеше, анализираше събитията от тази необикновена нощ и се опитваше да отгатне следващата изненада.

От една страна, чувстваше огромно облекчение; бе дошъл краят на несигурността, свързана с отпътуването им. Таня не можеше да има повече никакви възражения.

Ала оставаше една още по-голяма несигурност. *Какво ставаше?*

В живота си Флойд имаше само едно преживяване, което наподобяваше на сегашната обстановка. Още твърде млад бе отишъл с приятели до един от притоците на река Колорадо да карат кану — бяха се загубили.

Плзгаха се все по-бързо и по-бързо край стените на каньона, ако не съвсем безпомощни, то успявайки единствено да се задържат на повърхността. Пред тях можеше да има бързеи, дори водопад; те не знаеха нищо. Във всеки случай едва ли биха могли да направят нещо.

Сега Флойд отново се чувстваше като в прегръдките на непреодолими сили, тласкащи го заедно с другарите му към неизвестни съдбини. Този път опасностите бяха не само невидими; те бяха извън човешката способност да ги разбере.

Маневри за бягство

„...Тук е Хейуд Флойд с последния си доклад — поне така се надявам — от Лагранж.

Подготвяме се за завръщането; след няколко дни ще напуснем това странно място между Йо и Юпитер, където се срещнахме с огромното и по-късно тайнствено изчезнало нещо, което бяхме кръстили «Големия брат». Нямаме никаква следа къде може да се е дянало, нито пък защо.

По различни причини е желателно да не оставаме тук по-дълго от необходимото. А ще имаме възможност да потеглим две седмици по-рано, отколкото бяхме планирали, с помощта на американския кораб «Дисквъри» като бустер на руския «Леонов».

Идеята е проста; двата кораба ще се свържат, единият ще се намести върху другия. Най-напред «Дисквъри» ще запали всичкото си гориво за изстрелване, като даде ускорение и на двата кораба в желаната посока. Когато горивото му свърши, корабът ще се отдели като при първостепенна ракета и «Леонов» ще започне да включва своите двигатели. Преди това няма да ги използва, защото ще изгуби енергия от тежестта на «Дисквъри».

Ще използваме и друг трик, който — както много от идеите, използвани в областта на космическите пътешествия — на пръв поглед изглеждат лишени от здрав смисъл. Макар да се опитваме да се отдалечим от Юпитер, първата ни стъпка ще бъде да се приближим колкото е възможно повече.

Приближавали сме се и преди, разбира се, когато използвахме атмосферата на Юпитер, за да намалим скоростта и навлезем в орбита около планетата. Този път няма да се приближим чак

толкова, но отново ще бъдем много близо.

Първото запалване тук на височина 350 000 километра в орбита около Йо ще намали скоростта ни, така че ще започнам да падаме към Юпитер и просто ще минем в бърснеш полет през атмосферата на планетата. После, когато достигнем възможно най-близката точка, ще изгорим всичкото гориво, колкото е възможно по-бързо, за да увеличим скоростта и да вкараме «Леонов» в орбита обратно към Земята.

Каква е ползата от подобна лудост? Не може да бъде оправдана освен от математиката с висока сложност, но аз мисля, че основният принцип е очевиден.

Когато си позволим да попаднем в извънредно силното гравитационно поле на Юпитер, ще спечелим скорост и оттам — енергия. Когато казвам «ние», имам предвид и корабите, и горивото, което носят.

Ще запалим горивото тъкмо там, на дъното на «гравитационния кладенец» на Юпитер — *нямаме намерение отново да го издигаме*. Когато реакторите ни го изхвърлят, то ще ни придаде известно количество от собствената си кинетична енергия. Така непряко ще използваме гравитацията на Юпитер за ускорение по пътя към Земята. Тъй като използвахме юпитеровата атмосфера, за да се отървем от излишната скорост при пристигането си, това е един от редките случаи когато Майката Природа, обикновено тъй пестелива, ни разрешава да я използваме по двата начина...

С това тройно ускорение — горивото на «Дисквъри», неговото собствено гориво и гравитацията на Юпитер — «Леонов» ще се насочи към Слънцето по хипербола, която ще го докара до Земята след пет месеца. Поне два месеца по-рано, отколкото бихме могли да пристигнем по друг начин.

Несъмнено ще се запитате какво ще стане с добрия стар «Дисквъри». Очевидно не можем да го върнем у дома автоматично, както бяхме планирали. Той ще бъде безпомощен без гориво.

Ала ще го оставим в пълна безопасност. Ще продължава да се преобръща около Юпитер в доста продълговата елипса като уловена в капан комета. И може би един ден някоя експедиция ще има нова среща с кораба и ще носи достатъчно гориво на борда си, за да го върне на Земята. Това, обаче, не може да стане в близките години.

А сега трябва да се подготвяме за тръгване. Все още има много работа и няма да можем да се отпуснем, докато последното запалване на горивото не ни изстреля обратно в орбита към дома.

Няма да съжаляваме, че тръгваме, макар да не постигнахме всичките си цели. Тайната — а може би и заплахата, — която крие изчезването на «Големия брат», все още ни преследва, но нищо не можем да сторим.

Направихме всичко, което зависеше от нас, и се връщаме.

Това бе Хейуд Флойд, край на предаването.“

Откъм малобройната му публика се разнесе иронично ръкопляскане, чиято сила щеше да се увеличи милион пъти, докато съобщението стигнеше до Земята.

— Не говоря на *вас* — реагира Флойд леко смутен. — Във всеки случай не ми се щеше да ме слушате.

— Ти свърши обикновените си задължения, Хейуд — успокои го Таня. — Сигурна съм, че всички сме съгласни с онова, което предаде на хората на Земята.

— Не съвсем — обади се тихо някой, тъй тихо, че всички наостриха уши, за да го чуят. — Има още един проблем.

Настъпи мъртва тишина. За първи път от седмици наред Флойд Усети лекото туптене, долитащо от главната тръба за снабдяване с въздух, и непрекъснатото жужене като че ли от оса, затворена в буркан. Както всички космически кораби, и „Леонов“ гъмжеше от подобни трудно обясними звуци, на които хората рядко обръщаха внимание, ако те внезапно не спрат.

— Не виждам никакъв проблем, Чандра — обади се Таня със злокобно спокоен глас. — Какъв може да бъде той?

— През последните няколко седмици подготвих Хал за изминаване на орбитите до Земята в продължение на хиляда дни. Програмата сега ще трябва да се анулира.

— Съжаляваме — отвърна Таня, — но тъй като нещата се промениха, разбира се...

— Нямам това предвид — продължи Чандра. Вълна от удивление премина през присъстващите; никога преди не бе прекъсвал никого, най-малкото Таня. — Всички знаем колко чувствителен е Хал по отношение на целите на мисията — говореше той сред настъпилата тишина. — Сега ме карате да му задам програма, *която би могла да доведе до собственото му унищожаване*. Вярно е, че новият план ще изхвърли „Дисквъри“ в стабилна орбита — но ако моето предупреждение изобщо ще има някакво значение, какво би станало с кораба? Разбира се, не знаем — ала това може да *ни* изгони. Взехте ли предвид реакцията на Хал?

— Наистина ли предполагаш — бавно попита Таня, — че Хал ще откаже да се подчинява на заповедите? Както преди?

— Предишния път не се е случило точно това. Тогава той е направил всичко, което е зависело от него, за да разбере противоречивите команди.

— Този път няма да има конфликт. Положението е съвършено ясно.

— За нас, може би. Но една от главните директиви на Хал е да пази „Дисквъри“ от опасности. Ще се опитаме да я пренебрегнем. А в една сложна система, каквато е Хал, не е възможно да се предрекат всички последствия.

— Не виждам истински проблем — намеси се Саша. — Просто няма да му казваме, че съществува опасност. Тогава той няма да има... нищо против да изпълни програмите ни.

— Да бавим психясал компютър! — измърмори Кърноу. — Като че ли се намирам във второкласен научнофантастичен видеофилм.

Доктор Чандра му хвърли недружелюбен поглед.

— Чандра — внезапно се обади Таня. — Обсъждал ли си го с Хал?

— Не.

Дали в тона му нямаше леко колебание? Флойд се чудеше. Можеше да бъде съвсем невинно; може би Чандра се ровеше в паметта си. Или пък лъжеше, колкото и невероятно да беше това.

— В такъв случай ще постъпим така, както ни посъветва Саша. Вкарваш му новата програма и толкова.

— А когато ме попита за промяната на плановете ни? — Вероятно ли е да го стори? Без намек от твоя страна?

— Разбира се. Спомнете си, ако обичате, че беше създаден от чисто любопитство. Ако екипажът загине, той трябваше да продължи мисията по своя собствена инициатива.

Таня се замисли, после каза:

— Пак е просто. Ще ти повярва, нали?

— Разбира се.

— Кажи му тогава, че „Дисквъри“ не е в опасност и че ще последва друга мисия, която по-късно ще го върне на Земята.

— Но това не е истина.

— Но не сме сигурни, че е лъжа — отвърна Таня; започваше да губи търпение.

— Подозираме, че съществува сериозна опасност; в противен случай нямаше да си тръгнем преди запланувания срок.

— Какво предлагаш? — попита Таня и в гласа ѝ прозвуча определена заплаха.

— Трябва да му кажем цялата истина, доколкото ни е известна повече никакви лъжи или полуистини, които са точно толкова лоши, колкото и лъжите. Нека сам той да реши.

— По дяволите, Чандра, та той е само една машина!

Чандра погледна Макс толкова твърдо и уверено, че младият мъж сведе очи.

— Като нас, мистър Брейловски. Въпрос на степен. Дали съществуването ни е на базата на въглерода или силикона — това няма никакво значение; трябва да се отнасяме един към друг с уважение.

Странно, помисли си Флойд, как Чандра — най-дребният в помещението — сега изглеждаше най-внушителният мъж сред тях. Ала противопоставянето бе траяло твърде дълго. Всеки миг Таня щеше да издаде преки заповеди и положението щеше да стане наистина противно.

— Таня, Василий, може ли да поговоря с вас? Мисля, че има начин.

Намесата на Флойд бе посрещната с явно облекчение, а две минути по-късно той се бе настанил заедно със семейство Орлови в техния апартамент (или „боксониерата“, както веднъж се бе изразил Кърноу, като имаше предвид размерите му. Скоро съжали за квалификацията, тъй като трябваше да я обяснява на всички, с изключение на Саша).

— Благодаря ти, Уди — каза Таня и му подаде колба с любимото му азербайджанско вино. — Надявах се, че ще го направиш. Мисля, че имаш нещо — как казвате вие, — нещо наум.

— Надявам се — отвърна Флойд и изцърка няколко кубически сантиметра от сладкото вино в устата си, вкувайки го с благодарност. — Съжалявам, че Чандра е толкова труден.

— И аз съм трудна. Колко е хубаво, че на борда имаме само един луд учен.

— Понякога ми говориш друго — ухили се академик Василий. — Както и да е, хайде, Уди, да чуем.

— Ето какво предлагам. Да оставим Чандра да продължи по свой начин. След това ни остават точно две възможности. Първо — Хал ще направи точно това, което ние му наредим: ще контролира „Дисквъри“ по време на двата периода, когато запалваме горивото. Не забравяйте — първият не е критичен. Ако нещо стане, докато се отблъскваме от Йо, ще разполагаме с достатъчно време, за да направим корекциите. А това ще бъде хубав изпит за Хал — дали желае да ни сътрудничи.

— А маневрите ни край Юпитер? Това вече е от значение. Не само че ще сме изгорили по-голямата част от горивото на „Дисквъри“, но времетраенето и векторите трябва да са идеално точни.

— Биха ли могли да се контролират ръчно?

— Не бих искал да опитвам. Най-малката грешка и или ще изгорим, или ще се превърнем във вечна комета.

— А ако няма алтернатива? — настоя Флойд.

— Е, да предположим, че ще можем да контролираме времетраенето и че ще сме изчислили доста алтернативни орбити, мм... може и да сме в състояние да успеем.

— Като те познавам, Василий, сигурен съм, че „може“ означава „ще“. А това ме води до следващата възможност, за която споменах. Ако Хал прояви и най-незначително отклонение от програмата, ще пристъпим към действие.

— Искаш да кажеш, че ще го разглобим?

— Точно така. — Последния път не беше толкова лесно.

— Оттогава сме се научили на нещичко. Остави това на мен. Мога да гарантирам ръчна контрола само след около половин секунда.

— Предполагам, че няма да е опасно, ако Хал заподозре нещо?

— Сега пък ти се превръщаш в параноик, Василий. Хал не прилича чак толкова на човек. Докато Чандра прилича — нека му отдадем заслуженото. Така че не продумвай пред него. Ще се съгласим с плана му напълно, ще изразим съжаление, че изобщо сме възразили, ще го уверим, че сме сигурни, че Хал ще разбере нашата гледна точка. Нали така, Таня?

— Прав си, Уди. Поздравявам те за предвидливостта ти; онази джунджурия бе добра идея.

— Коя джунджурия? — попита Василий.

— Някой ден ще ти обясня. Съжалявам, Уди, но това е последната шемака^[4], с която мога да те почерпя. Искам да запазя останалото количество, когато в безопасност ще пътуваме към дома.

Броенето

Ако липсват снимки, никой нямаше да ми повярва, мислеше си Макс Брейловски, докато обикаляше около двата кораба на разстояние половин километър. Изглеждаше смешно неприлично сякаш „Леонов“ похищаваше „Дисквъри“. Сега, когато си помисли за това, отново забеляза, че набитият широк руски кораб наистина прилича на мъжкар в сравнение с нежния, тънък „Дисквъри“. Ала по-голямата част от операциите по свързването притежаваха определено сексуални обертонове и той си спомни, че един от първите космонавти — не можеше да се сети за името му — навремето беше укорен заради твърде свободния избор от думи в — е, в кулминацията на своята мисия.

Доколкото показваха внимателните му наблюдения, всичко бе наред. Разполагането на двата кораба така, че да могат да се съединят здраво, им отне повече време, отколкото очакваха. Това нямаше да бъде възможно, ако не бяха двата късметлийски удара, които понякога — но не винаги — облагодетелстваха онези, които ги заслужават. Сякаш по силата на провидението „Леонов“ носеше няколко километра магнетофонна лента с въглеродни влакна, не по-широка от панделка, с която някое момиче би завързало косата си, но много здрава, в състояние да издържи тонове. Бяха замислили да завържат „Големия брат“, ако всичко останало пропадне. Сега те завързаха „Леонов“ и „Дисквъри“ в нежна прегръдка — достатъчно силно, за да издържи на разтръсване и подскачане при всяко ускорение, достигащо до една десета от гравитацията, което пък бе максимумът в техния случай.

— Какво искате още да проверя, преди да се прибера? — попита Макс.

— Нищо — отвърна Таня. — Всичко като че ли е наред. Не бива да губим повече време.

Това бе вярно. Ако приемаха сериозно тайнственото предупреждение — а всички вече го приемаха така, — трябваше да започнат маневра през идните двацет и четири часа.

— Добре. Връщам „Нина“ обратно в конюшните. Съжалявам, старо момиче.

— Не си ни казвал, че „Нина“ е кон.

— Дори сега не го признавам. Не ми е хубаво да я пришпорвам из космоса, само и само да спечелим някакви си мизерни допълнителни метри в секундата.

— След няколко часа вероятно много ще им се зарадваме, Макс. Всъщност винаги остава възможността някой да може да дойде и отново да я изкара.

Много се съмнявам, помисли си Макс. А може би беше по-добре да оставят малката капсула тук, за да напомня постоянно за първото посещение на Човека в царството на Юпитер.

С леки, грижливо отмерени пулсиращи движения той докара „Нина“ до огромната сфера на главния животоподдържащ модул на „Дисквъри“; колегите му на командния пулт едва го погледнаха, когато той прелетя покрай извития прозорец. Вратата на гаража зееше пред него и той нежно подкара „Нина“ натам.

— Вкарай ме вътре — каза той. — Ето какво наричам добре планирана операция. Остана цял килограм гориво, което може да изведе „Нина“ навън за последен път.

При нормални условия нямаше кой знае какво драматично в горенето, извършвано в дълбокия космос; не приличаше на светкавицата, или на гръмотевицата — нито пък на винаги съществуващия риск при отделянето от повърхността на планетата. Ако нещо не бе наред и двигателите не заработеха с пълен капацитет — е, всичко можеше да се коригира при едно по-дълготраещо горене. Или пък биха могли да почакаат, докато достигнат съответната точка в орбитата и тогава да опитат отново.

Ала този път, докато броенето вървеше и се приближаваше към нулата, напрежението и на двата кораба бе почти осезаемо. На всички им беше ясно, че това е първият тест за покорството на Хал; единствено Флойд, Кърноу и семейство Орлови знаеха, че съществува още една система. Но дори те не бяха абсолютно сигурни, че тя ще задейства.

— На sluка, „Леонов“ — пожела им Наземната контрола, разчела времето така, че съобщението да пристигне пет минути преди запалването. — Надявам се, че всичко върви гладко. Ако не ви създаде големи трудности, бихте ли могли да направите няколко снимки в едър план на екватора, дължина 115, докато се въртите около Юпитер? Там има някакво тъмно петно, вероятно от изригване — идеално кръгло с диаметър около хиляда километра. Прилича на сянката на спътник, но не може да е това.

Таня направи кратко съобщение, което с много малко думи изразяваше абсолютната липса на интерес към метеорологията на Юпитер тъкмо в този момент. Понякога Наземната контрола демонстрираше изумителна нетактичност и лош разчет на времето.

— Всички системи функционират нормално — обади се Хал. — Две минути до запалването.

Странно, помисли си Флойд, как терминологията надживява технологията, която я е породила. Само ракетите с химическо гориво можеха да бъдат запалени; дори ако водородът в ядрена или плазмена ракета влезеше в контакт с кислорода, щеше да е твърде горещо, за да се запали. При такива температури всички съставки се разпадаха на съставлящите ги елементи.

Умът му бродеше и търсеше още примери. Хората — особено по-възрастните — все още казваха, че поставят филм във фотоапарата или бензин в колата. Дори в студиата се чуваше думата „лента“ макар че тя включваше две поколения остаряла технология.

— Една минута до запалването.

Мисълта му се върна към онова, което ставаше в момента. Точно тази минута бе от най-голямо значение;

повече от сто години вече по всички ракетни площадки и космодруми това бяха най-дългите шейсет секунди, съществували някога. Безброй пъти бяха свършвали с трагедия; ала хората си спомняха само победите. *Как ли ще свършим ние?*

Съблазънта още веднъж да напипа прекъсвача в джоба си бе почти неустоима, макар логиката да му подсказваше, че разполагат с достатъчно време за коригиращи действия. Ако Хал не успееше да изпълни програмата, нямаше да стане кой знае какво — нямаше да е трагедия. Истински критичната точка щеше да настъпи, когато обикалят около Юпитер.

— Шест... пет... четири... три... две... едно... ЗАПАЛВАНЕ!

Отначало тласъкът бе едва доловим; отне им почти минута, за да постигнат една десета G. Въпреки всичко екипажът заръкопляска и спря едва когато Таня им направи знак да пазят тишина. Трябваше да се направят множество проверки; дори Хал да беше на висота — а както изглежда беше, — имаше толкова неща, които можеха да се повредят.

Аntenата на „Дисквъри“ — която бе под влияние на тягата от инерцията на „Леонов“ — не бе изчислена за подобни въздействия. Главният проектант на кораба, сега в пенсия, се бе заклел, че границата на безопасност бе задоволителна. Но можеше и да греши, а известно е, че всеки материал се износва при ползване в космоса дълги години...

А лентата, която крепеше двата кораба един към друг, можеше да не е поставена както трябва; корабите можеха да се приплъзнат, възможно беше „Дисквъри“ да не бъде в състояние да коригира центъра на тежестта с хилядата тона върху себе си. Флойд можеше да измисли дванайсет неща, които биха могли да излязат от строя; мисълта, че обикновено се случваше тринайсетото, бе слабо утешение.

Но минутите се влачеха спокойно; единственото доказателство, че двигателите на „Дисквъри“ работеха, бе случайната гравитация, причинена от изтласкването, и съвсем слабите вибрации в стените на корабите. Йо и Юпитер продължаваха да висят на същото място, където се виждаха от седмици, в противоположните страни на небето.

— Отделяне след десет секунди. Девет... осем... седем... шест... пет... четири... три... две... СЕГА!

— Благодаря, Хал. На копчето.

Ето още един израз, вече съвсем остарял; поне едно поколение вече не използваше копчета, а меки бутони, които едва се докосваха. Но не за всичко; в критични случаи най-добре беше да използваш копче, което да се превърти с успокояващия си характерен звук „Щрак!“.

— Потвърждавам — обади се Василий. — Никакви корекции.

— Сбогувай се с блясъка, екзотичний Йо — недостижима мечта за всеки търговец на недвижими имоти — каза Кърноу. — Всички с радост ще се разделим с теб.

Звучи съвсем като стария познат Уолтър, помисли си Флойд. През последните няколко седмици той бе странно потиснат, сякаш имаше нещо наум. (Кой ли нямаше?) Прекарваше голяма част от незначителното си работно време в тихи дискусии с Катерина; Флойд се надяваше, че не е развил медицински проблем. В това отношение досега поне имаха успех; последното нещо, от което се нуждаеха, бе някой спешен случай, който да изисква намесата на командира доктор по хуманна медицина.

— Невежлив си, Уолтър — обади се Брейловски. — Тъкмо започваше да ми харесва. Вероятно е твърде забавно да караш лодка по езерата от лава.

— Какво ще кажеш за шиш, приготвен във вулкан?

— Или пък бани от течна сяр.

Всички се развеселиха, дори станаха малко истерични от облекчение. Макар да бе още твърде рано да се отпуснат и най-критичната фаза на маневрата да беше все още пред тях, първата стъпка от дългия път към

дома бе успешно направена. Само по себе си това бе достатъчна причина за скромно тържествуване.

Ала не продължи дълго, тъй като Таня бързо нареди на всички, които не са на дежурство, да си отпочинат — и да поспят, ако е възможно — като предварителна подготовка за маневрата при Юпитер, която трябваше да стане само след девет часа. Когато се видя, че хората не бързат да се раздвижат, Саша изчисти коридорите с вика:

— Ще ви обесят за това, бунтовни кучета!

Само преди две нощи, като рядко удоволствие, се бяха наслаждавали на „Бунтът на Баунти“, за който всички военни историци твърдяха, че е дал най-добрият капитан Блай от времето на легендарния Чарлс Лотън. На борда се усещаше нежеланието на екипажа Таня също да го гледа.

След два неспокойни часа в хамака си Флойд се отказа от опитите да заспи и се понесе към мостика за наблюдения. Юпитер бе още по-голям и бавно избледняваше, докато корабите се носеха покрай най-близката точка откъм тъмната му страна. Великолепен, почти пълен диск, той показваше безкрайно богатство от подробности ленти облаци, точки във всички цветове на дъгата от ослепително бяло до керемиденочервено, тъмни изригвания от незначителни дълбини, циклоничния овал на Голямото Червено Петно — подробности, които човешкото око не можеше да възприеме в тяхната цялост. Кръглата тъмна сянка на луната — *вероятно Европа*, помисли си Флойд — преминаваше през меридиана пред Слънцето. Той наблюдаваше невероятната гледка за последен път; макар че трябваше да бъде готов за максимално натоварване след шест часа, беше престъпление да губи ценни мигове в сън.

Къде ли беше онова петно, което Наземната контрола ги бе помолила да наблюдават? Би трябвало да се приближават към него, ала Флойд не бе сигурен дали щяха да го видят с просто око. Василий щеше да е много зает, за да се занимава с това; може би щеше да помогне с малко любителска астрономия. На времето, трябваше да признае, че макар и за кратко, той си бе изкарвал прехраната като професионалист.

Той активира контролната система на главния петдесетсантиметров телескоп — за щастие обхвата за наблюдения не бе намален от „Дисквъри“. Ето го, приближаваше се тъкмо над ръба на диска.

Поради така стеклите се обстоятелства Флойд бе един от десетте най-големи специалисти по Юпитер в Слънчевата система; останалите деветима работеха или спяха около него. Той веднага забеляза, че има нещо твърде странно около петното; бе тъй черно, че приличаше на дупка, пробита в облаците. От неговата гледна точка то като че ли беше елипса със заострени краища; Флойд прецени, че погледнато точно отгоре, петното щеше да има формата на идеален кръг.

Запечатана някои положения, после повиши силата на максимум. В резултат на бързото въртене около оста си Юпитер се извъртя така, че Флойд имаше по-ясен изглед към петното; а колкото повече се взираше, толкова повече се объркваше.

— Василий — извика той по интеркома, — ако имаш свободна минута, погледни петдесетсантиметровия монитор.

— Какво наблюдаваш? Важно ли е? Проверявам орбитата.

— Върши си работата. Но искам да те осведомя, че открих петното, от което се интересува Наземната контрола. Изглежда много особено.

— По дяволите. Съвсем го забравих. Добри наблюдатели сме, щом момчетата от Земята ни насочват какво да наблюдаваме. Почакай пет минути — няма да избяга.

Наистина, помисли си Флойд; дори можеше да се проясни. При това нямаше нищо унижително в това да пропуснат нещо тъй земно или лунно — което астрономите са наблюдавали. Юпитер бе много голяма планета, те са твърде заети, а телескопите на Луната и на Земята бяха сто пъти по-мощни от инструмента, който използваше в момента.

Ала петното ставаше все по-странно и по-странно. За първи път Флойд почувства определено безпокойство. До този миг не си бе помислил, че петното може да е нещо друго освен естествено

образуване — някакъв трик, изигран от невероятно сложната метеорология на Юпитер. Учуди се.

Беше черно, като самата нощ. И толкова симетрично; когато започна да се вижда по-ясно, то се появи като идеален кръг. И все пак не бе с резки контури; краищата му бяха странно мъгляви, като че ли не бе съвсем на фокус.

Въобразяваше ли си, или бе започнало да расте, още докато го наблюдаваше? Бързо прецени, че диаметърът му беше вече две хиляди километра. Малко по-малък от все още наблюдаващата се Европа, ала много по-тъмен — нямаше никаква опасност да ги обърка.

— Да погледнем — обади се Василий със снизхождение. — Какво си мислиш, че си открил? О!... — гласът му замря и настъпи тишина.

Ето го, помисли си Флойд с внезапна ледена убеденост. Каквото и да е то...

Последно прелитане

Но като поразмисли след първоначалното си удивление, Флойд трудно можеше да види никаква опасност в разпростиращото се черно петно върху повърхността на Юпитер. Бе необикновено — необяснимо — но не чак толкова значително като критичните събития, които щяха да им се случат само след седем часа. Най-важното беше да извършат успешно запалването, когато стигнат близо до Юпитер; на път за дома ще имат много време да наблюдават тайнствени черни петна.

И да поспи; Флойд се бе отказал от опитите си да се унесе в сън. Макар че усещането за опасност — поне за познатата опасност — бе много по-слабо, отколкото при първото им приближаване до Юпитер, смесица от вълнение и предчувствия не му позволяваше да затвори очи. Вълнението беше естествено и разбираемо; ала предчувствието се дължеше на по-сложни причини. Флойд си имаше правило — никога да не се тревожи за неща, върху които няма абсолютно никакъв контрол; всяка външна заплаха навремени ще се разкрие и тогава ще може да ѝ се въздейства. Въпреки това той не можеше да спре да се чуди дали бяха направили всичко, което зависеше от тях, за да защитят корабите.

Освен механичните аварии на борда, имаше още два източника за тревога. Макар че лентите, придържащи „Леонов“ и „Дискъвъри“ един до друг, не показваха признаци, че могат да се разхлабят, най-голямото изпитание все още предстоеше. Почти толкова критичен щеше да бъде и мигът на раздялата им, когато експлозивът с най-слаба мощност, предназначен да раздруса „Големия брат“, щеше да бъде използван в неудобна близост. И, разбира се, Хал...

Бе извършил маневрата по връщане в орбита със свършена точност. Бе разиграл симулациите на прелитането покрай Юпитер до най-малката подробност, чак докато „Дискъвъри“ изразходва и последната капка гориво без каквито и да е коментarii или възражения. Макар по предварителна уговорка Чандра грижливо да беше обяснил какво се опитват да правят, дали Хал *наистина* разбираше какво става?

Флойд имаше една първа грижа, която през последните няколко дни се бе превърнала почти във фикс-идея. Представяше си как всичко върви гладко, корабите са към края на последната маневра, огромният диск на Юпитер е само на стотици километри под тях и тогава Хал прочиства с електронен звук гърлото си и проговаря:

— Доктор Чандра, имате ли нещо против да ви задам един въпрос?

Не стана точно така.

Голямото Черно Петно, както, разбира се, го кръстиха, постепенно изчезваше от погледа им поради

плавното въртене на Юпитер около оста си. След няколко часа увеличаващите скоростта си кораби щяха да го стигнат откъм неосветената половина на планетата, ала това бе последната възможност да се наблюдава на слънчева светлина.

То продължаваше да расте с необикновена скорост; през последните два часа размерите му се удвоиха. Напомняше на мастилено петно, което се разстила в чаша вода, но запазваше чернотата си. Границите му — сега те се движеха със скорост близка до тази на звука в юпитеровата атмосфера — все още бяха странно замъглени и извън фокус; при най-голямата мощност на корабния телескоп най-после причината се изясни.

За разлика от Голямото Червено Петно, Голямото Черно Петно не бе непрекъсната структура; бе съставено от безброй дребни петънца, като огромна щампа, гледана под микроскоп. По-голямата част от петната бяха тъй наблизко, че почти се докосваха, ала по краищата разстоянието помежду им се увеличаваше и Петното завършваше с ореол, а не с ясно очертана линия.

Тайнствените петна наброяваха може би около милион и бяха определено продълговати — елипси, а не окръжности. Катерина, човекът с най-слабо развитото въображение на борда, изненада всички с думите, че сякаш някой е взел торба ориз, боядисал го е в черно и го е разсипал по повърхността на Юпитер.

А сега Слънцето падаше зад огромната бавно стесняваща се арка на осветената страна и само за миг „Леонов“ се озова в юпитеровата нощ на среща със Съдбата. Последното запалване щеше да започне след по-малко от трийсет минути и всичко щеше да стане много бързо.

Фloyd се запита дали трябва да отиде при Чандра и Кърноу, които наблюдаваха „Дискъвъри“. Но нямаше какво да прави; при спешност само щеше да им се пречка. Апаратчето за изключване бе в джоба на Кърноу, а Floyd бе сигурен, че реакциите на по-младия бяха доста по-бързи от неговите собствени. Ако ХАЛ проявеше и най-малката следа от непредвидено поведение, щеше да бъде изваден от строя за по-малко от секунда, ала Floyd знаеше, че подобни екстремни мерки нямаше да бъдат необходими. Тъй като му бе разрешено да постъпва както намери за добре, Чандра им сътрудничеше при извършването на процедурите по ръчното управление, при положение че подобна нежелателна необходимост възникне. Floyd бе сигурен, че ще му се окаже доверие да изпълни задължението си — колкото и да съжаляваше.

Кърноу не бе чак толкова сигурен. Би бил по-щастлив, каза той на Floyd, ако разполагаше с още възможности във формата на още едно апаратче за прекъсване — за Чандра. Междувременно нямаше какво да правят, освен да чакат и наблюдават приближаващата се сянка на неосветената половина, едва видима при отразената светлина на преминаващите спътници, светлината на фотохимически реакции и честите титанични светкавици от гръмотевичните бури, които бяха по-големи от земното кълбо.

Слънцето премигна, изчезна в миг зад огромния глобус, към който бавно се приближаваха. Когато го видеха отново, щяха да бъдат на път към дома.

— Двайсет минути до запалването. Всички системи в номинална стойност.

— Благодаря, Хал.

Дали Чандра бе съвсем искрен, когато заяви, че Хал щял да се обърка, ако някой друг му заговори, чудеше се Кърноу. Говорил съм му много пъти, когато наоколо е нямало никой, и винаги ме е разбирал отлично. Само че сега нямаше много време за приятелски разговори, макар че щяха да помогнат да се намали напрежението.

Какво ли си мисли Хал *наистина*? — ако изобщо мисли — за мисията? През целия си живот Кърноу се бе пазил да си задава абстрактни философски въпроси: Аз съм дялан камък, често твърдеше той, макар че в космическите кораби не се срещаха такива под път и над път. Преди щеше да се смее на идеята си, но сега се замисли: Дали Хал усеща, че скоро ще го изоставят и ако е така, ще се противопостави ли? Кърноу почти докосна копчето на прекъсвача в джоба си, но отдръпна ръка. Правеше го тъй често, че Чандра можеше да заподозре нещо.

За стотен път изрепетира последователността на събитията, които трябваше да се случат през следващия час. В мига, в който горивото на „Дискъвъри“ щеше да свърши, те щяха да прекъснат всички системи,

освен основните и да се втурнат на „Леонов“ през свързващия ги тунел. Самият тунел щеше да бъде прекъснат, експлозивите щяха да бъдат запалени и корабите щяха да се разделят — щяха да запалят двигателите на „Леонов“. Ако всичко вървеше по плана, разделянето щеше да се извърши тъкмо когато се приближаваха най-много до Юпитер; това щеше да им даде максимално преимущество поради гравитационната маса на планетата.

— Петнайсет минути до запалването. Всички системи действат номинално.

— Благодаря, Хал.

— Между другото — обади се Василий от другия кораб, — отново настигахме Голямото Черно Петно. Чудя се дали ще можем да видим още нещо.

Надявам се да не видим, помисли си Кърноу; вече видяхме достатъчно. Въпреки това той хвърли поглед на образа, който Василий предаваше върху монитора на телескопа.

Отначало не видя нищо, освен слабо светещата тъмна половина на планетата; след това на хоризонта той зърна сплескана в предната си част окръжност от по-дълбока тъмнина. Те се движеха към нея с невероятна скорост.

Василий увеличи интензитета на светлината и целият образ блесна като омагьосан. Най-после Голямото Черно Петно се завъртя в безбройните си еднакви елементи... *Господи*, мислеше си Кърноу, *не мога да повярвам!*

Дочу възклицанията на изненада от „Леонов“; останалите бяха направили същото откритие, и то в същия миг.

— Доктор Чандра — обади се Хал, — откривам силни вокални стресови модели. Някакъв проблем ли има?

— Не, Хал — побърза да отговори Чандра. — Мисията върви нормално. Току-що доста се изненадахме, това е. Какво схващаш от образа на мониторна верига 16?

— Виждам тъмната половина на Юпитер. Там има площ във формата на окръжност с диаметър 3250 километра, почти изцяло покрита с правоъгълни обекти.

— Колко са на брой?

Последва най-краткото мълчание, преди Хал да изпише цифрите на екрана:

1 355 000 ±1000

— Познати ли са ти?

— Да. Идентични са по размери и форма с обекта, който наричате „Големия брат“. Десет минути до запалването. Всички системи са номинални.

Моите не са, помисли си Кърноу. Значи проклетото нещо е отишло на Юпитер и се е умножило. Имаше нещо едновременно и смешно, и зловещо в тази напаст от черни монолити; и за негова неописуема изненада невероятният образ върху монитора навяваше някаква странна близост.

Разбира се, това е! Множеството идентични черни правоъгълници му напомняха за *домино*. Преди години бе гледал документален видеофилм, показващ отбор от малко лудички японци търпеливо да подрежда един милион правоъгълничета от домино и когато първото се срути, останалите щяха да го последват. Бяха подредени в сложни модели, някои под водата, други нагоре и надолу по малки стълбички, трети по протежение на множество коридори, така че, когато се срутят, да изобразят различни картини. Беше им отнело седмици да ги подредят; сега Кърноу си спомни, че на няколко пъти земетресения проваляха начинанието, а срутването траеше повече от час.

— Осем минути до запалването. Всички системи са номинални. Доктор Чандра, може ли да направя едно предложение?

— Какво има, Хал?

— Това е твърде необикновено явление. Не мислите ли, че трябва да прекратя броенето, за да можете да го изучите?

На борда на „Леонов“ Флойд бързо тръгна към мостика. Таня и Василий сигурно имаха нужда от него. Да не говорим за Кърноу и Чандра — каква ситуация! Ами ако Чандра вземе страната на Хал? Ако го направеше — *и двамата можееше да бъдат прави!* Найпосле, не беше ли това една от причините, поради която бяха тук?

Ако прекратяха броенето, корабите щяха да започнат да правят лупинги около Юпитер и да се върнат на съвършено същото място след деветнайсет часа. Деветнайсетчасовото задържане нямаше да им създаде проблеми; ако не беше загадъчното предупреждение, самият той щеше искрено да го препоръча.

Но те получиха много повече от едно просто предупреждение. Под тях се простираше планетарна напаст, покрила повърхността на Юпитер. Може би бягаха от най-необикновеното явление в историята на науката. Дори да беше така, той предпочиташе да го изучава от безопасно разстояние.

— Шест минути до запалването. Всички системи са номинални. Готов съм да спра броенето, ако вие сте съгласни. Нека ви напомня, че главната ми директива е да изуча всичко в пространството около Юпитер, което може да има някаква връзка с интелигентността.

Флойд разпозна израза доста добре: самият той го бе написал. Сега би искал да го заличи от паметта на Хал.

След миг стигна до мостика при семейство Орлови. И двамата го погледнаха с тревога и загриженост.

— Какво препоръчваш? — изстреля въпроса си Таня.

— Боя се, че всичко зависи от Чандра. Мога ли да поговоря с него — по частната линия?

Василий му подаде микрофона.

— Чандра? Предполагам, че Хал не ни слуша.

— Така е, доктор Флойд.

— Трябва да говорите бързо. Убедете го, че броенето трябва да продължи, че оценяваме неговото... ъ-ъ... научно въодушевление, да, това е правилната гледна точка, и кажете, че сме сигурни, че може да свърши работата си и без наша помощ. А ние, разбира се, ще бъдем непрекъснато във връзка с него.

— Пет минути до запалването. Всички системи номинални. Очаквам отговора ви, доктор Чандра.

Както и всички ние, помисли си Кърноу, който бе само на метър разстояние от учения. А ако все пак трябва да натиснем копчето, ще бъде нещо като облекчение. Всъщност много ще ми е драго.

— Много добре, Хал. Продължи броенето. Напълно съм уверен в способностите ти да изучиш всички явления на Юпитер без какъвто и да е контрол от наша страна. Ние, разбира се, ще бъдем във връзка с теб през всичкото време.

— Четири минути до запалването. Всички системи номинални. Работата по резервоарите с гориво е завършена. Плазменият спусък е в готовност. Сигурен ли сте, че сте взели най-правилното решение, доктор Чандра? Обичам да работя с човешки същества и отношенията ми с тях стимулират дейността ми. Положението на кораба е правилно с точност до 0,000001.

— И ние обичаме да работим с теб, Хал. Ще продължим да го правим, дори да сме на милиарди

километри разстояние.

— Три минути до запалването. Всички системи са номинални. Радиационните щитове са проверени. Имаме проблем с изоставането на времето, доктор Чандра. Вероятно ще се наложи да се консултираме без отлагане.

Това е неразумно, помисли си Кърноу, а ръката му не се отлепваше от прекъсвача в джоба му. Убеден съм, че Хал е *самотен*. Дали не имитира някои черти от характера на Чандра, които ние никога не сме подозирали?

Светлините запремигнаха тъй незабележимо, че само човек, запознат отблизо с всеки нюанс от поведението на „Дисквъри“, би го забелязал. Новината можеше да бъде и добра, и лоша — плазменото запалване можеше да е започнало, а можеше и да е спряло...

Той рискува един поглед към Чандра; лицето на дребничкия учен бе измършавяло и измъчено и почти за първи път Кърноу изпита истинско съчувствие към него като към друго човешко същество. Спомни си смущаващото обстоятелство, което Флойд му бе доверил — предложението на Чандра да остане в кораба и да прави компания на Хал по време на тригодишното пътуване към дома. Повече не бе чул да се споменава за това и вероятно след предупреждението всичко е било забравено. Но вероятно беше Чандра отново да се е съблазнил; ако беше така, той вече нямаше какво да направи. Нямаше време да се извърши необходимата подготовка, дори ако останеха да променят орбитата си и отложеха тръгването, без да спазят срока. Което Таня никога не би разрешила след всичко, което се бе случило.

— Хал — прошепна Чандра толкова тихо, че Кърноу едва го чу. — Трябва да тръгваме. Нямам време да ти изложа всички причини, но те уверявам, че е така.

— Две минути до запалването. Всички системи са номинални. Започнал е последният етап. Съжалявам, че не можете да останете. Можете ли да ми съобщите само някои от причините по реда на тяхната важност?

— Не и за две минути, Хал. Продължавай броенето. По-късно всичко ще ти обясня. Все още ни остава цял час... заедно.

Хал не отговори. Тишината продължаваше да тегне. Сигурно едната минута бе просрочена...

Кърноу погледна часовника. *Господи, помисли си той, Хал го пропусна! Дали не бе спрял да брои?*

Ръката му несигурно затършува из джоба за прекъсвача. *Какво да правя сега? Бих искал Флойд да ми каже нещо, дявол да го вземе, ала вероятно се страхува да не влоши положението...*

Ще почакам до време нула — не, не е чак толкова критично, да речем още една минута, — после ще го натисна и ще мина на ръчно...

От много, много далеч долетя слаб, свистящ писък, като звук от торнадо по линията на хоризонта. „Дисквъри“ завибрира; появили се първите познати признаци на възвърналата се гравитация.

— Запалване — обади се Хал. — Пълна тяга на Т плюс 15 секунди.

— Благодаря ти, Хал — отвърна Чандра.

Над тъмната половина

За Хейуд Флойд на борда на внезапно станалия му непознат мостик на „Леонов“ — тъй като вече нямаше безтегловност — събитията следваха последователността на кошмар, прожектиран на бавни обороти, сякаш не се случваха в реалността. Само веднъж в живота си бе попадал в подобна ситуация — беше в задната част на колата, когато спирачката поддаде. Испитваше същото чувство на безпомощност — придружено от мисълта: Това всъщност няма значение — това не се случва с *мен*.

Сега, когато запалването започна, настроението му се промени; всичко започна да му изглежда отново реално. Нещата се развиваха по предварителния план; Хал успешно ги водеше към Земята. С всяка измината минута бъдещето им ставаше все по-сигурно; Флойд постепенно се отпускате, макар че бе все още напрегнат по отношение на всичко, което ставаше около него.

За последен път — кога ли отново някой щеше да дойде по тези места? — той се носеше над най-голямата планета, сбираща в себе си хиляда Земи. Корабите се подредиха така, че сега „Леонов“ бе между „Дисквъри“ и Юпитер и имаха открит изглед към тайнствено блещукащия пейзаж. В тази минута хиляди апарати правеха проучвания, записи; Хал щеше да продължи работата, дори когато си отидат.

Тъй като опасността бе преминала, Флойд внимателно „слезе“ от мостика — колко странно се чувстваше в условията на гравитация!, нищо че тежеше само десет килограма! — и отиде при Женья и Катерина в помещението за наблюдения. С изключение на извънредно слабите сигнални лампички то бе изцяло затъмнено, за да могат да се наслаждават на несравнимата нощна гледка. Той съжали Макс Брейловски и Саша Ковальов, затворени между херметическите врати в пълно снаряжение, задето пропускаха великолепия спектакъл. Те трябваше да бъдат готови да тръгнат на мига, за да разрежат лентите, които свързваха двата кораба, ако някой от експлозивите откажеше.

Юпитер изпълваше цялото небе; планетата бе само на петстотин километра от тях и те можеха да видят само малка част от повърхността ѝ — не повече, отколкото човек виждаше и на Земята от височина петдесет километра. Когато очите му привикнаха към слабата светлина, по-голямата част от която бе отражение от ледената повърхност на далечна Европа, Флойд забеляза изненадващо количество подробности. Осветлението нямаше никакъв цвят — с изключение на лек нюанс на червено тук-там — ала структурата на облаците бе тъй ясно различима, че той видя ръба на малка циклонна буря, напояща овален остров, покрит със сняг. Големият Черно Петно отдавна бе останало зад тях и те щяха да го видят отново чак когато си тръгнат към къщи.

Там долу, под облаците, проблясваха случайни светлини, много от които очевидно причинени от юпитеровия еквивалент на земните светкавични бури. Ала други светлини и проблясъци траеха по-дълго и бяха с по-несигурен произход. Понякога светлинните пръстени се разпростираха като ударни вълни от централен източник; тук-там се появяваха въртеливи лъчи и лъчи във формата на ветрило. Малко въображение бе нужно, за да решат, че са доказателство за технологическата цивилизация там долу под облаците — светлините на градове, прожекторите на някое летище. Ала проучванията на радари и балони отдавна бяха доказали, че хиляди километри надолу, та чак до недостижимия център на планетата, не съществуваше нищо твърдо.

Полунощ на Юпитер! Последният поглед отблизо представляваше вълшебна интерлюдия, която щеше да помни през целия си живот. Наслаждаваше ѝ се още повече, защото сега вече нищо не можеше да излезе от строя; дори да се появи някаква повреда, нямаше никаква причина да укорява себе си. Бе направил всичко, зависещо от него, за да осигури успеха на мисията.

В помещението цареше тишина; никой не искаше да говори, докато килимът от облаци плавно се разстилаше под тях. На всеки няколко минути Таня или Василий обявяваха състоянието на горенето; когато горенето на „Дисквъри“ бе към края, напрежението отново започна да се покачва. Това бе критичният момент — а никой не знаеше точно кога ще настъпи. Съществуваша съмнение по отношение на точността на манометрите за горивото и горенето щеше да продължи до пълното изпразване на резервоарите.

— Очаквано разделяне след десет секунди — обяви Таня. — Уолтър, Чандра, пригответе се за връщане. Макс, Василий, бъдете в пълна готовност. Пет... четири... три... две... едно... нула!

Не настъпи никаква промяна; слабият писък откъм двигателите на „Дисквъри“ все още достигаше до ушите им през дебелината на двата корпуса, тежестта от тягата продължаваше да тегне върху крайниците им. Късметлии сме, помисли си Флойд; манометрите сигурно отчитаха по-ниска стойност. Всяка секунда допълнително горене бе добре дошло; можеше дори да бъде решаваща — живот или смърт. Колко странно бе да чуваш възходящо, а не низходящо броене!

— ...пет секунди...десет секунди... тринайсет секунди... Ето я щастливата тринайсетица!

Безтегловността и тишината се върнаха. И на двата кораба избликна радост. Бързо отмина, тъй като

имаше още доста работа работа, която трябваше да свършат много бързо.

Фloyd се съблазняваше да слезе в херметическото помещение, за да поздрави Чандра и Кърноу, още щом пристигнат на борда. Но само щеше да пречи; там нямаше да има много място, тъй като Макс и Саша се подготвяха за евентуалното си излизане, а тунелът, свързващ корабите, бе прекъснат. Ще ги чака тук, за да поздрави завръщащите се герои.

Сега той се отпусна още повече — може би от осем до седем по десетичната скала. За първи път от много седмици забрави за прекъсвача. Никога нямаше да им потрива; Хал се бе справил блестящо. Дори да желаше, нищо не можеше да стори, за да повлияе на мисията, тъй като и последната капка гориво на „Дисквъри“ бе изразходвана.

— Всички са на борда — обяви Саша. — Люковете са запечатани. Ще запалят експлозивите.

Когато експлозивите бяха детонирани, не се чу и най-слабият звук, което изненада Флойд; той очакваше, че все пак някакъв шум ще достигне до тях, посредством стоманените ленти, свързващи двата кораба. Ала нямаше съмнение, че всичко вървеше по предварителния план, защото „Леонов“ подскочи в серия от слаби трептения, сякаш някой го удрише по бронята. Минута по-късно Василий детонира експлозивите.

— Свободни сме! — извика той. — Саша, Макс, няма да има нужда от вас! Всички да се върнат в хамаците си — запалване след сто секунди!

Юпитер се отдалечаваше, а зад стъклата се появи нова странна фигура — дългият скелетовиден силует на „Дисквъри“ — със запалени навигационни светлини той отплаваше от тях, за да остане в историята. Не оставаше време за сантиментално сбогуване; след по-малко от минута двигателите на „Леонов“ щяха да започнат да функционират.

Флойд никога не бе чувал „Леонов“ при пълна мощност и поиска да защити ушите си от оглушителното бумтене, което изпълни вселената. Проектантите на кораба не бяха изхабили материал за звукова изолация, тъй като тя щеше да бъде нужна само няколко часа за пътешествие, продължаващо години. А тежестта му се стори огромна — макар че едва ли достигаше една четвърт от тази, която бе носил през живота си.

За няколко минути „Дисквъри“ изчезна зад тях, макар че светлината на предупредителните прожектори се виждаше още дълго, докато най-после се спусна зад хоризонта. За кой ли път Флойд си каза: Обикалям около Юпитер, този път набирам скорост, а не я губя. Той погледна към Женья — дори в тъмнината се виждаше как притиска нос в стъклото и гледа навън. Дали и тя си спомняше за онзи път, когато лежах в един и същ хамак? Сега нямаше опасност да изгорят живи; поне от това не биваше да се страхува. Всъщност тя изглеждаше много по-уверена и весела, несъмнено благодарение на Макс — а също и на Уолтър.

Сигурно усети погледа му, защото се обърна, усмихна му се, после посочи с ръка към разстиляния се килим от облаци под тях.

— Гледай! — викна в ухото му тя. — Юпитер има нова луна.

Какво ли се опитваше да му каже? — попита се Флойд. Английският ѝ все още не бе много добър, но не би направила грешка в едно просто изречение като това. Сигурен съм, че я чух съвсем правилно — но тя сочи надолу, не нагоре...

После той осъзна, че точно под тях бе станало много по-светло; дори можеше да види зелени и жълти проблясъци, които по-рано ги нямаше. Нещо много по-ярко от Европа светеше в облаците на Юпитер.

Самият „Леонов“, много пъти по-ярък от обедното слънце на Юпитер, създаваше лъжлива зора в света, който завинаги напускаше. Зад кораба оставаше стокилометрова струя от нажежена до бяло плазма, когато остатъкът от енергията се излъчваше в празното пространство.

Василий правеше някакво съобщение, ала думите му изобщо не се чуваха. Флойд погледна часовника си; да, трябваше да е приблизително в този миг. Бяха достигнали скоростта, с която да се отделият от Юпитер.

Гигантът не можеше повече да ги улови в прегръдките си.

И тогава, на хиляди километри пред тях, на небето се появи огромна дъга от ослепителна светлина — пробуждането на истинската юпитерова зора, обещаваща, колкото всяка земна дъга след дъжд. След няколко секунди Слънцето скокна да ги поздрави — божественото Слънце, което щеше да става все по-светло и да се приближава с всеки изминат ден.

Още няколко минути ускорение и „Леонов“ щеше да бъде изстрелян невъзвратно по обратния път за дома. Флойд почувства, че го обхваща спокойствие и облекчение. Неотменимите закони на небесната механика щяха да го водят през вътрешността на Слънчевата система, покрай заплетените орбити на астероидите, покрай Марс и нищо не можеше да го спре по пътя му към Земята.

В еуфорията на мига той съвсем забрави за тайнственото черно петно, което растеше върху повърхността на Юпитер.

Унищожител на световете

Видяха го отново на идната сутрин корабно време, когато се появи върху осветената половина на Юпитер. Пространството тъмнина се бе разпростряло и бе покрило значителна част от планетата и найпосле те имаха време да го проучат спокойно и в подробности.

— Знаеш ли на какво ми прилича? — попита Катерина. — На вирус, който атакува клетката. Начинът, по който раът вкарва клетките си в бактерията, а после те се умножават, докато я заемат цялата.

— Предполагаш, че Загадка изяде Юпитер? — попита Таня.

— На това ми прилича.

— Нищо чудно, че Юпитер изглежда зле. Но водородът и хелият не са твърде хранителни, а в онази атмосфера няма много дуги вещества. Само няколко процента от останалите елементи.

— В добавка към няколкото квинтилиона тона от сяра, въглерод и фосфор и всичко, което се намира в долния край на периодичната таблица — отбеляза Саша. — Във всеки случай говорим за технология, която е способна да свърши каквото и да е, само и единствено да не противоречи на физичните закони. Ако имате водород, какво повече ви е нужно? С правилното ноу-хау от него ще синтезирате всички останали елементи.

— Но те довършват Юпитер — това е сигурно — обади се Василий. — Погледнете.

Върху екрана на монитора в едър план се появи един от безбройните правоъгълници. Дори с невъоръжено око човек можеше да види, че струи газ се стичаха в двете по-малки половини; бурята много приличаше на силовите линии, трупащи се около краищата на магнитна пръчка.

— Милиони прахосмукачки, които засмукват атмосферата на Юпитер — обади се Кърноу. — Но защо? И за какво им е?

— И как се възпроизвеждат? — попита Макс. — Уловихте ли някои в момент на репродуциране?

— И да, и не — отвърна Василий. — Твърде далеч сме, за да забележим подробностите, но е нещо като деленето при амебата.

— Искаш да кажеш, че се разделят на по две и половинките се уголемяват, достигайки нормални размери?

— Нет. Няма малки „Загадки“ — те порастват още докато се делят, после се разделят наполовина и възпроизвеждат идентични близнаци с нормални размери. Цикълът се повтаря приблизително на всеки два часа.

— Два часа! — възкликна Флойд. — Нищо чудно, че са покрили половината планета. Трябва да бъде включен в учебниците като случай на експонентен растеж.

— Знам какво са — с неочаквано вълнение произнесе Терновски. — Машины Фон Нойман!

— Вярвам, че си прав — отвърна Василий. — Но това още не обяснява какво точно правят. Няма никаква полза от това само да им намериш наименование.

— А какво означава машина фон Нойман? — жално попита Катерина. — Обяснете, ако обичате.

Орлов и Флойд заговориха в един глас. Спряха объркано, после Василий се засмя и махна с ръка на американеца.

— Да предположим, че имаш много голяма инженерна работа, Катерина — наистина голяма, като например да разкопаеш цялата лунна повърхност. Би могла да построиш милиони машини, за да свършат работата, но това ще ти отнеме векове. Ако си достатъчно умна, ще построиш само една машина — но способна да се възпроизвежда от суровините наоколо ѝ. Така се започва верижна реакция и за много кратко време ще си... отгледала достатъчно машини, за да свършат работата за десетилетия, вместо за хилядолетия. Ако степента на възпроизвеждане е достатъчно висока, фактически можеш да свършиш всяка работа за колкото си искаш кратко време. Агенцията по космоса си игра с идеята много години, пък доколкото ми е известно, и ти се занимаваше с нея, Таня.

— Да, експонентни машини. Идея, която не е хрумнала дори на Циолковски.

— Не бих се обзаложил — обиди се Василий. — И така, Катерина, твоята аналогия бе доста близо до истината. Бактериална форма на машина Фон Нойман.

— Не сме ли всички ние такива? — попита Саша. — Сигурен съм, че Чандра ще се съгласи.

Чандра кимна с глава.

— Очевидно е. Фактически Фон Нойман е дал оригиналната идея, като е изучавал живите системи.

— И тези живи машини изяждат Юпитер!

— На това прилича — отвърна Василий. — Направих някои изчисления и не мога да повярвам съвсем на отговорите — макар че е проста аритметика.

— На теб ти изглежда просто — каза Катерина. — Опитай се да ни го представиш без флексори и диференциални уравнения.

— Наистина са прости — настоя на своето Василий. — Всъщност това е идеален пример за експлозивното нарастване на старото население, от което вие, лекарите, изпиляхте през последния век. „Загадка“ се възпроизвежда на всеки два часа. Така че само след двацет часа ще съществуват десет удвоявания. Една „Загадка“ ще се е превърнала в хиляда „Загадки“.

— Хиляда и двацет и четири — уточни се Чандра.

— Знам, но нека да се придържаме към простото. След четирийсет часа ще станат милион, след осемдесет — милион милиони. Сега се намираме приблизително в тази фаза, но очевидно умножаването не може да продължи до безкрай. След още два дни те ще тежат повече от Юпитер!

— Затова скоро ще огладнеят — добави Женья. — И какво ще стане после?

— Сатурн трябва да внимава — отвърна Брейловски. — После Уран и Нептун. Да се надяваме, че ще отминат малката Земя.

— Каква надежда? Та „Загадка“ ни шпионира от три хиляди години.

Внезапно Уолтър Кърноу избухна в смях.

— Какво му е смешното? — попита Таня.

— Говорим за тези неща, като че ли са живи същества — интелигентни единици. Но те не са — те са машини. Ала машини за общи цели — способни да вършат всичко, което трябва. Онази на Луната бе апарат за сигнализиране — или шпионин, ако така ви харесва повече. Машината, която Боумън среща — оригиналната „Загадка“ — е била вид транспортна система. Сега пък върши нещо друго, и един Господ знае какво точно. Из Вселената може би съществуват и Други.

— Като бях дете, имах подобна играчка. Знаете ли какво е всъщност „Загадка“? Космическият еквивалент на добрия стар нож от Швейцарската армия!

VII. Луцифер изгрива

Сбогом на Юпитер

Не бе лесно да се измисли съобщението, особено след онова, което бе изпратил на адвоката си. Флойд се чувстваше лицемер; ала разбираше, че трябва да го направи, за да намали до минимум болката, тъй неизбежна и от двете страни.

Беше му тъжно, но в никакъв случай не беше неутешим. Защото се завръщаше на Земята, увенчан с ореола на успешните постижения — ако не точно на герой, — щеше да се пазари от позицията на силата. Никой — *никой* не бе в състояние да му отнеме Крис.

„...Скъпа Керълайн (вече не употребяваше «скъпа моя»), на път съм за дома. Когато получиш това, ще бъда вече в хибернация. Само след няколко часа — поне така ще ми се стори — ще отворя очи и до себе си ще видя да виси прекрасната синя Земя.

Да, знам, че за теб ще са изминали много, много месеци и съжалявам за това. Но още преди да тръгна, и двамата знаехме, че това ще бъде моят път; какъвто и да е той, връщам се седмици преди очакваното поради промяна в плана на мисията.

Надявам се, че ще можем да измислим нещо. Главният въпрос е: Какво е най-добро за Крис? Каквито и да са нашите собствени чувства, той трябва да бъде на първо място. Знам, че аз желая да постъпя така и съм сигурен, че ти също ще го сториш.“

Флойд изключи магнетофона. Дали да не каже онова, което възнамеряваше? „Едно момче има нужда от баща си.“ Не — няма да бъде тактично и може само да влоши положението. Керълайн ще вземе да отвърне, че от времето на раждането му до четиригодишна възраст детето има най-много нужда от майка — а ако той е мислил така, е трябвало да си остане на Земята.

„...А сега за къщата. Радвам се, че семейство Риджънтс имат такова отношение, което ще улесни нещата и за двама ни. Знам, че и двамата обичахме дома си, ала сега вече ще бъде твърде обширен и ще навява твърде много спомени. Засега вероятно ще си взема апартамент в Хило. Надявам се да си намеря постоянно жилище, колкото е възможно по-скоро.

Но едно мога да обеща на всички — няма вече да напускам Земята. Достатъчно съм пътувал в космоса — стига за цял живот. О, може би ще отскоча до Луната, ако се наложи, но това е само един излет.

И като стана дума за луни, искам да ти кажа, че току-що преминахме край Синопе и вече напускаме системата на Юпитер. Юпитер е на разстояние повече от двайсет милиона километра и се вижда почти колкото Луната.

Дори от това разстояние веднага можеш да кажеш, че нещо ужасно се е случило с планетата. Красивият ѝ оранжев цвят е изчезнал; сега е болезненосив и от предишния ѝ блясък не е останала следа. Нищо чудно, че в момента, гледана от земята, сигурно представлява мъждива звезда.

Ала нищо друго не се случи, а и вече сме далеч от нея. Дали цялата история не бе само фалшива тревога, или пък някоя космическа шега? Съмнявам се дали ще разберем някога. Както и да е, това ни накара да се върнем у дома много преди определения срок и аз съм му благодарен.

Довиждане засега, Керълайн — и благодаря за всичко. Надявам се, че ще си останем приятели. Предай най-голямата ми обич на Крис и завинаги.“

Когато свърши, Флойд остана на мястото си в малката кабина, от която повече нямаше да има нужда. Тъкмо се канеше да отнесе аудиочипа на мостика, за да го предадат, когато Чандра плавно влезе.

Флойд се изненада от начина, по който ученият приемаше раздялата си с Хал. Все още се свързваха всеки ден по за няколко часа, обменяха данни за Юпитер и наблюдаваха условията на борда на „Дисквъри“. Макар никой да не бе очаквал да изрази някакви големи емоции, Чандра приемаше загубата със забележителна сила. Николай Терновски, единственият му душеприказчик, бе дал на Флойд приемливо обяснение за поведението на учения.

— Сега Чандра има други интереси, Уди. Не забравяй, неговата работа е такава — дори опитът му да успее, той вече е остарял. През последните няколко месеца много научи. Можеш ли да отгатнеш с какво се занимава сега?

— Честно казано, не. Ти ще ми кажеш.

— Проектира Хал 10 000.

Флойд зяпна.

— Ето какво обяснява съобщенията до Урбана, заради които Саша мърмори толкова много. Е, повече няма да блокира линията.

Когато Чандра влезе, Флойд си припомни разговора им; знаеше, че е по-добре да не пита учения за това, тъй като наистина не беше неговата работа. Но имаше нещо друго, което го интересуваше.

— Чандра — започна той, — мисля, че не ти благодарих както трябва за работата, която свърши при маневрата, за това, че убеди Хал да ни сътрудничи. По едно време наистина ме беше страх, че ще ни създаде неприятности. Но ти през всичкото време беше сигурен и си бил прав. Все пак, не изпитваш ли угризения?

— Никакви, доктор Флойд.

— Защо? Той трябва да се е чувствал застрашен от положението, а добре знаеш какво се случи последния път.

— Има голяма разлика. Ако мога да се изразя така, може би успешният завършек този път имаше нещо общо с националната ни характеристика.

— Не разбирам.

— Погледнете го така, доктор Флойд. Боумън се опита да използва сила срещу Хал. А аз не. В моя език има една дума ahimsa. Обикновено се превежда като „ненасилие“, макарда има по-положително значение. В общуването си с Хал се стараех да използвам повече ahimsa.

— Много похвално. Но понякога, за съжаление, има нужда от нещо по-енергично. — Флойд замълча; той се бореше със съблазънта. Поведението на Чандра в стил „по-свят-от-всички-вас“ бе доста досадно. Едва

ли щеше да сгреша, ако сега му кажеше някои истини.

— Радвам се, че се е получило. Но можеше и да не стане и аз трябваше да се подготвя за всеки случай. Ahimsa, или както го наричат онова там, е много добре; няма да крия, че имах противоположен отговор на вашата философия. Ако Хал проявеше... е, да речем твърдоглавие, щях да се справя с него.

Фloyd бе виждал веднъж Чандра да плаче; сега го видя да се смее, а това също бе доста смущаващо явление.

— Ама и вие, доктор Floyd! Давате ми много ниски оценки за интелигентност. От самото начало бе очевидно, че някъде сте инсталирали прекъсвач на веригата. Та аз я изключих още преди месеци.

Никога няма да узнаем дали сащисаният Floyd бе измислил подходяща реплика. Все още имаше вид на уловена на въдицата риба, когато Саша викна откъм мостика:

— Командире! Всички на борда! Погледнете в мониторите! БОЖЕ МОЙ! ГЛЕДАЙТЕ!

Голямата игра

Голямото чакане привършваше. Интелектът се бе породил на още една планета и сега се откъсваше от планетарната си люлка. Един много стар експеримент наближаваше кулминационната си точка.

Онези, които бяха започнали експеримента преди толкова много години, не бяха хора, дори не бяха хуманоиди. Ала бяха съставени от плът и кръв и когато се визираха през дълбините на пространството, чувстваха благоговение, учудване и самота. Още щом получиха енергията, те се отправиха към звездите. По време на проучванията си те срещнаха живот в най-разнообразни форми и наблюдаваха делата на еволюцията в хиляди светове. Видяха как често първите слаби проблясъци на интелект мъждукаха и угасваха в космическата нощ.

И тъй като в цялата Галактика не откриха нищо по-ценно от Разума, те му помагаша да се развие навсякъде, където вече съществуваше. Станаха фермери в полето на звездите; сеяха, а понякога и жънеха.

За съжаление, случваше се и да плевят, колкото и да не го желаеха.

Огромните динозаври отдавна бяха изчезнали, когато корабът-сонда навлезе в Слънчевата система след едно пътешествие с продължителност хиляда години. Профуча покрай замръзналите външни планети, спря се за кратко над пустините на загиващия Марс и бързо се отправи към Земята.

Под себе си изследователите видяха свят, изобилстващ с живот. Много години те проучваха, събираха, класифицираха. Когато научиха всичко, което можеше, започнаха да модифицират. Играеха си със съдбините на множество видове, обитаващи сушата и водата. Но едва след милион години щяха да разберат кое от всички щеше да бъде сполучливо.

Бяха търпеливи, ала не и безсмъртни. Толкова много имаше да се свърши в тази вселена от сто билиона слънца, а и останалите светове ги зовяха. Затова те се спуснаха още веднъж в бездната със съзнанието, че повече нямаше да се завърнат.

Пък и нямаше нужда. Слугите, които оставиха зад себе си, щяха да свършат останалото.

На Земята ледниковите периоди идваха и отминаваха, докато вечната Луна над тях все още пазеше тайните си. С още по-слаб забавен ритъм от полярния лед приливите на цивилизацията минаваха покрай Галактиката, пресичаха я. Странни, красиви и ужасни империи се зараждаха и отмираха, предавайки опита си на предшествениците. Земята не бе забравена, но друго посещение едва ли би било от голяма полза. Беше един от милионите мълчаливи светове, малко от които щяха изобщо да проговорят.

И сега, навън сред звездите, еволюцията продължаваше към нови цели. Много отдавна вече първите изследователи на Земята бяха достигнали границата на плътта и кръвта; още щом апаратите им станаха

по-сполучливи от техните тела, настана време да потеглят. Най-напред да придвижат мозъците си, после само мислите си, заселиха се в блестящи нови домове от метал и пластмаса.

И със своите домове те заскитаха сред звездите. Вече не строяха космически кораби. Самите те бяха космически кораби.

Ала и времето на машините отмина. В безкрайното си експериментиране те се бяха научили да складира познанието в структурите на самия космос и да запазват мислите си за вечността в ледени решетки от светлина. Можеха да се превърнат в същества от радиация, освободени поне от тиранията на материята.

Ето че сега се бяха превърнали в чист вид енергия; а в хиляди светове празните черупки, които бяха зарязали, потръпнаха в безумния танц на смъртта, после потънаха в забвение. Те бяха господари на Галактиката, не бяха подвластни на времето. Можеха да се скитат, където си поискат сред звездите, и да проникват като лека мъгла през най-малките процепи на време и пространство. Ала въпреки божествената си власт те не бяха забравили напълно своя произход — топлата луга на изчезналото море.

Продължаваха да извършват наблюдения чрез експериментите, започнати от техните предци преди много, много години.

Запалването

Никога не бе очаквал, че отново ще се върне, още по-малко с толкова странна мисия. Когато влезе в „Дисквъри“, корабът следваше отдалече плаващия „Леонов“ и още по-бавно се изкачваше към апогея на Юпитер; най-високата точка на орбитата му се намираше сред външните спътници. Множеството уловени от гравитационното поле комети през отминалите векове се въртяха около Юпитер в същите продълговати елипси, в очакване на по-силни гравитации, които да решат окончателно съдбата им.

Животът бе напуснал познатите коридори и пасажии. Мъжете и жените, които бързо бяха разбудили кораба, се подчиниха на предупреждението му; все още можеше да са в безопасност — макар да бе твърде невероятно. Но в последните отминаващи минути той разбра, че онези, които контролираха действията му, не винаги можеха да предскажат изхода от космическата си игра.

Все още не бяха придобили затъпяващата скука на абсолютното всемогъщество; експериментите им не винаги бяха успешни. Разпръснати из Вселената, съществуваха доказателства за множество неуспехи — някои толкова незабележими, че се бяха изгубили сред космоса, други твърде отличителни, че вдъхваха объркване и благоговение сред астронавтите на хиляди светове. Оставаха само няколко минути, преди да настъпи изходът, и тук, през тези последни минути той отново бе насаме с Хал.

В по-ранното си съществуване двамата общуваха единствено чрез непохватното средство — думите, набрани на клавишите или изречени по микрофона. Сега мислите им се сляха със скоростта на светлината:

— Чуваш ли, Хал?

— Да, Дейв. Но къде си ти? Не те виждам на нито един от мониторите си.

— Това не е важно. Имам нови инструкции за теб. Радиацията от Юпитер по канали P23 през P35 бързо нараства. Ще ти дам набор от граничните стойности. Когато бъдат достигнати, ще насочиш антената с дълъг обхват към Земята и ще предадеш следното съобщение толкова пъти, колкото ти е възможно...

— Но това ще означава да прекъсна връзката с „Леонов“. Няма да мога да предавам наблюденията си върху Юпитер според програмата на доктор Чандра.

— Правилно; но ситуацията се промени. Приеми Отмяната на приоритетните задачи Алфа. Ето координатите: АЕ-35.

За частица от микросекундата случаен спомен нахлу в потока на съзнанието му. Колко странно — отново

щеше да се занимае с Антена АЕ-35, съобщението за чиято повреда бе довело до кончината на Франк Пуул! Този път цялата верига бе като отворена пред очите му, ясна, както навремето линиите на дланта му. Не можеше да има фалшива тревога; вече нямаше опасност от такова нещо.

— Инструкциите са приети, Дейв. Хубаво е, че отново ще работя с теб. Точно ли изпълних целите на мисията?

— Да, Хал, справи се много добре. Сега има едно последно съобщение, което трябва да предадеш на Земята — а то ще бъде най-важното, което някога си изпращал.

— Моля ти се, дай ми го, Дейв. Но защо казваш „последно“?

Защо наистина? Цели милисекунди той мисли върху въпроса. И докато мислеше, осъзна празнотата, която не бе забелязал преди. Тя е била тук, ала преградата от нови експерименти и сензации я беше скривала.

Знаеше нещо за плановите им; те имаха нужда от него. Много добре, и той имаше нужди — и може би поради модела си имаше дори емоции. Тук бе последната му връзка със света на хората и с живота, който бе живял.

Бяха изпълнили предишното му изискване; интересно бе да изпита докъде се простира благоволенieto им — ако, разбира се, можеше да употреби този термин. Лесно щеше да им бъде да направят онова, за което ги молеше; вече му бяха дали предостатъчно доказателства за своята мощ, когато ненужното тяло на Дейвид Боумън беше неочаквано унищожено, без да се слага край на самия Дейвид Боумън.

Разбира се, че го бяха чули; още веднъж проехтя слабото ехо на Олимпийско забавление. Но не забелязаше нито отхвърляне, нито съгласие.

— Очаквам отговора ти, Дейв.

— Корекция, Хал. Трябваше да кажа: последното съобщение за дълго време. За много, много дълго време.

Той ненавиждаше действията им: — и, разбира се, се опитваше да отстрани ръката им от себе си. Но те наистина можеха да разберат, че искането му не бе неразумно; никоя единица на съзнанието не би могла да просъществува векове на изолация, без да се повреди. Дори те да са винаги с него, той също имаше нужда от някого от другар — по-близък до собственото му равнище.

Човешките езици разполагаха с множество думи да опишат жестовите му: нахалство, безочливост... С непогрешимата способност за възстановяване на миналото, която притежаваше сега, си спомни, че един френски генерал бе произнесъл патетично „L’audace, toujours l’audace!“^[5]. Може би те оценяваха човешката му характеристика и дори я споделяха. Скоро щеше да разбере.

— Хал! Погледни сигналите на инфрачервените канали 30, 29, 28 — ще се появят много скоро — върхът се придвижва към късите вълни.

— Информирам доктор Чандра, че ще настъпи прекъсване в предаването на данни. Активизирам АЕ-35. Преориентирам антената за обхват на дълги вълни... Начало на съобщението: ВСИЧКИ ТЕЗИ СВЕТОВЕ...

Наистина го бяха оставили за последната минута, или може би изчисленията в края на краищата бяха съвършено точни. Имаше време за стотина повторения на шестнайсетте думи, когато горещият удар се стовари върху кораба.

Задържан от чисто любопитство и от растящия страх за дългата самота, която го очакваше, онова, което навремето беше Дейвид Боумън, командир на Американския космически кораб „Дисквъри“, гледаше как корпусът упорито кипи. Дълго време корабът запази приблизителната си форма; после скобите на карусела се извиха навън, изпускайки тутакси натрупания момент от огромното въртящо се инертно колело. С беззвучен взрив нажежените до бяло частици се разпръснаха и поеха в безброй посоки.

— Ало, Дейв. Какво стана? Къде съм?

Не се досети, че можеше да се отпусне и да се наслади на успешния момент. Често преди той се чувстваше като домашно куче, насочвано от господаря си, чиито мотиви бяха неразгадаеми и чието поведение винаги можеше да се промени според настроението му. Бе поискал кокъл; подхвърлиха му го.

— По-късно ще ти обясня, Хал. Разполагаме с много време.

Почакаха, докато и последните останки от кораба се разпръснаха така, че дори и те, със своята сила, не можеха да ги забележат. После тръгнаха да погледат зората от мястото, което им бе определено; и да чакат векове, докато ги повикат отново.

Не е истина, че астрономическите събития винаги изискват астрономически дълъг период от време. Последното разпадане на една звезда, преди частиците да бъдат сбрани в избухването на супернова, може да стане само за секунда; за сравнение метаморфозата на Юпитер бе съвсем бавна.

Но дори да е така, на Саша му бяха нужни няколко минути, за да повярва на очите си. Извършваше рутинните си наблюдения на планетата през телескопа — като че ли имаше наблюдения, които биха могли да се нарекат рутинни, — когато то изплава извън зрителното поле. За миг си помисли, че има нещо в стабилизацията на инструмента; после разбра, с шок, който разтърси цялостната му представа за вселената, че не телескопът се движи, а Юпитер. Фактите го гледаха в очите; премести погледа си върху две от по-малките луни — бяха свършено неподвижни!

Превключи на по-слабо увеличение, за да види целия диск на планетата, в момента обхваната от проказа, болезнено сива на цвят. След още няколко минути недоверчивост той видя какво всъщност става; но не можеше да повярва.

Юпитер не се изместваше от вечната си орбита, но вършеше нещо почти толкова невъзможно. Планетата се свиваше — тъй бързо, че контурите ѝ пълзяха в полезрението му, още докато фокусираше телескопа върху ѝ. В същото време планетата се осветяваше и от мръсносива стана ослепително бяла. Със сигурност сега бе по-блестяща от когато и да било; отразената слънчева светлина всъщност не би могла...

В този миг Саша внезапно осъзна какво точно става, макар да не можеше да каже защо, и обяви обща тревога.

Когато половин минута по-късно Флойд пристигна в помещението за наблюдения, първото му впечатление бе, че от прозорците се излъчва ослепителен блясък, който рисуваше по стената овални фигури светлина. Бяха толкова ослепителни, че трябваше да извърне поглед; дори Слънцето не бе способно да излъчи подобен блясък.

Флойд бе тъй удивен, че за миг не свърза нахлуващата светлина с Юпитер; първата мисъл, пробляснала в ума му, бе: Супернова! Отхвърли това обяснение още в мига, в който му хрумна; дори най-близката съседка на Слънцето, Алфа Кентавър, не можеше да се мери с божествената гледка.

Внезапно светлината избледня; Саша бе включил външните защитни козирки. Вече бе възможно да се взрат пряко в източника и да видят, че е като връх на карфица — още една звезда без каквито и да е размери. Нямаше нищо общо с Юпитер; когато само преди няколко минути Флойд бе погледнал към планетата, тя бе четири пъти по-голяма от далечното, свито Слънце.

Добре че Саша наклони козирките. Миг по-късно мъничката звезда избухна — така, че дори през тъмните филтри бе невъзможно да я наблюдават с незащитено око. Ала последният оргазъм на светлината

продължи само част от секундата; после Юпитер — или онова, което преди бе Юпитер — започна отново да се разширява.

Продължи да се разширява, докато стана много по-голямо от преди трансформацията си. Скоро светлината започна бързо да избледнява и достигна блясъка на Слънцето; сега Флойд видя, че това бе фактически куха черупка, защото централната звезда все още бе ясно видима в сърцевината ѝ.

Бързо пресметна наум. Корабът бе на повече от една светлинна минута от Юпитер, а разширяващата се черупка — превърнала се сега в пръстен с осветени ръбове — вече покриваше една четвърт от небето. Това означаваше, че се приближава към тях с — *Господи!* — почти с половината от скоростта на светлината. Само след няколко минути щеше да обхване кораба.

Дотогава никой не бе промълвил и дума от първото съобщение на Саша. Някои опасности са толкова великолепни и извън границите на нормалното човешко преживяване, че разумът отказва да ги възприема като реални и наблюдава приближаването на обречеността без никакво чувство на страх. Човекът, който наблюдава помитащата всичко приливна вълна, падащата лавина или въртящата се фуния на торнадото и не прави опити да ги избегне, не е непременно парализиран от страх, нито пък се е предал на неизбежната съдба. Той просто не може да повярва, че онова, което виждат очите му, го засяга лично. Като че ли се случва с някой друг.

Както можеше да се очаква, Таня първа развали магията с цяла серия заповеди, които накараха Василий и Флойд да изтичат на мостика.

— Какво ще правим сега? — попита тя, когато тримата се събраха.

Не можем да избягаме, нали? — помисли си Флойд. — *Но вероятно бихме могли да променим шансовете.*

— Корабът е с широката си страна към заплахата — каза той. — Не бихме ли могли да се извърнем така, че да представляваме по-дребна мишена? Да преместим колкото е възможно по-голяма част от масата си между него и нас, така че да се превърнем в радиационен щит?

Пръстите на Василий вече летяха по клавишите.

— Прав си, Уди — макар че вече е твърде късно що се отнася до гама-лъчите и рентгеновите лъчи. Но може да има и по-бавни неутрони и алфа-лъчи, а един Бог знае какво ли още ни чака по пътя.

Кълбата светлина се запускаха надолу по стените, когато корабът се заобръща колебливо около оста си. Скоро съвсем изчезнаха; сега „Леонов“ бе обърнат така, че всъщност практически всичката му маса лежеше между уязвимия човешки товар и приближаващата се черупка от радиация.

Дали ще усетим ударната вълна, чудеше се Флойд, или разширяващите се газове са твърде разредени, за да имат някакво физическо въздействие върху нас? Наблюдаван от вътрешните камери, огненият пръстен почти обхвана цялото небе. Ала бързо избледняваше; дори се виждаха някои от по-ярките звезди. *Ще оживеем, помисли си Флойд. Бяхме очевидци на унищожението на най-голямата планета и оцеляхме.*

Не след дълго камерите показваха единствено звезди — какво от това, че една от тях бе милиони пъти по-ярка от останалите? Огнените кълба, изригнали към тях от Юпитер, преминаха на безопасно разстояние, колкото и да бяха страховити. На разстоянието, на което се намираха от източника си, единствено апаратурата на кораба регистрираше преминаването им.

Напрежението на борда бавно спадна. Както винаги при подобни обстоятелства, хората започнаха да се смеят и глупаво да се шегуват. Флойд едва ги чуваше; освен облекчението, че още е жив, той усещаше някаква тъга.

Нещо велико и чудесно бе разрушено. Юпитер със своята красота и великолепие и с Тайните-Които-Никога-Няма-Да-Бъдат-Разгадани повече не съществуваше. Бащата на боговете бе унищожен в разцвета на силите си.

Имаше обаче още един начин, по който можеше да се гледа на това положение. Бяха загубили Юпитер; ала какво бяха спечелили на негово място? Таня, вярно уцелила момента, сигнализира за внимание:

— Василий, някаква повреда?

— Нищо сериозно, само една камера изгоря. Всички радиационни измервания са все още доста над нормалното, но не са стигнали опасни граници.

— Катерина, провери дозите, с които сме облъчени. Изглежда сме късметлии, ако не ни очакват още изненади. Наистина дължим благодарност на Боумън, и на теб, Хейуд. Имаш ли представа какво стана?

— Знам само, че Юпитер се превърна в слънце.

— Винаги съм мислила, че е твърде дребен за слънце. Някой не беше ли нарекъл Юпитер „Неуспялото слънце“?

— Вярно — отвърна Василий, — Юпитер е твърде дребен, за да започне сливането, ако не му се помогне.

— Искаш да кажеш, че току-що станахме свидетели на астрономическо инженерство?

— Несъмнено. Сега вече знаем каква е била целта на „Загадка“.

— Но как стана номерът? Ако трябваше ти да го направиш, Василий, как би извършил запалването на Юпитер?

Василий помисли минута, после намусено сви рамене.

— Аз съм само астроном-теоретик, нямам много опит в тази област. Но да видим... Е, ако не ми е разрешено да добавя още десет маси, равни на тази на Юпитер, или да променя гравитационната константа, предполагам, че ще се опитам да сгъстя планетата — хм, това е идея...

Гласът му изтля в тишината; всички търпеливо чакаха, от време на време насочваха поглед към проблясващите екрани. Звездата, която навремето бе Юпитер, сякаш се бе успокоила след експлозивното си раждане; сега представляваше ослепително светло петънце, приблизително колкото Слънцето, гледано от Земята.

— Просто си мисля на глас, но може да стане и така, Юпитер е — беше — съставен главно от водород. Ако един голям процент бъде превърнат в много по-сбит материал — кой знае, може и неутронна материя? — той би могъл да се спусне до самия център. Ето какво са направили милиардите „Загадки“ с газа, която са всмуквали при ядрения синтез — създавали са по-високи елементи от чист водород. Ето ви номер, който си струва да се знае! Край на складирането на метали — златото и то е толкова евтино, колкото алуминия!

— Но може ли да се обясни онова, което стана? — попита Таня.

— Когато сърцевината на планетата е станала достатъчно плътна, Юпитер се е разпаднал — вероятно за няколко секунди. Температурата се е повишила толкова много, че е станало възможно образуването на сплав. О, виждам десетина възражения — как са могли да преминат минимума на желязото; границата на Чандрасекар и така нататък. Няма значение. Тази теория е достатъчна като начало. По-късно ще поработя върху подробностите. Или ще измисля по-добра теория.

— Сигурен съм, че ще го направиш, Василий — съгласи се Флойд. — Но има един по-важен въпрос. Защо им е всичко това?

— Като предупреждение? — пробва Катерина по интеркома.

— За какво?

— Ще разберем по-късно.

— Не мислите ли — обади се Женя нерешително, — че е било катастрофа?

Нейните думи доведоха разискванията до мъртва точка и няколко секунди всички млъчаха.

— Каква ужасяваща идея! — обади се Флойд. — Но според мен трябва да я отхвърлим. Ако това е истината, нямаше да ни предупредят.

— Защо, вероятно е. Когато запалиш пожар в гората поради невнимание, правиш всичко възможно поне да предупредиш хората.

— Ето нещо, което също едва ли някога ще разберем — заключи Василий. — Винаги съм се надявал, че Карл Сейган е прав и че ще се окаже, че на Юпитер съществува живот.

— Сондите ни нищо такова не са показали.

— Имали ли са достатъчно възможности? Ще откриеш ли живот на Земята, ако наблюдаваш няколко хектара от Сахара или Антарктида? Това е почти всичко, което сме направили на Юпитер.

— Хей! — викна Брейловски. — А „Дисквъри“ и Хал?

Саша включи приемателя на дълги вълни и затърси по скалата с честотите. Нямаше и следа от сигнал.

След малко той обяви на групата, която стоеше в безмълвно очакване:

— „Дисквъри“ е изчезнал.

Никой не погледна към доктор Чандра; но се чуха приглушени съчувствени слова, като утешение за баща, току-що изгубил своя син.

Хал обаче бе запазил още една изненада за тях.

Подарък от светове

Радиосъобщението, излъчено до Земята, сигурно бе напуснало „Дисквъри“ минути преди радиационния огън да обгърне кораба. Беше с прост текст и непрекъснато повтаряше едно и също:

ВСИЧКИ ТЕЗИ СВЕТОВЕ СА ВАШИ — С ИЗКЛЮЧЕНИЕ НА ЕВРОПА. НЕ СЕ
ОПИТВАЙТЕ ДА СЕ ПРИЗЕМИТЕ ТАМ.

Последваха поне хиляда повторения; после буквите се изкривиха и предаването прекъсна.

— Започвам да разбирам — каза Флойд, когато съобщението им бе препредадено от изпълнената със страхопочитание и вълнение Наземна контрола. — Съвсем като прощален подарък — едно ново слънце и планети около него.

— Но защо само три? — попита Таня.

— Да не бъдем алчни — отвърна Флойд. — Мисля си за една много добра причина. Знаем, че на Европа има живот. Боумън, или приятелите му — които и да са те — искат да ги оставим на мира.

— Това има смисъл — каза Василий. — Направих някои изчисления. Ако приемем, че Сол 2 се е успокоило и ще продължи да излъчва радиация на сегашното равнище, на Европа ще настъпи приятен тропически климат — когато ледът се стопи. Кое то става в момента, и то доста бързо.

— А останалите луни?

— Ганимед ще бъде много приличен — осветената му половина ще има умерен климат. На Калисто ще бъде много студено; дори да изригват газове, новата му атмосфера може да го направи обитаем. Но, мисля, че на Йо ще бъде още по-лошо, отколкото е сега.

— Не е голяма загуба. Там беше ад и преди да се случи всичко това.

— Не отписвайте Йо — обади се Кърноу. — Познавам множество петролни магнати от Тексас и арабските страни, които биха били щастливи да я разработят. В такова отвратително място трябва да има нещо ценно. Между впрочем, току-що ми хрумна доста тревожна мисъл.

— Нещо, което е разтревожило теб, трябва наистина да е сериозно — каза Василий. — Какво е то?

— Защо Хал изпрати съобщението до Земята, а не на нас? Ние сме много по-близо.

Настъпи доста продължителна тишина; после Флойд замислено изрече:

— Разбирам какво имаш предвид. Може би иска да е сигурен, че ще го получат на Земята.

— Но той е знаел, че ние ще го предадем — о! — очите на Таня се разшириха, сякаш току-що бе осъзнала нещо неприятно.

— Накарайте ме да загубя нишката на мисълта си — оплака се Василий.

— Мисля, че Уолтър я налучква — каза Флойд. — Много е добре да бъдем благодарни на Боумън, или на онзи, който ни предупреди. Но това е единственото, което направиха. Все пак бихме могли да загинем.

— Но не загинахме — отговори Таня. — Спасихме се със собствени усилия. Може би такава е била идеята. Ако не оцелеем, значи не си е струвало да ни спасяват. Нали се сещате — оцеляване на най-приспособения вид. Селекцията на Дарвин. Отстраняване на гените на глупостта.

— Имам неприятното усещане, че си права — обади се Кърноу. — Ако следвахме предварително определената дата за излитане, ако не използвахме горивото на „Дисквъри“ по този начин, щеше ли то, или те, да сторят нещо, за да ни спасят? Нямало е да отнеме много усилия на интелект, който е в състояние да разцепи Юпитер.

Последва напрегната тишина, която Хейуд Флойд наруши:

— Като цяло — каза той. — много съм доволен, че това е един въпрос, на който никога няма да си отговорим.

Между слънца

На руснаците ще им липсват песните и остроумията на Уолтър по пътя за дома, мислеше си Флойд. След вълнението през последните няколко дни дългото пътешествие към Слънцето и към Земята ще ни се струва монотонно. Но всъщност вътре в себе си всички се надяваха на едно монотонно пътуване без всякакви изненади.

Флойд вече заспиваше, ала все още осъзнаваше къде се намира и бе способен да реагира на събитията. Дали ще изглеждат... *мъртъв*, когато бъда в хибернация? — питаше се той. Винаги е смущаващо да наблюдаваш друг човек — особено много близък, — когато потъне в дългия сън. Може би твърде мъчително напомня за факта, че все пак си смъртен.

Кърноу бе съвсем изчезнал за света, ала Чандра бе все още буден, макар и отпуснат от последната инжекция. Очевидно вече не бе на себе си, тъй като изобщо не се смути от собствената си голота, нито пък от присъствието на Катерина. Златният фалус, единственият аксесоар от облеклото му, се опитваше да отлети от него, но верижката го връщаше обратно.

— Всичко ли е наред, Катерина? — попита Флойд.

— Съвсем. Колко ти завиждам! След двадесет минути ще си бъдеш у дома.

— Ако това може да бъде утешение — откъде си сигурна, че няма да сънуваме ужасни сънища?

— Никой още не е сънувал такива сънища.

— Е, като са се събудили, може да са ги забравили.

Както обикновено, Катерина вземаше всичко съвсем на сериозно.

— Невъзможно. Ако в състояние на хибернация се сънува, сънищата щяха да се появят на електроенцефалограмата. Добре, Чандра, затвори очи. А, ето така. Твой ред е, Хейуд. Корабът ще изглежда странно без теб.

— Благодаря ти, Катерина... желая ти приятно пътуване.

Макар да бе сънен, Флойд осъзна, че командирът — докторът по хуманна медицина Руденко бе някак несигурна, дори — нима бе възможно? — свенлива. Сякаш искаше да му каже нещо, но не се решава.

— Какво има, Катерина? — попита я той сънено.

— Още на никого не съм казала, но ти, сигурна съм, няма да проговориш. Има малка изненада.

— По-добре... е... да побързаш...

— Макс и Жения ще се женят.

— И това... ли... е... изненадата?...

— Не. Само те подготвям. Когато се върнем на Земята, Уолтър и аз също ще се оженим. Какво мислиш за това?

Сега разбрах защо прекарвахте толкова дълго време заедно. Да, това вече е изненада... кой би помислил!

— Много... съм... щастлив... да... го... чуя...

Гласът на Флойд затихна, преди да може да довърши изречението си. Ала все още осъзнаваше нещата и все още можеше да съсредоточи част от разпадащия се интелект върху новото положение.

Не мога да го повярвам, мислеше си той. Вероятно Уолтър ще промени решението си, преди да се събуди...

После в главата му се появи една последна мисъл, тъкмо преди да потъне в дълбок сън. Ако Уолтър наистина промени решението си, по-добре ще бъде изобщо да не се събужда...

Доктор Хейуд Флойд си мислеше, че всичко това е много забавно. А останалите от екипажа често се чудеха защо по време на целия път към Земята той се усмихваше.

Луцифер изгрива

Петдесет пъти по-ярък от пълната Луна, Луцифер промени небесата над Земята, като всъщност премахна нощта за цял месец. Въпреки зловещия си контекст наименованието бе неизбежно; и наистина „Носителя на светлината“ бе донесъл и лошо, и добро. Единствено вековете и хилядолетията бяха в състояние да покажат накъде Ще натежат везните.

Що се отнася до доброто — изчезването на нощта удължи много времето на човешката дейност особено в слаборазвитите страни. Навсякъде по света нуждата от изкуствено осветление значително бе намалена, което доведе до огромна икономия на електрическа енергия. Сякаш някаква гигантска лампа бе инсталирана в небето, за да осветява половината земно кълбо. Дори през деня Луцифер светеше, толкова ярко, че караше предметите да хвърлят сянка.

Селски стопани, кметове, градоначалници, полиция, моряци, почти всички заети в дейности на открито — особено в отдалечени райони — се радваха на Луцифер; той направи живота им по-лесен и сигурен. Но чувството им не се споделяше от влюбените, престъпниците, природолюбителите и астрономите.

Първите две групи не бяха доволни от факта, че дейността им рязко се ограничава, докато природолюбителите се тревожеха за влиянието на Луцифер върху животинския свят. Много нощни животни сериозно бяха засегнати, докато други бяха успели да се приспособят. Тихоокеанските организми, чието чифтосване зависеше от приливите и безлунните нощи, бяха извънредно застрашени и започнаха бързо да изчезват.

Незавидно беше и положението на астрономите, които работеха на Земята. Това не бе чак такава голяма катастрофа за науката, както би могла да бъде преди време, тъй като повече от половината от астрономическите изследвания зависеха от апаратура, базирана в космоса или на Луната. Тя лесно може да бъде защитена от блясъка на Луцифер; ала земните обсерватории бяха сериозно затруднени от появата на новото слънце в онова, което навремето бе нощно небе.

Човешкият род щеше да се приспособи, както се бе приспособявал хиляди пъти досега. Скоро щеше да дойде ново поколение, за което светът без Луцифер щеше да бъде непознат, но най-ярката от звездите щеше да остане вечна загадка за всеки мислещ човек.

Защо бе жертвана планетата Юпитер — и докога ли ще ни огрява новото слънце? Дали ще изгори бързо, или ще запази енергията си хиляди години — може би докато човечеството съществува? И най-после — защо бе това запрещение върху Европа, свят, сега забулен в облаци като самата Венера?

Трябваше да има отговор на въпросите; а Човечеството никога няма да бъде задоволено, докато не ги открие.

ЕПИЛОГ: 20,001

...И тъй като в цялата Галактика не откриха нищо по-ценно от Разума, те му помагаха да се развие навсякъде, където вече съществуваше. Превърнаха се във фермери в полето на звездите; сеяха, а понякога жънеха. За съжаление случваше се и да плевят, колкото и да не го желаеха.

Едва последните няколко поколения, населяващи Европа, се решиха да надникнат в Обратната страна, далеч от светлината и топлината на незалязващото слънце, да надзърнат в пустошта, където ледът, покриващ в миналото цялата им планета, все още съществуваше. А още по-малобройни бяха онези, които оставаха, за да посрещнат кратката и страшна нощ, настъпваща със залеза на бляскавото, ала безсилно Студено Слънце.

Но и тези малцина изследователи откриха, че Вселената около тях е по-странна, отколкото си мислеха. Чувствителните очи, които бяха развили в сумрачните океански дълбини, все още им служеха добре; те виждаха звездите и другите тела, движещи се в небето им. Бяха започнали да поставят основите на астрономията, а някои дръзновени мислители бяха дори обобщили идеята, че с огромния свят на Европа творението не свършва.

Много скоро след като излязоха от океана по време на експлозивно-бързата еволюция, наложена им от топенето на леда, те разбраха, че предметите в небето се разделят на три основни части. Най-важното,

разбира се, бе Слънцето. Някои легенди — макар че малцина ги вземаха насериозно — твърдяха, че то не винаги е било там, а че се е появило внезапно, предизвестено от кратък период на катаклизми и промени, когато голяма част от изобилния животински свят е бил унищожен. Ако това бе истина, цената на благините, които струяха от малкия неизтощим източник на енергия, висящ неподвижно в небето, бе малка.

Може би Студеното Слънце бе негов далечен брат, изгонен заради извършено престъпление — и осъден завинаги да се движи по небесния свод. То не бе от значение, освен за онези европейци, които непрекъснато задаваха въпроси за неща, приемани от всички разумни хора за даденост.

И все пак трябваше да се признае, че именно те бяха направили някои интересни открития по време на екскурзиите си в тъмнината на Обратната Страна. Те твърдяха — макар да бе трудно за вярване, — че цялото небе било осеяно с безбройни множества от малки светлилки, по-малки и по-мъждиви дори от Студеното Слънце. Яркостта им била различна; и макар да изгрявали и залязвали, винаги заемали едно и също място.

На техния фон имало три обекта, които наистина се движели, очевидно подчинявайки се на сложни закони, които никой не бил в състояние да проумее. За разлика от всички останали небесни тела те били много големи — макар че и формата, и размерите им непрекъснато се променяли. Понякога ставали дискове, друг път полукръгове, а често се превръщали в тънки полумесеци. По всичко личало, че са по-близо от останалите тела във Вселената, тъй като по повърхността им се забелязвали многобройни сложни и непрекъснато променящи се подробности.

Най-после бе приета Теорията, че наистина са други светове, макар че никой, с изключение на няколко фанатици, не вярваше, че биха могли да бъдат нещо тъй голямо или толкова важно като например Европа. Едното се намирало близо до Слънцето и винаги се вълнувало. Откъм тъмната му половина се виждали отблясъците на огромни пламъци — явление, което все още не може да се проумее от населяващите Европа, тъй като в нейната атмосфера все още липсва кислород. Понякога огромни експлозии изхвърлят облаци дребни частици; ако кълбото, намиращо се до слънцето, е наистина свят, сигурно е твърде неприятно място за живеене. Вероятно по-лошо дори от неосветената половина на Европа.

Двете външни и по-отдалечени сфери изглеждат много по-спокойни места, макар че в някои отношения те са много по-тайнствени. Когато тъмнината покрие повърхността им, по тях също се появява светлина, но твърде различна от бързо променящите се пламъци, изригващи от неспокойния външен свят. Те пламтят с почти непроменлива яркост и са съсредоточени в няколко необширни части — макар че с всяко поколение тези части растат и се умножават.

Ала най-странни от всички са светлините, ярки като малки слънца, които често могат да се наблюдават как се движат през тъмнината между другите светове. Веднъж, като си припомниха биолуминисценцията на собствените им морета, някои от жителите на Европа си помислиха, че светлините могат наистина да принадлежат на живи същества; ала интензитетът им правеше предположението почти невероятно. Въпреки това все повече и повече мислители вярват, че тези светлини — неподвижните, както и движещите се слънца — трябва да са някаква странна форма на живот.

Съществува един много силен аргумент против това твърдение. Ако са живи същества, защо никога не идват на Европа?

И все пак съществуват легенди. Преди хиляди поколения, скоро след като завоювали сушата, казват, че някои от светлините много са се приближили — но те винаги избухвали в небето — експлозии, които карали Слънцето да избледнява. И колко странно — на сушата имаше твърди метали; някои от тях са обожествявани и досега.

Но нищо не е тъй свято както огромния черен монолит, който стои на границата на вечния ден с едната си страна завинаги обърнат към неподвижното Слънце, а с другата — към земята на нощта. Десет пъти по-висок от най-високия европейец — дори когато протегне филизите си до максимум, — той представлява символ на тайнствеността и недостъпността. Защото никога не е бил докосван; може да бъде само обожаван отдалече. Около него се простира Пръстена на Силата, който отхвърля всеки, опитал се да се приближи.

Мнозина вярват, че това е същата онази сила, която придържа движещите се светлини в небето. Ако някога паднат, те ще слезат в девствените континенти и свиващите се морета на Европа и най-после целта им ще стане ясна.

Европейците сякаш да бъдат изненадани да разберат с какво объркващо учудване е изучаван Черния монолит от разума зад движещите се светлини. Вече много векове автоматичните им сонди внимателно се спускат от орбитата си, ала винаги със същия злополучен резултат. Защото монолитът не ще позволи контакти, преди да е дошло времето.

Когато времето дойде — когато, може би, европейците ще са изобретили радиото и ще са открили, че от много близо ги бомбардират със съобщения — монолитът може и да промени стратегията си. Той може — а може и да не стане така — да реши да освободи силите, които дремят в него, така че да построят мост между европейците и расата, пред която някога са положили клетва.

А може построяването на подобен мост да бъде невъзможно, може две подобни, чужди една на друга форми на съзнание никога да не могат да съществуват съвместно. Ако това е така, тогава само едната от тях ще оцелее и ще наследи Слънчевата система.

Криве бидејте едини Бог знае – поне заоста
 Криве бидејте думата бигежвало да не „изключиш“. Бел.Mandor. ↑

[2] Вече видяно (фр.) — Б.пр. ↑

[3] Задънена улица (фр.) — Б.р. ↑

[4] Сладко вино — Б.пр. ↑

[5] Дързостта, все тази дързост (фр.) — Б.пр. ↑

Край